

503 Rave

ಸೂರು-ಮದ್ರಾಸ-ಮುಂಬಯಿ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಮಂಜೂರಾದ

ವಿಕ್ಟರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಚರಿತ್ರ.

ರಾರನಾಡದ ಸರ್ಕಾರಿ ಹೃಸ್ಕಾಲಿನ ಮಾಜಿ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರರಾದ
ರಾಮಚಂದ್ರ ಹಣುಮಂತ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಎಮ್. ಎ.

ಅನರಿಂದ ರಚಿತವಾದುದು.

ತಿದ್ದಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಇನೆಯಾವೃತ್ತಿ - ೧೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಎಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಕಾರರು
ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

J. M. Suares, Codialbail Press, Mangalore and
Ramachandra H. Desapande, M. A., Dharwad.
1919.

[ಬೆಲೆ ೧ ರೂಪಾಯಿ.]

954.8T
DES

ಗ್ರಂಥಾಲಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ.

ಅಕ್ಕರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಚರಿತ್ರ

ಧಾರವಾಡದ ಸರಕಾರಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಮಾಜಿ ಹೆಡ್ಮಾಸ್ಟರರಾದ

ರಾಮಚಂದ್ರ ಹಣುಮಂತ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಎಮ್. ಎ.

ಅನರಿಂದ ರಚಿತವಾದುದು.

ತಿದ್ದಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಷಿನೆಯಾವೃತ್ತಿ—೧೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳು.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಎಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಕಾರರು
ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

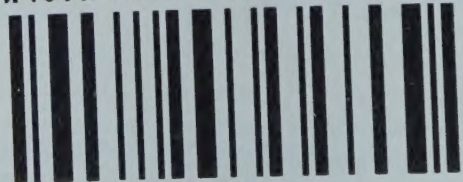
All Rights Reserved.

Printed by J. M. Suares, Codialbail Press, Mangalore and
published by Ramachandra H. Desapande, M. A., Dharwad.

1919

[ಬೆಲೆ ೧ ರೂ]

AKSHARA GRANTHALAYA

ACC.NO. 111234

954.87
DES 9

ರಾಮಚಂದ್ರ ಹಣುಮಂತ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಎಮ್. ಎ. ಯವರ
ಇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳು.

(R) 111234

	ರೂ.	ಆ.	ಪೈ.
೧. ಚರಿತ್ರ ಸಂಗ್ರಹ ೧ನೆಯ ಭಾಗ (ಸಚಿತ್ರ)	೧—	೦—	೦
೨. ಮೊಗಲ್ ಬಾದಷಾಹಿ	೦—	೧೦—	೦
೩. ಗ್ರೇಟಬ್ರಿಟನ್, ಆಯರ್ಲ್ಯಾಂಡ್ ದೇಶಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವರ್ಣನೆ	೦—	೬—	೦
೪. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಟೀಪು ಸುಲ್ತಾನನೂ	೦—	೪—	೦
೫. ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರೂ ಧರ್ಮಸುಧಾರಕರೂ	೦—	೫—	೦
೬. ನಾನಾಫಡನವೀಸ	೦—	೩—	೦
೭. ನೂರ್‌ಜಹಾನ್ ರಾಣಿ	೦—	೧—	೬
೮. ಚರಿತ್ರ ಸಂಗ್ರಹ ೨ನೆಯ ಭಾಗ	ಇವುಗಳ ೨ನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಲಿದೆ.		
೯. ಚೈತನ್ಯ ಚರಿತ್ರ			

ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು

ಮೈಸೂರುಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಳಿದ ಶ್ರೀಮಂತ ಛತ್ರಪತಿ

ಶ್ರೀಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್

ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ. ಸಿ. ಎಸ್. ಐ.,

ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ

ಇವರ ಕನ್ನಡಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

(ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು)

ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ವಿಧೇಯಸೇವಕನಾದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು

ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ

ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ

ಚಿತ್ರಗಳು

	ಪುಟ
ಬಾಬರ್	೨
ಹುಮಾಯೂನ್	೯
ಹಾಮಿದಾಬೇಗಂ	೧೧
ಬಾಲಕನಾದ ಅಕ್ಬರನು	೧೩
ಷೇರ್‌ಷಹ	೧೮
ಬೈರಾನುಖಾನ್	೨೨
ಉದಯಸಿಂಗ್	೪೫
ಜೋಧಬಾಯಿ	೪೭
* ಷೇಕ್ ಸಲೀಮ ಕ್ರಿಶ್ಚಿ	೪೮
ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗ್	೬೦
ಚಾಂದಬೀಬಿ	೭೦
ಜಹಾಂಗೀರ್	೭೩
ನೂರ್‌ಜಹಾನ್	೭೫
ಷಹಜಹಾನ್	೮೧
* ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗ್	೮೮
ತೋದರಮಲ್	೧೨೬
* ಬೈರಾಗಿ ವೇಷಧರಿಸಿದ ಅಕ್ಬರನು	೧೪೩
* ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್	೧೪೮
* ಬೀರಬಲ್	೧೫೬

* ಈ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಂಬಂಧವಾದ ಪುಟಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

೨ ನೆ ಯಾ ವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಗುತ್ತದೆ: ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ತಿದ್ದಿಬೆಳೆಸಿದ ಮತ್ತು ಸಚಿತ್ರವಾದ ಆವೃತ್ತಿಯು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಇದರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಯು ಆಗಿದೆ. ೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನೊಳಗೆ ಕೂಡಿದ ಮೊದಲನೆಯ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಗೆ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯದಂತೆ ಕೆಲಸವೇನೂ ಈ ವರೆಗೂ ನಡೆಯದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಷಾದಪಟ್ಟು, ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ "ಅಕ್ಷರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ"ವನ್ನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಬೆಂಗಳೂರು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಎಮ್. ಎ. ಇವರಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಭಾಷೆಗೆ ಸರಿಯಾಗುವಂತೆ ತಿದ್ದಿಸಿದೆನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈಪ್ರಾಂತದ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು, ಪ್ರಯೋಗಗಳು, ವಾಕ್ಯಗಳು ಮುಂತಾದುವು ಮೈಸೂರು-ಮದ್ರಾಸಿನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು, ಕಳೆದ ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಭೆ ಕೂಡಿತು. ಅದರೊಳಗೆ ನನ್ನ ಹೊರತು ಕೆಳಗೆಬರೆದ ಗೃಹಸ್ಥರಿದ್ದರು: —

೧. ಮ. ರಾ. ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾವ್, ಎಮ್. ಎ., ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ.,

ಕನ್ನಡ ಟ್ರಾನ್ಸಲೇಟರ್, ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರ.

೨. ,, ಬೆಳ್ಳಾವಿ ವೆಂಕಟನಾರಣಪ್ಪ, ಎಮ್. ಎ.

೩. ಮ. ರಾ. ಬೆಂಗಳೂರು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಎಮ್. ಎ..

ಕನ್ನಡ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಲೇಟರ್, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖೆ,
ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರ.

ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಆದುವು:—

೧. ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಮರಾಠಿ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಭಾಷೆಗಳ ಶಬ್ದ, ವಾಕ್ಯ, ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

೨. ಸಂಸ್ಕೃತದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸಮಾಸಗಳನ್ನೂ, ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಡದು.

೩. ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸಾರವತ್ತಾದ ಶಬ್ದ, ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಬೇರೆ ಭಾಗದವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆವರಣಚಿಹ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕು.

ಈ ನೇಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ತಿದ್ದಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅಚ್ಚು ಕಾಗದ(ಪ್ರಾಪು)ಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಬಗ್ಗೆ ಮ. ರಾ. ಬೆಂಗಳೂರು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಎಮ್. ಎ. ಇವರಿಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನುಮನಧನದಿಂದ ನನಗೆ ನೆರವಾದ ಮ. ರಾ. ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾಯರಿಗೂ, ಬೆಳ್ಳಾವಿ ವೆಂಕಟನಾರಣಪ್ಪನವರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ೨೦೦ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ವಾಗ್ದಾನಕೊಟ್ಟ ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದವರಿಗೂ, ಈ ಸರಕಾರದ ವಿದ್ಯಾಖಾತೆ(ಇಲಾಖೆ)ಯ ಮಾಜಿ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್-ಜನರಲ್‌ರಾದ

ನು|| ರಾ|| ರಾಜಕಾರ್ಯಪ್ರಸಕ್ತ, ರಾವಬಹದ್ದೂರ್ ಎನ್. ಶಾಮ
ರಾವ್, ಎನ್. ಎ.ಯವರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಸೂಚನೆಗ
ಳನ್ನು ನಾನು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನು. ವಾಚಕಮಹಾ
ಶಯರು ದಯವಿಟ್ಟು ಓದಿ, ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಕುಂದು-ಕೊರತೆಗಳನ್ನು
ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಮಾಳಮಡ್ಡಿ, ಧಾರವಾಡ.

ಕಾಳಯುಕ್ತಿ ಸಂವತ್ಸರ

ವೈಶಾಖ ಕೃಷ್ಣ ೨ ಸೋಮವಾರ

ಶಕೆ ೧೮೪೦.

ತಾ. ೨೭ - ೫ - ೧೯೧೮.

ರಾಮಚಂದ್ರ ಹಣುಮಂತ

ದೇಶಪಾಂಡೆ.

೨ ನೆಯಾ ವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮೆ|| ವ್ಹಿನ್ಸೆಂಟ ಸ್ಮಿಥ್ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆದ
ಅಕ್ಷರ ಚರಿತ್ರ ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಜಿಗ್ರಂಥದ ಆಧಾರದಿಂದ ತಿದ್ದಿ ಬೆಳೆ
ಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿದ್ದ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ನಾನೇ ಜವಾಬುದಾರನಾಗಿ
ದ್ದೇನೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗುವೆನು.
ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜರವರ ಚಿತ್ರದ ಅಚ್ಚು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲೆಂದು ವಿಪಾ
ದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೈಸೂರು-ಮದ್ರಾಸ ಸರ್ಕಾರದವರು ಈ ಪುಸ್ತಕ

ವನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಆರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡೂ ಸರಕಾರ
ದವರಿಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ಥಳಗಳ ಮುಂದೆ ಕಂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಂಕಿಗಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ
ಇಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಳವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತವೆ.

ಮಾಳನುಡಿ, ಧಾರವಾಡ.
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಸಂವತ್ಸರ ವೈಶಾಖ
ಶುದ್ಧ ೧೫ ತಾ. ೧೪ ಮೇ ೧೯೧೯.

ರಾಮಚಂದ್ರ ಹಣುಮಂತ
ದೇಶಪಾಂಡೆ.

ಸಂಪಾದಕರ ಪೀಠಿಕೆ

ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೂ ಈಗಿನ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೂ ಇರುವ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಈ ಮುದ್ರಣದ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು ಗ್ರಾಂಥಿಕಭಾಷೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡನಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಎಂದು ಅವರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಈಗ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ಕನ್ನಡವು ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಒಂದೇ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹಲವರು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಇದರಿಂದ ಶ್ರಮ ನಷ್ಟ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಂತದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೂ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜತೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತದ ಕನ್ನಡದ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳು ರೂಢಮೂಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವು ಎರಡು ಮೂರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಾಗಿ ಒಡೆದು ಹೋಗುವ ಸಂಭವವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಅಪಾಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಸಕಲಕರ್ಣಾಟಕಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಗ್ರಂಥಸ್ಥಭಾಷೆಯು ರೂಢಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವುದು ಅಕ್ಷರಜ್ಞರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಹಲವರು ಹಲವು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—
(೧) ಸಪ್ರಮಾಣವಾದ ನಿಘಂಟನ್ನೂ, ಉದಾರವಾದ ಆಶಯದಿಂದ ಬರೆದ ಹೊಸಗನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣವೊಂದನ್ನೂ ರಚಿಸುವುದು; (೨) ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಒಂದು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದು; (೩) ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಿಸುವುದು; (೪) ಎಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ “ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕ”ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು; (೫)

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಆಗಾಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವುದು; (೭) ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉದಾರಹೃದಯರಾದ ಪಂಡಿತರ ಸಂಘವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು; (೮) ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಸುಲಭ ಕ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡುವುದು; (೯) ಗ್ರಂಥಕರ್ತರುಗಳು ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಅನುಸರಿಸುವುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇಷ್ಟು ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕೊನೆಯದಾದ, “ಗ್ರಂಥಕರ್ತರುಗಳು ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಅನುಸರಿಸುವುದು” ಎಂಬುದು, ಆಚರಿಸಲು ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿಯೂ, ಹೆಚ್ಚು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಭಾಷಾನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ಸರಕಾರದವರಾಗಲಿ, ವಿದ್ವಾಂಸಮಂಡಲಿಯವರಾಗಲಿ ರೂಢಿಗೆ ತರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗೂ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಉದ್ಭಾವಕವಿಗಳು ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಂತೆಯೇ ಈಗಿನ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಭಾಷಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತ ಬಂದರೆ ಗ್ರಾಂಥಿಕಭಾಷಾ ಏಕೀಕರಣವೆಂಬ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು ಹತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಸಫಲವಾಗುವುದು. ಈಗ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವವರು ಹಲವು ಮಂದಿ ಇದ್ದರೂ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗಾದರೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಉತ್ತಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವವರು ಹತ್ತಾರು ಮಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹತ್ತಾರು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಐಕಮತ್ಯವು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ, ಗತಾನುಗತಿಕವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಇತರ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರುಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಏಕೀಭಾವವು ತಲೆದೋರಿ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಗ್ರಾಂಥಿಕಭಾಷೆಯು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗುವುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರುಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮಗಳು ಯಾವುವು? ಇವುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು, ಇವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೂ ಅಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವಕಾಶಕೊಡದಿರುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ನಿಯಮ.

ಈಗ ಮೈಸೂರಿನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಇರುವುವೆಂದು ಇತರಕನ್ನಡಿಗರು ಹೇಳುವರು:—(೧) ಬರೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಪದಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹಿಡಿದುತಂದು ತುಂಬಿರುವರೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು; (೨) ಅತಿದೀರ್ಘವಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೋ ಇರುವಂತೆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು; (೩) ಅನ್ವಯಕಾಠಿನ್ಯ; (೪) ಹಳಿ, ತೆಗಳು, ಕರೆ (ಆಹ್ವಾನ) ಮುಂತಾದ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳೂ, ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ, ಅವುಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಅಸಮರ್ಥಕವಾದ ಶಬ್ದಜಾಲಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಡುವುದು; (೫) ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೂ, ಎಡೆಕೊಡುವುದು; (೬) ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತಶಬ್ದಗಳಿಗಿರುವ ಮೂಲಾರ್ಥವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡುವುದು.

ಮುಂಬಯಿ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಭಾಷೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಲೋಪದೋಷಗಳು ಇರುತ್ತವೆಂದು ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಕನ್ನಡಿಗರು ಹೇಳುವರು:—(೧) ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ, ಮರಾಠಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಗಳ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು; (೨) ಶಬ್ದರೂಪಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ—ಉದಾ: ಸ್ವಲ್ಪ, ಸ್ವಲ್ಪ; ಕನ್ನಡ, ಕನ್ನಡು; (೩) ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳು ತಿಥಿಲವಾಗಿರುವುವು—ಉದಾ: ಕಳಕೊಂಡು, ಆಳುಬಂದವು; (೪) ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತನಾಮಗಳನ್ನೂ ಇತರಪದಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ—ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದಾಗಲಿ ಹಳಗನ್ನಡದಿಂದಾಗಲಿ ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪದಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅನು

ಸರಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನುವಿಾರಿ, ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು—ಉದಾ : William = ಉಯಿಲಿಯಮ್ಮ, College = ಕಾಲೇಜ್; (೫) ಅನ್ಯಭಾಷಾಶಬ್ದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅಕ್ಷರಸಂಯೋಜನಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು—ಉದಾ: Bicycle tyre = ಬಾಯಸಿಕಲ್ಲು ಟಾಯಿರ, Viceroy = ವ್ಹಾಯಸರಾಯ, Gazette = ಗ್ಯಾಝೆಟ್.

ಮಂಗಳೂರುಕನ್ನಡದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳಿರುವವೆಂದು ಹೇಳುವರು :—(೧) ಯಾವ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತರುತ್ತಿರುವುದು :—ಉದಾ: ಕೊಲೇಜ್, ಇನ್ಸಂಟೇಕ್ಸ್, ಜೋರ್ಜ್; (೨) ಅಂತಹ ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು :—ಉದಾ: ಹ್ಯಾಸ್ಕೂಲ್, ನ್ಯಾಕ್; (೩) ತುಳು, ಕೊಂಕಣಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ನ್ಯೂನತೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವರೋ ಆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಭಾಷಾ ಏಕೀಕರಣವು ಆದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಂಧಿ, ಸಮಾಸ, ಶಬ್ದನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ಅನ್ವಯಕ್ರಮ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ಭಾವಕವಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿದ್ದ, ಈಗಲೂ ಪದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿರುವ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನಗಳ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಕೇವಲವಿರುದ್ಧವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಅವಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಎರಡನೆಯ ನಿಯಮ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಬಹಳ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ

ಭ್ರಮೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಈ ವ್ಯಾಕರಣಗ್ರಂಥಗಳು ಹಳಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟವು, ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಿಗಿದುಬಿಟ್ಟರೆ ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತಡೆಹಾಕಿದಂತಾಗುವುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವರು; ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹೊಸಗನ್ನಡವು ಹಳಗನ್ನಡದಿಂದ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೇಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಎಲ್ಲಾ ಶಬ್ದರೂಪಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಹಳಗನ್ನಡದ ರೂಪಗಳಿಂದಲೇ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಧಿ, ಸಮಾಸ, ಶಬ್ದನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕಗ್ರಂಥಕರ್ತೃಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯು ತೋರುವಾಗ ಹಳಗನ್ನಡರೂಪ, ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದುವುಗಳನ್ನೂ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪಸ್ಥವಾದುವುಗಳನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಈಶ್ವರನು ಉದ್ಧಾಮಕವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳಾದರೂ ಗ್ರಾಂಥಿಕಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾದ ಬದುಲಾವಣೆಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅನೇಕಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಈಗ ಓದಿ ಕೆಲವುನುಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ, ಈ ನಿಯಮದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗೂ ವಿಶದವಾಗುವುದು.

ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ—ಭಾಷಾರೂಢಿ, ಶಬ್ದನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮ, ವ್ಯಾಕರಣನಿಯಮ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಮುಂತಾದ ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಕೈಯೊಡ್ಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸರಿಸುಮಾರು ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಗೆಯವಾಗಿ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಂತಿರುವ ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು ಮುಂತಾದ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಮೂರನೆಯ ನಿಯಮ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ, ಸರಿ

ಸುಮಾರು ಒಂದೇ ರೂಪವಾಗಿರುವ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿತೋರಿದರೆ, ದ್ರಾವಿಡೀತರ ಭಾಷೆಗಳ ಶಬ್ದರೂಪ ಅಥವಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗಿಂತ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಯವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ಅಷ್ಟಕನ್ನಡಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲೂ ರೂಢಿಗೆ ತರುವುದು ಆವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಇಂತಹವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಇವುಗಳ ಅರ್ಥವು ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆ ಸುಲಭವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಅವರಣಚಿಹ್ನೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ನಿಯಮ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಇಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೊದಮೊದಲು ಯಾವ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದವರಿಗೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗದೆ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹತ್ತಾರು ಹುಟ್ಟು ಕನ್ನಡಿಗರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದರೆ, ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಾಂಥಿಕಭಾಷಾವಿಕೀಕರಣವೆಂಬ ಮುಖ್ಯವಿಷಯವು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದಂತಾಗುವುದು. ಭಾಷಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಈಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಉದಾರವಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಕರ್ಣಾಟಕಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಇನ್ನುಮುಂದೆ ತಾವು ಬರೆಯುವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ತೋರಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಂತಿಕವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಡದೆ ಇರಲೆಂತಲೂ ಹಾರೈಸುವ,

ಸಜ್ಜನ ವಿಧೇಯ,

ಬಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.,

ಸಂಪಾದಕ.

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

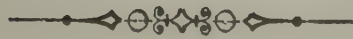
ಅಧ್ಯಾಯ

ಪುಟ

೧	ಅಕ್ಕರನ ಪೂರ್ವಜರು	೧
೨	ಅಕ್ಕರನ ಬಾಲ್ಯವೂ ಬೈರಾಮುಖಾನನ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತವೂ .	೯
೩	ರಾಜ್ಯಪಾಲಕನಾದ ಬೈರಾಮುಖಾನನ ಆಡಳಿತ (೧೫೫೬-೬೦)	೨೨
೪	ಅಕ್ಕರನ ಆಳಿಕೆ	೩೩
೫	ಅಕ್ಕರನೂ ರಜಪೂತರೂ	೮೨
೬	ಅಕ್ಕರನ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ರಮ	೧೧೭
೭	ಅಕ್ಕರನ ಧರ್ಮ (ಮತ) ವಿಚಾರಗಳು	೧೩೯
೮	ಅಕ್ಕರನ ಗುಣಾತಿಶಯ	೧೫೯

ಪರಿಶಿಷ್ಟ

(ಅ)	ರಾಜನೀತಿಯ ಪದ್ಯಗಳು	೧೭೬
(ಇ)	ಸ್ಥಳವಿವರಣೆಗಳು	೧೯೧
(ಉ)	ಮೊಗಲರ ವಂಶಾವಳಿಯು	

ಒಪ್ಪೋಲೆ

ಪುಟ	ಸಾಲು	ತಪ್ಪು	ಒಪ್ಪು
೧	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಜ..ಸ್	ಜಂಗಿಸ್
೨	೩, ೪, ೫, ೬	ಈ ಹೊತ್ತು	ಈಹೊತ್ತು
೩	೨೭	ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು	ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು
೬, ೮೯, ೯೧	೨೫, ೮, ೪	ರಣಧಂಬೇರ, ರಂತಂಭರ	ರಣತಂಭರ
೮	೯	ಮನಶ್ಯಾಂತಿ	ಮನಶ್ಯಾಂತಿ
೧೩	೨	ಹುಮಾಯೂನನಿದ್ದೆಡೆಗೆ	(ಹುಮಾಯೂನನಿದ್ದೆಡೆಗೆ)
೧೪	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಅಳಿಗಳರ್ಭಕನ	ಅಳಿಗಳರ್ಭಕನ
೧೯	೨೩	ಸಿಕಂದರಿನ	ಸಿಕಂದರನ
೨೪	೪	ಅಕಬರನು	ಅಕ್ಬರನು
,,	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಸೋರ್ದಣಂ	ಸೋರ್ದಡಂ
,,		ಆನೆಯು,	ಆನೆಯು
೨೫	೨೫	ತುರ್ಕಸ್ಥಾನದವಾದುದರಿಂದ	ತುರ್ಕಸ್ಥಾನದವಾದುದರಿಂದ
೨೮	೨೩	ಅವನು	ಅವರು
೨೯	೭	ಸೇರಿಸಿ	ಸೇವಿಸಿ
೩೫	೧೭, ೧೮	ಅಕ್ಬರನ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಬೈ ರಾಮಖಾನನಿಗೆ	ಬೈರಾಮಖಾನನ ವಿರೋಧ ವಾಗಿ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ
೪೨, ೮೩	೨, ೧೪	ಬೇಸಗೆ	ಬೇಸಿಗೆ
೪೭	೬	ಅದಕ್ಕೆ	ಅದು
೬೪	೧೩	ಹೊರಟಿರುತ್ತಾರೆಂಬ	ಹೊರಟಿರುತ್ತಾನೆಂಬ
೭೧	೪	ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ	ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ
೮೨	೫	ಹುದೋಟವು	ಹುದೋಟವು
೮೭	೧೦	ಕೊಟ್ಟು ದಲ್ಲದೆ	ಕೊಟ್ಟು ದಲ್ಲದೆ
೯೦	೧೦	ಮರಗುಡಿಗಳನ್ನು	ಮರಗುಡಿಗಳನ್ನು
,,	೧೪	ಡಾಗನ್ನು	ಡಾವನ್ನು
೧೦೭	೧೯	ಆಗಿದ್ದೀರಿ	ಆಗಿದ್ದೀರಿ
,,	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಸದುಷ್ಕರ	ಸದುಷ್ಕರ
೧೦೯	೧೩	ಸೇವೆಯನ್ನು, ಮಾಡಿ	ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ
೧೧೩	೧೮	ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಪ್ರೀತಿಗಳಿಗಿಂತ	ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿಗಳಿಗಿಂತ

ಪುಟ	ಸಾಲು	ತಪ್ಪು	ಒಪ್ಪು
೧೧೯	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಯು	ಇಲ್ಲಿಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಇದು ತಪ್ಪು.
೧೨೮	೪	ಜೀವನವನ್ನ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು	ಜೀವನವನ್ನೂ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನೂ
೧೪೧	೩	ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ	ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೂ
೧೪೨	೧೪	ಆ ಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೂ	ಆಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೂ
೧೪೫	೧೯	ಮುಟ್ಟುಗೋಳು	ಮುಟ್ಟುಗೋಲು
೧೪೬	೧೦	ಬರೆಹವನ್ನು	ಬರೆಹವನ್ನು
೧೪೯	ಟಿಪ್ಪಣಿ ೯	ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ	ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ
೧೫೧	೧೩	ಇದಲ್ಲದೆ	ಇದಲ್ಲದೆ
೧೫೨	೧೭, ೧೯	ಬೈಬಿಲ್ಲೆಂಬ	ಬೈಬಿಲ್ಲೆಂಬ
೧೬೧	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಪುಟ ೧೨೦, ೧೨೧ನ್ನು	ಪುಟ ೪೩, ೫೧ನ್ನು
೧೬೨	೧೪	ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ	ಚೂಣೆಯಲ್ಲಿ
೧೬೩	೧೪	ಹಾಲನ್ನವನ್ನುಣ್ಣು	ಹಾಲೂ ಅನ್ನವನ್ನುಣ್ಣು
೧೬೪	೧೩	(ಪುಟ ೨೩)	(ಪುಟ ೨೬)
೧೬೯	೨೦	ದಿನವಹಿ	ದಿನಾಲು
೧೭೦	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಜೋರಧ ಬಾ ಯಿಯು ಸೆಲೀಮನನ್ನು ಬಸುರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ	ಜೋರಧ ಬಾಯಿಯು ಸೆಲೀ ಮನನ್ನು ಬಸರಿದ್ದಾಗ
೧೭೨	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ	ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ
,,	,,	ಚೀಡದವನು	ಚೀಡಾದವನು
೧೭೩	೭	ಬರೆದಿರುವುದನು	ಬರೆದಿರುವಂತೆ
೧೭೪	ಟಿಪ್ಪಣಿ	ಅಬ್ಬಿಯುಮ್	ಅಬ್ಬಿಯುಮ್

೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಕ್ಕರನ ಪೂರ್ವಜರು

ಈ ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗೆ ಐದು ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮ*ಗಳಿರುತ್ತವೆ: (೧) ಹಿಂದು, (೨) ಬೌದ್ಧ, (೩) ಮಹಮ್ಮದೀಯ, (೪) ಕ್ರೈಸ್ತ, (೫) ಪಾರ್ಸಿ. ಈ ಅಯ್ಯೂ ಧರ್ಮಗಳ ಮುಖ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮನುಷ್ಯರು ದೇವರ ಮಕ್ಕಳೆಂತಲೂ ಒಂದು ಜನಾಂಗದವರು ಮತ್ತೊಂದು ಜನಾಂಗದವರ ಬಂಧುಗಳೆಂತಲೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ.

ಆದರೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಪಂಡಿತರು ಮನುಷ್ಯರೊಳಗೆ (೧) ತುರಾಣರು, (೨) ಸೆಮಿಟಿಕ್‌ರು, (೩) ಆರ್ಯರು ಎಂಬ ೩ ವರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ತುರಾಣರೊಳಗೆ (೧) ತುಂಗಸಿ, (೨) ಮೊಗಲ್, (೩) ತುರ್ಕಿ ಎಂಬ ೩ ಉಪವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊಗಲ್ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬರ್ಬರರೆಂಬ ಜನರು ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಕಂದಿನ ಬಡಗಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇರಸೆಬ್ಜ ಎಂಬೂರಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿ ತೈಮೂರ್‌ಲಂಗನು ಈ ಬರ್ಬರರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಮರಿಮಗನ ೩ನೆಯ ಮಗನಾದ ಉಮರ್‌ಶೇಖ ಮಿರ್ಜಾನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬಾಬರನ ತಂದೆಯು. ಅವನು ಸತ್ತಾಗ (೧೪೯೪) ಬಾಬರನು ೧೨ ವರುಷದ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಬಾಬರನ ಮುಮ್ಮಗನೇ ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನಾದ ಅಕ್ಕರನು.† ಅವನಲ್ಲಿ ಬಾಬರನ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಾದಿಗುಣಗಳು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಬಾಬರನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

* ಮತವು ಸಂಕುಚಿತಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಉ. ವೈಷ್ಣವ ಮತ ಗಾಣಪತ್ಯ ಮತ ಮು. ಧರ್ಮ ಶಬ್ದವು ವಿಸ್ತೃತವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮತಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ.

† ಅಕ್ಕರನು ತಂದೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ತುರ್ಕಿನಂತಲೂ ತಾಯಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೆಸತುವಾಸಿಯಾದ ಜಂಗಿಸ್ ಖಾನನ ವಂಶದವನೆಂತಲೂ ವಿಸ್ತೃತ ಸ್ಥಿತಿ ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕರ ಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಬಾ ಬ ರ್

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಏಸಿಯಾ ಖಂಡದೊಳಗೆ ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ರಾಜ್ಯಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪುಂಡಾಟವೇ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಈ ಹೊತ್ತು ಅರಸಾಗಿದ್ದವನು ನಾಳೆ ವನಚರನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಈ ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬನ ಕಯ್ಯೆಳಗಿದ್ದ ದಂಡು ನಾಳೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಈ ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಊರು ನಾಳೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ವಶವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಈ ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬನ ದಳವಾಯಿಯಾದವನು ನಾಳೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ದಳವಾಯಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾರಾಂಶವೇನಂದರೆ---ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ, ನೈತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ತತ್ವಗಳು, ಈಗಿನಂತೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳದೆ, ಉಕ್ಕೇರಿದ ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆಗಳಂತೆ ಅಥವಾ ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಧೂಳಿಯ ಕಣಗಳಂತೆ ಉಲ್ಲೋಲ-ಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿದ್ದವು.

ಬಾಬರನು ಎದೆಗಾರನೂ, ಸಾಹಸಿಯೂ, ಉಪಾಯಗಾರನೂ, ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲನೂ, ಕಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆ ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲಭಾಗವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು, ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುನ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಹೊಸ ದಂಡನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದೆ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆದನು. ತರುವಾಯ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಮರ್ಕಂದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಒಡನೆಯೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಆ ನಗರವನ್ನು ಸುಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೇ ಕೊಡದಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳೊಳಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದರು. ಆದರೂ ಅವನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರಲು, ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಅಂಡಿಜನವನ್ನು ಹಗೆಗಳು ಮುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸಮರ್ಕಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಂಡಿಜನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ರೋಗಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಗುಣವಾಗುವದರೊಳಗೆ ಅಂಡಿಜನವು ವೈರಿಗಳ ಕಯ್ಸೇರಿತು; ಅವನು ಅತೋ ಭ್ರಷ್ಟ ತತೋ ಭ್ರಷ್ಟನಾದನು!!

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಬರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಜನರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೇಗೋ ಉದರಭರಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ೨ ಸಾರಿ ಸಮರ್ಕಂದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಮಾಡಿ ನಿಷ್ಫಲನಾದನು. ೩ನೆಯ ಸಾರಿ ಅದು ಅಕಸ್ಮತ್ತಾಗಿ ಅವನ ಕಯ್ಸೇರಿದರೂ, ಬಹಳ ದಿನಸ ಅವನ ವಶದಲ್ಲುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗ್ನಮನೋರಥನಾಗಿ ಬೇಸತ್ತು ಅವನು ಖುರಾಸಾನ್ ಪ್ರಾಂತದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡಲು, ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದಂಗೆಯೆದ್ದಿದ್ದ ಮೊಗಲ್ ದಂಡಾಳುಗಳು ಅವನನ್ನು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಹುರಿದುಂಬಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯವಸ್ಥಿತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಬೂಲು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣಗಳಾದ ಕಾಬೂಲ್-ಗಿಜನಿ ನಗರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು (೧೫೦೪). ಈ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು ಅವನ ಪಿತೃರ್ಜಿತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲದಿಂದ ಅವನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವು ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿತು.

ಒಳಜಗಳವೂ ದೀರ್ಘದ್ವೇಷವೂ ಭಾರತೀಯರ ಅವನತಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಾಬರನ ಮುಂದಿನ ಚರಿತ್ರದಿಂದ ನಿದರ್ಶನ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ ದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿ ತಾವು ಇರುವಲ್ಲಿಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಪುಂಡಾಟವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿದರು. ಕೃತಜ್ಞತೆ, ರಾಜನಿಷ್ಠೆ, ಪ್ರಜಾನು ರಂಜನಗಳೆಂಬ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಹೆಸರು ಹೇಳದೆ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವೀರನೂ ಕೆಲಜನರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಾನೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿ ಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸರದಾರನು ಬಂಡು* ಎಬ್ಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬಾಬರನಂತಹ ಎದೆಗಾರನಿಗೆ ಅತ್ಯನು ಕೂಲವಾದ ಸಮಯವೇ ಸರಿ. ಅವನು ಕಾಬೂಲಿನ ಸುಲ್ತಾನನಾದ ಕೂಡಲೆ ಈ ಭರತ ಖಂಡದ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚೀರಾ ಎಂಬ ಪ್ರಾಂತದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಕರೆ† ಬಂತು. ಅವನು ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಆ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಸಜ್ಜುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಲಾಲಬಾದಿನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಿಷಾವರಿನ ಮುಂದೆ ಸಿಂಧು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅದರ ದಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲದಿನ ಪ್ರವಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ, ಘಜನಿಯ ದಾರಿಯಿಂದ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋದನು (೧೫೦೫). ಈ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವೈಭವವು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರು ವುದೇನೆಂದರೆ:—“ಉಷ್ಣಪ್ರದೇಶವಾದ ಈ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದೇಶವನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಇದು ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿ ಯಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಇಲ್ಲಿಯ ಮರಗಳೂ, ಬಳ್ಳಿಗಳೂ, ಗಿಡಗಳೂ, ವನ್ಯ ಪಶುಗಳೂ ಸೋಜಿಗವಾಗಿ ತೋರಿ ಬಂದುವು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ನಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯ-ಚಕಿತನಾದೆನು.”

ಮರುವರುಷ ಬಾಬರನು ಯುಜಬೆಕ್ ಜನರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿರಾತಿನ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ನೆರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆದರೆ, ಆ ಸುಲ್ತಾನನು ಸೋಮಾರಿಯೂ ದುಂದುಗಾರನೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಕುಳಿತು ಬೇಸತ್ತು, ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಹೊರ

ಟನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅನುಭವಿಸಿದ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಳವಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎದ್ದಿತು. ಬರ್ಫವು* ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿಂದ ಧಡಧಡನೆ ಬೀಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಮುಂದೆ ಹಜ್ಜೆಯಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಾಬರನು ತೋರಿಸಿದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವೂ, ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನವೂ ಹೊಗಳತಕ್ಕಂತಹವೇ ಸರಿ. ಅವನು ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗವಿಯೊಳಗೆ ತನ್ನ ಜನರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರ ಹೇಳಿ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಗುಹೆಯಿರುವಂತೆ ತೋರಿದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಗುಡ್ಡದ ಓರೆಯನ್ನು ಅಗೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಧರ್ಮಕರ್ಮ-ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆಲ್ಪೊಂದು ದೊಡ್ಡ ನೆಲನುನೆಯೇ ಸಿಕ್ಕಿತು. ದಂಡಿನವರು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ನಿಂತ ಬಳಿಕ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು.

ಮರುವರುಷ ಯುಜಬೆಕ್ಕರು ಹಿರಾತನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಂದಹಾರಿನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಬೇದಾರನಿಗೆ ನೆರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಾಬರನು ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಂದಹಾರು ಹಗೆಗಳ ಕಯ್ಯೇರಿತ್ತು. ಆದರೂ ಬಾಬರನು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಆವೂರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಪಾಳೆಯಹಾಕಿದನು. ಹಗೆಗಳು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಬೀಳಲು, ಅವನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಶೌರ್ಯದಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಮುರಿಯಬಡಿದು ಓಡಿಸಿ, ಕಂದಹಾರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಸುಲಿಗೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರಸಂಪತ್ತೂ ವಿಪುಲಕೀರ್ತಿಯೂ ಬಂದವು. ಬಾಬರನು ಮುಂದೆ ಬಹಳ ದಿವಸ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಂದಹಾರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಕ್ಕಿಟ್ಟು ತಾನು ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಯುಜಬೆಕ್ಕರ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಸೈಬಾನಿಯು ಬಾಬರನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದೋಡಿಸಿ ಕಂದಹಾರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು (೧೫೦೭).

ಮುಂದೆ ಎಳೆಂಟುವರ್ಷ ಬಾಬರನು ಯುಜಬೆಕ್ಕರೊಡನೆ ಸಮರ್ಕಂದಿಗೋಸ್ಕರ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಕಾದಿದನು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಬೇಸತ್ತು ಅವನು ಅದರ ಆಸೆಯನ್ನೇ ತೊರೆದು ಕಂದಹಾರನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ

ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಹಬಂದಿಗೆ ತರತೊಡಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಇಂಡಿಯಾದೇಶದೊಳಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ಗೊಂದಲವು ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಎಳೆಯಿತು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:—

೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಸುಲ್ತಾನನಾದ ಸಿಕಂದರ ಲೋಡಿಯು ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಅವನ ಮಗನಾದ ಇಬ್ರಾಹಿಮನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು (೧೫೧೬). ಅವನ ಸರದಾರರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ದಂಗೆಯೇಳಲು ಸುಲ್ತಾನನು ಅವರನ್ನು ಅಡಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಪಂಜಾಬಿನ ಸುಬೇದಾರನಾದ ದೌಲತ್ತುಖಾನ ಲೋಡಿಯು ಬಾಬರನ ನೆರವನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ಸುಲ್ತಾನನ ದಂಡನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಬಾಬರ್ ದೌಲತ್ತುಖಾನರಿಗೆ ಮನಸ್ತಾಪವುಂಟಾದ್ದರಿಂದ ಬಾಬರನು ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು (೧೫೨೪). ಮರುವರುಷ ಸುಲ್ತಾನನ ತಮ್ಮನಾದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಸಹಾಯಬೇಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಾಬರನು ತನ್ನ ಹಿರಿಮಗನಾದ ಹುಮಾಯೂನನೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ಸಿಯಾಲಕೋಟ್, ಕಲಾನಾರ, ಮಿಲವಟ ಇವುಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನಡೆದು ಡಿಲ್ಲಿಯ ವಾಯವ್ಯಕ್ಕೆ ೫೩ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಣಿಪತ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಠಾಣೆಯ ಹಾಕಿದನು. ಇಬ್ರಾಹಿಮ ಸುಲ್ತಾನನು ೧ ಲಕ್ಷ ದಂಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಾಬರನ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಕಾದಿ ರಣದಲ್ಲಿ ಮಡಿಯಲು ಜಯಶ್ರೀಯು ಬಾಬರನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದಳು (೨೧ ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೫೨೬). ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಲ್ಲೇ ಅವನು ಡಿಲ್ಲಿ-ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

ಈ ಗೆಲುವಿನಿಂದ ಡಿಲ್ಲಿರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯು ಬಾಬರನ ಕಯ್ಯೇರಿದರೂ ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶ ಮಾತ್ರ ಅವನ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಅಯೋಧ್ಯಾ, ಜೋನಪುರ, ಪತ್ತಿಮವಿಹಾರ, ಬಂಗಾಳ, ಗುಜರಾತು, ಮಾಳವಾ ಈ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಳವದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ರಣಧಂಬೇರ, ಸಾರಂಗಪುರ, ಭಿಲಸಾ, ಚಾಂದೇರಿ, ಚಿತ್ತೂರು ಮುಂತಾದ ಕೋಟೆಯ ಸ್ಥಳಗಳು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಸಂಗರಾಜನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದವು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ (ಬಹಾಮನಿ) ರಾಜ್ಯವೂ ವಿಜಯ

ನಗರದ ರಾಜ್ಯವೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬಾಬರನ ದಂಡಿನವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಬಯಲುನಾಡನ್ನು ನೋಡಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು, ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದರು.

ಆದರೆ ಬಾಬರನು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯೂ, ದೃಢಸಂಕಲ್ಪನೂ, ವ್ಯವಹಾರ, ಚತುರನೂ ಆದ್ದರಿಂದಲೂ, ಈ ಸಂಪತ್ತನ್ನುದ್ದಿಯುಳ್ಳ ದೇಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಳಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅವನು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕರೆದು ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಇಂತಹ ಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ತೀರ ಹೆಡ್ಡತನವೆಂತಲೂ, ಇಷ್ಟೂ ಮೀರಿ ಹೋಗಲೆಳಸುವವರು ಹೋಗಬಹುದೆಂತಲೂ, ತಾನು ಮಾತ್ರ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಲೆಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿರಲಿಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡಿಸಿದನು. ಈ ಕೃತನಿಶ್ಚಯದ ಸುದ್ದಿಯು ಹಬ್ಬಿದ ಕೂಡಲೆ ಇಬ್ರಾಹಿಮ ಲೋಡಿಯ ಪಕ್ಷದ ಎಷ್ಟೋ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಕೆಲವು ಹಿಂದೂ ಸರದಾರರೂ ಬಂದು ಅವನ ಶರಣು ಹೊಕ್ಕರು. ಬಳಿಕ ಬಾಬರನು ರೋಹಿಲ್ ಖಂಡದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಗೆದ್ದು, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅವನ ಮೂಲಕ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಜೋನಪುರ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು, ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಉದಯಪುರದ ರಾಜನಾದ ಸಂಗರಾಜನನ್ನು ಮುರಿಬಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಸಿಕ್ರಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿದನು (೧೫೨೭).

ಇಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ರಜಪೂತರಿಗೂ ಆದ ಹಲವು ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ ರಜಪೂತರು ವಿಜಯಿಗಳಾದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾಬರನಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಗಿ ಅವನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತಾನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸಾರಾಯಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಹಾನಿಗೊಳಗಾದೆನೆಂದು ನೆನಸಿ, ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾರಾಯಿಯನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದಲ್ಲದೆ ತಾನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಒಡಿಸಿ, ಮಾರಿ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಬಡವರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು!! ವಾಚಕರೇ ಇದು ಎಂತಹ ಮನೋನಿಗ್ರಹವು! ಇಂತಹ ಸಂಯಮನ-ಶಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ದೇವರು ಅವನಿಗೆ ಈ ಭರತ ಭೂಮಿಯ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಿತ್ತನೆಂಬಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಸಿಕ್ರಿ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ* ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸದೊಳಗೆ ಬಾಬರನು ಪೂರ್ಣ ಜಯಹೊಂದಿ ರಾಜಪುತಾನ ಮೂಳವಾಗಳ ಒಡೆಯನಾದ್ದಲ್ಲದೆ ದುವಾಬ (Doab) ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೂ, ಭದ್ರವಾದ ಚಾಂಡೇರಿ ಕೋಟೆಗೂ ಲಕ್‌ನೊ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೂ ಅಧಿಪತಿಯಾದನು.

ಈಗ ಮಾತ್ರ ಬಾಬರನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ದೊರೆಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿಯೂ, ಧೋಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಮಣೀಯವಾದ ಉದ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ರಾಜರಿಗೆ ಮನಶ್ಯಾಂತಿ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಜೋನಪುರ ವಿಹಾರದ ಜನರು ಲೋಡಿ ಮನೆತನದ ಪಕ್ಷ ಹಿಡಿದು ಒಳ ಸಂಚು ನಡೆಸಿದ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ಬಾಬರನು ತ್ವರಿತದಿಂದ ಆಗ್ರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ದಂಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಚುನಾರ್ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಡಿಯ ದಂಡನ್ನು ಓಡಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ದ್ರೋಹದಿಂದ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ದಳವಾಯಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಗಂಗಾ-ಗೋಗ್ರಾ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಂಗಾಲದ ನವಾಬನ ದಂಡನ್ನು ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಪಶ್ಚಿಮ ವಿಹಾರವನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ಅವನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡಿಸುತ್ತ ಆಗ್ರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು (೧೫೨೯).

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಬರನ ಕಛೇ ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಕೆಲವು ದಿವಸದಲ್ಲೇ ಅವನ ದೇಹ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕೆಚ್ಚಿತು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹುಮಾಯೂನನು ಬದಕ್ಕಾನಿನಿಂದ ಬಂದು ತಾನೇ ಆಸ್ಪತ್ಥನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಗುಣವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬರನೇ ರೋಗಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು (೧೫೩೦). ಅವನ ಶವವನ್ನು ಕಾಬೂಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಗಿದರು. ಮುಂದೆ ಶಹಾಜಹಾನ ಬಾದಶಹನು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮರವರಿ ಕಲ್ಲಿನ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು (೧೬೦೬).

* ಈ ಕಾಳಗವು ಸಿಕ್ರಿಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭರತಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಖಾನವಾ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತು (೧೬ ಮಾರ್ಚ್ ೧೫೨೭).

೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಕ್ಬರನ ಬಾಲ್ಯವೂ ಬೈರಾಮ್‌ಖಾನನ ಆಡಳಿತವೂ

ಹುಮಾಯೂನನು

ತಂದೆ ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಹುಮಾಯೂನನು ಯಾರ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ
ಗಾದಿಗೆ ಬಂದನು. ಇವನು ಬಾಬರನಂತೆ ದೃಢಮನಸ್ಕನಲ್ಲ; ಸೋಮಾರಿ,

ಚಂಚಲ, ಜಂಬಗಾರ ಮತ್ತು ದುಂದುಗಾರ. ಆದರೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ. ಅಪೀಮು ತಿನ್ನುವ ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ಇವನು ದೊರೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ತಂದೆ ಸಾಯುವಾಗ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮಾತಿನಂತೆ ಕಾಬೂಲನ್ನೂ ಸಿಂಧೂ ನದಿಗೆ ಪಡುವಲಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಕಾಂರಾನನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಉಳಿದ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ತನ್ನ ಕೈ ಕೆಳಗೆ ಸಾಮಂತಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಎಂಟು ವರುಷದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಸೂರ್ ವಂಶದ ಷೇರ್ ಖಾನನೆಂಬ ಆಫ್ಘನ್ ಸರದಾರನು ದಂಗೆಯೆದ್ದನು. ಹುಮಾಯೂನನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸಹಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಷೇರ್ ಖಾನನು ಗಂಗಾನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಚೌಸಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು (೧೫೩೯). ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನು ಶೋಣ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪಾರಾದನು.

ಮಾರನೆಯ ವರ್ಷ, ಅಂದರೆ, ೧೫೪೦ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಎಪ್ರೆಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕನೋಜಿ(೧)ನ ಕಾಳಗವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಷೇರ್ ಖಾನನು ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಓಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ತಂದೆ ಗಳಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಹುಮಾಯೂನನು ಸಿಂಧುದೇಶಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಹಿಂಡಾಲನನ್ನು ಸೆಹವಾನ್ (೨) ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ, ತಾನು ಬಕ್ಸರಕ್ಕೆ (೩) ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು (೧೫೪೧). ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾವದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯವು ಬಂತು. ಆದುದರಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಿದ್ದ ಪಾಟಾರ(೪)ಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಂದ ಅದರ ಸತ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಹುಮಾಯೂನನು ಒಂದು ದಿನ ಊಟದ ಸಮಾರಂಭವು ನಡೆದಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸರದಾರನ ಮಗಳಾದ ಹಾಮಿನಾ

ದಾಯೆಂಬವಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು, ಅವಳ ಚೆಲುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಅಂದಚಂದ
ಗಳನ್ನೂ ಒನಪೊಯ್ಯಾರವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಮರುಳಾಗಿ ಮನಸೋತನು.
ಹಾಮಿದಾಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ
ದ್ದರೂ, ಹುಮಾಯೂನನು ಪಟ್ಟು (ಹಟ) ಹಿಡಿದು ಅವಳನ್ನು ಕೂಡಲೆ
ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗತಾನೆ ಹಾಮಿದಾಳಿಗೆ ಗೃಹಿನಿಯ ವರ್ಷ
ತುಂಬಿತ್ತು. ಮದುವೆಯಾದ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಗಂಡಹೆಂಡಿರು
ಬಕ್ಕರದಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ಹಾಮಿದಾ ಬಾನು ಬೇಗಮ್

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಮಾಯೂನನ ಮನಸ್ಸು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿತ್ತು.
ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಜಯವಾಗುವಂತೆ ಕಾಣ

ಲಿಲ್ಲ. ಬಕ್ಕರವು ಅವನ ಕಯ್ಯೇರಲಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಶತ್ರುಗಳು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದೋಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಅವನು ಮಾರವಾಡದ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ (೧೫೪೨), ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಸಲ್ಮೀರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನು ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಜೋಧಪುರದರಸನಾದ ಮಾಲದೇವನಿಗೆ ಮರೆಹೋದನು. ಇವನು ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಷೇರಷಹನಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಡುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ಹುಮಾಯೂನನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಉಸುಬಿನ ಬಯಲಲ್ಲಿ ತೊಳಲಿ ಬಳಲಿ ಬೇಸತ್ತು ಬಸವಳಿದು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಆಗಷ್ಟೆ ೨೨ನೆಯ ದಿವಸ ಉಮರಕೋಟೆಗೆ (೫) ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಣನು ಅವನಿಗೆ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹಾಮಿದಾ ಬಾನು ಬೇಗಮ್ಮಳು ನವಂಬರ ೨೩ನೆಯ ಗುರವಾರದ ದಿವಸ ಅಕ್ಕರ ನನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಇದಕ್ಕೂ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಮೊದಲು ಹುಮಾಯೂನನು ಜನ್ನ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಕ್ಕರನ ಜನನದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ದೇವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸರದಾರರ ಆನಂದದರ್ಶಕನಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ತನ್ನ ಬಂಡಾರದವನಾದ ಜೂಹರನನ್ನು ಕರೆದು ಬಂಡಾರದಲ್ಲಿಯೇನುಂಟು ಎಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಜೂಹರನು—೨೦೦ ಕುರಾಸಾನದ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಳೆಯೂ ಒಂದು ಕಸ್ತೂರಿಯ ಚೀಲವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳೊಳಗೆ ಮೊದಲಿನೆರಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅದರದರ ಒಡೆಯರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟು ದರಿಂದ ಈಗ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಚೀಲವು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಹುಮಾಯೂನನು ಆ ಚೀಲವನ್ನು ತರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟನು. ಇದರಿಂದ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಸುವಾಸನೆಯು ಹಬ್ಬಿದಂತೆ ಅಕ್ಕರನ ಕೀರ್ತಿಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತೆಂದು ಜೂಹರನು ಒರೆದಿರುತ್ತಾನೆ.

ಬಾಲಕನಾದ ಅಕ್ಕರನು

ಅಕ್ಕರನು ಹುಟ್ಟಿದ ೩೫ನೆಯ ದಿವಸ ಹಾಮಿದಾ ಬಾನು ಬೇಗ
ಮೃಳು ಉಮರಕೋಟವನ್ನು ಹುಮಾಯೂನನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ
ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದಳು (೨೮ ದಿಶಂಬರ). ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ
ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಕ್ಕರನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನ
ಅದೃಷ್ಟದಲ್ಲೇನೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ೧೫೪೩ನೆಯ ಜುಲೈಯಲ್ಲಿ
ಅವನು ಸಿಂಧು ದೇಶವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು,

ಮಗ ಹೆಂಡತಿಯರೊಡನೆ ಕಂದಹಾರದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು; ಶಾಲಿ(೬)ಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಅಸ್ಥಾರಿಯು ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಾನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಹುಮಾಯೂನನು ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ಒಂದು ಕೂಸು ಸಂಗಡವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕಯ್ಯೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯು 'ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಬಾವಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಕೆರೆ' ಯೆಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಇತ್ತು. ಹವಾವು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೂಸನ್ನು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಅದೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೋಡಗಳ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯೂ, ಮಳೆಯ ಸರವೂ, ಮಿಂಚಿನ ಧಳಧಳ ಹೊಳಪೂ, ಗುಡುಗಿನಬ್ಬರವೂ, ಸಿಡಿಲಿನ ಭಯಂಕರವಾದ ನಿನಾದವೂ, ಭದ್ರವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾದರೂ ಎದೆಯೊಡಿಸಬಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಅಶಕ್ಯವೇ ಸರಿ. ವಾಚಕರೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕ ಕಂದನನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಚಳಿಸಿಡಿಲುಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿಡಬೇಕೇ? ಅದನ್ನು ನಾಯಿನರಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಡಬೇಕೇ? ಇಲ್ಲವೆ ಕಕ್ಕುಲತೆಗೊಳಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿ ಸಾಯಬೇಕೇ? ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅಕ್ಕರನನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ತಾವು ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇರಾಣಿನ ಗಡಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಹೊತ್ತು ಹಕ್ಕಿಗಳೇ ಆ ಕಂದನನ್ನು ಆರಯ್ದು ಮಾಡಿ*ದುವು.

* ಗಱುಗೆದರಿ ಕೊಡೆವಿಡಿದು ನಿಂದುವು ಬಿಸಿಲ್ಲೆ ನವಿ |

ಲೆಱಕೆಯಂ ಬೀಸಿ ಬಿಜ್ಜಣವಿಕ್ಕಿತಂಚಿ ತುಂ |

ತುರನುದರ್ಚಿತು ಸಾರಸಂ ಸಲಿಲದೊಳ್ಳೆನೆದ ಪಕ್ಕಂಗಳಂ ಬಿಡಿರ್ಚಿ ||

ಮಱುಗಿ ಮೆಲ್ಲುಡಿಯಲು ಪಚರಿಸಿದವು ಗಿಳಿಗಳ |

ಕ್ಕುಱೊಳಿಗಳಿಗಳಿರ್ಭಕನ ರೋದನದ ಕೂಡಳುವ |

ತೆಱದೊಳ್ಳೊಱಿದವಲ್ಲಿ ಕುಱುಬರಿದ್ದೂರ್ಗಿಂತ ಕಾಡೊಳ್ಳಿತನಿಸುವಂತೆ ||

ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ ಸಂ ೨೪ ಶ್ಲೋ ೩೬.

ಇತ್ತಲಾ ಅಸ್ಥಾರಿಯು ಅತ್ತಿಗೆ ಅಣ್ಣಂದಿರೋಡಿಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮನದಲ್ಲಿ ನೊಂದುಕೊಂಡು ಅವರು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಾಡಿ ಕಂದಹಾರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ರಾಣಿಯ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಮಗುವಾಗಿದ್ದ ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಗಂಟುಗಳನೆಯ ವರ್ಷವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಮರುವರುಷ ಹುಮಾಯೂನನು ಇರಾಣಿನ ಷಹನಾದ ತಹಮಾಸ್ಪನ* ನೆರವಿನಿಂದ ಕಂದಹಾರಿನ (೭) ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದನು. ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಯ್ಸೇರ ಬಹುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ, ಕಾಬೂಲಿನೊಡೆಯನಾದ ಕಾಮರಾನನು ಆ ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಅಸ್ಥಾರಿಗೆ ಕಠಿಣವಾದ ಹುಕುಮನ್ನು ಬರೆದನು. ಆಗ ಅಸ್ಥಾರಿಯು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಅಕ್ಕರನನ್ನೂ ಅವನ ತಂಗಿಯಾದ ಬಕ್ಷಿಬಾನು ಬೇಗಮ್ಮಳನ್ನೂ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಬಿಟ್ಟನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಹುಮಾಯೂನನ ಜನರು ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಯತ್ನವು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಮರಾನನು ಬಾಬರನ ತಂಗಿಯಾದ ಖಾನಜಾಡಾ ಬೇಗಮ್ಮಳ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಮಾಯೂನನು ಕಂದಹಾರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೫೪೫), ಕಾಬೂಲಿನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದನು. ಆಗ ಕಾಮರಾನನು ಹೆದರಿ ಗಜನಿಗೆ (೮) ಓಡಿಹೋದುದರಿಂದ ನವಂಬರ್ ೧೫ನೆಯ ದಿವಸ ಕಾಬೂಲು ಹುಮಾಯೂನನ ಕಯ್ಸೇರಿತು. ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಮಾಯೂನನಿಗೆ ಆದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಮಿದಾ ಬಾನು ಬೇಗಮ್ಮಳೂ ಮುಂದೆ ೩-೪ ತಿಂಗಳುಗಳ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಗ ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನು ಬಹಳ ಉತ್ಸವದಿಂದ ಮಗನ ಸುಂತಿಯನ್ನು (ಮುಂಜಿಯನ್ನು) ಮಾಡಿದನು (ಮಾರ್ಚ್ ೧೫೪೬).

* ತಹಮಾಸ್ಪನು ಸಿಯಾ ಪಂಥದವನಾದ್ದರಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ತನ್ನ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ೧೪೦೦೦ ದಂಡನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಕ್ಕರನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶಾಬಾನ ತಿಂಗಳದ ಹುಣ್ಣಿವೆ. ಗುರವಾರ (ನವಂಬರ ೨೩) ದಿವಸ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬದರುದ್ದೀನ (ಬದರ್=ಹುಣ್ಣಿವೆ, ದೀನ=ಧರ್ಮ, ಧರ್ಮದ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರ) ಮಹಮ್ಮದ ಅಕ್ಕರ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಹಲವು ವಿಸತ್ತುಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಹಗೆಗಳಿಗೆ ಅವನ ಜನ್ಮ ದಿವಸವು ತಿಳಿಯ ಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವನ ಜನ್ಮ ದಿವಸವು ರಜಬ್ ತಿಂಗಳ ೫ (೧೫ ಅಕ್ಟೋಬರ ರವಿವಾರ) ಎಂದು ಅವನ ಸಂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದರು. ಆ ದಿವಸ ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರನ ತಾಯಿಯು ಅವನ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬದರುದ್ದೀನ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಬದಲು ಜಲಾಲುದ್ದೀನ (ಜಲಾಲ್=ವೈಭವ, ಧರ್ಮದ ವೈಭವ) ಮಹಮ್ಮದ ಅಕ್ಕರ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟರು.

ಆದರೆ ಈ ಸಂತೋಷವು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹುಮಾಯೂನನು ಬದಕ್ಕಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಲಜಾಫರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅವನಿಗೆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಜ್ವರ ಹುಟ್ಟಿತು; ಆದುದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಸರದಾರರು ಅವನು ಸಾಯುವನೆಂದೆಣಿಸಿ ಕಾಮರಾನನನ್ನು ಕೂಡಿದರು. ಮುಂದೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಗುಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಕಾಮರಾನನು ತನ್ನ ಮಾವನ ಸಹಾಯದಿಂದ ದಂಡು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಸರದಾರರೊಡನೆ ಕಾಬೂಲನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಅಕ್ಕರನು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದನು.

ಬಳಿಕ ಹುಮಾಯೂನನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾದ ಕೂಡಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಕಾಬೂಲನ್ನು ಮುತ್ತಿ ತೋಫುಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸ ತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಕಾಮರಾನನು ಅಂಜಿ, ಗುಂಡುಗಳು ತಾಕುವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಾದ ಅಕ್ಕರನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದುದರಿಂದ, ತೋಫುಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಕಾಬೂಲು ಹುಮಾಯೂನನ ಕೈವಶವಾಯಿತು (೧೮ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೫೫೭).

ಆಗ ಕಾಮರಾನನು ಬದಕ್ಕಾನಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಆಗ ಮಳೆ ಗಾಲವಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಸರದಾರರು ಕಾಮರಾನನನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಹುಮಾಯೂನನು ಧೈರ್ಯಗಡದೆ ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗಿ, ತಾಲಿಕಾನ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಶರಣು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಿರುಗಿ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಬಂದನು (೧೫೪೮).

ಮರುವರುಷ ಹುಮಾಯೂನನು ಬಾಲ್ವಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಕಾಮರಾನನು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಅಪಜಯಪಟ್ಟು ಕಾಬೂಲಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು (೧೫೫೦). ಬಳಿಕ ಅವನು ಎಂಟು ವರುಷದವನಾದ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಕಾಮರಾನನನ್ನು ಜಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟು, ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿ ನಡೆದುದರಿಂದ, ಕಾಮರಾನನು ಕಿಪ್ಪಚಾಕ ವೆಂಬಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಗೆಲವಿನಿಂದಬ್ಬೇರಿದ ಕಾಮರಾನನು ಮೂರನೆಯ ಸಾರಿ ಕಾಬೂಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಅಕ್ಬರನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದನು. ಆದರೂ ಎದೆ ಗುಂದದೆ ಹುಮಾಯೂನನು ಸಿರ್‌ಥಾನ್‌ಪಾತ್ ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಂಡ ನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಕಾಮರಾನನ ದಂಡನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಜಯಭೇರಿಗಳನ್ನು ಹೊಡಿಸುತ್ತ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹುಮಾಯೂನನ ಜಯವು ಪೂರ್ಣವಾದಂತೆ ಆಯಿತು. ಹಿಂದಾಲಮಿರ್ಜನು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕದನದಲ್ಲಿ ಮಡಿದುದರಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನು ಅವನ ಪರಗಣೆಯಾದ ಗಜನಿಯನ್ನು ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಮಗಳಾದ ರುಕಯ್ಯಾ ಬೇಗಮ್ಮಳನ್ನು ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದನು (೧೫೫೧). ಆಕೆಯು ಬಂಜೆಯಾಗಿ ಗಂಡನ ತರುವಾಯ ಸತ್ತಳು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಹೆಂಗಸಿನ ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅಡಗಿದ್ದ ಕಾಮರಾನನು ಹುಮಾಯೂನನ ಕಯ್ಯೇರಿದನು (ಆಗಷ್ಟ್ ೧೫೫೩). ಇದಕ್ಕೂ ೨ ವರುಷ ಮೊದಲೇ ಅಸ್ಕಾರಿಮಿರ್ಜನು ಮಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಕೃತಘ್ನರಾದ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಕಾಟ ತಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನು ಈಗ ಮಾತ್ರ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಹುಮಾಯೂನನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಅವನ ಸರದಾರರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಸಿಂಧು ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿ, ಅದಕ್ಕೂ ಜೀಲಮ್ ನದಿಗೂ ನಡುವಿರುವ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನಿರಿಸಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಬಂದನು (೧೫೫೪).

ಶೇರ್‌ಷಹಾ

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಕನೋಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ್ದ ಷೇರ ಖಾನ ಸೂರನು ಕಲಿಂಜರದ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡು ತಗುಲಿ ಸತ್ತನು (೧೫೫೫). ಅವನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಸುಲ್ತಾನ ಇಸ್ಲಾಮನು ಎಳು

ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಮಡಿದನು (೧೫೫೨). ಅವನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸರದಾರರೊಳಗೆ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನು ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವನಾದ ಅವನ ಮಗನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ಅವನ ಸೋದರಮಾವನಾದ ಮಹಮ್ಮದ್‌ಷಹಾ ಆಡೀಲನು ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ತಾನೇ ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ಇವನು ತಿಳಿಗೇಡಿಯೂ, ದುಷ್ಟನೂ, ದುರಾಚಾರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಕಲುಷನು ಸಂಭಾಜಿಗೆ ಆಪ್ತನಾಗಿದ್ದಂತೆ ರೇವಾರಿಯು (ಮೇವಾಡದ) ವ್ಯಾಪಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೇಮುವೆಂಬುವನೊಬ್ಬ ಹಿಂದೂ ಗೃಹಸ್ಥನು ಇವನಿಗೆ ಪರಮ ವಿಶ್ವಾಸಿಯಾದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಹೇಮುವಿನ ಚಾತುರ್ಯವೂ ದಕ್ಷತೆಯೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಡಕನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ರಾಹಿಮನೆಂಬುವನೊಬ್ಬ ಸರದಾರನು ಆಗ್ರಾ ಡಿಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಅಹಮ್ಮದ್ ಖಾನನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸರದಾರನು ಪಂಜಾಬನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸಿಕಂದರಷಹನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಸುಜಾಖಾನನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸರದಾರನು, ಮೂಳೆವಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದನು. ಮುಂದೆ ಸಿಕಂದರನಿಗೂ ಇಬ್ರಾಹಿಮನಿಗೂ ಜಗಳವು ಹುಟ್ಟಿ ಸಿಕಂದರಷಹನು ಇಬ್ರಾಹಿಮ ಖಾನನನ್ನು ಘಾರಾ (೯) ಯೆಂಬಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಡಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಮಾಯೂನನು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಾನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿತು. ಅವನು ೧೫೫೪ನೆಯ ನವಂಬರಿನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನೊಡನೆ ಕಾಬೂಲಿನಿಂದ ಹೊರಟು ಸಿಂಧು ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ರಾವಲ್‌ಪಿಂಡಿಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕಾಳಾನೂರಿ(೧೦)ಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನನ್ನು ಜಲಂಧರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ, ತಾನು ಲಾಹೋರಿಗೆ ಹೊರಟನು (ಜನವರಿ ೧೫೫೫).

ಬೈರಾಮನು ಸಿಕಂದರಿನ ದಂಡನ್ನು ಮುಚ್ಚಿವಾರ (೧೧) ದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಸರಹಿಂದಿಗೆ (೧೨) ಬಂದನು. ಸಿಕಂದರನು ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹುಮಾಯೂನನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಕ್ಬರನೊಡನೆ ಹೋದನು. ಸರಹಿಂದಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಾಳಗವಾಯಿತು. ಸಿಕಂದರನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋತನು. ಬಳಿಕ ಹುಮಾಯೂನನು

ತನ್ನ ದಂಡಿನ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರೋಹಿಲ ಖಂಡ(೧೩) ವನ್ನು ಸುಲಿದು, ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿ, ತಾನು ಡಿಲ್ಲಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು.

ಆದರೆ ಹುಮಾಯೂನನಿಗಿನ್ನೊಬ್ಬ ಶತ್ರುವಿದ್ದನು. ಮಹಮ್ಮದ ಶಹಾ ಅಡೀಲನ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಹೇಮುವು ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನವಾಬನನ್ನು ಕಾಲ್ಪಿ(೧೪)ಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ, ಡಿಲ್ಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಿಕಂದರನಾದರೋ ಪಂಜಾಬಿನಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯ*ವನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನು ತಾನು ಡಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತು, ಅಕ್ಕರನನ್ನು ಪಂಜಾಬಿನ ಸೂಚಿದಾರನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ, ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ಅಟಾಲಿಕ್ಕ (ಉಪದೇಶಕನಾದ) ಬೈರಾಮನನ್ನೂ ಪಂಜಾಬಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು.

ಆತ್ಮ ಅಕ್ಕರನು ಸರಹಿಂದಿಗೆ ಹೋದನು (ಜನವರಿ ೧೫೫೬). ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸರದಾರರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಫಿಲ್ಲೂರಲ್ಲಿ ಸತ ಲಜ್ ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಸುಲ್ತಾನಪುರದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹರಿಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಹೋದ-ದಿನದ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲೇ ಹುಮಾಯೂನನಿಗಾದ ಅಪಘಾತದ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಸಿಕಂದರನ ಗೊಡವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಳಾನೂರಿಗೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಹುಮಾಯೂನನು ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಆಗ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ೧೩ ವರ್ಷ ತುಂಬಿ ೪ ತಿಂಗಳುಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಸಿಕಂದರನು ಇನ್ನೂ ಶರಣು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಜಯ ಹೊಂದಿದ ಹೇಮುವು ೫೦,೦೦೦ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಯುವಾಗ ಹುಮಾಯೂನನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಡಿಲ್ಲಿ-ಆಗ್ರಾ-ಸರಹಿಂದುಗಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವನ ಕಾಬೂಲಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ತಿರುಗಿಬಿದ್ದ ಸುದ್ದಿಯು ಇದಕ್ಕೂ ಕೆಲವು ದಿವಸ ಮೊದಲೇ ಬಂದಿತ್ತು.

ಅಕ್ಕರನ ಬಾಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುವೆವು.

ಅಕ್ಕರನ ದಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀಜಿಅನಗ, ಮೊಹಮ್‌ಅನಗ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ದಾಯಿಗಳು (ಮೊಲೆ ಕುಡಿಸುವವರು) ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೆಯವಳ ಗಂಡನಾದ ಶಮಸುದ್ದೀನ ಮಹಮ್ಮದನೆಂಬವನು ಕನೋಜ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹುಮಾಯೂನನ ಜೀವವುಳಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಿರುಗಿ ಡಿಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನ ದೊರೆದ ಬಳಿಕ ಹುಮಾಯೂನನು ಅವನಿಗೆ ಆಟಕ್ (ಸಾಕತಂದೆ) ಎಂಬ ಬಹುಮಾನದ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ೨ನೆಯ ದಾಯಿಯ ಮಗನಾದ ಆದಮ್‌ಖಾನನು ಅಕ್ಕರನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಿ ಸ್ತನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೆಲರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಜದ್ರೋಹಿ ಯಾದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು.

ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಬಾಲ್ಯದ ಅದ್ಭುತಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾದ ಮಾತೇ ಸರಿ. ಅದರಂತೆ ಅಕ್ಕರನು ೭ ತಿಂಗಳದ ಕೂಸಿರುವಾಗ ತನಗೆ ಹಿರಿಯರಂತೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದನೆಂತಲೂ, ತನ್ನ ದೇವತಾಂಶವನ್ನು ಹೊರಗೆಡವಬಾರದೆಂದು ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿದನೆಂತಲೂ ಜೀಜಿ ಅನಗಳು ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವನು ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವತಃ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು ವಿಶ್ವಸನೀಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಏನಂದರೆ:— ಅಕ್ಕರನು ೧೬ ತಿಂಗಳಿನವನಿದ್ದಾಗ ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆಗ ಮೊಹಮ್ ಅನಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಅವನ ಕಕ್ಕನಾದ ಅಸ್ಕಾರಿಯು ತನ್ನ ರುಮಾಲನ್ನು ತೆಗೆದು ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವ ಅಕ್ಕರನ ಮೇಲೆ ಒಗೆದು ಅವನನ್ನು ಕೆಡವಿದನು. ಹೀಗೆ ಕೆಡವುದರಿಂದ ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಜನರ ಕಣ್ಣು ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ತುರ್ಕರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು.

ಅಕ್ಕರನು ೫ ವರ್ಷದವನಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ಕಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನು ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಅವನು ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಕಲಿಸದೆ ಸಾರಿವಾಳ ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಲಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಬ್ಬರು ಮೂರು ಮಂದಿ ಚೆಲೊ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ಅವರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯಾದ ಹುಮಾಯೂನನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಹೇಳಿ ನೋಡಿದನು. ಅದೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ

ವಾಯಿತು. ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತಿರುವುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ಓಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನು ನಿಪುಣನಾಗಿದ್ದನು. ಒಂಟೆ, ಕುದುರೆ, ನಾಯಿ, ಪಾರಿವಾಳಗಳು ಅವನ ಜೀವಪ್ರಾಣ. ಕಡೆತನಕ ಅವನಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಎರಡನೆಯವರು ಓದಿದ್ದನ್ನು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಬಹಳವಾದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಕವಿತೆಗಳು ಅವನಿಗೆ ಬಾಯಿ ಪಾಠಾಗಿದ್ದವು.

೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ರಾಜ್ಯ ಪಾಲಕನಾದ ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನ ಆಡಳಿತ

(೧೫೫೬ — ೧೫೬೦)

ಬೈರಾಮ್ ಖಾನ್

ಹುಮಾಯೂನನು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ (ಅಕಸ್ಮತ್ತಾಗಿ) ಸತ್ತನು. ಡಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅರನುನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ, ತುದಿಪಾವಟಿಗೆಯಿಂದ ಕಾಲು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದದ್ದೇ ಅವನ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅವನು ಮುಂದೆ ೪ ದಿವಸಗಳ ತನಕ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು, ಜನವರಿ ೨೪ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿವಸ ತನ್ನ ೪೮ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತನು. ಆಗ ಟಾರ್ಡಿಬೆಗ್ ಖಾನನೆಂಬೊಬ್ಬ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರನು ವಿಶೇಷ ರಾಜಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. *ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:— ಅವನು ಕೂಡಲೇ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಹುಮಾಯೂನನ ಮರಣದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅದನ್ನು ೧೭ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆಡವದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೧ನೆಯ ದಿವಸ ಮಸೀದಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಅಕ್ಬರನ ಬಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೂ, ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನೂ, ಕಾಮರಾನನ ಮಗನನ್ನೂ ಕಳುಹಿ, ತಾನು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವ ಹೇಮುವಿನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಿಕ್ಕನುವಾದನು.

ಕಾಲಬಂದರೆ ತಿಪ್ಪೆಹೋಗಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಾಗುವದೆಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯು ಸಚಿಯಲ್ಲ. ಟಾರ್ಡಿಬೇಗಖಾನನು ಕಳುಹಿದ ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳು ತಲುಪಿದಾಗ ಅಕ್ಬರನು ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನೊಡನೆ ಕಾಳಾನೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೋಟದೊಳಗೆ ೧೮ ಅಡಿ ಉದ್ದ ೩ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಬರನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಯಿತು; ದಂಡಿನವರೆಲ್ಲ ಅವನು ಡಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಶಹನೆಂದು ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿದರು (೧೫ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೫೫೬). ಈ ಹೆಂಟೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕಲ್ಲುಹಾಸಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ನೋಡಬಹುದು. ಮುಂದೆ ಅದರ ಸುತ್ತಲು ಅಕ್ಬರ ಬಾದಶಹನು ಮಾಡಿಸಿದ ರಮ್ಯವಾದ ಹೂದೋಟವೂ, ಅದರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡಗಳೂ ಈಗ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತವೆ. ಇತ್ತಲಾಗಿ (ಈಚೆಗೆ) ಕಟ್ಟೆಯು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಅದರ ಸುತ್ತಲು ಕಂಬಗಳನ್ನು ನೆಡಿಸಿ ಸರವಳಿಯನ್ನು ಬಿಗಿದು ಒಂದು ಲೇಖದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಹುಗಿದಿರುತ್ತಾರೆ (ಹೂತಿರುತ್ತಾರೆ).

* ಅಡಿಯ ಮುಂದಿಡೆ ಸ್ವರ್ಗ | ಅಡಿಯ ಹಿಂದಿಡೆ ನರಕ || ಅಡಿಗಶ್ಚ ಮೇಧಫಲ |

ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಡಿಯಲೇ ಬೇಕು ಸರ್ವಜ್ಞ ||

ಅಕ್ಕರನು ಬಾದಶಹನಾದಾಗ ಪಂಜಾಬಿನ ಕೆಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬರ ಆಗಿತ್ತು. ಸಿಕಂದರ ಶಹನು ಇನ್ನೂ ಹತವೀರ್ಯನಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೇಮುವು ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಸೋಮಾರಿತನದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯದೆ, ಸಿಕಂದರ ಶಹನು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಾಣಕೋಟೆ (೧೪) ದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಂಡನ್ನಿಟ್ಟು ತಾನು ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನೊಡನೆ ಜಲಂಧರ (೧೫) ಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ದುಃಖಗಳು ಒಮ್ಮೆಯೇ ಬರುತ್ತವೆಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಸುದ್ದಿಗಳು ಒಂದರ-ಹಿಂದೊಂದು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರ ದೊಡಗಿದವು. ಮೊದಲನೆಯ ದಿವಸ ಹೇಮುವು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನೆಂತಲೂ, ಮರುದಿವಸ ಅವನು ಮೊಗಲರ ದಂಡನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಡಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದರಿಂದ, ಟಾರ್ಡಿಬೇಗನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಸರಹಿಂದಿನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನೆಂತಲೂ, ಸುದ್ದಿಗಳು ಬಂದುವು. ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗ*ದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಶೂರ ನಾದರೂ ಎದೆಗುಂದಬಹುದು. ಅಕ್ಕರನಾದರೋ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನು. ಆದರೂ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಅವನು ಇಂತಹ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆ ದಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಸರದಾರರನ್ನು ಕೇಳಲು, ಬೈರಾಮನ ಹೊರತು ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಬೈರಾಮನು ಮಾತ್ರ ಶತದ್ರುವನ್ನು ದಾಟಿ, ಟಾರ್ಡಿಬೇಗನನ್ನು ಸರಹಿಂದಿ ನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಡಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ತಿರಿಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಡಿಲ್ಲಿಯು ವಶವಾದ ಬಳಿಕ ಕಾಬೂಲನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸವಲ್ಲನೆಂತಲೂ, ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಧೀರೋ ದಾತ್ತನಾದ ಅಕ್ಕರನಿಗೂ ಈ ವಿಚಾರವು ಸರಿದೋರಿತು.†

* ಸಂದರ್ಭ.

† ಅಣುವಸೆ ಸೋರ್ಧಣಂ ಮಲಿನಮಾಗಿ ನಿರಾಮಿಷವಾದ ಗೋಷ್ಠಿಯಂ | ಪ್ರಣಯದೆ ಪೌರ್ವ ನಲೈವಡೆಗುಂ ಶುನಕಂ ಪಸಿವಿಂಗದಿದೊಡಂ || ಗಣಿಸದೆ ಸಾರ್ಧ ಜಂಬುಕವನಾನೆಯ ಕೊಲ್ವದೆ ಪೋಪುದತ್ತಿ ವಾ | ರಣರಿಪು ಕಷ್ಟದೊಳ್ಳಿಖಲರುಂ ನಿಜಶಕ್ತನು ರೂಪಕಾಂಕ್ಷಿಗಳ್ ||

ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಷರನು ಬೈರಾಮನೊಡನೆ ಸರಹಿಂದಿಗೆ ಬಂದು ಟಾರ್ಡಿಬೇಗನನ್ನು ಕೂಡಿದನು. ಆದರೆ ಈ ಟಾರ್ಡಿಯು ತುರುಕರವ ನಾಗಿದ್ದನು. ಬೈರಾಮನಿಗೂ ಇವನಿಗೂ ಮತ ಸಂಬಂಧವಾದ ದ್ವೇಷ ವಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇವನು ಬೈರಾಮನ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಹುಮಾಯೂನ್ ಕಾಮರಾನರಿಗೆ ಜಗಳ ನಡೆದಾಗ ಈ ಟಾರ್ಡಿಬೇಗನು ಒಮ್ಮೆ ಈ ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಹುಮಾಯೂನನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ಹುಮಾಯೂನನು ಸತ್ತಾಗ ಇವನು ತೋರಿಸಿದ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿಯೇ ಇರು ತ್ತೇನೆ. ಆದರೂ ಬೈರಾಮನು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಡೇರೆಗೆ ಕರಿಸಿ, ಡಿಲ್ಲಿ ಯಿಂದೋಡಿ ಬಂದ ತಪ್ಪನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ತಿಳಿಸದೆ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಈಯನ್ಯಾ ಯದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಕ್ಷರನು ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದುಕೊಂಡನು; ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬೈರಾಮನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಿರುಗಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ಧೂರ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧಭಾವವನ್ನು ಬೈರಾಮ ನಿಗೆ ತಿಳಿಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಇತ್ತ ಹೇಮುವು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ರಾಜನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಡಿಲ್ಲಿಯ ಬಡಗಣೆಗೆ ೫೩ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಣಿಪತಕ್ಕೆ, ಮುಂಚಿ ತವಾಗಿಯೇ ತೋಪುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ತಾನೂ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಹೊರಟನು. ಅಕ್ಷರನೂ, ಅಲ್ಲಿ ಕುಲಿಖಾನಈಸೈಬಿನಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ತನ್ನ ಶೂರನಾದ ಸರದಾರನನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳುಹಿ, ತಾನು ಬೈರಾಮ ನೊಡನೆ ಸರಹಿಂದಿನಿಂದ ಹೊರಟನು. ಇವನು ಪಾಣಿಪತ(೧೭) ಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿಯು ಹೇಮುವಿನ ತೋಪುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿ ದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಶೌರ್ಯದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಕ್ಷರನು ಅವ ನಿಗೆ ಜಾಮಖಾನನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ತೋಪುಗಳು ತುರ್ಕ ಸ್ಥಾನದವಾದದರಿಂದ ಅವು ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಸೇರಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೇಮುವಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತಿವಿಷಾದವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಏನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಯಾನು? ಮುಂದೆ ೧೫೫೬ನೆಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ೫ನೆಯ ದಿವಸ ಎರಡು ದಂಡು

ಗಳಿಗೂ ಪಾಣಿಪತದಲ್ಲಿ ಕಡುಗಾಳಗವಾಯಿತು. ಹೇಮುವು ತನ್ನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಜಿಂಕೆ ಆನೆಗಳು ಜೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು; ಅವುಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಹೇಮುವು ಅಕ್ಕರನ ದಂಡಿನ ಎಡಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅವರನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೇಮುವಿನ ಉಳಿದ ದಂಡಿನವರು ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಾರದು ದರಿಂದ, ಹೇಮುವು ಬೈರಾಮನಿದ್ದ ದಂಡಿನ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಎರಡು ದಂಡಿನವರೂ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಕಾದುತ್ತಿರುವಾಗ ಹಗೆಗಳ ಒಂದು ಬಾಣವು ಹೇಮುವಿನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮೆಯ್ಯರೆದನು; ಅವನ ದಂಡಿನವರು ಕಂಗೆಟ್ಟೋಡತೊಡಗಿದರು; ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಹಾಹಾಕಾರವಾಯಿತು. ಹೇಮುವಿನ ಆನೆಯು ಬೆದರಿ ಗುಡ್ಡದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿತು. ಅಕ್ಕರನ ಒಬ್ಬ ಸರದಾರನು ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಮೆಯ್ಯರೆತ ಹೇಮುವನ್ನು ತಂದು, ಬಾದಶಹನ ಮುಂದಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ತಂದಿರಿಸಿದ ಹೇಮುವಿನ ದೇಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಬೈರಾಮನು ಬಾದಶಹನಿಗಂದುದೇನಂದರೆ:— “ಇವನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದವನು; ಇವನನ್ನು ತಾವೇ ತಮ್ಮ ಕಯ್ಯಿಂದ ಕೊಂದರೆ ಬಹಳ ಪುಣ್ಯ ಬರುವುದು” ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಆಟಾಲಿಕ್ಕನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ, ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಹಿರಿದು, ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆಗೆ ಹೇಮುವಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸೋಕಿಸಿ, ಶೋಕೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸಿ,* ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಎಸೆದು ಬಿಟ್ಟನು. ಅಕ್ಕರನು ಮೆಯ್ಯರೆತ ದೇಹವನ್ನು ಕಡಿಯಲಿಕ್ಕೊಪ್ಪದುದರಿಂದ ಬೈರಾಮನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯಿಂದಲೇ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ಹಾಕಿದನು.

ಬಳಿಕ ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಹಗೆಗಳಾರೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು ಹೊತ್ತುಗಳೆಯದೆ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೇಮುವಿನ ಉಳಿದ ದಂಡನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಅವರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಡಾರವನ್ನು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಪೀರಮಹಮ್ಮದಖಾನನೆಂಬ ದಳವಾಯಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿ, ತಾನೊಂದು

* ಈ ಕನಿಕರವು ಹಿಂದುಗಡೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಕಥೆಯಂತಲೂ, ಬೈರಾಮನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಕ್ಕರನು ಹೇಮುವಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿದನೆಂತಲೂ ವಿಸ್ತೃತ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಡಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತನು. ಪೀರನುಹಮ್ಮದಖಾನನು ಬಾದಶಹನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬಂಡಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಆಗ್ರಾದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮಾಣಕೋಟೆ (೧೫) ದ ಭದ್ರನಾದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಕಂದರಸೂರನು, ೧೫೫೭ರಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರ ದಂಡನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಪಂಜಾಬಿನಲ್ಲಿ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂದುದರಿಂದ, ಅಕ್ಬರನು ಲಾಹೋರಿನ ಮೇಲಿಂದ ಜಲಂಧರ (೧೬) ಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿಕಂದರನು ಮಾಣಕೋಟೆಗೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನು ಅದಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಈ ಮುತ್ತಿಗೆಯು ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳ ವರೆಗೆ ನಡೆದ ಬಳಿಕ, ಸಿಕಂದರನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದು, ಒಪ್ಪಂದದ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು.* ತಾನು ಮುಂದೆ ಜಗಳ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಓಲಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಅಕ್ಬರನಿಗೆಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ಸಿಕಂದರನು ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಅಕ್ಬರನು ಮಾಣಕೋಟೆನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಲಾಹೋರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ೪ ತಿಂಗಳು ೧೪ ದಿವಸ ನಿಂತು ಪಂಜಾಬು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದು, ತನ್ನ ಅಟಾಲಿಕ್ಕನಾದ ಬೈರಾಮನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು (೧೫ ಮಾರ್ಚ್, ೧೫೫೮). ಇರಾಣದಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದ ಅಬ್ದುಲ್ ಲತೀಫನೆಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನನ್ನು ಬೈರಾಮನು ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಕಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದನು.

ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುವು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೈರಾಮನ ದುಷ್ಟತನವೂ, ಸ್ತಮಿತ ಪಕ್ಷಪಾತವೂ, ಕೊಬ್ಬೂ, ಅನ್ಯಾಯವೂ, ಕ್ರೂರತನವೂ ಅಕ್ಬರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದವು. ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೋಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ತಲೆದೋರಿತು. ಬೈರಾಮನು

* ಅಕ್ಬರನು ಮಾಣಕೋಟೆದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲರು ಕಾಬೂಲಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಕ್ಬರನ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗಳಾದ ಸಾಲಿಮಾ ಬೇಗಮೆಂಬವಳನ್ನು ಬೈರಾಮನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಅವನ ತರುವಾಯ ಅಕ್ಬರನು ತಾನೇ ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಅಕ್ಷರನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ನೀತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನಬಂದ ಹಾಗೆ ನಡೆದುದರಿಂದ, ಈಸಾಡಾಯಿತೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಈ ವೈಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ:—

(ಅ) ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಬೈರಾಮನು ಸುನ್ನಿ ಮತದವನಾದ ಟಾರ್ಡ್ ಬೇಗನೆಂಬ ಸರದಾರನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುನ್ನಿ ಮತದ ಎಲ್ಲ ಸರದಾರರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲು ಕಟಯುತ್ತಿದ್ದರು.

(ಆ) ಗಜಿಖಲರಲ್ಲಿ ಬೈರಾಮನು ಸೇಖ ಗಡಾಯಿ ಎಂಬ ಸಿಯಾ ಮತದ ಗೃಹಸ್ಥನನ್ನು ಸದರ-ಇ-ಸಾಹೂರ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಇದು ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಏನೆಯ ಉಚ್ಚ ಸ್ಥಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಉಳಿದ ಸರದಾರರು ಬೈರಾಮನ ಮೇಲೆ ವಿಷಕಾರ ತೊಡಗಿದರು.

(ಇ) ರಾಣಿವಾಸದ ಜನರೂ, ಅವರ ಆಪ್ತರೂ ಬೈರಾಮನ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅಕ್ಷರನ ತಾಯಿಯಾದ ಹಾಮಿದಾ ಬಾನು ಬೇಗಮ್ಮಳೂ, ಅವನ ದಾಯಿಯಾದ ಮಾಹಮ್ ಅನಗಳೂ, ಅವಳ ಮಗನಾದ ಅದಮ್ ಖಾನನೂ, ಅವಳ ಆಪ್ತನೂ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಸುಬೇದಾರನೂ ಆದ ಸಹಾಬುದ್ದೀನನೂ ಬೈರಾಮನ ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿ ಕಾರುತ್ತಿದ್ದರು.

(ಈ) ಬೈರಾಮನು ಅಧಿಕಾರಮತ್ತನೂ, ಅವಿಚಾರಿಯೂ, ಗರ್ವಿಷ್ಠನೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

(ಉ) ಬೈರಾಮನು ಅಕ್ಷರನ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಖರ್ಚಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಸಂಬಳವನ್ನಾದರೂ ಅಕ್ಷರನ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಈ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಬೈರಾಮನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹುರಿಯಾದರು. ಆದರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೇನು? ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಿಟ್ಟು ರಟ್ಟೆಯೊಳಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಅಕ್ಷರನ ಕಿವಿಯಾದಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಕ್ಷರನಾದರೂ ೧೮ ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದ ಯುವಕನು. ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರ ಬೈರಾಮನ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ; ದಂಡು ಬೈರಾಮನ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ; ರಾಜ್ಯದ ಭಂಡಾರವಾದರೂ ಬೈರಾಮನ ಕಯ್ಯಲ್ಲೇ ಇತ್ತು.

ದೇವರ ಒಲೈಯೊಂದಿರಲು ಕಡ್ಡಿಯೇ ಗುಡ್ಡನಾಗುವದೆಂಬ ಮಾತಿನ ನಿದರ್ಶನವು ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ಬಂತು. ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದ ಒಳಸಂಚಿನ ಸುದ್ದಿಯು ಬೈರಾಮನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅವನ ಹಸ್ತಕನಾದ ಶೇಖ ಗಡಾಯಿಯು ಅಕ್ಷರನನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಈ ರಾಜದ್ರೋಹದ ವಿಚಾರವು ಬೈರಾಮನಿಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ವರ್ಷ ರಾಜಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೂ ಸೇರಿಸಿ, ಈಗ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ಬೈರಾಮನ ಈ ಸೌಜನ್ಯವೇ ಅಕ್ಷರನನ್ನು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿಸಿತೆನ್ನಬಹುದು. ದೇವರು ಅಕ್ಷರನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬೈರಾಮನಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹದ ವಿಚಾರವು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಆಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೈರಾಮನು ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರನು ಬೇಟೆಯಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಬೈರಾಮನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಒಳಸಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮಾಹಮ್ ಅನಗಳು ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದಳು. ಬೈರಾಮನು ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾಗಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರರನ್ನೊಡಕೊಂಡು ಕಾಬೂಲು-ಲಾಹೋರಗಳು ಬೈರಾಮನ ಕಯ್ಸೇರದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಹಾಮಿದಾ ಬಾನು ಬೇಗಮ್ಮಳು ಬಹಳ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದಳು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅಕ್ಷರನು ಬೇಟೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಶಿಕ್ಷಕನಾದ ಅಬ್ದುಲ್ ಲತೀಫನ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪತ್ರ ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಬೈರಾಮನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆ ಪತ್ರದ ಸಾರಾಂಶವೇನಂದರೆ:—

“ತಾವು ಪ್ರಮಾಣಿಕರೂ ರಾಜನಿಷ್ಠರೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಈಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ತಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ನಾನು ಆಟನೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತವನ್ನು ನಾನೇ ಕಯ್ಯೊಳ್ಳುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಬಹಳ ದಿವಸ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಾಯಾತ್ರಗೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಜಹಗೀರಾಗಿ

ಹಾಕಿ ಕೊಡುವೆನು. ಅವುಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ತಾವು ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು.”

ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟ ಪತ್ರವನ್ನು ಬೈರಾಮನಿಗೆ ಕಳುಹಿದ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಷರ ಬಾದಶಹನು (ಈಗ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ಬಾದಶಹನಾದನು) ತನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಹೊರತು ಉಳಿದವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮನ್ನಿಸ ಕೂಡದೆಂದು ಒಂದು ಒಟ್ಟುಹುಕುಮನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಸುಬೇದಾರರಿಗೂ ಸರದಾರರಿಗೂ ದಂಡಿನ ನಾಯಿಕರಿಗೂ ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟನು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೈರಾಮನು ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕನಲ್ಹು ಕೆಂಡವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಮಾಡತಕ್ಕದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಆಗ್ರಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಯಾನ (೧೮) ಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರನ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ಸರದಾರರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಅವರೊಡನೆ ನಾಗೂರಿಗೆ (೧೯) ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಅಕ್ಷರನ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಸೇರಿತು. ಆಗ ಅವನು ತಾನು ಬಾದಶಹನಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸರದಾರರ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾದ ನಿಶಾನೆಗಳನ್ನೂ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ಕಳುಹಿ, ಬಿಕಾನೀರಿ ನಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ದತ್ತುಮಗನಿಗೆ ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಜಲಂಧರ ದುವಾಬಿನಲ್ಲಿ ದಂಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಅವನನ್ನು ಪಂಜಾಬಿನ ಸುಬೇದಾರನು ಸೋಲಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವನು ತಿಲ್ವಾರ (೨೦) ಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋದನು.

ಇತ್ತ ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ಬೈರಾಮನು ಪಂಜಾಬಿಗೆ ಹೋಗಿ ದಂಗೆ ಮಾಡುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಬೈರಾಮನಿಂದ ಬಂದ ಸರದಾರರ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಅವನ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಪೀರ ಮಹಮ್ಮದನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸರದಾರನಿಗೆ* ಕೊಟ್ಟು, ಬೈರಾಮನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿ, ತಾನೂ ಅದೇ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದನು.

* ಪೀರ ಮಹಮ್ಮದನು ಮೊದಲು ಬೈರಾಮನ ವಿಶ್ವಾಸದ ಸೇವಕನಾಗಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ನಡೆದುದರಿಂದ ಕೆಲಸದಿಂದ ದೂರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಂತಹನನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದ್ದರಿಂದ ಬೈರಾಮನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದು ರಾಜದ್ರೋಹ ಬಗೆದನೆಂದು ವಿಸ್ತೃತ ಸ್ಥಿತಿ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದತ್ತುಮಗನು ತನಗೆ ನೋಸಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಜನರು ಅನುಕೂಲರಾಗದುದರಿಂದಲೂ, ಬೈರಾಮನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟು, ಬಾದ ಶಹನ ಮರೆಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಅವನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಅವನಡಿಗೆರಗಿದನು. ಆಗ ಅಕ್ಕರನ ಹೃದಯವು ಕರಗಿತು; ಅವನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿತು; ನೊದಲು ಬೈರಾಮನು ಮಾಡಿದ್ದ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದುವು; ಅವನು ಬಗೆದಿದ್ದ ದ್ರೋಹಗಳೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಹೋದುವು. ಆದುದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ತನ್ನ ಪೀಠದಿಂದಿದ್ದ ಬೈರಾಮನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಸರದಾರರಿಗೂ ಮೇಲಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಅಂದುದೇನಂದರೆ:—“ತಾವು ಹೀಗೆ ನನಗೆ ಎರಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ; ಎಷ್ಟಾದರೂ ನಾನು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನು; ತಾವು ನನ್ನ ತಂದೆಯವರಿಗೂ ನನಗೂ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ತೀರದು; ಆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಂತೂ ಅಸಂಭವವೇ ಸರಿ. ಈಚೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದ್ರೋಹದ ಯೋಚನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು; ಆದರೆ ಅವು ನನ್ನ ದುರ್ದೈವದ ಫಲವೆಂದು ನಾನು ಎಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಾವು ಎಳ್ಳೆಷ್ಟಾದರೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡಕೂಡದು. ದೈವಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕುಸಾಯವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ತಮ್ಮಿಚ್ಛೆಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ತಮ್ಮ ಈ ಶಿಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕು. ತಮಗೆ ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿದ್ದರೆ ತಾವು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಸುಖಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವೆನು. ತಮಗೆ ರಾಜಸೇವೆಯು ಬೇಸರವಾಗಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಊರಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳು ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಲವಲವಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ತಮಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಹಣವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕಾನಲುಗಾರರನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಏತಕ್ಕೂ ತಾವು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಿದರೆ ನನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ತಾವು ಸಂಕೋಚಪಡದೆ ತಮ್ಮಿಚ್ಛೆಯನ್ನು ದಯ ಮಾಡಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು.”

ಈ ಮಿದುನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೈರಾಮನ ಕಲ್ಲಿನಂತಹ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿಹೋಯಿತು. ಅಕ್ಕರನ ಘನವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ, ಕ್ಷಮಾಗುಣವನ್ನೂ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾದ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬೈರಾಮನು ಬೆರಗಾದನು; ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ತಿರಗಳು ಉಬ್ಬಿದುವು; ಕಣ್ಣಿಂದ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳು ಸುರಿದುವು; ಅವನ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಚಾರಗಳು ಮರೆತು ಹೋದವು; ಕೆಲವು ಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಅವನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ ಬಾದ ಷಹನಿಗೆ ಇಂತೆಂದನು—“ತಮ್ಮ ವೈದುಮಧುತರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಿಗೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದನೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯಲಾರೆ. ತಾವು ಉದಾರ ಬುದ್ಧಿಯವರಾದುದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಕಾರಗಳೆಂದೆಣಿಸುತ್ತೀರಿ. ಈಚೆಗೆ ನಾನು ಬಗೆದ ದ್ರೋಹಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ನೋಯಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಾನು ಪಾಪಿಯು, ಕೃತಘ್ನನು, ಚಂಡಾಲನು. ತಾವು ಈ ದ್ರೋಹಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಾದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಕ್ಷಮಿಸಿರುತ್ತೀರಿ. ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ನಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ದಂಡನೆಯಾಗಲಾರದು. ಅನರ್ಹನಾದ ನನಗೆ ತಾವು ಮಾಡಿರುವ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನು ತೀರಿಸುವ ಬಗೆ ಯಾವುದು? ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ತಮ್ಮ ಉಪಕಾರವು ತೀರಲಾರದು. ಆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಕೆಲವು ಮುಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತೀರಿಸುವ ಬಗೆಯೊಂದೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಮಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿ, ಆತನ ಒಲುಮೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ತಮಗೆ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ಸಂತತಿಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರೆ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಅಪರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯವಿಟ್ಟು, ಆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.”

ಬೈರಾಮನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಪರಮಸಂತೋಷ ವಾಯಿತು. ಅವನು ಬೈರಾಮನು ಬೇಡಿದಷ್ಟು ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಬೆನ್ನುಗಾವ ಲುಗಾರರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಮೆಕ್ಕಾ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಅವನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಡೋದೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಟಾಣ ಎಂಬ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಮುಂದೆ ಮೆಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಿದ್ಧವಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಜ್ಜಿವಾರದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ಸರವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುಬಾರಕ ಖಾನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಲೋಹಾಣಿ ಜಾತಿಯ ಅಫಗಾನನು ಅವನನ್ನು ಕಠಾರಿಯಿಂದಿರಿದು ಕೊಂದು ಬಿಟ್ಟನು.

ಅತ್ತ ಬಾದಷಹನು ಬೈರಾಮನನ್ನು ಗುಜರಾತಿಗೆ ಕಳುಹಿ ತಾನು ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು (ನವಂಬರ್ ೯, ೧೫೬೦). ಬೈರಾಮನು ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನು ಬಹು ನೊಂದುಕೊಂಡು, ಆ ದುರುಳಕೊಲೆ ಗಡಕನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಬೈರಾಮನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವನ ಮಗನಾದ ಅಬ್ದುರ ರಹಿಮ್ ಎಂಬ ಉರ್ವದ ಹುಡುಗನನ್ನು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜೋಕೆಮಾಡಿ ದನು. ಇವನೇ ಮುಂದೆ ಖಾನಖಾನಾನ ಎಂಬ ಗೌರವದ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದನು (ಪುಟ ೨೭ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ನೋಡು).

ಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಕ್ಬರನ ಆಳಿಕೆ

ಹುಮಾಯೂನನು ಸತ್ತಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಹೊರತು ಉಳಿದವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಕೂಡದೆಂದು ಪ್ರಕಟನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ವರೆಗೆ, ಅಕ್ಬರನು ಬೈರಾಮಖಾನನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗೆಲವಿಗೂ ಮಾಡಿದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೂ ಬೈರಾಮಖಾನನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾರಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನು ಸೇರಿದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳು ಬೈರಾಮಖಾನನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅಕ್ಕರನು ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರವು ಬಹಳವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಂಜಾಬ್, ವಾಯವ್ಯ ಪ್ರಾಂತ, ಅಜಮೀರ (೨೧), ಗ್ವಾಲಿಯರ್ (೨೨), ಲಕ್‌ನೊ (೨೩), ಅಯೋಧ್ಯಾಪ್ರಾಂತ ಇವು ಮಾತ್ರ ಅವನ ಆಳಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದವು. ಕಾಶಿ (೨೪), ಚೂರ್ನಾರ್ (೨೫), ಬಂಗಾಲ, ಬಿಹಾರ ಇವು ಸೂರ ಮನೆತನದ ಸರದಾರರ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಂಧು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಗಲರು ಇನ್ನೂ ಕಾಲುಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೊಗಲರ ಮನೆತನವು ಮೊದಮೊದಲು ತೀರ ನಿರ್ಬಲ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿ ಗಜನಿ, ಫೋರಿ ವಂಶದವರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಈ ದೇಶದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆದುದರಿಂದ ಹೊತ್ತು ಬಂದಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ದೇಶದಿಂದ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನೂ ಹಣವನ್ನೂ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಲಾಮ ವಂಶದ ದೊರೆಗಳು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆಗಾಗ ಅವರ ಜನ್ಮ ಭೂಮಿಯಿಂದ ದಂಡಾಳುಗಳು ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮೊಗಲರಿಗೆ ಈ ತರದ ಯಾವ ಅನುಕೂಲತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮ ರಾನನೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳೂ ಕಾಬೂಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರಣ ಆ ಬದಿಯಿಂದ* ಯಾವ ಸಹಾಯವೂ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂತೂ ಸೂರ್ ಮನೆತನದವರೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಅಫಗಾನ್ ಸರದಾರರೂ ಮೊಗಲರ ಹಗೆಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯವು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂ ಜನರ ಸಹಾಯವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಈ ವಿಷಯವು ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪಕನಾದ ಬಾಬರನಿಗೆ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಮಾಯೂನನಂತೂ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಓಡಿಹೋದನು. ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಸ್ಥಿರತ್ವದ ಅನುಭೋಗವು ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ವಿಚಾರವು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅವನು ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುದರಿಂದ ಮೊಗಲರ ವಂಶವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತೆನ್ನುವು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಔರಂಗಜೇಬ ಮುಂತಾದವರು ಅದನ್ನು

* ಪಕ್ಕ.

ಮರೆತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದುದರಿಂದ ಮೊಗಲರ ವಂಶವು ಲಯ ಹೊಂದಿತು.

“ದೂರದ ಬೆಟ್ಟವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ನುಣ್ಣಿಗೆ” ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತು ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು. “ಪರದುಃಖತೀತಲತೆ” ಎಂಬ ಮಾತೂ ಈ ಗಾದೆಯ ಕೆಲವು ಅಂಶವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ಎರಡನೆಯವರ ದುಃಖವನ್ನೆಣಿಕೆಗೆ ತಾರದೆ, ಅವರ ಸುಖವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮನದೊಳಾಲೋಚಿಸಿ, ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರಜೆಯೂ ತನ್ನ ಅರಸನು ಬಹು ಸುಖಿಯೆಂತಲೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸೇವಕನು ತನ್ನೊಡೆಯನು ಸುಖಿಯೆಂತಲೂ ಎಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಾಯಶಃ ತಪ್ಪಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಡೆಯುವ ಹೆಂಗಸು ಪಡುವ ಬೇನೆಯು ಬಂಜೆಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ, ದೊಡ್ಡವರ ಕಷ್ಟಗಳು ಉಳಿದವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರವು. ತಾವು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಬಳಿಕ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಿಗಳಾಗುವೆನೆಂದು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ತಿಳಿಯುವಂತೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೂ ತಾನು ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥನು ಅಥವಾ ದೊರೆ ಆದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಿಯಾಗುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ.

ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಯ್ಯೊಂಡ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.* ಏಕೆಂದರೆ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಬೈರಾಮಖಾನನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಣಿವಾಸದವರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಈಗ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಮುಖ್ಯ ದಾದಿಯಾದ ಮಾಹಮ್ ಅನಗಳೂ ಅವಳ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಆದಮ್ ಖಾನನೂ ಅವನ ಕೆಟ್ಟ ಗೆಳೆಯರೂ ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ ಕಾಲ ಬಹಳ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆದುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಅರಸರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕಿಂತ ತನ್ನ ಸರದಾರರ ರಾಜದ್ರೋಹವನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಶೌರ್ಯದಿಂದಲೂ ಪರಚಕ್ರ

* ದೊರೆತನಮೆಯ್ತರಲ್ ಬಯಕೆ ಹಿಂಗಿದುದೆಂಬುದೊಂದೆ ಸಂತಸಂ | ದೊರೆದಾರು ರಾಜ್ಯವಂ ಸಲಹಿಕೊಂಬುದು ಕಷ್ಟವನುಂಟು ಮಾಲ್ಪುದೀ || ಪರಿಯೊಳತಿಶ್ರಮಾಪಹರಮುಂ ಶ್ರಮಕಾರಿಯುಮಲ್ಲದಿರ್ಪಕ | ಟ್ಟಿರಸುತನಂಸ್ವಹಸ್ತ ಧೃತದಂಡಮಹಾತಪವಾರಣೋಪಮಂ ||

ಗಳನ್ನು ಅಂಕಿತರಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಲಿತನದಿಂದಲೂ ಹಂಚಿಕೆ† ಯಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಕಯ್ಯೆಗಳಿಗಿನವರ ದ್ರೋಹ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವೆವು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಂಗಾಲ, ಬಿಹಾರ ಪ್ರಾಂತಗಳು ಸೂರನುನೆ ತನದರಸರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆ ವಂಶದ ೨ನೆಯ ಷೇರಷಹನು ಜೋನ್‌ಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದನು. ಅಕ್ಕರನ ಸರದಾರನಾದ ಖಾನಜಮಾನ (ಅಲ್ಲಿಕುಲಿಖಾನ)ನು ಅವನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಈ ಖಾನನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿ ದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾ ಯಿತು. ಖಾನಜಮಾನನು ಷೇರಷಹನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದಾಗ ತನಗೆ ದೊರೆತ ಸುಲಿಗೆಯನ್ನು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಕಳುಹಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಹೊತ್ತುಗಳೆಯದೆ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಖಾನನಿದ್ದಡೆಗೆ ಹೋಗಲು, ಅವನು ಹೆದರಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸುಲಿಗೆಯನ್ನು ಬಾದಷಹನ ಮುಂದೆ ತಂದಿರಿಸಿದನು. ಆಗ ಬಾದಷಹನು ಆ ಖಾನ ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಆ ಸುಲಿಗೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಮೊಗಲ ದಳವಾಯಿಗಳು ವಿಜಯಗಡ(೨೬) ಬರ್ಹಾಣಪುರ(೨೭)ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಬಳಿಕ ಅದಮ್ ಖಾನ ನೆಂಬೊಬ್ಬ ದಳವಾಯಿಯು ಮೂಳವಾ ಪ್ರಾಂತದ ಅರಸನಾದ ಬಾಜಬಾ ಹದ್ದೂರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅವನ ಅತಿಚೆಲುವೆಯರಾದ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನೂ ಅವಸೌಲ್ಯವಾದ ಸುಲಿಗೆಯನ್ನೂ ತಾನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಆನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಕ್ಕರನು ತಡಮಾಡದೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದು, ಅವನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪೀರ ಮಹಮ್ಮದನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ, ಅದಮ್ ಖಾನನು ಬಹಳ ಮುನಿದು ಬಾಜಬಾಹದ್ದೂರನನ್ನು ಕೂಡಿದನು. ಮೂಳವದ ಹೊಸ ಸುಬೇದಾರನು ಅವರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವಾಗ ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸತ್ತನು. ಈ ವರ್ತಮಾನವು ಬಂದ

ಕೂಡಲೆ ಅಕ್ಕರನು ಎರಡನೆಯ ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿ ಅದಮ್ ಖಾನನನ್ನು ಶರಣಾಗತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವನಿಗೆ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು* (೧೫೬೧). ಅದಮ್ ಖಾನನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿದ ಹೊಸ ಸುಬೇದಾರನು ಬಾಜಬಾಹದ್ದೂರನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಮಾಳವಾ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಶಾಂತಮಾಡಿದನು.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನಿಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕುತ್ತು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಧೈರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಂಗವ ಧಾನಗಳಿಂದಲೇ ಪಾರಾದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶಮ ಸುದ್ದೀನ ಮಹಮ್ಮದ್ ಅಟಗ ಖಾನನು ಕಾಬೂಲಿಂದ ಬಂದು ಅಕ್ಕರನ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯಾದನು (ನವಂಬರ ೧೫೬೧). ಇವನು ಮಂತ್ರಿಯಾದ್ದರಿಂದ ದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಗನ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕಡಮೆಯಾಗುವುದೆಂದೆಣಿಸಿ ಮಾಹಮ್ ಅನಗಳು ಅವನ ದ್ವೇಷ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ೧೫೬೨ ಮೇ ೧೬ನೆಯ ದಿವಸ ಶಮ ಸುದ್ದೀನನು ಮುನೀಮ್ ಖಾನ ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಅರಮನೆಯ ದಿವಾನಖಾನೆಯೊಳಗೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಅದಮ್ ಖಾನನು ಕೆಲವು ಕೊಲೆಗಡಕರೊಡನೆ ದಿವಾನ ಖಾನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಶಮ ಸುದ್ದೀನನು ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು, ಅದಮ್ ಖಾನನು ತನ್ನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಹಿರಿದು ಅವನನ್ನು ಇರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರು ಶಮ ಸುದ್ದೀನನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಅದಮ್ ಖಾನನು, ಅಕ್ಕರನು ಮಲಗಿದ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಅವನ ಘೋರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾವಲುಗಾರನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಬಂದು ಮಾಡಿದನು. ಈ ಗದ್ದಲದಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಅಕ್ಕರನು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಇಸ

* ದಯೆಯಂ ಸೇವಕರಲ್ಲಿ ಬಂಧುಜನದೊಳ್ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಂ ನಾಡೆ ದು | ನಯರೊಳ್ ಕ್ರೌರ್ಯವ ಪೂಜ್ಯರೊಳ್ ಕ್ಷಮೆಯಸಾಧುವ್ರಾತದೊಳ್ ಶ್ರೀತಿಯಂ || ನಯವಂ ರಾಜರೊಳಾಯ್ ರೊಳ್ಳಜುತಿಯಂ ಶೂರತ್ವಮಂ ಶತ್ರುಸಂ | ಜಯದೊಳ್ ಸ್ತ್ರೀಜನರಲ್ಲಿ ಧೃಷ್ಟತೆಯನಾಂ ತಿರ್ಪಾತನೇ ಬಲ್ಲವಂ ||

ಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಅದಮ್ ಖಾನನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಟಗನನ್ನು ಏಕೆ ಕೊಂದಿ ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೇಳಲು, ಅದಮ್ಮನು ಉದ್ಬುರುಟತನದಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ಅಕ್ಕರನ ಕಯ್ಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯನ್ನು ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ಅದಮ್ಮನನ್ನು ನಿರಾಯುಧ ವಾಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಲು, ಅದಮ್ಮನು ಅಕ್ಕರನ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಸೆಳೆದನು. ಆಗ ಅಕ್ಕರನು ಸಿಟ್ಟು ಬೆಂಕಿಯಾಗಿ ಅದಮ್ಮನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಜೋರಿನಿಂದ ಗುದ್ದಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅದಮ್ಮನು ಮೆಯ್ಯರೆದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಬಳಿಕ ಭಾದಹಷನು ಅದಮ್ಮನನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಬಿಗಿದು, ಅರಮನೆಯ ಗೋಡೆಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಒಗೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಮಾಹಮ್ ಅನಗಳು ರೇಗಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಆಳುಗಳು ಅವನನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಕ್ಕರನು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಮತ್ತೆ ಜೋರಿನಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಒಗೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತನು. ಅವರು ಹಾಗೇ ಮಾಡಲು, ಅದಮ್ಮನ ತಲೆಯು ಸೀಳಿ ಎರಡು ಹೋಳಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಅದಮ್ಮನ ಹಾವಳಿಯು ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅಕ್ಕರನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಳಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಾಹಮ್ ಅನಗಳ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಮುದುಕಿಯು “ಮಹಾರಾಜರು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿಯಾಯಿತು” ಎಂದು ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿದರೂ ಮಗನ ಮರಣದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎದೆ ಒಡಕೊಂಡು ಅವನು ಸತ್ತ ಳಂನೆಯ ದಿವಸ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಳು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಸುಂದರವಾದ ಗೋರಿಗಳನ್ನು ಡಿಲ್ಲಿ ಯಲ್ಲಿ ಕುತುಬ್‌ಮಿನಾರದ ಹತ್ತರ ಈಗಲೂ ನೋಡಬಹುದು.

ಬಳಿಕ ಅಕ್ಕರನು ಅದಮ್ ಖಾನನ ಒಳಸಂಚಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಹೆದರಿ ಓಡಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಮುನಿಮ್ ಖಾನ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಹಿಡ ತರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದನು. ಮುನಿಮ್ ಖಾನನು ಮುಂದೆ ಖಾನ ಖಾನಾನನಾದನು. ಈ ಕಾಲದಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮನಸ್ಸು ಕೊಟ್ಟು ಬಹುಶ್ರಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದನೆಂದು ಅಬುಲ್ಫಜಲ್ಲನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನೀತಿನಿಪುಣರೂ ರಾಜತಂತ್ರವಿಶಾರದರೂ ಅಕ್ಷರನಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲಾರರು. ಏಕೆಂದರೆ— ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ನೀತಿಯ ಮೂಲತತ್ವವು. ಈ ತತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕೃತ್ಯಗಳೇ ಅನೀತಿ. ಕಳ್ಳರನ್ನೂ, ಕೊಲೆಗಡಕರನ್ನೂ, ಮೋಸಗಾರರನ್ನೂ ಅರಸರು ದಂಡಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾದರೂ ಸಾವಿರಾರು ಜನರಿಗೆ ದಿಟವಾಗಿ ಕೇಡು ಒದಗುವುದು. ಒಬ್ಬ ತಪ್ಪುಗಾರನಿಗೆ ತಿಕ್ಷೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವನೂ, ಅವನನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವ ಬೇರೆ ಕೆಲಜನರೂ, ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುವರು. ಈ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅರಸನೇ ಗುರಿಯಾಗುವನು. ಒಬ್ಬ ಕೊಲೆಗಡಕನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ನಾಲ್ವಾರು ಜನ ನಿರಪರಾಧಿಗಳ ಕೊಲೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದಂತಾಗುವದು. ಒಂದು ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದರೆ, ಅದರ ನಖದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಸಾಯುವ ಒಬ್ಬ ಬೃಹದ್ರಾಕ್ಷದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಅರಸನಾದ ೨ನೆಯ ವಿಲಿಯಮ್‌ನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಲಿಲ್ಲವೇನು? ಚಂಪಕಾಪುರದರಸನಾದ ಹಂಸಧ್ವಜನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಕಲಿಸುಧನ್ವನನ್ನು ಕಾದೆಣ್ಣೆಯ ಕಡಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಲಿಲ್ಲವೇನು? ಅಕ್ಷರನಂತೂ ಅದಮ್ಮನನ್ನು ಎರಡು ಸಾರಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಘೋರವಾದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಅವನು ದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಲಾರನು. ಮುನೀಮ್‌ಖಾನ ಮುಂತಾದ ಸಂಚುಗಾರರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಷರನ ದೂರದರ್ಶಿಕತ್ವವೂ ಕ್ಷಮಾಗುಣವೂ ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದವು.

ಅರಮನೆಯ ಒಳಸಂಚುಗಳೂ ತನ್ನ ಆಪ್ತರೆಂದು ತಿಳಿದವರ ದ್ರೋಹವೂ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾರನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಕೂಡದೆಂದು ಅವನು ದೃಢವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆತ್ಮಬುದ್ಧಿಯೇ ಸುಖಕರವೆಂದು ಅವನು ಮನಗಂಡನು. ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ತೋರಿದುದನ್ನೇ ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ

ನೆಂದು ಒಬ್ಬ ಜಿಸುಯಿಟ ಸಾದರಿಯು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಅಂತಃಕರಣ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದರೂ ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಯಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರನ ರಾಜ್ಯವು ಪಂಜಾಬಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ರಾವಲಪಿಂಡಿ (೨೮) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಕ್ಕರು ಎಂಬ ಜನರು ಮೊಗಲರೊಡತನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಷರನು ಕಳುಹಿದ ಸುಭೇದಾರನನ್ನು ಅವರು ಮನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅವರು ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯತೊಡಗಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಷರನು ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿ ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದನು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಬೂಲಲ್ಲಿ ದಂಗೆ ಎದ್ದಿತು. ಹುಮಾಯೂನನು ಸಾಯುವಾಗ ಅವನ ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಮಿರ್ಜಾ ಹಕೀಮನು ಸಣ್ಣವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ತಾಯಿಯು ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಡಿಸ ತೊಡಗಿದಳು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಒಳಸಂಚುಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ಶಾಂತತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಕ್ಷರನು ಮುನೀಮ್ ಖಾನನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಸೋತು ತಿರುಗಿ ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮೊದಲು ಸರಹಿಂದಿನಲ್ಲಿ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿದ್ದಾಗ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ಅಬುಲ್ ಮಾಲಿಯೆಂಬವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ರಾಣಿಯು ಅವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಮುಂದೆ ಈ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯು ಕೆಲವು ಸರದಾರರೊಡನೆ ಒಳಸಂಚುಮಾಡಿ ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ, ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಿರ್ಜಾ ಸುಲೇಮಾನನು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ಅಬುಲ್ ಮಾಲಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಮಿರ್ಜಾ ಹಕೀಮನಿಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ಅವನು ಪಂಜಾಬಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಎತ್ತುಗಡೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

೧೫೬೩ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನು ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ೫ ಹೆಬ್ಬುಲಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಕರು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಪ್ರಜರು ತಂತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ದೇವರನ್ನು ಭಜಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಬಾದಷಹನು ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದನು. ಇದರಿಂದ ಸರಕಾರದ ಆದಾಯವು ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು! ಬಳಿಕ ಅಕ್ಬರನು ಮಥುರೆಯಿಂದ ಆಗ್ರಾದ ವರೆಗೆ ೩೬ ಮೈಲು ಕಾಲಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ ಹೋದನು. ಅವನ ಸಂಗಡ ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿದ್ದು, ಅವರೊಳಗೆ ೩ ಮಂದಿ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನಡೆದರು.

೧೫೬೪ರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕುತ್ತು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಸರದಾರರ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಅರಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಾಣ ಎಸೆದನು. ಅದು ಅವನ ಭುಜದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿತು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ, ದೇವರು ತನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸಿದನೆಂದೆಣಿಸಿ, ಅಪರಾಧದ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಲಂಪಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನಂತೆ. ಮುಂದೆ ತುಸು ದಿವಸದಲ್ಲೇ ಅವನು ಹಿಂದು ಜನರ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ ಜೀಜಿಯಾ ಎಂಬ ತಲೆಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದನು. ಈ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ೭೧೨ರೊಳಗೆ ಸಿಂಧ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೂ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದೊಳಗೆ ಡಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಎತ್ತಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಅನ್ಯಾಯದ ಪಟ್ಟಿಯೆಂದೆಣಿಸಿ ಅಕ್ಬರನು ಇದನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ಹಾಕಿದನು. ಮುಂದೆ ಧರ್ಮಮೂಢನಾದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಇದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕೂಡಿಸಿದನು (೧೬೭೯).

ಅದೇ ವರುಷ ಅಕ್ಬರನ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಅಸಫಖಾನನು ಆಡೆಲ್ ಮನೆತನದ ಅರಸನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾನಾರ್ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಚೌರಗಡದ (೨೯) ರಾಣಿಯಾದ ದುರ್ಗಾವತಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ನರ

ಸಿಂಗಪುರವನ್ನೂ, ಹುಸೆಂಗಾಬಾದ್ (೩೦) ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನೂ ದಿಲ್ಲಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನು ಆಗ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ನರವಾರದ (೩೧) ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ* ಮಾಂಡವಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಬೇದಾರನು ದ್ರೋಹಬಗೆದು ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಿಂತುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅವನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸುಬೇದಾರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು.

ಅಕ್ಕರನು ಮಾಂಡವದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಖಾನ್ ದೇಶದ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಅರಸನಾದ ಮುಬಾರಕ್ ಷಹನು ತನ್ನ ರಾಯಭಾರಿಗಳನ್ನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆಗ ಬಾದಷಹನು ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಖಾನ್ ದೇಶದ ಅರಸನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸರಿಯಾದವಳೊಬ್ಬಳನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪತ್ರಬರೆದು ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಅವನು ಉಳಿಗದವರೊಡನೆ ತನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಕ್ಕರನೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು.

ಮರಳು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದ ಸುಂದರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ನೋಡಿರಬಹುದು. ಅಕ್ಕರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುರುಕು ಕೋಟೆ ಮಾತ್ರವಿತ್ತು. ೧೫೬೫ರಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಕಾಲಿಮ್ ಖಾನನೆಂಬ ಸರದಾರನಿಗೆ ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಕೆಲಸವು ಎಂಟು ವರುಷಗಳ ತನಕ ನಡೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ೩೮,೦೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚವು ತಗಲಿತು.

ಮಾಂಡವದ ಸುಬೇದಾರನನ್ನು ಅಕ್ಕರನು ದಂಡಿಸಿದನೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನಷ್ಟೆ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಅವನು ಉಳಿದ

* ಚಲವಾದ ಲಕ್ಷ್ಯದೊಳಗಂ |

ಫಲಿಪುದು ಧ್ವನಿಗಳ ಬಾಣಮಾಂಜೀಂಟಿಯುಮಂ |

ನೆಲದೊಳ್ ವ್ಯಸನಮೆನುತ್ತಂ |

ಪಳಿವುದು ಪುಸಿಯಿಂತುಬಿನದ ಮೇತಲಿನಕ್ಕುಂ ||

ಕೆಲವು ದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ಸರದಾರರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಜಾನ್‌ಪುರದಲ್ಲಿ (೩೨) ಬಂಡಾಯವೆಬ್ಬಿಸಿದನು. ಬಂಡುಗಾರರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಲಕ್‌ನೊ ಪಟ್ಟಣದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ಬಾದ ಷಹನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ೨೪ ತಾಸು† ದಾರಿ ನಡೆದು ಆವೂರಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂಡುಗಾರರು ಹೆದರಿ ಚಪ್ರಾಕ್ಕೆ (೩೩) ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಿಂತರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನ ವಿವೇಕಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ದಳವಾಯಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಬಂಡುಗಾರರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿ, ಒಡಂಬಡಿ ಕೆಯ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಾದಷಹ ನಿಗೆ ಬರೆದನು. ಉತ್ತರವು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ರಜಪೂತಸ್ಥಾನ ದಿಂದ ಬಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಉಲೂಕೋಚಿ* ಯಾದ ದಳವಾಯಿಯು ಹಗೆ ಗಳನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಅವರಿಂದ ಅಪಜಯಪಟ್ಟನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಬರನು ತನ್ನ ಅಮಿರನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಗೆಲವಿನಿಂದ ಕೊಬ್ಬೇರಿದ ಬಂಡು ಗಾರರು ಜಗಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದುದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಂದನು.†

೧೫೬೬ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರ ಬಾದಷಹನು ಆಟನೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆ ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹಕೀಮನು ಪಂಜಾಬಿಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅತಿನೇಗದಿಂದ ಸರಹಿಂದಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹಕೀಮನನ್ನು ಅದರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದಳವಾಯಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿ, ತಾನು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು.

† ಗಂಟೆ * ಜಗಳ ಗಂಟೆಗ, ಕಿಡಿಗೇಡಿ

‡ ಅರಿಯಂ ಸೀಳುವಡಾನೆ ಮೆಟ್ಟಲಹುದೇ ಚಾಣಗಲಿಂದಲ್ಲದೆ |
ಕಿರಿದಾಗಿದೊಡದೇ ನುಪಾಯಪರನೋರ್ವಂ ಕೋಟಿಗೇಡಕ್ಕು ಹೆ ||
ಮ್ಮರನಿರ್ದನದಲಿಂದಲೆತ್ತಬಹುದೇ ಬಲಭರಮಂ ಸನ್ನೆ ಸಾ |
ವಿರಕಾಲಾಳಿನ ಸತ್ಸವೈ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚೆನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ||

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ.

ಹಗೆಗಳಿಗಿಂತ ಸರದಾರರು ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇವಷ್ಟೆ. ಅಕ್ಕರನು ಪಂಜಾಬಿಗೆ ಹೋದ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಅವನ ಸರದಾರರು ಜಾನ್ ಪುರದಲ್ಲಿ ಬಂಡುನಾಡಿದರು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ಬಾದಷಹನು ಲಾಹೋರಿ(೩೪)ನಿಂದ ಹೊರಟು (೨೨ನೆಯ ಮಾರ್ಚ್), ಬಂಡುಗಾರರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕನೋಜಿನಲ್ಲಿ ದಂಗೆಯೆಬ್ಬಿಸಿದ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಕರನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಾಗಿರಬಹುದು? ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹದ ವಿಚಾರಗಳು ಹಬ್ಬಿದ್ದುವು. ಆದರೂ ಎದೆಗಾರನಾದ ಅಕ್ಕರನು ಕಾರ್ಯಗೌರವವನ್ನಾಲೋಚಿಸಿ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳದೆ ಯೂ ತಡಮಾಡದೆಯೂ ರಾಯಬರೇಲಿಯ(೩೫)ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗಿ ಮಾಣಾಕ ಪುರದ(೩೬)ಹತ್ತಿರ ಗಂಗೆಯನ್ನು ದಾಟಿ, ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಪ್ರಯಾಗ, (೩೭) ಕಾಶಿ, ಜಾನ್ ಪುರಗಳ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು.

ಮೂಡಣ ನಾಡು ಶಾಂತವಾಯಿತೆಂದೆಣಿಸಿ ಅಕ್ಕರನು ರಾಜಪುತಾನವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿದನು.* ಈ ರಾಜಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಮೇವಾಡದ ಅರಸನಾದ ಉದಯಸಿಂಗನು ಹಿರಿಯ ಮನೆತನದವನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಅಳ್ಳಿದೆಯವನೂ ಹಟಗಾರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯು ಚಿತ್ತೂರು (೩೮). ಇದು ೧೩೦೩ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜಿಯ ಕಯ್ಯೇರಿದ್ದರೂ ಭದ್ರವಾದುದೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಅಕ್ಕರನು ಈ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು (೨೦ ಅಕ್ಟೋಬರ ೧೫೬೭). ರಾಣನು ಅಂಜಿ ಓಡಿ ಹೋದರೂ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಜಪೂತರು ಎದೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಶೌರ್ಯವನ್ನೂ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಅಕ್ಕರನು ಬೆರಗಾದನು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೂತು ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ರಜಪೂತರು ಯತ್ನ ನಡೆಯಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಮತ್ಕಾರವಾಯಿತು. ಅದೇನೆಂದರೆ:—ತಾನು ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಕ್ಕರನು ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ

* ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು.

ಉದಯಸಿಂಗ

ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆ ತೂತು ಅವನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ರಜ ಪೂತರ ದಳನಾಯಿಯು ಆ ತೂತಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಕ್ಬರನು ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಇವನೇ ಹೆಸರು ವಾಸಿಯಾದ ಜಯಮಲ್ಲನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ರಜಪೂತರ ಎದೆ ಒಡೆಯಿತು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನ ದಂಡಿನವರು ಕೋಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕರು (೧೫೬೮). ಆಗ ರಜಪೂತರು ಎಷ್ಟು ಹುರುಪಿನಿಂದ ಕಾದಿದರೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಆ ಕೋಟಿಯು ಅಕ್ಬರನ ಕಯ್ಯೇರಿತು. ಆದುದರಿಂದ ತಾನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹರಕೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಕ್ಬರನು ಅಜಮೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಜಿಸ್ಥಾನದ ಮಯ ಸುದ್ದೀನನೆಂಬೊಬ್ಬ ಸಾಧುವಿನ ಗೋರಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮರಳಿ ಆಗ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. (ಮುಂದೆ ೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೇವಾಡದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ).

ಮರುವರುಷ ಮಳೆಗಾಲವು ತೀರಿದ ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನು ಬುಂದಿಯ ಅರಸನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ರಣತಂಭರವೆಂಬ (೩೯) ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗುಜರಾಥಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಗದ್ದಲ ವೆದ್ದುದರಿಂದ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ಗದ್ದಲಗಳನ್ನು ಶಾಂತಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ೧೫೬೯ರಲ್ಲಿ ರಣತಂಭರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. (ಮುಂದೆ ಜನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬುಂದಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ).

ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತೂರು, ರಣತಂಭರ, ಕಲಿಂಜರ ಈ ಮೂರು ಕೋಟೆಗಳು ಭದ್ರತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದವು. ನೊದಲಿನ ೨ ಕೋಟೆಗಳು ಕಯ್ಯಶವಾದ್ದರಿಂದ ಕಲಿಂಜರ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಅಕ್ಷರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಕೋಟೆಯು ಬುಂದೇಲ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರನೆಂಬ ಅರಸನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು. ಬಾದಷಹನು ತನ್ನೊಬ್ಬ ದಳವಾಯಿಯನ್ನು ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆ ದಳವಾಯಿಯು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾಜನು ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಜಗಳ ವಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಬಾದ ಷಹನು ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾಜನಿಗೆ ಅಲ್ಲಹಾಬಾದಿನ ಹತ್ತರ ಒಂದು ಜಹ ಗೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟನು (ಅಗಸ್ಟ ೧೫೬೯).

ಅಕ್ಷರನು ಅದೇ ವರುಷ ಪತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿ(೪೦)ಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸ ಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಈ ಹೊಸ ಪಟ್ಟಣವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನ ಮೂಢ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ನೊದಲೆರಡು ಅವಳಿಜವಳಿ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಮಡಿದರು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಸಿಕ್ರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಷೇಕ್‌ಸೇಲಿಮ ಕಿಸ್ತಿಯೆಂಬ ಸಾಧುವಿನ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅವನು “ನಿನಗೆ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳ ೩ ಮುಂದಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಬೇಗನೆ ಹುಟ್ಟುವರು” ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಹರಿಸಿ ಕಳುಹಿದನು. ಬಾದ ಷಹನಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ರಣತಂಭರದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಆಗಾಗ ಆ ಸಾಧುವಿನ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗು ತಿದ್ದನು. ತುಂಬ ಬಸುರಿದ್ದ ಜೋದಬಾಯಿಯನ್ನು ಹಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆದಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಂದು ಅರಮನೆಯನ್ನೂ, ಮಸೀದಿಯನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಸರದಾರರೂ ಅಲ್ಲಿ

ಜೋಧಬಾಯಿ

ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೊಂದು ಹೊಸ ಪಟ್ಟಣವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಕೆಲವು ದಿವಸದಲ್ಲೇ ಗುಜರಾಥಿಗೆ ಹೋದ ಅಕ್ಬರನ ಸರದಾರರಿಗೆ ಜಯದೊರೆತುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಫತ್ತೇಪುರನೆಂದು

ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಬಾದಷಹನ ರಜಪೂತರಾಣಿಯಾದ ಜೋಧ ಬಾಯಿಯು ಷೇಕಸೇಲಿಮ ಕಿಸ್ತಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು (೩೦ ಅಗಷ್ಟ ೧೫೬೯). ಬಾದಷಹನು ಆ ಸಾಧು ವಿನ ಹರಕೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಈ ಮಗುವು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದೆಣಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇಲಿಮ ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟನು. ಇವನೇ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದ ಜಹಂಗೀರ ಬಾದಷಹನು. ಮರುವರುಷ ಸಾಲಿಮಾ ಸುಲ್ತಾನ ಬೇಗಮ್ಮಳು ಮುರಾದನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು.*

ಮರುವರುಷ ಬಾದಷಹನು ಜೋಧಪುರಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನೂ ಬಿಕಾನೀರಿನ ಅರಸನೂ ಶರಣು ಬಂದುದರಿಂದ ಅವನು ಬಿಕಾನೀರಿನ ಅರಸು ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕೆಲವು ದಿನಸ ನಾಗೂರಲ್ಲಿ ಕಾಡುಗತ್ತೆಗಳ ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡಿ ದೀಪಾಲ ಪುರಕ್ಕೆ (೪೧) ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯೊಂದು ದೊಡ್ಡ ದರಬಾರನ್ನು ನೆರೆಯಿಸಿ ಪಂಜಾಬಿನ ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕೆಲವು ನಿರ್ವಾಹಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಫತ್ತೇಪುರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು (೧೫೭೨).

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತ ದೇಶವು ಒಬ್ಬರಸನ ಕಯ್ಯೆಳಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರು ಅದರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ—ಸೂರತ್, ಭಡೋಜ್, ಕಾಯರಾ, ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದ್, ಬಡೋದೆ, ಮಹಿಕಂಠಾ, ರೇವಾಕಂಠಾ, ಪಂಚನುಹಾಲ್, ಪಾಲನ್‌ಪುರ, ರಾಧನ್‌ಪುರ, ಬಲಿಷ್ಠಾ, ಖಂಬಾಯತ್, ಖಾನ್‌ದೇಶ, ಕಾರೇವಾಡ, ಈ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ಪರಸ್ಪರ-ವಿರೋಧದಿಂದ ಜನರಿಗಾಗುವ ಕೇಡನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದಲೂ ಬಾದಷಹನು ಆ ನಾಡಿನೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳುಹಿ ತಾನು ೫೦೦

* ೧೫೭೨ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರನ ಒಬ್ಬ ಸೂಳೆಯಿಂದ ಹೇನಿಯಲ್ಲನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ೩ ಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರು ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಯ್ಯಾಕಲಿಲ್ಲ. ೧೫೭೯ರಂದು ೧೫೮೫ರ ವರೆಗೆ ಸಿಕ್ರಿಯೇ ಬಾದಷಹನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರಾಂಶಗಳು

ಮಂದಿ ರಜಪೂತರೊಡನೆ ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಯಿಂದ ಹೊರಟನು (ಜುಲೈ ೧೫೭೨). ಅವನು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಜಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಧುವಿನ ಗೋರಿಯ ದರುಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಗೂರಿಗೆ ಬಂದನು (ಸಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೫೭೨). ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನ ೩ನೆಯ ಮಗನಾದ ಡ್ಯಾನಿಯಲ್ಲನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನು ಸಂತಸಗಡಲಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದಿಗೆ (೪೨) ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗುಜರಾಥಿನ ಅರಸನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ೩ನೆಯ ಮುಜಾಫರಶಹನು ಅವನ ಮರೆಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ಸಕ್ಕರೆಯ ಮೇಲೆ ಜೇನಿಕ್ಕಿದಂತಾಯಿತು. ಮೂರನೆಯ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು, ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವು ದೊರೆಯಿತು; ಹೀಗಿರಲು ಹರ್ಷವಾಗುವದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದಿಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಗುಜರಾಥಿನ ಒಡೆಯನೆಂದು ಹೋಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು (ನವೆಂಬರ್ ೧೫೭೨).

ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದಿನ ಅರಸನು ಶರಣುಬಂದರೂ ಗುಜರಾತು ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಡೋಚ (೪೩) ಬಡೋದೆ (೪೪) ಸೂರತ್ (೪೫) ಈ ಪರಗಣೆಗಳ ನವಾಬರು ಅಕ್ಬರನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಬಾದಷಹನು ಖಂಭಾಯತ್ತಿನಿಂದ (೪೬) ಹೊರಟು, ಬಡೋದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಆ ನಾಡಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಭಡೋಚಿನ ನವಾಬನು ಮೊಗಲರ ಕಡೆಯೊಬ್ಬ ಸರದಾರನನ್ನು ಕೊಂದು, ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಆಗ ಅಕ್ಬರನ ಹತ್ತಿರ ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ದಂಡು ಇತ್ತು. ಆದರೂ ಅವನು ಆ ನವಾಬನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಸರ್ನಾಳ(೪೭)ವೆಂಬಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಂಡುಗಳೂ ಎದುರಾದವು.

ಅಕ್ಬರನ ಹತ್ತಿರ ೨೦೦ ಮಂದಿ ಸವಾರರು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದರು. ನವಾಬನ ದಂಡು ಅವನ ದಂಡಿನ ಹತ್ತುಮಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಸರ್ನಾಳದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಕಡುಗಾಳಗ ನಡೆಯಿತು. ಅಕ್ಬರ, ಭಗವಾನ್‌ದಾಸ, ಮಾನಸಿಂಗ—ಇವರು ಜೊಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹಗೆಗಳು

ಇವರನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ಹವಣಿಸಿದರು. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಅವರ ಮನೋರಥವು ಕಯ್ಯೂಡದಿದ್ದರೂ ಭಗವಾನ್‌ದಾಸನ ಒಡ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದ ಭೂಪತನು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದನು. ಅಕ್ಕರನೂ ಅವನ ಸೈನಿಕರೂ ಜೀವದ ಹಂಗು ದೊರೆದು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಬರ್ಜಿಗಳಿಂದಿರಿದು, ಕತ್ತಿಗಳಿಂದ ಕಡಿದು, ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿ, ವೈರಿಗಳನ್ನು ಚದರಿಸಿ ದಿಕ್ಕು ಪಾಲು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು (ದಶಂಬರ). ಈ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯತೋರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಕಲಿಗಳಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಇನಾಮುಗಳು ದೊರೆದವು. ಭಗವಾನ್‌ದಾಸನ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಾದಷಹನು ಅವನಿಗೊಂದು ನಗಾರಿಯನ್ನೂ ನಿಶಾನೆಯನ್ನೂ ಬಹು ಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಬಹುಮಾನವು ಮುಂದೆ ಯಾವ ಭಾರತೀಯನಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನ ಒಬ್ಬ ದಳವಾಯಿಯು ಭಡೋಚನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಇನ್ನು ಸೂರತ್ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಿತು. ಅದನ್ನು ಬಾದಷಹನು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಹದಿನೇಳು ದಿವಸ ಮುತ್ತಿ ಕಯ್ಯಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು (ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೫೭೩). ಈ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬುಂದಿಯ ಅರಸನ ಮಗನಾದ ರಾವಭೋಜನು ಬಲು ಕಲಿತನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಹೆಚ್ಚಿನದೇನನ್ನೂ ಕೇಳದೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಬಾದಷಹನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಗುಜರಾಥ ದೇಶದ ಆಡಳಿತದ ಎರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಗ್ರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು (೪ ಜೂನ್). ಇದೇ ವರ್ಷ ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳು ಕಾಂಗ್ರಾ ಅಥವಾ ನಾಗರಕೋಟೆ (೪೮) ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಅವರ ಕಯ್ಯೇರಲಿಲ್ಲ.

ಅಕ್ಕರನು ಸೂರತದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ವಿಪರೀತವಾದ ಸಂಗತಿಯು ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅಕ್ಕರನೂ ಅವನ ಗೆಲೆಯರೂ ಮನದಣೆ (ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ) ಸುರಾ

ಪಾನ ಮಾಡಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ಭಾರತೇಯರ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಅವರು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಇರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರೆಯುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ತನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೂರರಿಲ್ಲೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ತಳೆದ ಅಕ್ಬರನು ತಾನಾದರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ೨ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿ ಹಾಯ ಹೋದನು. ಮುಂದೆ ಒದಗುವ ಅನರ್ಥವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಮಾನಸಿಂಗ ರಾಜನು ಆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೆಡವಿದನು. ಅದು ಬಾದಷಹನ ಕಯ್ಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಗಾಯವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಬಯಕೆಗೆ ಅಡ್ಡಾದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಮಾನಸಿಂಗನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಚಕ ಹೋದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸರದಾರನು ನೆತ್ತರ ಸೋರುತ್ತಿದ್ದ ಬಾದಷಹನ ಕಯ್ಯನ್ನು ಒಡ್ಡು ಮುರಿದು ಹಿಚಕಿ ಎಳೆದು ಮಾನಸಿಂಗನ ಜೀವವುಳಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಸುರಾಮದವು ಕಡಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸಂತಯಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಗುಜರಾಥ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತೆಂದು ಅಕ್ಬರನು ಎಣಿಸಿದ್ದನು. ಮೊದಲು ದೊರೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಆಳಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರರೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಆ ಸರದಾರರು ದಂಡು ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಅವರನ್ನು ಮುರಿಬಡಿಯಲೆಳಸಿ, ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳುಹಿ ೧೫೭೩ ಅಗಸ್ಟ ೨೩ನೆಯ ದಿವಸ ಆಗ್ರಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಒಂದೇ ಸವನೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಅಜಮೀರದ ಮೇಲಿಂದ ಗುಜರಾಥಿನ ಹಳೆ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಪಾಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಹಗೆಗಳ ದಂಡಿಗಿಂತ ಅಕ್ಬರನ ದಂಡು ತೀರ ಸಣ್ಣದಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ದಳವಾಯಿಗಳು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದರು. ಆದರೂ ಅವನು ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಜನರು ಶೂರರಾಗಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವನು ಆಗ್ರಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಸುದ್ದಿಯೇ ಹಗೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂಬತ್ತು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಆಗ್ರಾದಿಂದ ಅಹಮದಾಬಾದಿಗೆ (೬೦೦ ಮೈಲು) ಬಂದಾನೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅವರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ

ಯಾದರೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅವನ ದಂಡು ಅಹಮ್ಮದಾ ಬಾದಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಶತ್ರುಗಳು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ತಂತಮ್ಮ ಡೇರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿ ಗೊರಿಕೆಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಮೊಗಲರು ತುತೂರಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಳೆಗಳನ್ನೂ ಊದಿಸಿದರು.* ಆ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಗೆಗಳು ಎಚ್ಚತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ದಂಡನ್ನು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡರೇ ಹೊರತು ಅದು ಮೊಗಲರ ದಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶತ್ರುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನ ಕಾಳೆಗಳಿಗೆ ಸಜ್ಜಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊಗಲರು ಸಾಬರ್ಮತಿ ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿ, ವೈರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಲಿಯಂತೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಮುರಿಬಡಿದು, ಅವರ ನಾಯಕನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದರು (ಸಪ್ತಂಬರ ೨). ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅಕ್ಕರನ ಮುಳಿವು ತೀರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ನಾಯಕನು ೫,೦೦೦ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಮೊಗಲರನ್ನು ಅಡ್ಡಕಟ್ಟಿದನು. ಆಗ ಅಕ್ಕರನು ಆ ದಂಡಿನವರನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ, ಅವರ ನಾಯಕನನ್ನು ಕೊಂದು, ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಐದು ದಿವಸ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದಿನ (೫೦) ಮೇಲಿಂದ ಅಜಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ತೋಡರಮಲ್ಲರಾಜನೊಡನೆ ಗುಜರಾಥಿನ ತೆರಿಗೆಯ ಕ್ರಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು (೫ ಅಕ್ಟೋಬರ). ಈಯಭಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಟ್ಟು ೪೩ ದಿವಸ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದನು.

ಅಕ್ಕರನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನೋಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಅವನ ನಡತೆಯಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಬೊನಾ

* ಕ್ಷಿತಿ ಯೋಳಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಧರ್ಮ |

ಸ್ಥಿತಿಯ ನಱಿಯಾ ಕೃಷ್ಣ ಜಾಪ |

ಚ್ಯುತರನಪಗತವಾಹನರ ಪರಿಮುಕ್ತ ಕೇಶಿಗಳ ||

ಗತಿವೀಹೀನರ ದೈನ್ಯವಾಚಾ |

ಯುತರ ವಲ್ಮೀಕರನು ಜಲಸಂ |

ಗತರನಿಱುವುದು ಧರ್ಮವೇ ನಾವಱಿಯೆವಿದನೆಂದ ||

ಪಾರ್ತಿವನು, ಮರಾಟರೂ, ಹೈದರಲ್ಲಿಯೂ, ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಅಭಿಯೋಗ ಮಾಡಿದ ಕೊರಾಸಾನಿಯರೂ, ಅಫಘಾನರೂ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಸುಲಿದು ದಂಡಿನವರಿಗೆ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಕ್ಬರನು ಹಾಗೆಂದೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ದಂಡಿನವರು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಜನರನ್ನು ಸುಲಿಯಬಾರದೆಂತಲೂ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಬಾರದೆಂತಲೂ ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿ, ಆ ನಿಯಮದಂತೆ ನಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದಂಡು ಪಾಳೆಯ ಬಿಟ್ಟದ್ದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗಾದ ನಷ್ಟದ ಹಣವನ್ನು ಬಂಡಾರದಿಂದ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ತರದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳಿಂದ ಅವನು ಜನರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ, ಪ್ರಜಾನುರಂಜನೆಯ ತರತರದ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡು, ಮೊಗಲರ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು.* ಈಗ ನಮ್ಮ ದೇಶದೊಡೆಯರಾದ ಆಂಗ್ಲೀಯರು ಈ ತತ್ವವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಆಳಿಕೆಯೂ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಬೂಲು, ಪಂಜಾಬ, ಸಂಯುಕ್ತಪ್ರಾಂತ, ಮಧ್ಯಪ್ರಾಂತ, ಗುಜರಾಥು ಈ ೫ ನಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಕ್ಬರನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿದ್ದ ಬಂಗಾಳ, ಬಿಹಾರ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ, ಅಫಘಾನ್ ವಂಶದನೊಬ್ಬ ನವಾಬನು ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದನು. ಹುಮಾಯೂನನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಈ ನವಾಬನು ಮೊಗಲರಿಗೆ ಕಪ್ಪುಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದೊಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈ ಒಪ್ಪಿಗೆಯು ಕಾಗದದಲ್ಲೇ ಉಳಿಯಿತು. ಅಕ್ಬರನು ಗುಜರಾಥನ್ನೊಳನುಗ್ಗಿದಾಗ ಈ ನವಾಬನು ತೀರಿಹೋದುದರಿಂದ ಅವನ ಮಗನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ಆದರೆ ವಿರುದ್ಧ ಬಣ (ಪಂಗಡ)ದ ಸರದಾರರು ಕೆಲವು

* ಅರಸನೆ ನೀಂ ಕ್ಷಿತಿಧೇನುವ |

ಕರೆಯಲಪೇಕ್ಷಿಪೊಡೆ ಕಟುವ ಪೊರೆಪೋಲ್ ಪ್ರಜಿಯಂ ||

ಪೊರೆ ಪುಟ್ಟ ಮಾಗಿರಲ್ಪುಜೆ |

ಕರೆವುದದಿಳಿ ಕಾಪ್ಪುಧೇನುವೋಲ್ ಕಾಮಿತಮಂ ||

ದಿವಸಗಳಲ್ಲೇ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ದಾವುದ್‌ಖಾನನನ್ನು ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು. ಈ ದಾವುದನು ಸೋಮಾರಿಯೂ, ದುಂದುಗಾರನೂ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯೂ, ದುರಭಿಮಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಷಹನನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜನೆಂದು ಸಾರಿ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ರುಮಾನಿಯಾ ಎಂಬ ಮೊಗಲರ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಲೋಡಿಖಾನನನ್ನು ಕಪಟದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಅಕ್ಕರನು ಗುಜರಾಥಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದಾವುದನ ಈ ಪುಂಡತನದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಾನ್‌ಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಸುಭೇದಾರನಿಗೆ ಅವನನ್ನು ದಂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರೆದನು. ಈ ಸುಭೇದಾರನು ಮುದುಕನಾದ್ದರಿಂದ ದಾವುದನನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ತೋಡರಮಲ್ಲನನ್ನು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಭೇದಾರನು ನಾಚಿ ದೊಡ್ಡ ದಂಡನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪಾಟ್ನಾದ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಗುಜರಾಥಿನಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಈ ವರ್ತಮಾನವು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅವನು ತನ್ನ ಸುಭೇದಾರನಿಗೆ ತಾನು ಬರುವ ವರೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಬರೆದು, ಅವಸರದಿಂದ ಅಜಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲೇ ದೋಣಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಕಾತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿವಸ ನಿಂತು, ನೀರ್ಧಾರಿಯಿಂದಲೇ ಚೌಸಾಕ್ಕೆ* (೫೧) ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ಪಾಟ್ನಾದಿಂದ (೪೯) ಕಾಗದವು ಬಂತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳು ಮೊಗಲರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹಾನಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರೆಂತಲೂ, ಬಾದಷಹನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಬರಬೇಕೆಂತಲೂ ಬರೆದಿತ್ತು. ಅವನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜಾನ್‌ಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ, ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅವಸರದಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆದು,

* ಇಲ್ಲಿ ೧೫೨೯ ರಲ್ಲಿ ಶೇರಷಹನು ಹುಮಾಯುನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು.

ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಟ್ಲಾಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದನು (೩೮೫ ೧೫೭೪). ಬಳಿಕ ತನ್ನ ದಳವಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಪಾಟ್ಲಾಕ್ಕೆ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಹಾಜಿಪುರ (೫೨)ವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಾವುದನು ಹೆದರಿ ಇರುಳಲ್ಲಿ ಪಾಟ್ಲಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋದನು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕೋಟೆಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬಾದಷಹನ ಕಯ್ಯೇರಿತು.

ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅವನ ಬಯಕೆಯು ನೆರವೇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದಾವುದನನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೆಲವು ರಾಹುತರನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ದಾವುದನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ದರ್ಯಾಪುರ (೫೩) ವೆಂಬಲ್ಲಿ ಅವನ ಆನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ದಾವುದನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದನು.

ಪಾಟ್ಲಾವು ಕಯ್ಯೇರಿದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಬಿಹಾರ ಪ್ರಾಂತವು ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಯಾಶವಾಯಿತು. ಬಾದಷಹನು ದರ್ಯಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ನಿಂತು, ಜಾನ್‌ಪುರ, ಚುನಾರ್, ವಾರಣಾಸಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಡಿಲ್ಲಿಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ಗೆದ್ದ ನಾಡಿಗೆ ಮುನಿಮ್ ಖಾನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸುಭೇದಾರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ದಾವುದನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು, ತಾನು ಕಾನ್‌ಪುರಕ್ಕೆ (೫೪) ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ನಿಂತನು. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ಆ ಸುಭೇದಾರನು ಮೋಂಗಿರ್ (೫೫), ಭಾಗಲ್ಪುರ (೫೬) ಗೌರ್ (೫೭) ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ದಾವುದನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ, ಬಾಜೂರಲ್ಲಿ* ಅವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಹರಡಿತು (ಮಾರ್ಚ್ ೧೫೭೫). ಮುಂದೆ ದಾವುದನು ಕಟೆಕಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು.

ಇತ್ತ ಅಕ್ಬರ ಬಾದಷಹನು ಕಾನ್‌ಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ನರ್ನೂಲಲ್ಲಿ (೫೮), ಗುಜರಾಥ್—ಪಂಜಾಬಿನ ಅಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು,

* ಈ ಕಾಳಿಗವು ಬಲಸೋರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತುಕರಾಯಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಹತ್ತರ ಆಯಿತೆಂದು ವ್ಹಿನ್ಸೆಂಟ್ ಸ್ಮಿಥ್ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಜಮೀರದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ಥಳವಾದ ಫತ್ತೆಪುರ ಸಿಕ್ರಿಗೆ ತೆರಳಿದನು (೧೮ ಜನವರಿ ೧೫೭೫). ಮುಂದೆ ತುಸು ದಿನಸದಲ್ಲೇ ಅವನು ಇಬಾದತ್ ಖಾನಾ (ಆರಾಧನಾಗೃಹ) ಎಂಬ ಧರ್ಮವಿಚಾರದ ಭವ್ಯವಾದ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇದರ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ೨೦೦ ಜನರು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೫೭೪-೭೫ರಲ್ಲಿ ಬರವು ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ಅಕ್ಕರನ ಆಳಿಕೆಯ ೧೭ ನೆಯ ವರ್ಷವು ಬಹುಸುಖದ ವರ್ಷವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ದಂಡಿಗೆ ಗೆಲುವಾಯಿತು. ಅವನ ವಿರೋಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಗುಜರಾಥಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯುಂಟಾಯಿತು; ಬಂಗಾಲ, ಬೀಹಾರ ಪ್ರಾಂತಗಳು ಕಯ್ದೇರಿದವು.

ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಕೀಳ್ದರದ ಜನರು ತಮ್ಮಿಷ್ಟಾರ್ಥವು ಪೂರ್ಣವಾದ ಕೂಡಲೆ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಲಸತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕರನು ಈ ತರದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜಯವು ದೊರೆಯಿತೆಂದು ಉಬ್ಬಿ ಎಚ್ಚರದವನು ದುರ್ಯಸನಗಳಿಗೊಳಗಾಗದೆಯೂ, ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗದೆಯೂ, ಸೊಬಗಿನ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಯ್ದೊಳ್ಳದೆಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರವಾಸ* ಗಳಲ್ಲಿಷ್ಟೋ ಭೂಮಿಯು ಬೀಳು ಬಿದ್ದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಿದನು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ, ಸುಮಾರು ೧೦,೦೦,೦೦೦ ಟಂಕಗಳ ಅಥವಾ ೫೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಯಾಗುವಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕರೋಡಿಯೆಂಬೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕಯ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಾಗುವಳಿಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೆಲ ಕೆಲವು ಭೂಮಿಯು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಬಂತು.

ಈಯರ್ಪಾಡನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಕಾಲವನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ಥಳವಾದ ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಯಲ್ಲೊಂದು ಸೊಗಸಾದ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದನಷ್ಟೇ; ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಜೋರಿನಿಂದ ಮುಂದರಿಸಿದನು. ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಪಡುವಣಡೆಯು ಪೈಗಂಬರನ ವಂಶದವರಾದ ಸಯ್ಯದ ರಿಗಾಗಿತ್ತು; ತೆಂಕಣಭಾಗವು ಮೌಲ್ವಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಬಡಗಣ ಭಾಗವು ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸಾಧುಗಳು, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮುಂತಾದವರ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು; ಈ ಮೂರುವರ್ಗದ ಜನರೊಡನೆ ಸಂವಾದಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಸರದಾರರೂ, ಸರಕಾರದ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರೂ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬಾದಷಹನು ಮೂಡಣಭಾಗವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬದ ದಿವಸಗಳ ಇರುಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಶಾರದಾಸದನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಕೂಡಲೂ, ಸಾಧುಗಳ ಕೂಡಲೂ ಮಾತಾಡಿ, ಅವರು ಯೋಗ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿದ ಜನರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಕ್ಕರನ ಸುಭೇದಾರನಾದ ಮುನೀಮಖಾನನು ದಾವುದನನ್ನು ಬಾಜೂರಿನ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮುರಿಬಡಿದನೆಂದು ಹಿಂದೆ ಬರೆದಿರುತ್ತೇವಷ್ಟೇ. ಆಗ ತೋಡರಮಲ್ಲನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಖಾನನು ದಾವುದನಿಗೆ ದಯತೋರಿಸಿದನು. ಈ ಖಾನನಿಗೆ ಆಂ ವರ್ಷಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಹುಚ್ಚು ಮುಪ್ಪು ಕೂಡಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಅವನ ಕಯ್ಯೆಳಗಿನವರು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ಬಂಗಾಲದ ಹಳೆರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಗೌಡ ಎಂಬ ಊರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಆರಿಸಿದನು. ತುಸು ದಿವಸಗಳಲ್ಲೇ ಕೆಟ್ಟ ಜ್ವರ ಹುಟ್ಟಿ, ಅವನೂ, ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಸರದಾರರೂ, ದಂಡಿನವರೂ ಮಡಿದರು. ಉಳಿದವರು ಅಲ್ಲಿ ಇರಲಾರದೆ ತಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸುಲಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಗಡ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಡಿಲ್ಲಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಈ ಅರಾಜಕತ್ವವೇ

ಉತ್ತಮ ಸಂಧಿಯೆಂದೆಣಿಸಿ, ದಾವುದನು ದಂಗೆ ಎದ್ದು ಕಳಕೊಂಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು.

ಈ ಅತ್ಯನರ್ಥಕರವಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಕ್ಕರನು ಹೆದರದೆ ಪಂಜಾಬಿನ ಸುಭೇದಾರನಾದ ಖಾನಜಹಾನ (ಹಸನ ಕುಲಿ ಖಾನ)ನನ್ನು ಬಂಗಾಲದ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ, ದಾವುದನನ್ನು ದಂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ಅವನು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವಾಗ ಹಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರನ್ನು ತಿರುಗಿ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ವಿಹಾರದ ಸುಭೇದಾರನ ದಂಡನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು 'ದಾವುದ'ನನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ, ರಾಜಮಹಾಲ* ದ ಹತ್ತರ ಅವನನ್ನು ನೆರೆ ಸೋಲಿಸಿ, ಸೆರೆಹಿಡಿದು, ಅವನ ರುಂಡವನ್ನು ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು (೧೨ ಜುಲೈ ೧೫೭೬). ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ೨೩೬ ವರ್ಷ (೧೩೪೦-೧೫೭೬) ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದ ಅಫಗಾನರ ಆಳಿಕೆಯು ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು.

ಇದೇ ವರ್ಷ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವೆದ್ದಿತು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ.— ಅಕ್ಕರನು ಗಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾಗ ಉದಯಸಿಂಗನು ಮೇವಾಡದ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಹೇಡಿಯಾದರೂ ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಉಳಿದ ರಾಜಪೂತ ಅರಸರಂತೆ ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಜೋಧಪುರದರಸನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ರಾಜಮಾನಸಿಂಗನೂ ಅವನ ಮಗನೂ ಅಕ್ಕರನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದುದನ್ನು ಅವನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದ್ದರೂ, ಆ ಬಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕುಲದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವನು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಲಿಲ್ಲ.† ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಮೊಗಲರ ಕಡುಹಗೆಯಾದನು. ಅಕ್ಕರನ ದಂಡು ಉದಯಸಿಂಗನ ನಾಡನ್ನೊಳನುಗ್ಗಿ, ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡುದರಿಂದ

* ಇದು ಬಿಹಾರ-ಒರಿಸಾ ಪ್ರಾಂಶದೊಳಗಿನ ಸಂತಾಳಪರಗಣಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

† ಸ್ವಧರ್ಮೇ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ | ಪರಧರ್ಮೇ ಭಯಾವಹಃ ||

(೧೫೬೮), ಅವನು ರಾಜಪಿಂಪಳದ ಗುಡ್ಡಗಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ೧೫೭೨ರಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು. (ಹಿಂದೆ ಪುಟ ೪೫ ನೋಡಿರಿ). ಅವನ ತರುವಾಯ ಅವನ ಮಗನಾದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ಇವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ಕುಲಾಭಿಮಾನಿಯೂ, ತನ್ನ ಅಜ್ಜನಂತೆ ಚತುರನೂ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯೂ, ಗಟ್ಟಿಗನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಎರವಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಜನರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾಗಿಯೂ, ದಂಡಾಗಲಿ ದುಡ್ಡು ಕಾಸಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದೆಯೂ, ಈ ರಾಣನು ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಗೌರವವನ್ನು ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಅಕ್ಬರನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಣೆಯಿಲ್ಲ. ಇವನ ಧೈರ್ಯವೂ ಸಾಹಸವೂ ಸ್ವಾವಲಂಬನವೂ ಹೊಗಳತಕ್ಕಂತಹವೇ ಸರಿ. ಇವನ ಈ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ದೇವರು ಇವನನ್ನೂ ಇವನ ಸಂತತಿಯವರನ್ನೂ ಮೊಗಲರ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆಂದರೂ ಅನ್ನಬಹುದು. (ಮುಂದೆ ೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೇವಾಡದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ).

ಉದಯಸಿಂಗನು ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಆರಾವಳಿ ಗುಡ್ಡಗಳ ನಡುವೆ ಕೋಮಲ್ಮೀರ್ ಅಥವಾ ಕುಂಬಲ್ಲಡ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಮೊಗಲರ ದೇಶವನ್ನೊಳನುಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾದಷಹನು ಅವನನ್ನು ದಂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ ನಂಬಿಗೆಯ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಮಾನಸಿಂಗನನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಎರಡು ದಂಡುಗಳೂ ಹಳದಿಗಟ್ಟಿ(೫೯)ದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು (ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೫೭೬). ಈ ಕದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಸೋತು ಆರಾವಳಿ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಬಾದಷಹನು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲು ಒಂದು ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿ, ತಾನು ೧೫೭೭-೭೮ರಲ್ಲಿ ಮೂಳವಾ, ಗುಜರಾಥ್ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಾಟುಮಾಡಿ ಪಂಜಾಬಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ನಿಂತು ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಅಜಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ದಿವಸಕ್ಕೆ ನೂರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮೈಲು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಫತ್ತೇಪುರಸಿಕ್ರಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗ

೧೫೭೭ರಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಟಂಕಸಾಲೆಖಾತೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಚೌಧರಿ ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸವಿತ್ತು. ಅದು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಕಾಬೂಲ, ಲಾಹೋರ, ಡಿಲ್ಲಿ, ಜಾನಪುರ, ಗೌಡ, ಅಹಮ್ಮದಾ ಬಾದ ಈ ೬ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಟಂಕಸಾಲೆಗಳನ್ನಿಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ಬಂಗಾರದ ಮೊಹರುಗಳನ್ನೂ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚೌಕು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಹೊಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಈ ಚಿನ್ನಬೆಳ್ಳಿಯ ನಾಣ್ಯಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಯುರೋಪ ಖಂಡದ ನಾಣ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ತೂಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಶುದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲಾಗಿದ್ದವು.

ಮರುವರುಷ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೋಜಿಗವಾದ ಸಂಗತಿಯು ಒದಗಿತು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಬಾದಷಹನು ಪಂಜಾಬದೊಳಗೆ ಭೀಡಾ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಮು ಮಾಡಿದ್ದನು; ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಳಂ, ಳಂ ಮೈಲುಗಳೊಳಗಿನ ಮಿಕಗಳನ್ನು ಹೊಡತರಲಿಕ್ಕೆ ನೂರಾರು ಜನ ಸಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಗಿಡದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಬಂದು ಅವನು ಬೇಟೆಯನ್ನು ಬಂದು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತನು!! ಕೆಲವರು ಅವನಿಗೆ ದೇವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರನಾದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಏನೋ ಮನೋವಿಕಾರವಾಯಿತೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಆಗ ಅವನ ತಾಯಿಯು ಅವನ ಉಪಚಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನು ೧ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಫಕೀರರಿಗೂ, ಸಾಧುಗಳಿಗೂ ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಕೂದಲು ತೆಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಸರದಾರರು ಅವನ ಅನುಕರಣ ಮಾಡಿದರು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಗೋವೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಯುರೋಪದಲ್ಲಿ ಆದ ಅಪರೂಪದ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ, ಅರಿವೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಷಹನು ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನ ರಾಜ್ಯತೃಷ್ಣೆಯು ಕಡಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಧರ್ಮತತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ೩ ವರ್ಷ (೧೫೭೮ರಿಂದ ೧೫೮೦) ಧರ್ಮತತ್ವದ ವಿಚಾರದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕಳೆಯ ತೊಡಗಿದನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರಾದ ಸಿಯಾ, ಸುನಿ, ಸುಫಿ ಮತದವರು ಕುರಾಣದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಕಡಮೆಯಾಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಧರ್ಮತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಲವಲವಿಕೆಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪಾರ್ಸಿ (ಜರೋಷ್ಟ್ರೀಯ) ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ದಸ್ತೂರ ಮಹ್ಯಾರ್ಜಿರಾಣಾ ಎಂಬ

ವನನ್ನು ಸುರತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನವಸರಿ ಎಂಬ ಊರಿನಿಂದ ಕರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ದಸ್ತೂರನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಅಕ್ಷರನ ಹತ್ತರ ನಿಂತು ತನ್ನ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಮರಳಿ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೋದನು (೧೫೭೯). ಅವನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನಿಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ತುಂಬಿದ ದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೂ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಈ ದಸ್ತೂರನಿಗೆ ಬಾದಷಹನು ಸುಮಾರು ೨೦ ಕೂರಿಗೆ (೧೨೦ ಎಕರೆ) ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇನಾಮಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನು. (೧೫೮೦).

ತಾನೇ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಮುಲ್ಲಾನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ (ಕುತುಬೆ) ಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು (ಜೂನ್ ೧೫೭೯). ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸಿಟ್ಟಾದರು. ಅದೇವರುಷ ಕ್ರೈಸ್ತಮತದ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಒಬ್ಬ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಗೋವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೂರ್ತಗೀಸ ಅಧಿಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಅವನು ರಿಡೊಲ್ಫ್ ಆಕ್ವೆನಿಯಾ ಎಂಬ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಗೆ ಬಂದನು (ಫೇಬ್ರವರಿ ೧೫೮೦). ಬಾದಷಹನು ಆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕನಿಗೆ ಸ್ವಾಗತಮಾಡಿ ಆದರತೋರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥವಾದ ಬಾಯಿಬಲ್ಲನ್ನು ತುಂಬಿದ ದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತ ಮೇರಿ ಇವರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ದರ್ಬಾರಿನ ಚಿತ್ರಗಾರರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತನು.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರನ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ತೀರ ಕಡಮೆಯಾಗಿತ್ತೆನ್ನು ಬಹುದು. ೧೫೭೯ರಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನೆಂತಲೂ, ಕುರಾಣದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಬಂದಾಗ ಅವನು ಮಾಡಿದ ತೀರ್ಪೇ ಕೊನೆಯ ನಿರ್ಣಯವೆಂತಲೂ ಎಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಡಂಬಟ್ಟು ಅದರಂತೆ ಒಂದು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಳಗೆ ಅಸಂತೋಷವು ಹೆಚ್ಚಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಪ್ರಯಾ

ಣದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಡೇರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಒಬ್ಬ ಯಾತ್ರಿಕನು ಮಕ್ಕಾದಿಂದ ತಂದ ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಭಕ್ತಿ-ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು (೧೫೮೦).

೧೫೮೦ರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಸಂಗತಿಯಾವುದೂ ಸಂಭವಿಸಲಿಲ್ಲ. ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶಾಂತಿಯು ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಕಾಳೆಗದ ಗದ್ದಲವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವರುಷವು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿರಾಮಕಾಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ಆದರೆ ಅಕ್ಬರನು ಮರುವರುಷ (೧೫೮೧) ಎರಡು ಮಹತ್ವದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅವಾವೆಂದರೆ:—(೧) ಬಾದಷಹನು ದೇಶದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಡರು ತರುತ್ತಿದ್ದ ತಂಘಾಯೆಂಬ ಒಳನಾಡಿನ ಸುಂಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದನು; (೨) ಅಫ್‌ಗನ್ ಕುಲದ ಅರಸರು ಹಿಂದೂ ಜನರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಜಿಜಿಯಾಯೆಂಬ ತಲೆತೆರಿಗೆಯನ್ನು ತಾನು ಗೆದ್ದ ಹೊಸ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದನು. ಈ ಎರಡನೆಯ ಕಟ್ಟಳೆಯು ಜನರ ಮತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿರಬಾರದೆಂಬ ಅಕ್ಬರನ ತತ್ವದ ಫಲವೇ ಸರಿ.

ಅತ್ತ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯವೆದ್ದಿತು (ಜನವರಿ ೧೫೮೦). ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು ಮೂರು:—

(ಅ) ಅಕ್ಬರನ ಮುಲಕಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಲಂಚಗುಳಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಜಹಗೀರದಾರರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ದುಡ್ಡು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಷ್ಟೋ ಅನ್ಯಾಯದ ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

(ಇ) ಬಂಗಾಲದ ರಾಜಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ೧೦೦ಕ್ಕೆ ೧೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಬಳ ಕೊಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ವಿಹಾರದವರಿಗೆ ೧೦೦ಕ್ಕೆ ೫೦ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಬಾದಷಹನು ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಬಂಗಾಲದ ಸರಕಾರದವರು ಆ ಹುಕುಮಿನಷ್ಟು ಸಂಬಳ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

(ಉ) ಅಕ್ಬರನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮ ಬಿಟ್ಟನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿದ್ದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು, ಅವನ ತಮ್ಮನೂ ಕಾಬೂಲಿನ ಸುಭೇದಾರನೂ ಆದ ಮಿರ್ಜಾ ಮಹಮ್ಮದ್ ಹಕೀಮನನ್ನು

ಡಿಲ್ಲಿಯ ಗಾದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಒಳಸಂಚು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದರು. ಜಾನ್‌ಪುರದ ಕಾಜಿಯು ಈ ಒಳಸಂಚು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ್ದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟನು.

ಈ ಕಾರಣಗಳ ದೆಶೆಯಿಂದ ಬಂಗಾಲದ ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂಡಾಯವನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಭೇದಾರನಿಗೂ ಅವನ ಕೆಳಗಿನ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪವಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಬೇಗೆಯನ್ನು ನಂದಿ ಸುವ ಯತ್ನವು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಸುಭೇದಾರನು ಅರಕ್ಷಿತವಾದ ತಾಂಡಕ್ಕೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಬಂಡುಗಾರರು ಆ ಸಂಧಿ ಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಕೊಂದು ಸರಕಾರದ ಖಜಾನೆ-ಹತ್ಯಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು (ಎಪ್ರಿಲ್).

ಬಂಗಾಲದ ದಂಗೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಕರನು ಚಿಂತೆಗೀ ಡಾದನು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಿರ್ಜಾ ಹಕೀಮನು ಬಂಡುಗಾರರಿಗೆ ನೆರವಾ ಗುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕಾಬೂಲಿನಿಂದ ಹೊರಟರುತ್ತಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ತಲುಪಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ರಾಜಾ ತೋಡರಮಲ್ಲ ಮೊದಲಾದ ಅಧಿಕಾರಿ ಗಳನ್ನು ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ, ಮಿರ್ಜಾ ರಿಜೀಜ್‌ಕೋಕಾ ಎಂಬ ಶೂರ ಪುರುಷನನ್ನು ಬಂಗಾಲದ ಸುಭೇದಾರನನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನ ನೆರವಿಗೆ ಶಹಾ ಬಾಜಖಾನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕಲಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಈ ಖಾನನು ಹೋಗಿ ಬಂಡುಗಾರರನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯಾ-ಜಾನ್‌ಪುರಗಳ ನಡುವೆ ಸದೆ ಬಡಿದನು (ಜನವರಿ ೧೫೮೧). ಮುಂದೆ ೩ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಂಡಾಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಡಗಿತು, ದ್ರೋಹವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಬಂಗಾಲ-ಜಾನ್‌ಪುರಗಳ ಕಾಜಿಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕರನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಬಂಗಾಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾಬೂಲಿನ ಸುಭೇದಾರನಾದ ಮಿರ್ಜಾ ಮಹಮ್ಮದ್ ಹಕೀಮನೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಒಳಸಂಚಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅಕ್ಕರನ ಮನಸ್ಸು ೧೫೮೦ರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿ ರುತ್ತೇವಷ್ಟೆ. ಈ ಮಿರ್ಜಾನು ೧೫೦೦೦ ರಾಹುತರೊಡನೆ ಪಂಜಾಬನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಕರನು ತಾನೇ ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿ

ನೊಡನೆ ಹೊರಟನು (ಫೇಬ್ರವರಿ ೧೫೮೧); ಬಂಡುಗಾರರ ಸಂಚಿನೊಳಗೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಸಂಶಯ ಬಂದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಘಡನೀಸನಾದ ಸ್ವಾಜಾಶಹಾಮನಸೂರನನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಲೆ ಒಯ್ದನು. ಬಾದಷಹನ ಪಾಳೆಯವು ಸೋನಪತದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಘಡನೀಸನಿಗೆ ಕಾಬೂಲಿನಿಂದ ಬಂದ ವತ್ರಗಳು ೩ನೆಯ ಸಾರೆ ಅಕ್ಬರನ ಕಯ್ಸೇರಿದವು. ಎಷ್ಟು ದಯೆ ತೋರಿಸಿದರೂ ಶಹಾಮನಸೂರನು ತನ್ನ ದ್ರೋಹದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಮನಗಂಡು ಬಾದಷಹನು ಶಹಾಬಾದಿನ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನು ಸರಹಿಂದದ ಮಹಾಲಾದ ಪಾಯಲ್ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮಿರ್ಜಾ ಹಕೀಮನು ಪಂಜಾಬವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಿರುಗಿ ಹೋದನೆಂಬ ಆನಂದವಾರ್ತೆಯು ಬಂತು. ಅದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ತುಸು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅಕ್ಬರನು ಉಬ್ಬದೆ ಮಿರ್ಜಾಹಕೀಮನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸತ್ಲಜ, ಬಿಯಾಸ, ರವಿ, ಚಿನಾಬ ಈ ನಾಲ್ಕು ನದಿಗಳನ್ನು ಶ್ರಮದಿಂದ ದಾಟಿ ರೊಹತಾಸ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಿಂಧು ನದಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಆ ನದಿಯು ಆಗ ತುಂಬ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಸರದಾರರು ಮುಂಥೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದರು. ಅವನ ಸಂಗಡಲಿದ್ದ ಮಾನ್ಸಿ ರೇಟಿ ಪಾದರಿಯಾದರೂ ಮಿರ್ಜಾಹಕೀಮನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ಸಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೂ ಸಕಾಲದ ಪೇರ್ಮೆಯನ್ನರಿತ ಅಕ್ಬರನು ಮುಂದರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗಿ, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಮುರಾದನನ್ನು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಕಳುಹಿ, ತಾನೂ ಸಿಂಧುವನ್ನು ದಾಟಿದನು (೧೨ ಜುಲೈ). ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಿರ್ಜಾಹಕೀಮನು ಕಾಬೂಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದ್ದರಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಸೇರಿತು (ಆಗಸ್ಟ). ಅಕ್ಬರನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ೩೦೦೦ ಮಂದಿ ಬಡವರಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟು, ಕಾಬೂಲು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ತನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ಹೊರಟು ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನನ್ನು ಸಿಂಧ ಪ್ರಾಂತದ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದನು (೧ ದಶಂಬರ ೧೫೮೧). ಈ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹ

ನಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ಸು ಬಂದುದರಿಂದ ಅವನು ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ವೇದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕಯ್ಯೊಳ್ಳ ತೊಡಗಿದನೆಂದು ವಿನೈಂಟ ಸ್ಮಿಥ್ ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕರಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅರಬಿ ಸಮುದ್ರವು ಗೋವೆಯ ಪೋರ್ತುಗೀಸರ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಕ್ಕರನ ಹಡಗುವಡೆಯು ಪೋರ್ತುಗೀಸರನ್ನು ದಂಡಿಸುವಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪೋರ್ತುಗೀಸರು ತಮಗೆ ವಿಪುಲವಾಗಿ ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋಗುವ ಮಕ್ಕಾ ಯಾತ್ರಿಕರ ಹಡಗುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ ಕಾರಣ ಮೊಗಲ್ ದಂಡಿಗೂ ಪೋರ್ತುಗೀಸರಿಗೂ ಆಗಿಂದಾಗ ಚಕಮಕಿ (ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಜಗಳ)ಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಮ್ಮೆ ಬಾದಷಹನೇ ಹುಕುಮುಕಳಿಸಿ ಇಂತಹದೊಂದು ಜಗಳವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಗೋವೆಯವರ ಕೂಡ ಕೃತ್ರಿಮ ಭಾವದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಸ್ಮಿಥ್ ಸಾಹೇಬರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪಾದರಿಗಳ ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ನಿಜತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಸ್ಪೇನದ ಬಾದಷಹನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ನಿಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದನು. ಇಬ್ಬರು ಸರ ದಾರರೂ ಒಬ್ಬ ಪಾದರಿಯೂ ಗೋವೆಯ ವರೆಗೆ ಹೋದರು. ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಹಡಗು ದೊರೆಯದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಚಾರವು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಂತಿತು (೧೫೮೨). ಅಕ್ಕರನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಕ್ವೇವ್ವಿಯಾ ಎಂಬ ಪಾದರಿಯು ಮರು ವರುಷ ಗೋವೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತೆಂದು ಉಸರುಗರೆದನು.

ಗುಜರಾಥದ ನಾಜಿ ಅರಸನಾದ ಮುಜಫರಶಹನು ಕಾವಲು ಗಾರರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿ ದಂಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದ ಬಡೋಚಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು (ದಶಂಬರ ೧೫೮೩). ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅಕ್ಕರನು ಮಿರ್ಜಾ ಖಾನ (ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನ ಮಗ)ನನ್ನು

ಗುಜರಾಥದ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು. ಅವನು ಮುಜಫರಶಹ ನನ್ನು ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದಿನ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾರಬೇಜ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಜಪಿಂತಳದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಂದೋದ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಓಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಖಾನ ಖಾನನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು (೧೫೮೪). ಮುಜಫರಶಹನು ಮುಂದೆ ಗತ್ಯಂತರಕಾಣದೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡನು (೧೫೯೧).

ಅದೇ ವರುಷ ಬಾದಷಹನು ಜಯಪುರದ ರಾಜಾ ಭಗವಾನ ದಾಸನ ಮಗಳೂ, ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನ ದತ್ತು ತಂಗಿಯೂ ಆದ ಮಾನಬಾಯಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದನು (ಫೇಬ್ರವರಿ ೧೫೮೪). ಆಕೆಗೆ ಶಹಾಬೇಗಮ್ಮೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು.

ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಹೆಕೀಮನು ಕಾಬೂಲಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯು ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ೧೫೮೫ರಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವೆದ್ದಿತು. ಯುಜ್ ಬೆಕ್ಕರು ಬದಕ್ಷಾನ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿ ಕಾಬೂಲಿನ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾದಷಹನು ತಡಮಾಡದೆ ಅಟೆಕ್ಕಿ(೬೦)ನ ವರೆಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದಂಡನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಕಾಶ್ಮೀರ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಭಾಗದೊಡನೆ ಭಗವಾನ್ ದಾಸನನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸುಲ್ತಾನನು ತಾನೇ ಬಂದು ಬಾದಷಹನನ್ನು ಓಲೈಸಲಿಲ್ಲೆಂಬುದೇ ಈ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು. ಉಳಿದ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಬಲೂಚಿಯರನ್ನೂ ಸ್ವಾಟ್ವರನ್ನೂ (ಯುಸಫ್ ಜಿಯರನ್ನೂ) ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಟ್ವರು ಮೊಗಲರ ಆಟ ನಡೆಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೆದುರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಕ್ಬರನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಬೀರಬಿಲ್ಲ ರಾಜನನ್ನು ೮೦೦೦ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಳುಹಿದನು. ಇವನೂ ಸಹ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಸೋಲಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ರಣದಲ್ಲಿ ಮಡಿದನು. ಇವನು ರಹಸ್ಯದ ಗೆಲೆಯನಾದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಸಾವಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಷಹನು ನೋಂದು ಬೆಂದು

ತೋಡರಮಲ್ಲನನ್ನೂ, ಮಾನಸಿಂಗರಾಜನನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಪುನಃ ಕಳುಹಿದನು.* ಈ ಶೂರರು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದಲೂ ಕಾದಿ ಯುಸಫ್‌ಜಿಯರನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನು ಮಾನಸಿಂಗನನ್ನು ಕಾಬೂಲಿನ ಸುಭೇದಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತಾನು ಲಾಹೋರಿಗೆ ತೆರಳಿದನು; ಮುಂದೆ ಕಾಬೂಲಿಯರು ತಮಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಜಾತಿಯ ಅರಸನು ಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದುದರಿಂದ, ಮಾನಸಿಂಗನನ್ನು ಬಂಗಾಲದ ಸುಭೇದಾರನನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು (೧೫೮೭).

ಇತ್ತ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಆಗ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳು ಮೊಗಲರನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯುಸಫ್‌ಜಿಯರು ಮೊಗಲರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದುದರಿಂದ ಮೊಗಲರ ದಳವಾಯಿಗಳ ಕಯ್ಯಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾದವು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಅರಸನೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ಬಂದರು. ಇವರು ಮಾಡಿದುದು ಸರಿದೋರದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತನು ದೀರ್ಘಕೋಪಿಯಲ್ಲದುದರಿಂದ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ೧೫೮೭ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ದಂಡನ್ನು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಂಗೆಯೆದ್ದುದರಿಂದ ಮೊಗಲರ ಬಯಕೆಯು ಅನಾಯಾಸ

* ರಾಜಾಬೀರಬಲ್ಲನು ಒಬ್ಬ ಬಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ೧೫೨೮ರಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ಮಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಮಹೇಶದಾಸ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಇವನು ರಾಜಾಭಗವಾನ್ನಾಸನ ಊಳಿಗದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆ ರಾಜನು ಇವನನ್ನು ಅಕ್ಕರನ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಇವನು ಗಾಯಕನೂ, ಕವಿಯೂ, ಕಥೆಗಾರನೂ, ಧೂರ್ತನೂ, ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನಿಯೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಅತಿಪ್ರಿಯನಾದನು. ಇವನಿಗೆ ಕವಿರಾಜನೆಂಬ ಬಿರುದು ದೊರೆದಿತ್ತು. ಬುಂದೇಲಖಂಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲಿಂಜರ ಎಂಬ ಊರು ಇವನ ಜಹಗೀರಾಗಿತ್ತು. ಇವನು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳಾವವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಕ್ಕರ ಬೀರಬಲ್ಲರ ಕಥೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಕ್ಕರನ ಹೊಸ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೊಳಗೆ ಇವನೊಬ್ಬನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದನು.

ವಾಗಿ ಕಯ್ಯೂಡಿತ್ತು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಪ್ರಾಂತವು ಕಾಬೂಲು ಸುಭೇಗೆ ಸೇರಿತ್ತು (೧೫೮೭).*

೧೫೮೮ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನು ಸಿಂಧು ಪ್ರಾಂತದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗವನ್ನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯೂಶಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮರುವರುಷ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಸ ನಿಂತು, ಮುಂದೆ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗ ತೋಡರ ಮಲ್ಲ ರಾಜನೂ ಭಗವಾನ್‌ದಾಸನೂ ತೀರಿಹೋದರೆಂಬ ಖೇದಕರವಾದ ವಾರ್ತೆಯು ಬಂತು (೧೫೮೯ ನವಂಬರ್ ೧೦). ಅವನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು ಗುಜರಾಥಿಗೂ ಜಾನ್‌ಪುರಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಸುಭೇದಾರರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಲಾಹೋರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದನು (೧೫೯೦). ಆಗ ಗುಜರಾಥಿನ ಸುಭೇದಾರನಿಗೂ ಕಚ್ಛ, ಕಾಶೀವಾಡ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಅರಸರಿಗೂ ಜಗಳ ನಡೆದುದರಿಂದ ಆ ಎರಡು ನಾಡುಗಳನ್ನೂ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಅಕ್ಬರನು ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಂಧು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವಷ್ಟರೊಳಗೆ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ದಂಗೆಯೆದ್ದಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ತಾನೇ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಬಂಡುಗಾರರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಶ್ರೀನಗರದಲ್ಲಿ (೬೨) ೮ ದಿನಸ ನಿಂತು, ಮರಳಿ ಲಾಹೋರಿಗೆ ಬಂದನು. ಕೂಡಲೆ ಬಂಗಾಲ ಸುಭೇದಾರನಾದ ಮಾನಸಿಂಗರಾಜನು ಒರಿಸ್ಸಾ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ೧೨೦ ಆನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕಳುಹಿದುದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು (೧೫೯೨).

ಈ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ತೆಂಕಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮೊಗಲರ ಸಂಪರ್ಕ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಯ್ಯೂಶವಾದ್ದರಿಂದ ಮರುವರುಷದಿಂದ (೧೫೯೩), ಅಕ್ಬರನು ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು. ಮುಂದೆ ೮ ವರುಷಗಳ ವರೆಗೆ ಈ ಎತ್ತುಗಡೆಯಲ್ಲೇ ಅವನ ದಳವಾಯಿಗಳು ತೊಡಗಿದ್ದರು.

* ಇದೇ ವರುಷ ಸೇಲಿಮನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರಾಜಮಾನಸಿಂಗನ ತಂಗಿಯು ಮುಂದೆ ದುರ್ದೈವಿಯಾದ ಖುಸ್ರು ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು.

೧೫೮೬ರಲ್ಲಿ ಮುರ್ತೇರೈಯ ನಿಜಾಮನು ಅಹಮ್ಮದನಗರದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುರ್ತೇರೈಯ ಹುಚ್ಚನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಪಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕೂದ್ರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಬರಹಾಣನು ಬಾದಷಹನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಬಾದಷಹನು ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿದನು: ಆದರೆ ಅದರಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಆರು ವರುಷಗಳ ಮೇಲೆ (೧೫೯೨) ಮುರ್ತೇರೈಯ ತೀರಿಹೋದುದರಿಂದ ಬರಹಾಣನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅಹಮ್ಮದ ನಗರರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ಅವನು ಮುಂದೆ ೧೫೯೫ರಲ್ಲಿ ಸತ್ತನು. ಆಗ ಪಟ್ಟಕ್ಕಾಗಿ

ಜಗಳವು ನಡೆಯಿತು. ಒಟ್ಟು ಆ ಜನರು ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೊಳಗೆ ಒಬ್ಬನು ಮೊಗಲರ ಸಹಾಯ ಬೇಡಿದುದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನ ತೀರ ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಮುರಾದನು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಬಂದು, ಅಹಮ್ಮದನಗರ ವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಆಗ ಚಾಂದಬೀಬಿ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗನಾದ ಬಹದ್ದೂರ್ ನಿಜಾಮಷಹನೆಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವನ್ನು ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ತಾನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಕೆಯ ಧೈರ್ಯವೂ, ಸಾಹಸವೂ, ಚಾತುರ್ಯವೂ ಹೊಗಳತಕ್ಕಂತಹವೇ ಸರಿ. ಈಕೆಯು ತನ್ನ ಆಪ್ತನಾದ ವಿಜಾಪುರದರಸನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೊ ಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೊಗಲರ ಆಟ ಸಾಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮೊಗಲರು ಮೂರೈದಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಂಗವನ್ನು ಹಾರಿಸಲು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಚಾಂದಬೀಬಿಯು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದೆರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸುರಂಗಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಮೂರನೆಯದಕ್ಕೆ ಕಯ್ ಹಚ್ಚು ವದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಮೊಗಲರು ಅದನ್ನು ಹಾರಿಸಿ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ತೂತು ಕೆಡವಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಜಾಮಷಾಹಿಯ ಸೇನೆಯವರು ಹೆದರಿ ಹಗೆಗಳಿಗೆ ಬೆನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಚಾಂದಬೀಬಿಯ ಶೂರತನವೇ ಆಹೊತ್ತು ಅಹಮ್ಮದನಗರವನ್ನು ಮೊಗಲರ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಉಳಿಸಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಜನರು ಎದೆಗುಂದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕೆಯು ಖಡ್ಗಧಾರಿಯಾಗಿ ಕಿಂಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹಗೆಗಳನ್ನಿರಿಯ ತೊಡಗಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಿಸಾಹೊತ್ತ ಗಂಡಸರೆಲ್ಲರೂ ನಾಚಿ, ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ, ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು, ಹೊಡೆದಾಡ ತೊಡಗಿದರು. ಇಂತಹ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಕಾದುವವರಿಗೆ ಎದುರಾಗುವರಾರು? ಕೂಡಲೆ ಮೊಗಲರು ಹಿಂಜರಿದರು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಚಾಂದಬೀಬಿ ಯು ಆ ಒಡಕನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿ ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿಬಂದ ಮೊಗಲರ ದಂಡನ್ನು ಬೆರಗುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಳು!! ಮೊಗಲರು ಎದೆಗುಂದಿದರು. ಚಾಂದ ಬೀಬಿಗೂ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿಹೋಗುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಎರಡು ವಕ್ಷದವರೂ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಚಾಂದ

ಬೀಬಿಯು ವರಾಡವನ್ನು ನೋಗಲರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬಹದ್ದೂರ ನಿಜಾ ಮುಷಹನು ಅಹಮ್ಮದ್‌ಷಾಹಿಯ ಒಡೆಯನೆಂದು ನೋಗಲರು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡರು (೧೫೯೬).

ಈ ಒಪ್ಪಂದವು ಒಂದು ವರುಷದ ವರೆಗಾದರೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಚಾಂದಬೀಬಿಯು ಮಹಮ್ಮದ್‌ಖಾನನೆಂಬುವನನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇವನು ಅವಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಒಳ ಸಂಚು ನಡಿಸಿ ಮುರಾದರಾಜನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೋರಿದನು. ವಿಜಾ ಪುರ ಗೋವಳಕೊಂಡಗಳ ಅರಸರು ಅಹಮ್ಮದನಗರದವರ ಬೆಂಬಲ ವಾದರು. ಎರಡು ವರ್ಷದ ದಂಡುಗಳೂ ಗೋದಾವರಿಯ ತೀರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಸುವೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಎದುರಾದವು (ಜನವರಿ ೧೫೯೭). ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡುಗಾಳಿಗ ನಡೆಯಿತು. ಎರಡು ವರ್ಷದವರಿಗೂ ಗೆಲುವು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುರಾದನಿಗೂ ಅವನೊಡನೆ ಬಂದ ಖಾನ ಖಾನನಿಗೂ ಜಗಳ ಬಂತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಬರನು ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ಲನನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಇವನು ದಂಡಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಾದಷಹನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಿ, ಅದರಂತೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು. ಬಾದಷಹನು ಬರುವಷ್ಟರೊಳಗೇ ನೋಗಲರು ದೌಲತ್ತಾಬಾದ್ (೬೩) ಮುಂತಾದ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಬರಹಾಣ ಪುರವನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಅಹಮ್ಮದನಗರವನ್ನು ಮುತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಖಾನ ಖಾನನನ್ನು ಕಳುಹಿದನು (೧೫೯೯). ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಹಮ್ಮದನಗರದ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿ ನೋದಲನೆಯ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಂದಬೀಬಿಗೆ ನೆರವಾದ ಹಬಸಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಅಹಮ್ಮದನಗರವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ನೋಗಲರ ಪಡೆಯು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದನು. ಚಾಂದಬೀಬಿಯು ನೋಗಲರೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧ ಬಣದವರು ಚಾಂದಬೀಬಿಯ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಲೆಮಾಡಿದರು !! ಈ ಕೊಲೆಯ ದೋಷವು ಅವರನ್ನು ದಂಡಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅಹಮ್ಮದನಗರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ

ಮೊಗಲರು ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಪಡೆಯವರನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿ ನಿಜಾಮಷಹ
ನನ್ನು ಗ್ವಾಲಿಯರಿನಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು (೧೬೦೦). ಆದರೂ ನಿಜಾಮ
ಷಾಹಿಯ ರಾಜ್ಯವು ಕೂಡಲೆ ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಯಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ರಾಜ್ಯದ
ಪ್ರಮುಖ ಸರದಾರರು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಅರಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು,
ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಷಹಾಜಿಹಾನನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ಈ ರಾಜ್ಯವು ತೀರ ನಷ್ಟವಾಯಿತು (೧೬೩೭).

ಅಕ್ಬರನು ೧೪ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದರಬಾರನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ೧೫೯೮ರಲ್ಲಿ ತೆಂಕಣಿಗೆ ಬಂದು, ಅಹಮ್ಮದ

ಸೆಲೀಮ್ ಅಥವಾ ಜಹಂಗೀರ

ನಗರವನ್ನೂ, ಅಸೀರ್ಗಡ*ವನ್ನೂ (೭೧) ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಡ್ಯಾನಿಯಲ್ಲನನ್ನು ಖಾನ್‌ದೇಶ ವರಾಡ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ಸುಭೇದಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೆಲೀಮನ ಬಂಡಾಯದ ಸುದ್ದಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಅವನು ಅವಸರದಿಂದ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋದನು (ಮೇ ೧೬೦೧).

ಅಕ್ಷರನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನು ಕ್ರೂರನೂ, ದುರಾಚಾರಿಯೂ, ಮನಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವು ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಇವನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ದುರ್ನಡತೆಯಿಂದ ತಂದೆಗೆ ಉಪದ್ರವವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಭಾದಷಹನ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಭಾದಷಹನು ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನೆಂದೆಣಿಸಿ, ಸೆಲೀಮನು ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಸರಿ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಭಾದಷಹನು ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನನ್ನು ತೆಂಕಣ ದೇಶದ ದಳವಾಯಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಸೆಲೀಮನನ್ನು ಅಹಮ್ಮದನಗರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವನನ್ನು ಅಜಮೀರದ ನವಾಬನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಮಾನಸಿಂಗನೊಡನೆ ಮೇವಾಡದ ರಾಣನೊಡನೆ ಆರಂಭವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು (೧೬೦೦). ಅದರಂತೆ ಸೆಲೀಮನೂ, ಮಾನಸಿಂಗನೂ, ಮೇವಾಡಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಂಗೆ ಎದ್ದಿತೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂತು. ಮಾನಸಿಂಗನು ಆ ನಾಡಿನ ಸುಭೇದಾರನಾದುದರಿಂದ, ಅವನು ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಇತ್ತ ಸೆಲೀಮನು ತಾನು ಭಾದಷಹನಾಗಲು ಇದೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಧಿಯೆಂದೆಣಿಸಿ, ತನ್ನ ದಂಡನೊಡನೆ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅವನಿಗೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯನೆಂದೆಣಿಸಿ, ಅಲಹಾಬಾದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ತೆಗೆದು

* ಮೊಗಲರ ೨ ಲಕ್ಷ ದಂಡು ೧೦ ತಿಂಗಳ ಮುಕ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಅಸೀರ್ಗಡವು ಅಕ್ಷರನ ಕಯ್ಯೇರಿತು (೧೭ ಜನವರಿ ೧೬೦೧). ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರನು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತದಿಂದ ಖಾನ್‌ದೇಶದ ನವಾಬನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ವಿಸ್ತೃತ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ನೂರ್ಜಹಾನ್ ರಾಣಿ

ಕೊಂಡು, ತಾನು ಬಾದಷಹನೆಂದು ಸಾರಿಸಿಕೊಂಡನು (೧೬೦೧). ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಬರನು ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬಂದನು.

ಮತ್ತೆಯಾವ ಅರಸನಾದರೂ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯೂ, ಪಿತೃದ್ರೋಹಿಯೂ ಆದ ಸೆಲೀಮನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಕ್ಬರನು ಹೆಣ್ಣುಗರುಳಿನವನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮಗನೊಡನೆ ಕಾದಲು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ದಂಡೂ ಸೆಲೀಮನ ದಂಡಿಗಿಂತ ತೀರ ಸಣ್ಣದಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಸೆಲೀಮನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದನು. ಅದನ್ನು ಓದಿ ಸೆಲೀಮನು

ವಶ್ವಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ತನ್ನ ದ್ರೋಹದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.* ಅವನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಇಟಾವ (೬೪)ಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದ ಷಹನು ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಎರಡು ಮಾರ್ಗಗಳೊಳಗೆ ಒಂದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಅವನವೆಂದರೆ— (೧) ತನ್ನೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕು. (೨) ಅಥವಾ ಕೆಲವುಜನ ಸೇವಕರೊಡನೆ ಬಂದು ತನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಬೇಕು. ಈ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡಿ ಸೆಲೀಮನ ಹುಚ್ಚು ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಳಿಯಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ೭೦,೦೦೦ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಬಾದಷಹನನ್ನು ಕಾಣುವನೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನ ಹಾಡು ಬಿಸಿತುಪ್ಪದಂತೆ ಆಯಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃತ್ವವೂ, ರಾಜತ್ವವೂ ತುಮಲಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಮಗನ ಮೇಲಿನ ಅತಿಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸೆಲೀಮನನ್ನು ದಂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡಲೊಲ್ಲದು; ಅವನ ರಾಜದ್ರೋಹದ ದುಷ್ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಅಸಂಭವವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಅಂತಃಕರಣದ ಘೋರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಸಗಳು ಕಳೆದು ಹೋದವು.

ಅಕ್ಕರನ ಈ ಮನುತೆಯು ಸೆಲೀಮನ ನಡತೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಬುಲ್ ಘಾಜಲ್ಲನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದನೆಂಬ ಸಿಟ್ಟು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅಬುಲ್ ಘಾಜಲ್ಲನು ಸಣ್ಣ ದಂಡಿನೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸೆಲೀಮನು ಆಚಾರ್ (೬೫) ಅರಸನಾದ ಬೀರಸಿಂಗನಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಆ ದುಷ್ಟನು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಂಚುಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅಬುಲ್ ಘಾಜಲ್ಲನನ್ನು ಕೊಂದು

* ಸುರಿಯಂ ಸೇವಿಸುವಾಶ ಬಲ್ಲನೆ ಮಹಾ ಯೋಗೀಂದ್ರನೆಂದೆಂಬುದಂ | ದೊರೆಯೋತ್ತೇ ಜವನಾಂತವಂ ಬಡವರಂ ತಾ ನೋಳ್ವನೇ ಕಣ್ಣಳಿಂ || ಪಿರಿಯರ್ಮಾನಿತರೆಂದು ಕಾಂಬನೇ ಮಹಾ ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಯೆಂತಾದೊಡಂ | ದುರುಳಂ ಬಲ್ಲನೇ ಬಾಳ್ವರಂ ಹರ ಹರಾ ತ್ರೀಚನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ||

ಹಾಕಿದನು (೧೨ ಅಗಸ್ಟ ೧೬೦೨).* ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಬರನು ಬಹಳ ಕಳವಳಗೊಂಡು, ಮೂರು ದಿನ ದರಬಾರಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಆಕೊಲೆಗಡ ಕನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಒಂದು ದಂಡನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆದರೆ ಆ ನೀಚನು ಬಾದಷಹನಿರುವ ವರೆಗೆ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಸೆಲೀಮನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಬಳಿಕ ಅವನ ದರಬಾರಿಗೆ ಬಂದು ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ತಂದೆಮಕ್ಕಳ ದ್ವೇಷವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಣಿವಾಸದವರು ಕಳವಳಗೊಂಡರು. ಅದನ್ನು ಹಾಗೇ ಬೆಳೆಗೊಟ್ಟರೆ ಅನರ್ಥವಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ, ಅವರು ತಂದೆಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದರು. ಅವರೊಳಗೆ ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನ ವಿಧವೆಯೂ ಅಕ್ಬರನ ರಾಣಿಯೂ ಮುರಾದ ಅರಸುಮಗನ ತಾಯಿಯೂ ಆದ ಸುಲ್ತಾನ ಸಾಲೀಮಾ ಬೇಗಮ್ಮಳು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಯೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯೂ ಆದ್ದರಿಂದ ತಂದೆಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸುವ ದುಸ್ತರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಕಯ್ಯೊಂಡಳು. ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಬಾದಷಹನ ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದು ಸೆಲೀಮನಿದ್ದ ಅಲ್ಲಹಾಬಾದಿಗೆ ಹೊರಟಳು (ಜನವರಿ ೧೬೦೩).

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೆಲೀಮನ ತಲೆಗೇರಿದ ಹುಚ್ಚು ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಳಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಸ್ವಾಗತಮಾಡಿದನು. ಆಕೆಯು ೨೩ ತಿಂಗಳು ಅವನಲ್ಲಿದ್ದು ಯುಕ್ತಿಪ್ರಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿ ಹೇಳಿ ಅವನ ರಾಜಪಿತೃದ್ರೋಹದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಸಿದಳು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಸಾಲೀಮಾ ಬೇಗಮ್ಮಳು ಅವನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಅಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಅತ್ತೆಯಾದ ಮರಿಯಮ್ಮಾ ಮಕಾನಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯು ಮಗ

* ಕೊಲೆಯಾದಾಗ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನಿಗೆ ೫೨ನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇವನು ಕುಶಾಗ್ರ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಜಾಣನೂ ಚತುರನೂ, ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಇವನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಇವನು ೪೦೦೦ ಸ್ವಾರರ ಮನಸಬ್ದಾರನಾಗಿದ್ದನು.

ಮುನ್ನುಕ್ಕಳ ಭೆಟ್ಟಮಾಡಿಸಿದಳು. ಸೆಲೀಮನು ೧೨೦೦೦ ಮೊಹರುಗಳನ್ನೂ ೭೭೦ ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಬಾದಷಹನು ಸೆಲೀಮನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತನ್ನ ಆನೆಗಳೊಳಗಿನದೊಂದು ಉತ್ತಮ ಆನೆಯನ್ನು ಇನಾಮಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ತಂದೆಮಕ್ಕಳ ರಾಜಿಯು ಅಥವಾ ರಾಜಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಆಯಿತು. ಬಾದಷಹನು ಅವನಿಗೆ ಮೇವಾಡದ ಅರಸನೂ, ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಮಗನೂ ಆದ ಅಮರಸಿಂಗನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಸೆಲೀಮನು ಆ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಂಡೂ, ದುಡ್ಡೂ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಹಾಬಾದಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟನು. ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಸೆಲೀಮನು ಎಂಟಾನು ಎಂಟು ದಿನಸ ರಾಜಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಸವ ಬೆಳೆಸಿದನು (ನವಂಬರ ೧೬೦೩).

ಇದೇ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಖುಶ್ರು ಅರಸುಮಗನ ತಾಯಿಯೂ ರಾಜಾ ಮಾನಸಿಂಗನ ದತ್ತು ತಂಗಿಯೂ ಸೆಲೀಮನ ರಜಪುತ ರಾಣಿಯೂ ಆದ ಶಹಾಬೇಗಮ್ಮಳು ಆಪೀಮು ತಿಂದು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಸೆಲೀಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ೪ ದಿನಸ ಅನ್ನನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಬಾದಷಹನು ಅವನಿಗೆ ದುಃಖ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದನು.

ಬಾದಷಹನು ಸೆಲೀಮನನ್ನು ಮೇವಾಡ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದಷ್ಟೆ. ಈ ದಂಡ ಯಾತ್ರೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

ಹಿಂದೆ ಖಾನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಆರಾವಳಿ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವನು ಮೊಗಲರ ಕಾಟವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಬಡತನಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ತಾನಿದ್ದ ನಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಿಂಧು ನದೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಹಣದ ಸಾಹಾಯ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಅವನು ಮತ್ತೆ ದಂಡು ಕೂಡಿಸಿ ಮೊಗಲರ ದಳವಾಯಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಸುಮಾರು ಎಲ್ಲ ಮೇವಾಡವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು (೧೫೮೦). ಬಳಿಕ ಅವನು

ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲುಳಿದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು. ೧೫೬೨ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಹಾವಳಿಯು ಬಹಳ ವಾದುದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ೧೫೬೨ರಲ್ಲಿಯೂ, ೧೬೦೨ರಲ್ಲಿಯೂ ಸೆಲೀಮನನ್ನು ಮೇವಾಡಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆದರೆ ಸೆಲೀಮನು ಏನು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ತನ್ನ ದ್ರೋಹದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲ ಕಳೆದು ತಿರುಗಿ ಬಂದನು.

ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸುಖವಿರಲಿಲ್ಲ.* ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಅವಳಿ ಜವಳಿ ಮಕ್ಕಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತೀರಿ ಹೋದರು (ಪುಟ ೪೬ ನೋಡಿ). ಮೂರನೆಯವನಾದ ಸೆಲೀಮನು ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಅವಿವೇಕಿಯಾಗಿದ್ದನು. ನಾಲ್ಕನೆಯವನಾದ ಮುರಾದನು ಕುಡುಕತನದಿಂದ ಜಲ್ಮಾ(೬೬)ದಲ್ಲಿ ಸತ್ತನು (ಮೇ ೧೫೯೯). ಐನೆಯವನಾದ ಡ್ಯಾನಿಯಲ್ಲನು ಚೆಲುವನೂ, ಜಾಣನೂ, ಖಾನಖಾನನ ಅಳಿಯನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಇವನೂ ಕುಡಿತದಿಂದಲೇ ಸತ್ತನು (ಎಪ್ರಿಲ ೧೬೦೪). ಈ ದುಃಖವು ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ತಾಳಲಾರದಷ್ಟಾಯಿತು. ಅವನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಡುತ್ತ ಬಂತು.

ಟಾಡ್ ಸಾಹೇಬರ ರಾಜಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನ ರೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸೋಜಿಗವಾದ ಕಾರಣವು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ಏನಂದರೆ, ತನ್ನ ತರುವಾಯ ಮಾನಸಿಂಗ ರಾಜನು ಸೆಲೀಮನ ಮಗನಾದ ಖುಸ್ರುವಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವನೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅಕ್ಬರನು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಒಂದು ದಿನ ಮಾನಸಿಂಗನಿಗೆ ಔತನಕ್ಕೆ ಬರಹೇಳಿ ಮಾಜೂಮ್ ಎಂಬ ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಷಹಾಕಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಕಾಲ-ಕರ್ಮ-ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಆ ವಿಷದ ಭಾಗವನ್ನು ಬಾದಷಹನೇ ತಿಂದನಂತೆ.

* ಸ್ವ ಕುಲೋದ್ಧಾರಕನಾಗಿ ಭಾಗ್ಯಯುತನಾಗಾಯುಷ್ಯಮುಳ್ಳಾತನಾ |
ಗಕಳಂಕಂ ಘನವಾಗಿ ಬಾಳ್ವ ಸತಿಯಿದ್ದಾನಂದಮಂ ಮಾಳ್ವ ಬಾ ||
ಲಕನಾಗೀಶ್ವರ ಭಕ್ತನಾಗಿ ತನುದಾರಾಧ್ಯಾನ್ವಿತಂ ಮಾನವಂ |
ಸುಖ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯವೆ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚಿನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ||

ಈ ಸಂಗತಿಯು ಬುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದರಸನ ಬರಹದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ದಿಟವೆಂದು ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, (೧) ಅಕ್ಕರನು ಆಗಲೇ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಸ ನರಳಿ ಸತ್ತನು. (೨) ತನ್ನ ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ಸೆಲೀಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟುವಂತಿರಲು, ಅವನು ಇಂತಹ ನೀಚ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಕೈ ಹಾಕಿರಲಾರನು, (೩) ಸೆಲೀಮನು ದುರ್ಬಲನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಜಾತಿಯ ಬಹು ಜನ ಸರದಾರರು ಅನುಕೂಲರಾಗಿದ್ದರು.

ಮುಂದೆ ಬಾದಷಹನು ಬಹಳ ದಿನಸ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೆಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ತರುವಾಯ ಯಾರು ಪಟ್ಟವೇರಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ನಡೆಯಿತು. ಅವನ ಮಕ್ಕಳೊಳಗೆ ಸೆಲೀಮನ ಹೊರತು ಉಳಿದವರಾರೂ ಬದುಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೆಲೀಮನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರೊಳಗೆ ಖುಸ್ರುವುಂಬುವನು ಮಾನಸಿಂಗರಾಜನ ಸೋದರಳಿಯನಾಗಿದ್ದನು. ಖುರಾಮನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನೇ ಮುಂದೆ ಷಹಜಹಾನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪಟ್ಟವೇರಿದನು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾನಸಿಂಗ ರಾಜನು ಖುಸ್ರುವಿನ ಆಪ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಖುಸ್ರುವು ಅಜೀಮನೆಂಬೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಸರದಾರರು ಖುಸ್ರುವಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ರೋಗ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಆಗ್ರಾದ ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲು ಕಾವಲಿರಿಸಿದರು. ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯು ತಿಳಿದ ತಕ್ಷಣವೇ ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಸರದಾರರನ್ನೂ ಕರಿಸಿ, ಸೆಲೀಮನು ತನ್ನ ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನಾಗಬೇಕೆಂತಲೂ, ಖುಸ್ರುವು ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂತಲೂ ತನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಈ ಮಾತಿಗೆಲ್ಲರೂ ತಲೆದೂಗಿದುದರಿಂದ ಮಾನಸಿಂಗನೂ, ಖುಸ್ರುವಿನ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ. ಮಾನನೂ ನಿರುಪಾಯರಾದರು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೆಲೀಮನು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಂದು, ತಂದೆಯಡಿಗೆರಗಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಅಕ್ಕರನು ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲ ಸರದಾರರನ್ನೂ ಕರಿಸಿ, ಅವರೆದುರಿಗೆ ಸೆಲೀಮನ ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು

ಷಹಜಹಾನ್

ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮುಕುಟವನ್ನು ಇಡಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸಿ “ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸರದಾರರು ನನಗೋಸ್ಕರ ನಾನಾ ತರದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭವಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ, ರಾಣಿವಾಸದ ಜನರನ್ನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಪಾಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟನು (೨೭ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ ೧೬೦೫). ಆಗ ಅವನಿಗೆ ೬೩ ವರ್ಷ ತುಂಬಿ ಒಂದು ದಿನ ಸ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇವನು ೪೯ ವರುಷ ಲ ತಿಂಗಳು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಿಂದೂಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಗುಣಿಗಳನ್ನು ಆದರಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದುದರಿಂದ ಇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಈ ಭರತಖಂಡ ದಲ್ಲಿ ಅಚಂದ್ರಾರ್ಕವಾಗಿರುವುದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೇನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆಗ್ರಾದ

ವಾಯವ್ಯಕ್ಕೆ ಏ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಸಿಕಂದರನೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯೊಳಗೆ ಇವನು ತಾನಿರುವಾಗಲೇ ಕಟ್ಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ ಗೋರಿಯಲ್ಲಿ ಇವನ ದೇಹವನ್ನು ಹೂಳಿದರು. ಮುಂದೆ ಜಹಂಗೀರನು ೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದ ಈ ರಮಣೀಯವಾದ ಗೋರಿಯನ್ನು ಈಗಲೂ ನೋಡಬಹುದು. ಇದರ ಸುತ್ತಲು ೧೫೦ ಎಕರೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹುದೋಟವು ಇರುತ್ತದೆ.

ಏನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಕ್ಕರನೂ ರಜಪೂತರೂ

ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ರಜಪೂತರು ಕಡುಗಲಿಗ ಳೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುತ್ತಾರಷ್ಟೆ. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಹೋರಾಡಿದವರು ಇವರೇ. ಗಜನಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಾಗ ರಜಪೂತರೇ ಅವನನ್ನು ೨-೩ ಸಾರಿ ಕಲಿತನದಿಂದ ಎದುರಿಸಿದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿಸಿದ ದೇಶಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ, ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರೂ ತೀರದು. ಮುಂದೆ ಬಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಇವರು ದೊಡ್ಡ ಬಾವುಗನಂತೆ* ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನ ಅಜ್ಜನಾದ ಬಾಬರನೊಡನೆ ಕಾದುವಾಗ, ಇವರು ತೋರಿಸಿದ ಶೂರತನವನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ದೇಶಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಮರ್ಯಾದಾರಕ್ಷಣಲೋಲುಪತೆಯನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಬಾಬರನು ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಹುಮಾಯೂನನು ತಿರುಗಿ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಗಾದಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ವರೆಗೆ ರಜಪೂತರು, ಆ ಕಾಲದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅರಸರನ್ನು ಮಗ್ಗುಲಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ರಜಪೂತರು ಅಕ್ಕರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನಿಗೆ ವಿಧೇಯರಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಅವರು ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯ

* ದೊಡ್ಡ ಗಂಡು ಬೆಕ್ಕು. ನೋಡಿದವರಲ್ಲಿ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಮನುಷ್ಯ.

ವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆರವಾದುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೋಜಿಗವಲ್ಲವೇ? ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೋರಿದು ಮೊಗಲರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವರೊಳಗೆ ಬೆರೆತುಕೊಂಡುದು ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲವೇ? ಇಂತಹ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ರೂಪಾಂತರವು ಅಕ್ಬರ ಬಾದಷಹನ ಜಾಣ್ಮೆಚದುರತನಗಳಿಂದ ಹೇಗಾದವೆಂಬದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವೆವು.

ಬಾಬರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರಿಗೂ ರಜಪೂತರಿಗೂ ಕಡುಹಗೆತನ ವಿತ್ತೆಂಬುದು ಸಿಕ್ರಿಯ (೬೭) ಕಾಳಗ, ಚಾಂದೇರಿ (೬೮) ಮುತ್ತಿಗೆಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಹುಮಾಯೂನನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಕೊಂಚ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಹುಮಾಯೂನನು ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಣಿಯಾದ ಕರ್ಣಾವತಿಯ ರಾವಿಬಂದಭಾಯಿ (ಕಡಗ ಕೊಟ್ಟ ಸಹೋದರನು)ಯಾಗಿದ್ದನು. ಈ ರಾವಿಬಂದಿನ ಕ್ರಮವು ವಿಚಿತ್ರವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೇಸಗೆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ರಾವಿಯ (ಕಡಗದ) ಸಮಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ರಜಪೂತರ ತರುಣಿಯರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ, ಅವನು ಆಪ್ತನಾಗಲಿ, ಬೇರೆಯವನಾಗಲಿ, ರಜಪೂತನಾಗಲಿ, ಎರಡನೆಯ ಜಾತಿಯವನಾಗಲಿ ಒಂದು ಕಡಗವನ್ನು ಕಳುಹಿ ಅವನು ತಮ್ಮನ್ನು ಸಲಹುವ ಅಣ್ಣನೆಂದೆಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ರಾವಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಗೃಹಸ್ಥನು ಅದನ್ನು ಕಳುಹಿದವಳನ್ನು ಕಷ್ಟಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಈ ರಾವಿಬಂದನು ಆಕೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕೆ ಆಶೆಯನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಮೊದಲು ಯೂರೋಪ್ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಿವಾಲ್ರಿ ಎಂಬ ಅಬಲಾಬಂಧುತ್ವಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಗುಜರಾಥಿನ ಸುಲ್ತಾನನಾದ ಬಾಹದ್ದೂರಷಹನು ಚಿತ್ತೂರಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದಾಗ ಕರ್ಣಾವತಿಯು ಹುಮಾಯೂನನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು (೧೫೩೪). ಆಗ ಅವನು ಬಂಗಾಲ

ಪ್ರಾಂತದ ತನ್ನ ಅಭಿಯೋಗವನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಬಾಹದ್ದೂರಷಹನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಕರ್ಣಾವತಿಯ ಮಗನಾದ ವಿಕ್ರಮಜಿತುವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಪಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು.

ಮಾರವಾಡ ಅಥವಾ ಜೋಧಪೂರ್ (೬೯) ಕನೋಜಿನ ಕಾಳಗವಾದ ಬಳಿಕ ಷೇರಷಹನಿಂದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಹುಮಾಯೂನನು, ಹಿಂದೆ (ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ) ಹೇಳಿದಂತೆ ಜೋಧಪುರದ (ಮಾರವಾಡದ) ಆರಸನಾದ ಮಾಲದೇವನ ಆಶ್ರಯಬೇಡಿದನು. ಅವನು ಆಶ್ರಯಕೊಡದುದರಿಂದ ಹುಮಾಯೂನನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ಉಮರಕೋಟೆಗೆ ಹೋದನಷ್ಟೆ. ಮಾಲದೇವನು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ತನ್ನ ಜನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಕೊಟ್ಟನೆಂಬ ದ್ವೇಷದಿಂದಲೋ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಅಕ್ಬರನು ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಯ್ಯೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳ ನುಗ್ಗಿದನು (೧೫೬೧). ಮೊದಲು ಅವನು ಮಾಲ್ಹೋಟೆ (ಮೆರ್ತಾ) (೭೦)ವೆಂಬ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಒಂದು ಕಡುಗಾಳಗದಲ್ಲಿ ರಜಪೂತರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ನಾಗೋರ ಕೋಟೆಯು (೭೧) ಅವನ ಕಯ್ಯೇರಿತು (೧೫೬೧). ಆಗ ಅಕ್ಬರನು ರಜಪೂತರಲ್ಲಿ ಭೇದಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಕೋಟೆಗಳನ್ನೂ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಊರುಗಳನ್ನೂ, ಮಾಲದೇವನ ಮಾಂಡಲಿಕನೂ ಬಿಕಾನೇರಿನ (೭೨) ಆರಸನೂ ಆದ ರಾಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ೭-೭ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕಾದಿ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಾಲದೇವನು ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಚಂದ್ರಸೇನನನ್ನು ಅಕ್ಬರನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿದನು (೧೫೬೯). ಆಗ ಬಾದಷಹನು ಅಜಮೀರದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನು ಮಾಲದೇವನು ತಾನೇ ಬಾರದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋಪಗೊಂಡು, ಜೋಧಪುರವನ್ನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತನಾದ ರಾಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಉಂಬಳಿಹಾಕಿಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ದಂಡಿನವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಮುದುಕನಾದ ಮಾಲದೇವನು ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಉದಯಸಿಂಗನನ್ನು ಬಾದಷಹನ

ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಈ ಉದಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಂತೆ ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನಿಯೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಅಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಅವನನ್ನು ಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಸವಾರರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅವನಿಗೆ ಮೂಟರಾಜ (ಹೆಬಗರಸು)* ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ಮೂಲದೇವನು ಬಹಳ ದಿವಸ ಬಾಳಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ಕೂಡಲೆ ತೀರಿ ಹೋದನು (೧೫೬೯).

ತನ್ನಣ್ಣನು ಹೀಗೆ ಮೊಗಲರ ಆಶ್ರಿತನಾದುದು ಚಂದ್ರಸೇನನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ದಂಡು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾರವಾಡದ ಪಡುವಲಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇವಾನ್ (೭೩) ಎಂಬ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಾನು ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ (೧೫೮೪) ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಕಾದಿದನು.

ತಂದೆಯು ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಉದಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ಜೋಧಬಾಯಿಯನ್ನು ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಸ್ವಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಮೂಲದೇವನು ತನ್ನ ಮಗಳು ಮೊಗಲರ ಬಾದಷಹನ ರಾಣಿಯಾದುದನ್ನು ನೋಡದೆ ಸತ್ತುದರಿಂದ ಅವನು ಪುಣ್ಯವಂತನೇ ಸರಿ. ಅವನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿವಸವಿದ್ದರೆ ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಜಗಳಹೂಡಿದ ಮೇವಾಡದ (೭೪) ಅರಸನಾದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದನು ಎನ್ನಲಿಕ್ಕಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಜೋಧಬಾಯಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಬರನು ಅಜಮೀರಿನ ಹೊರತು ಪೂರಾ ಮಾರವಾಡವನ್ನು ತನ್ನ ಬೀಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಉದಯಸಿಂಗನು ಮೊಗಲರ ಸಹಾಯದಿಂದ ೧೪೦೦ ಹೊಸ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಈ ಒಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ವಾರ್ಷಿಕ ಕಂದಾಯವು ೩೦,೦೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಆಯಿತು. ಇವನಿಗೆ ೧೭ ಮಂದಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರೊಳಗೆ ಹಿರಿಯವನಾದ ಸೂರಸಿಂಗನು ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರ ದಳವಾಯಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಉದಯಸಿಂಗನಿರುವಾಗಲೇ ಇವನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಬಾದಷಹನಿಂದ 'ಸವಾಯಿರಾಜ'ನು ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದನು. ರಾಜಾ

* ದಾಂಡಿಗ ದೊರೆ.

ಸೂರನು ಬಾದಷಹನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸಿರೋಹಿಯ (೭೫) ಅರಸನನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಗುಜರಾಥಿನ ಅರಸನನ್ನು ದುಂಡೋಕಿನ (೭೬) ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದನು. ಈ ಗೆಲವಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಷಹನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ರಾಜಾಸೂರನ ಮನಸೂಬನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಇನಾಮಾಗಿ ಕಳುಹಿ, ಕೆಲವು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ರಾಜಾಸೂರನು ದಕ್ಷಿಣದೇಶವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನಾದ ಅಮರವಲೇಖನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಈ ಗೆಲವಿಗೋಸ್ಕರ ಬಾದಷಹನು ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ನೌಬತ್ತನ್ನು ಕಳುಹಿದುದಲ್ಲದೆ, ಧಾರಾ(೭೭) ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು.

ಉದಯಸಿಂಗನಿಗೆ ೧೭ ಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ, ೧೭ ಮಂದಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದರು. ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ರಾಜಾಸೂರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇವಷ್ಟೆ. ಇವನೇ ಮುಂದೆ ಜೋಧಪುರದ ಅರಸನಾದನು. ಉಳಿದ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರತ್ನಾಮ್ (೭೮), ಕಿಸನಗಡ (೭೯), ರೂಪನಗಡ (೮೦), ಗೋವಿನಗಡ (೮೧), ಪಿಸನಗಡ (೮೨) ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇವರ ವಂಶದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಈಗಲೂ ಆಯಾ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಉದಯಸಿಂಗನು ೧೬೦೨ರಲ್ಲಿ ಸತ್ತನು.

ಇವನ ಮರಣದ ಕಾರಣವು ಸೋಜಿಗವಾದುದಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ:—ಉದಯಸಿಂಗನು ಡಿಲ್ಲಿಯ ದರಬಾರಿನಿಂದ ತನ್ನ ನಾಡಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸುಂದರಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಆಕೆಯ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ರೇಗಿ ಚಿತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕಡಿದು, ಆ ಚಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದವನು ೩ ಪ್ರಹರದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ೩ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ೩ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲೆಂದು ಶಪಿಸಿ, ತಾನೂ ಆ ಚಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಉದಯಸಿಂಗನು ಮುಂದೆ ೨-೩ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಟ್ಟೆ ಬೇನೆಯಿಂದ ಸತ್ತನು.

ಅಕ್ಬರನು ತಾನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಮಾರಾ
ವಾಡದ ಮಾಂಡಲಿಕನಾದ ರಾಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿ
ರುತ್ತೇವಷ್ಟೆ. ಈ ರಾಯಸಿಂಗನು ಅಕ್ಬರನ ಷಡ್ಡಕನಾಗಿದ್ದನು. ರಾಯ
ಸಿಂಗನ ತಂದೆಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣಸಿಂಗನು ೧೫೭೩ರಲ್ಲಿ ತೀರಿ ಹೋದನು.
ಆಗ ರಾಯಸಿಂಗನು ಅವನ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ಭಾಗೀರಥಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ
ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಬಾದಷಹನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಡಿಲ್ಲಿಗೆ
ಹೋದನು. ಆ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನು ಇವನಿಗೆ ಬಾದ
ಷಹನ ದರುಶನ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಬಾದಷಹನು ಇವನಿಗೆ ೪೦೦೦
ಸವಾರರ ಮನಸುಬ್ದಾರಿಯನ್ನೂ ಹಿಸ್ಸಾರ್ (೮೩) ಪ್ರಾಂತದ ಸುಭೇದಾರಿ
ಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ತರುವಾಯ ಹಿಂದೆ
ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಲದೇವನ ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು.
ರಾಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ದಂಡಿನೊಡನೆ
ಕಳುಹಿ ಭಟಿಯಾನಾ (೮೪) ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ
ರಾಮಸಿಂಗನು ಜೋಹಿಯೂರ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿ ಪುನ್ನಿ
ಯಾರ್ (೮೫) ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡನು.

ಅಕ್ಬರನು ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ
ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾದನು. ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದಿನ ಮುತ್ತಿಗೆ
ಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮಿರ್ಜಾ ಮಹಮ್ಮದ್ ಹುಸೇ
ನನನ್ನು ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದನು. ಇಂತಹ ಕಲಿಯ ಉಪಯೋಗ
ವನ್ನು ಅರಿತಂತಹ ಬಾದಷಹನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನಿಗೆ
ರಾಯಸಿಂಗನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ
ಮುಂದೆ ದುರ್ದೈವಿಯಾದ ವರ್ವೀಜನು ಹುಟ್ಟಿದನು.

ಅಂಬರ್ (೮೬) ಅಥವಾ ಜಯಪುರ—ಈ ದೇಶದ ಅರಸರು
ತಾವು ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ನಳ-ದಮಯಂತಿಯರ ವಂಶೀಯ
ರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪಕನಾದ ಬಾಬರನು ಈ
ದೇಶಕ್ಕೆ ಕಡೆಯಸಾರಿ ಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಬಹರಮಲ್ಲನು ಜಯ
ಪುರದ ಅರಸನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಜಪೂತರ ದೇಶಾಭಿಮಾನವು

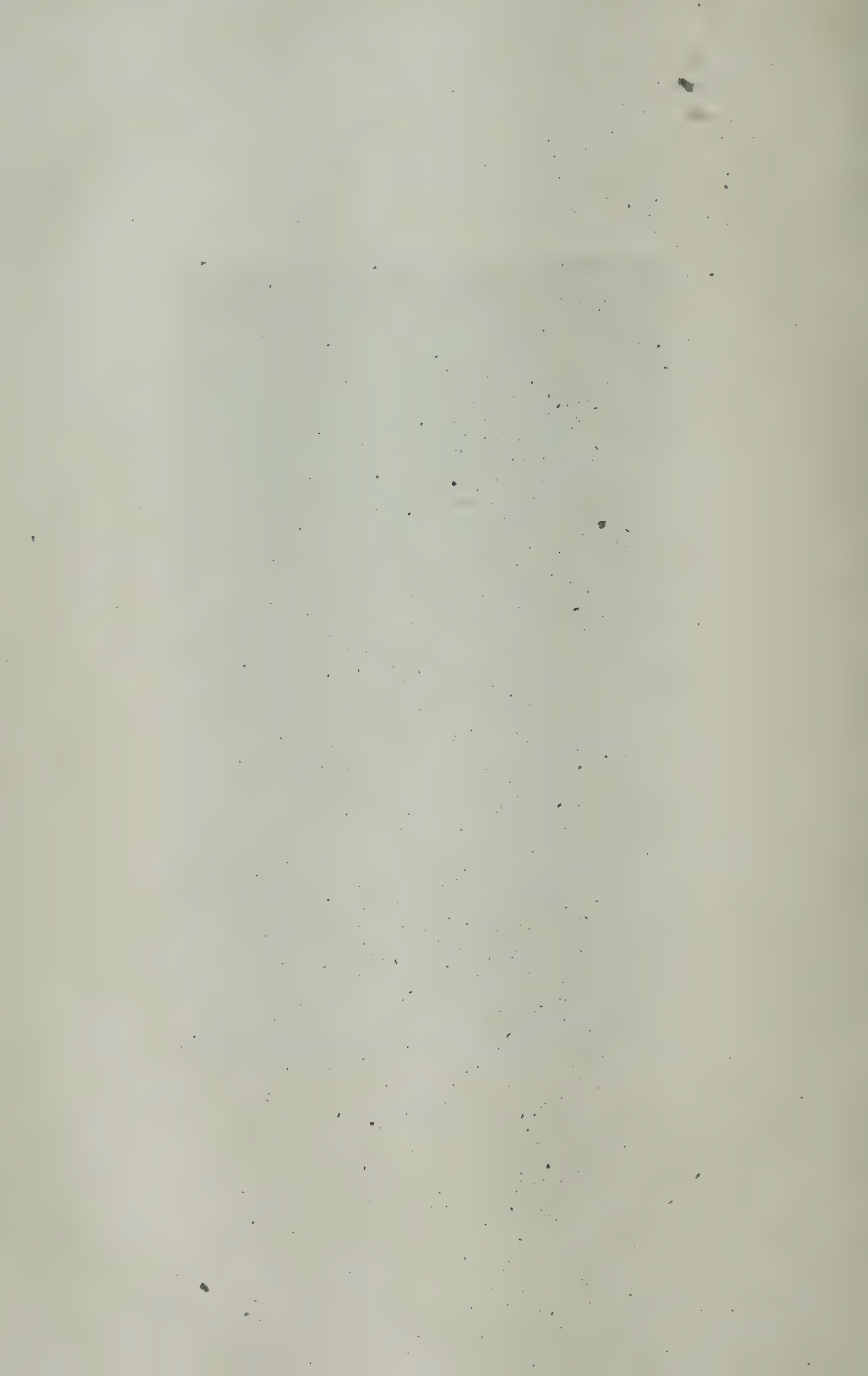
ಅಳಿದುಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಈ ಬಹರಮಲ್ಲನು ಬಾಬರನ ಸಹಾಯಕನಾದನು. ಮುಂದೆ ಹುಮಾಯೂನನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಬಳಿಕ ಇವನು ಮೊಗಲರ ದೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ೫೦೦೦ ಸವಾರರ ಮನಸುಬ್ದಾರನಾದನು. ಈ ಬಹರಮಲ್ಲನ ಮಗನೇ ರಾಜಾ ಭಗವಾನ್‌ದಾಸನು. ಇವನೇ ಮೊದಲು ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೆಲಿತನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಜಾತಿಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು, ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೊಡಂಬಟ್ಟನು. ಆದುದರಿಂದೆಲ್ಲ ರಜಪೂತರು ಇವನನ್ನೂ ಇವನ ವಂಶಜರನ್ನೂ ಈಗಲೂ ಹಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅರಸುಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು (೧೫೮೪). ಇದೇ ರಜಪೂತ-ಮೊಗಲರ ನಡುವೆಯಾದ ಮೊದಲನೆಯ ವಿವಾಹವು.* ಈ ವಿವಾಹದಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಕರನ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದ ಒಳಸಂಚಿನ ಕಾರಣನಾದ ಖುಸ್ರುರಾಜನು ಹುಟ್ಟಿದನು.

ಭಗವಾನ್‌ದಾಸನಿಗೆ ಸುರತ್‌ಸಿಂಗ, ಮಾಲದೇವಸಿಂಗ, ಜಗತ್‌ಸಿಂಗರೆಂಬ ೩ ಮಂದಿ ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದರು. ಇವರೊಳಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಜಗತ್‌ಸಿಂಗನ ಮಗನೇ ಅಕ್ಕರನ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನು. ಇವನು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ರಾಜಸೇವೆಯನ್ನು ಉಳಿದ ಯಾವ ರಜಪೂತಸರದಾರರೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಸಾಕಿದ ಆನೆಯು ಕಾಡಾನೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಕಸ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುವಂತೆ, ಉಳಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಜಪೂತ ಅರಸರನ್ನು ಕರೆದು ತಂದು ಇವನು ಬಾದಷಹನ ಸೇವಕರನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಬೆಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ನೆರವಾದನು.

* ಟಾಡ್ ಸಾಹೇಬರು ಇದೇ ರಜಪೂತ-ಮೊಗಲರ ನಡುವೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಫ್ಲಿನ್‌ಸ್ಟೀಟ್ ಸ್ಕ್ರಿಥ್ ಸಾಹೇಬರು ೧೫೬೨ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ಬಹರಮಲ್ಲನ ಹಿರಿಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನೆಂತಲೂ, ಅಕೆಯಿಂದ ಸೆಲೀಮನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂತಲೂ, ಸತ್ತ ಬಳಿಕ ಅಕೆಗೆ ಮರಿಯಮ್ ಝುಮಾನಿ (ಆ ಕಾಲದ ಮೇರಿ) ಎಂಬ ಬಿರುದು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂತಲೂ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜಾಮಾ ನಸಿಂಗ

ಇವನೇ ಅಸಾಮ್, ಒರಿಸಾ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದನು. ಇವನೇ ಬಿಹಾರ, ಹಾಜಿಪುರ, ಪಾಟ್ನಾ, ಕಾಬೂಲು, ದಕ್ಷಿಣಪ್ರಾಂತ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಬಾದಷಹನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಸೆಲೀಮನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಬಳಿಕ ಇವನು ಬಂಗಾಲ ಪ್ರಾಂತದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಗುಗುರಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದನು.

ಬುಂದಿ-ಅಕ್ಬರನು ಡಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಷಹನಾದಾಗ ಸುರಜನ ಹರನೆಂಬುವನು ಬುಂದಿಯ ಅರಸನಾಗಿದ್ದನು.* ಹಿಂದೆ ೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಂತಂಭರ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಅಕ್ಬರ ಬಾದಷಹನು ಮುತ್ತಿದನು (೧೫೬೯). ಈ ಬಲಾಢ್ಯವಾದ ಕೋಟೆಯು ಬೇಗನೆ ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಯೇರಲಿಲ್ಲ. ಮುತ್ತಿಗೆಯು ನಡೆದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಭಗವಾನ್ ದಾಸನೂ ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನೂ ಸುರಜನಹರನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಅಕ್ಬರನು ಬೆತ್ತಹಿಡಿಯುವ ಆಳಿನ ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಅವರೊಡನೆ ಹೋದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಸುರಜನಹರನ ಕಕ್ಕನು ಬಾದಷಹನನ್ನು ಗುರುತು ಹಿಡಿದು, ಅವನ ಕಯ್ಯಿಂದ ಬೆತ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಗಾದಿಯಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಚಕಿತರಾದರು. ಆಗ ಸುರಜನಹರರಾಯರೆ, ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಬರನು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ, ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವದೇನಿದೆ? ಸುರಜನನು ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಂತಂಭರವನ್ನು ತಮಗೊಪ್ಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಯ್ಯೆಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಉತ್ತಮಪಕ್ಷವೆಂದನು. ಮುಂದೆ ಕೊಂಚ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆದು ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಷರತ್ತುಗಳು ಗೊತ್ತಾದುವು:—

೧. ಬುಂದಿಯ ಅರಸರ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು (ಡೋಲರನ್ನು) ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಗೆ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ಮೊಗಲರ ಬಾದಷಹನು ಹೇಳಿಕೊಡದು.

* ಇವನು ೧೫೬೬ರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ಇವನು ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಣನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿದ್ದನು.

೨. ಅವನು ಬುಂದಿಯ ಅರಸರ ಮೇಲೆ ಜಿಜಿಯಾಯೆಂಬ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಕಕೂಡದು.

೩. ಅವನು ಬುಂದಿಯ ಅರಸರಿಗೆ ಅಟಕ್ಕಿನ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಕೂಡದು.

೪. ನೊರೋಜಾ * ಹಬ್ಬದೊಳಗೆ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮೀನಾ ಬಜಾರಿಗೆ ಬುಂದಿಯ ನಾಂಡಲಿಕರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡದಿರನ್ನೂ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಕೂಡದು.

೫. ಬುಂದಿಯ ಅರಸರು ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಾದಷಹನ ದಿನಾನ ಖಾನೆಯೊಳಗೆ ಬರಲು ಅಡ್ಡಿಯಿರಬಾರದು.

೬. ಬುಂದಿಯ ಅರಸರ ಮರಗುಡಿಗಳನ್ನು ಮೊಗಲರು ಕೆಡಿಸಬಾರದು.

೭. ಬುಂದಿಯ ಅರಸರಿಗೆ ಮೊಗಲರ ಬಾದಷಹರು ಹಿಂದೂ ದಳವಾಯಿಗಳ ಕಯ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಎಂದೂ ಹೇಳಕೂಡದು.

೮. ಬುಂದಿಯ ಅರಸರ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಮೊಗಲರ ಡಾಗನ್ನು † ಎಂದಿಗೂ ಹಾಕಕೂಡದು.

೯. ಬುಂದಿಯ ಅರಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಕರವನ್ನು (ನಗಾರಿಯನ್ನು) ರಾಜಧಾನಿಯ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಲ್ ದರವಾಜಿನ (ಕೆಂಬಾಗಿಲಿನ) ವರೆಗೆ ಹೊಡಿಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಿರಬಾರದು; ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಬಾದಷಹನ ಮುಂದೆ ಬಂದಾಗ ಅಡ್ಡ ಬೀಳದೆ ನಿಂತು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಇರಬೇಕು.

೧೦. ಡಿಲ್ಲಿಯ ಮೊಗಲರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಬುಂದಿಯು ಸುರಜನಹರನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಅಕ್ಕರನು ಈ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುದಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೂ ಜನರ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಾನವಾದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ (೮೭) ಇರಲು ಸುರಜನಹರನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ

* ನೊರೋಜಾ ಅಂದರೆ ವರ್ಷ ಪ್ರತಿಪದವು; ಅದರ ಅಕ್ಕರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಿನ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬದ ೯ನೆಯ ದಿವಸ ಅರಮನೆಯಲ್ಲೊಂದು ಜಾತ್ರೆ ಕೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ವಿಶೇಷ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ೭ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

† ಮೊಗಲರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಕುದುರೆಗಳ ಹಣೆಯ ಮೇಲೂ ಒಂದು ಹೂವಿನ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಆಶೆಗೊಳಗಾದ ಸುರಜನಹರನು ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಣನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಮೊಗಲರ ಆಳಾದುದು ಉಳಿದ ಕೆಲವು ರಜಪೂತರಿಗೆ ಸರಿದೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ಮನೆತನದವನಾದ ಸಾವಂತ ಹರನೆಂಬುವನು ತಾನು ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ರಂತಂಭರವನ್ನು ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಯೇರಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ತರುವಾಯ ಬಾದಷಹನು ರಾಯ ಸುರಜನಹರನನ್ನು ಗೊಂಡವನ (೮೮) ವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು. ಆಗ ಅವನು ಗೊಂಡವನದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗೆಲವಿನ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸುರಜನ ಪೋಲವೆಂಬ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಗೊಂಡವನದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು (೧೫೭೬). ಈ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಾದಷಹನು ಅವನಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿ, ಚುನಾರ್ ಮುಂತಾದ ಏಳು ಪರಗಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನು.

ಮುಂದೆ ಸುರಜನಹರನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಉತ್ತಮವಾದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಆಗುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ಲಳ ಭವ್ಯವಾದ ಮಂದಿರಗಳನ್ನೂ ೨೦ ಘಾಟುಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಇವನಿಗೆ ೩ ಮಂದಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು:—(೧) ರಾಯಭೋಜ, (೨) ದೂಡಾ, (೩) ರೇಮಲ್ಲ. ಕಡೆಯವನು ಪಾಲಿಯಾಟಾಣ (೮೯) ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದನು. ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಮೊಗಲರು ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದರೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಾದ ಬಳಿಕ ರಾಜಭೋಜನ ಮೇಲಿದ್ದ ಬಾದಷಹನ ಪ್ರೀತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅದು ಹೇಗಂದರೆ:—ಬಾದಷಹನು ತನ್ನ ರಜಪೂತ ರಾಣಿಯಾದ ಜೋಧಬಾಯಿಯು ತೀರಿ ಹೋದಾಗ ಎಲ್ಲ ರಜಪೂತ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರು ದುಃಖಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ತಂತಮ್ಮ ಗಡ್ಡವಿಸೆಗಳನ್ನು ತೆಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುವುದಾಗಿ ದರಬಾರಿನ ನಾದಿಗ (ನಾಯಿಂದ)ರಿಗೆ ಅದರಂತೆಯೇ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತನು. ಬಾದಷಹನ

ಜನರು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ರಾಜಭೋಜನು ತನ್ನ ಗಡ್ಡಮಾಸೆಗಳನ್ನು ತೆಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೊಡಂಬಡದೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಅನುವಾದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಷಹನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಾನೇ ರಾಜಭೋಜನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೀಗೇಕೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಮಾಡುವೆ, ಎಂದು ಕೇಳಲು ರಾಜಭೋಜನು ತನ್ನ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಬಾದಷಹನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಪ್ಪಂದದ ಕಲಮುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ “ನಮ್ಮಂತಹ ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಜನರು ರಾಣಿಯ ಸಂಬಂಧದ ದುಃಖಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ರಾಣಿಗೆ ಅಪಮಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಷಹನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅರಮನೆಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು.

ಈ ಪ್ರಸಂಗ (ಸಮಯ)ದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ತೋರಿಸಿದ ಸಮಾಧಾನ ಗುಣವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಣ್ಣಿಸಿದರೂ ತೀರದು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳು ಎರಡು ತರವಾಗಿರುತ್ತವೆ:—(೧) ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡುವ ಆಜ್ಞೆಗಳು. (೨) ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರದಿಂದ ಮಾಡುವ ಆಜ್ಞೆಗಳು. ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದು ಅವರಾಧವೇ ಸರಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವು ದೇವರ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಅವು ಸನಾತನ ಧರ್ಮದ ನೇಮಗಳು. ಆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾರು (ಮುರಿಯು) ವುದೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ತಾವೇ ಕಲ್ಲುಹಾಕಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರಿಗೆ ದೋಷವು ತಟ್ಟಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವು ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿರದೆ ಕೇವಲವಾಗಿ ರಾಜರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ರಾಜರ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ; ಅವುಗಳಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅವರ ಮಾತು ಗೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಜೆಗಳು ರಾಜರ ಈ ತರದಾಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ರಾಜರನ್ನು ದಂಡಿಸಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಅರಸರಾದ ೧ನೆಯ ಚಾರ್ಲ್ಸ್‌ನೂ,

೧ನೆಯ ಜೀವ್ವನೂ ಈ ತರದ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು ! ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ದೌಲತ್ತಾಬಾದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತ ಮಹಮ್ಮದ್ ತೊಗಲಕನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಿರತ್ವವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಅಕ್ಬರನ ವಂಶಜನಾದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರದ ಆಜ್ಞೆಗಳಿಂದ ಮೊಗಲರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಳಿಗಾಲವನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ತರದ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುವುವು.

ಅಕ್ಬರನು ಇಂತಹ ಹಟಮಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ಅನರ್ಥವೊದಗಬಹುದೆಂದು ಅರಿತ ಕೂಡಲೆ, ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಕಯ್ಯೊಂಡನು. ಅವನಲ್ಲಿ ದುರಭಿಮಾನವು ಎಳ್ಳೆಷ್ಟಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಗುಣದಿಂದಲೇ ಅವನ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಮೇವಾಡ—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅಕ್ಬರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ಮಾರವಾಡವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ಮೆರ್ತಾವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಜಯಪುರದ ಅರಸನಾದ ಬಹರಮಲ್ಲನು ಹೊತ್ತುಬಂದಕಡೆ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಶರಣುಬಂದು ನಿರಭಿಮಾನತನದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಯುವರಾಜನಾದ ಸೆಲೀಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮೊಗಲರ ಮಾಂಡಲಿಕನಾದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯುಜಬೆಕ್ಕರು ಬಂಡಾಯವೆಬ್ಬಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ ಮಾಳವಾ, ನರ್ವಾಡಗಳ ಅರಸರು ದ್ರೋಹಬಗೆದುದರಿಂದಲೂ ರಜಪೂತರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು ದೊರೆಯಿತು. ಮುಂದೆ ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಣನು ಮಾಳವದ ಅರಸನಾದ ಬಾಜ ಬಾಹದ್ದೂರನಿಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟುದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು (೧೫೬೭).

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇವಾಡದಲ್ಲಿ ಉದಯಸಿಂಗನೆಂಬವನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ಹೇಡಿಯೂ, ನಿರಭಿಮಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅಕ್ಬರನು ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರಿ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿದಾಗ ಉದಯಸಿಂಗನ

ಸೂಳೆಯು ಬಲುಗಲಿತನದಿಂದ ಮೊಗಲರ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನು ಓಡಿಸಿದಳೆಂತಲೂ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸರದಾರರು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದರೆಂತಲೂ ರಜಪೂತಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಕಾಗದಪತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಒಳಜಗಳದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಕ್ಕರನು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು, ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಪಾಂಡೇಲಿ (೯೦) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿದನು (೧೫೬೮). ಆಗ ಕಯ್ಯಲ್ಲಾಗದವನಾದ ಉದಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನು. ಆದರೂ ಉಳಿದ ರಜಪೂತರು ಅವನನ್ನು ಅನುಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿದಾಸನೂ, ರಾವತ್ತದೂದನೂ, ಜಾಲನೂ, ತರುಮ ಚಂದನೂ, ದುದಾಸದಾನಿಯೂ, ಬೇರೆ ಕೆಲವರೂ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿಕ್ಕನುವಾದರು. ಈ ಹೂಣಿಗರಲ್ಲಿ ಕೈಲವದ ಪುಟ್ಟನೂ, ಬಿದನೂರೀನ ಜಯಮಲ್ಲನೂ ಬಹಳ ಹೆಸರು ಪಡೆದರು. ಆಗ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ೧೬ನೆಯ ವರ್ಷವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಆ ವೀರಮಾತೆಯು ಅವನನ್ನು ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ಸ್ವಾರ್ಥ (೯೧) ದ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ನಾಚಿಸುವಂತೆ ತಾನು ಖಡ್ಗ ಧಾರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ (ಪುಟ್ಟನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು) ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ತಾವಿಬ್ಬರೂ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು! * ಹೀಗೆ ಹೆಂಗಸರು ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು ಜೀವದ ಹಂಗು ದೊರೆದು ಹೋರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಸರಿ. ಪುಟ್ಟನ ತಾಯಿಯೂ, ಹೆಂಡತಿಯೂ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು. ಚಿತ್ತೂರಿನ ಕೋಟೆಯ ಬಡಗಣ ಭಾಗವನ್ನು ಮೊಗಲರು ಕೆಡವಿದರು.

* ಕರುವನೆಳೆಗಂದಿ ತಾನರಸಿಕೊಂಡೆಯ್ತಪ್ಪ !

ತೆರದಿಂದ ಬಂದಪಂ ಮುರಹರಂ ಪಾರ್ಥನೆಡೆ !

ಗರಿವೆನಿದು ನಿಶ್ಚಯಂ ಮಗನೆ ನೀನಾಹರಿಗೆ ವಿಮುಖನಾದೊಡೆ ತನ್ನನು ||

ಜರೆವರಿಕ್ಕಲದ ಬಂಧಗಳಿನ್ನು ಸಮರದೊಳೆ !

ನೆರೆಕ್ಕಪ್ಪನಂ ಗೆಲ್ಲರುಂಟೆ ಸಾಕೆನ್ನೊಡಲ !

ಮರುಕಮಂ ಬಿಟ್ಟಿನವನಂ ಕಂಡ ಬಳಿಕ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದಪೂರ್ವಗಿಂದಳು ||

ಜೈಮಿನಿಭಾರತ, ೧೧ನೆಯ ಸಂಧಿ.

ಈಗ ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಹೊರೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಹಿಂದೂಜನರಿಂತಹ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕಯ್ಯಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ತಮ್ಮ ನಿರುಪಯೋಗಿಯಾದ ಜೀವವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಳಸುವರು. ಆದರೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ರಜಪೂತಬಹದ್ದೂರರು ಹೀಗೆ ಜೀವಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಗೆಗಳನ್ನು ಮರೆಹೊಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಹೇಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಮುಂಥೆ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದೆಣಿಸಿ, ಮೊಗಲರನ್ನು ಶರಣು ಹೊಗಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡದೆ, ಪುಟ್ಟನೂ, ಜಯಮಲ್ಲನೂ ಪಡೆಗಾರರಿಗೆ ವೀಳೆಯವನ್ನು (ಬೀರನ್ನು) ಕೊಟ್ಟು, ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಿಸಿ, ಮೊಗಲರ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿ, ಹೋರಾಡಿದರು. ಆ ದಿವಸ ಚೈತ್ರಶುದ್ಧ ಎಕಾದಶಿ ಭಾನು ವಾರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನದ ಕಾಳಗವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಜಪೂತನು ಬೆನ್ನುದೋರಿಸದೇ ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ಕಾದಿದನು. ಅಕ್ಬರನೇ ಗುರಿಯಿಟ್ಟ ಗುಂಡು ಜಯಮಲ್ಲಗಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನು ತನ್ನ ತುಸಾಕಿಗೆ 'ಸಿಂಗರಾಮ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟನು. ಎಲ್ಲ ರಜಪೂತರೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕಡೆತನಕ ಕಾದಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇರಿದರು. ಬಳಿಕ ಅಕ್ಬರನು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು (ಮಾರ್ಚ್ ೧೫೬೮). ಅವನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದಷ್ಟು ಕ್ರೂರತೆಯನ್ನು ಮುಂದೆಂದೂ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಅವನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಕುಂದು ತರುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ತೂರಿನ ಮುತ್ತಿಗೆಯೆಂಬ ಮಹಾಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩೦,೦೦೦ ಜನರು ಮಡಿದರು!!* ಮೊಗಲರು ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಗುಡಿಗಳನ್ನೂ, ಅರಮನೆಗಳನ್ನೂ, ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದರು!!

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅಕ್ಬರನು ಗುಣ ಗ್ರಾಹಿಯೆನ್ನಬಹುದು. ಆತನು ಜಯಮಲ್ಲ, ಪುಟ್ಟರ ದೇಶಾಭಿಮಾನಕ್ಕೂ ಎದೆಗಾರಿಕೆಗೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿರಿಸಿದನು.

* ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಾಗ ರಜಪೂತ ಸರದಾರರು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ೭೪|| ಮಣ ತೂಕವುಳ್ಳ ಝಿನಾರುಗಳು (ಸರಗಳು) ಮೊಗಲರಿಗೆ ದೊರೆತುವು. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ೭೪|| ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬಹಳ ಅನಿಷ್ಟಕರವಾದುದೆಂದು ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಅವು ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಬರ್ನಿಯರನೆಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷಪ್ರವಾಸಿಯು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ (೧ ಜುಲೈ ೧೬೬೩). ಅದು ಹೇಗಂದರೆ:—

“ಈ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿನ ಆನೆಗಳ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ಹೇಳತಕ್ಕಂತಹದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಜಯಮಲ್ಲನೂ, ಎರಡನೆಯ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಪುಟ್ಟನೂ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕಲಿಗಳೂ ಇವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಶೂರಳಾದ ಇವರ ತಾಯಿಯೂ ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಬಹಳ ಶ್ರಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇವರು ಮೊಗಲರು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಲುಗಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ನಿರುಪಾಯರಾಗಿ ಮೊಗಲರ ಮೇಲೆ ಸುಗ್ರಹೋಗಿ ರಣ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು. ಈ ಕಲಿತನಕ್ಕೆ ಹಗೆಗಳೂ ಸಹ ಮೆಚ್ಚಿ ಇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಈ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಆನೆಗಳೂ, ಅವುಗಳನ್ನೇರಿದ ಮಹಾ ಪುರುಷರೂ, ಈ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಘನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ.”

ಅತ್ತ ಉದಯಸಿಂಗನು ಕೆಲವು ಸರದಾರರೊಡನೆ ರಾಜಪಿಂಪಳ (೯೨)ದ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸವಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಆರಾವಳಿಗುಡ್ಡದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಊರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಉದಯಪುರವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟನು.

ಉದಯಸಿಂಗನು ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ ನಾಲ್ಕು ವರುಷ ಬದುಕಿ ಮೃತಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಈ ರಣಗೇಡಿಯು ಸಾಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಜಗಮಲ್ಲನೆಂಬ ಕಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಗಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಉದಯಸಿಂಗನು ಸತ್ತ ಕೂಡಲೆ ಒಂದು ಒಳಸಂಚಾಯಿತು. ಸಂಚುಗಾರರು ಒಂದು ದಿನ ಗಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜಗಮಲ್ಲನನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ, ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನನ್ನು ಪಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು !

ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಹುಟ್ಟುಗಲಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ದೇಶಾಭಿಮಾನವೂ, ಜಾತ್ಯಭಿಮಾನವೂ, ಕುಲಾಭಿಮಾನವೂ ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಣಸಿಂಗನಿಗೂ ತನಗೂ ನಡುವೆ ಉದಯಸಿಂಗನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ರಾಜಸ್ಥಾನವೆಂದಿಗೂ ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಯೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಸದಾ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹೇಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡುವ ಹೊತ್ತೇ ಬಂದಿತ್ತು. ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ, ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ, ದಂಡಿರಲಿಲ್ಲ, ಬೆಂಬಲವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ಹಗೆಯಾದ ಅಕ್ಕರಬಾದಷಹನ ರಾಜ್ಯವೆಷ್ಟು? ಸೈನ್ಯವೆಷ್ಟು? ಸಿರಿಯೆಷ್ಟು? ಯುಕ್ತಿಯೆಷ್ಟು? ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಗೆಳೆಯರೂ ಬಳಗದವರೂ ಆದ ಅಂಬರ್, ಮಾರನಾಡ, ಬಿಕಾನೀರ್, ಬುಂದಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಅರಸರನ್ನು ಮೊಗಲರ ಬಾದಷಹನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನಂಕಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಕಾದುವದು ಹೇಗೆ? ಈ ರೀತಿಯು ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಂತಹ ಕಲಿಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಹೇಡಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರದು. ಸೂರ್ಯನು ದೀವಿಗೆಯ ಬೆಳಕನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಂತೆಯೇ ಅಪ್ರತಿಮವೀರರು ಅನ್ಯರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿಕ್ಕೃಷ್ಟಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಲಿಗಳೇ ಕಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಯಮಲ್ಲ, ಪುಟ್ಟಿರ ಮಕ್ಕಳೂ, ಸಾಲುಂಬರ(೯೩) ದ ರಾಜಪುತ್ರರೂ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಅನುವರ್ತಿಗಳಾದರು. ದಿಲ್ವಾರಿ(೯೪) ನ ಅರಸನು ಪ್ರತಾಪನ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾದನು. ಚಿತ್ತೂರು ತಿರುಗಿ ರಜಪೂತರ ಕಯ್ಯೇರುವವರೆಗೆ ತನಗೂ ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಿಗೂ ಉಪಭೋಗ ದ್ರವ್ಯಗಳು ನಿಷಿದ್ಧವಾದವುಗಳೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಪ್ರತಾಪನು ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಗಳ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪತ್ರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಹುಲ್ಲುಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು;

ಗಡ್ಡವನ್ನು ಬೆಳಿಸ ತೊಡಗಿದನು.* ಕಾಳಗದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚೂಣೆಯಲ್ಲಿ ರಿಸುವ ನಕರವನ್ನು (ನಗಾರಿಯನ್ನು) ದಂಡಿನ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುವಾಡಿದನು. ಈ ನಿಯಮಗಳು ಈಗಲೂ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.- ಈ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ವಂಶದವರು ತಾವು ಉಣ್ಣುವ ತಟ್ಟೆಯ ಕೆಳಗೆ ಬಡಿಯಲೆಯನ್ನೂ, ತಾವು ಮಲಗುವ ಹಾಸಿಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಹುಲ್ಲು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ತಪ್ಪದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ಅಜಮೀರದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನು ಪ್ರತಾಪ ನಿದ್ಧೆಡೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವ ಸಂಭವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರತಾಪನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿರದೆ ಕೋಮಲ್ಮಿರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನೂ, ಗೋಗುಂದದ (೯೫) ಕೋಟೆಯನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಸಿದನು; ಮತ್ತು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆರಾವಳಿ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಮನೆಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುವಾಡಿ, ಅವರು ತನ್ನಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಾನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.† ಬಳಿಕ ಪ್ರತಾಪನು, ಬುಂದಿಯ ಅರಸುಮನೆತನದವರ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ರಜಪೂತರೂ ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಧಾರ, ಡಿಲ್ಲಿ, ಮಾರವಾಡಗಳ ಮೊದಲಿನ ರಾಜರ ವಂಶದವರೂ, ಪುಟ್ಟಿನ ಮನೆತನದವರೂ ತನ್ನ ಮನೆತನದವರೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯರೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಕುಲದ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವದೊಂದು ದಂತ ಕಥೆಯುಂಟು. ಅದೇನಂದರೆ—

* ಭುವಿಯೊಳ್ ನಿದ್ರಿಸರೊರ್ಮೆಯೊರ್ಮೆ ಮಣಿಸರ್ಯಂಕಾಗ್ರದೊಳ್ ನಿದ್ರಿಸರ್ |

ಸವಿವರ್ಶಾಕವನೊರ್ಮೆಯೊರ್ಮೆ ಸವಿವರ್ ಶಲ್ಯನ್ನಮಂ ಜೀರ್ಣವ ||

ಸ್ತವನಾಚ್ಛಾದಿಸರೊರ್ಮೆಯೊರ್ಮೆ ಧರಿಸರ್ದೀವ್ಯದ್ವಿಕೂಲಂಗಳಂ |

ತವೆದುಃಖಮ್ ಸುಖಮೆಂಬುದಂ ಗಣಿಸರೇಂ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ್ ಚಿತ್ತದೊಳ್ ||

ಭ. ನೀತಿಶತಕ.

† ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಕುರುಬನು ಈ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರತಾಪನು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಆ ಕುರುಬನನ್ನು ಒಂದು ಗಿಡಕ್ಕೆ ತೂಗು ಹಾಕಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನಂತೆ.

ರಾಜಮಾನಸಿಂಗನು ಶಹಾಪುರವನ್ನು (೯೬) ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಕೋಮಲ್ಮಿರಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ತಾನು ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರತಾಪನು ಉದಯಸಾಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾದ ಬಳಿಕ ರಾಜಮಾನಸಿಂಗನು ತಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಉಣ್ಣೇವನಿಗೆ* ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಾಣನೆಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದು ಕೇಳಲು, ಅವನ ಮಗನಾದ ಉಮರಸಿಂಗನು, “ಅವನಿಗೆ ತಲೆಶೂಲೆಯಾದುದರಿಂದ ಬರುವಂತೆಯಿಲ್ಲ; ತಾವು ಏತಕ್ಕೂ ಸಂಕೋಚ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜಮಾನನು, “ರಾಣನ ತಲೆಶೂಲೆಯ ಕಾರಣವು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು; ಅವನು ಬಂದ ಹೊರತು ನಾನು ಊಟಮಾಡಲಾರೆನು” ಎಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು “ತುರುಕರೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ, ಊಟವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ರಜಪೂತರೊಡನೆ ನಾನು ಊಟ ಮಾಡಲಾರೆನು; ದಯಮಾಡಿ ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಇದರಿಂದ ರಾಜಮಾನನು ಚಿತ್ರಾಹುತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಗುಳುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರುಮಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ತುತ್ತನ್ನಾದರೂ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಹಾಗೇ ಎದ್ದು “ನಿನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಯಲಿಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರನ್ನೂ ತುರುಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆವು; ನೀನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ; ಆದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಸ್ಥಳವು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿರಗೊಡಲಾರದು. ನಿನ್ನ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಮುರಿಯದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಮಾನಸಿಂಗನಲ್ಲ,” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಾಪನು “ಒಳ್ಳೆಯದು, ಆವಾಗಲೂ ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿನಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಸಿದನು.

* ರಜಪೂತರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತೆ ಚಿತ್ರಾಹುತಿಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಉಣ್ಣೇವನೆಂದರೆ ಊಟದ ಧಿದೇವತೆಯು. ಈ ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಉಣ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಉದಯಸಾಗರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವು ಬಾದಷಹನ ಕಿವಿ ವರೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ಕೋಪ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನನ್ನೂ, ಮಾನಸಿಂಗನನ್ನೂ, ಪ್ರತಾಪನ ತಮ್ಮನ ಮಗನಾದ ಮೊಹಬತ್ ಖಾನನನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ರಾಣನ ಸೊಕ್ಕು ಮುರಿಯಲು ಕಳುಹಿದನು. ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ೨೨,೦೦೦ ರಜಪೂತರೊಡನೆ ಹುದಲಿಗಟ್ಟವೆಂಬಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಎದುರಾದನು. (ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ೭ ಶಕೆ ೧೬೩೨). ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪ ಸಿಂಗನು ರಾಜಮಾನಸಿಂಗನನ್ನು ಕೆಣಕಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು; ಆದರೆ ದುರ್ಭವದಿಂದ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಸೆಲೀಮನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವನ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ಕಡಿದು ಅವನ ಮಾಹುತನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಮೊಗಲರ ಸರದಾರರೆಲ್ಲರೂ ಸೆಲೀಮನ ರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ರಜಪೂತ ಸರದಾರರೂ ತಮ್ಮ ಅರಸನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಹಾರೈಸಿದರು (ಹಾತೊರೆದರು). ರುಖಾಲಾದ ಅರಸನೂ, ಮಾನಾಯೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸರದಾರನೂ, ನಿಸ್ಸೀಮವಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು. ಈ ಕಲಿತನ ದಿಂದ ಅವರ ವಂಶದವರು ಆ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ರಾಜರೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ, ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೂ, ರಾಣನ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಹುದಲಿಗಟ್ಟದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ, ಬರ್ಜಿಯಿಂದ ೩, ಗುಂಡಿನಿಂದ ೧, ಕತ್ತಿಯಿಂದ ೩, ಹೀಗೆ ೭ ಪೆಟ್ಟುಗಳು ತಾಗಿದವು. ರಜಪೂತರು ಜೀವದ ಹಂಗು ದೊರೆದು ಎಷ್ಟು ಹೋರಾಡಿದರೂ ಮೊಗಲರ ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ನಿಂತ ೨೨,೦೦೦ ರಜಪೂತರಲ್ಲಿ ೧೪,೦೦೦ ಜನರು ರಣದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು!! ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಪ್ರತಾಪ ಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಚಿತುಕ್ಕವೆಂಬ ಕುದುರೆಯನ್ನೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಣಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದನು. ಮೂರು ಢಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಮೊಗಲರ ಸರದಾರರು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದರು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳವನ್ನು ಚಿತುಕ್ಕವು ಒಮ್ಮೆಯೇ ಹಾರಿದುದರಿಂದ, ಮೊಗಲರು

ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾಪ್ರಾಣಿಯಾದ ಚಿತ್ತುಕ್ಕಿನ ಅವಸಾನವು ಒದಗಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ “ ಎಲೋ ನೀಲಿಯ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರನೇ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಪ್ರತಾಪನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಾದ ಭಯವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ನಾಚಕರೇ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಕುದುರೆಯು ಮಡಿದುದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಆಶೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶತ್ರುಗಳು ದೂರವಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಅವರ ಶಬ್ದಗಳು ಕೇಳಬಂದುವು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದುದೇನೆಂದರೆ:—“ಇನ್ನು ಅಕ್ಷರನಿಗೆ ತಲೆ ಬಾಗಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪಂಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ತುರುಕರೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಮಾನಸಿಂಗ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ರಜಪೂತರಿಗೆ ಮೋರೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕು? ಈಗವರ ಕಯ್ಯಾಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ! ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ದೇವರು ನೆರವಾಗುತ್ತಾನೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳೇ? ಮೊಗಲರಿಗೆ ‘ನಮೋ’ ಎನ್ನ ಬಾರದೆಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ನಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಶೂರರಾದ ಸರದಾರರ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಈಗ ಆ ಮೊಗಲರ ದಾಸನಾಗಿರಬೇಕೇ? ಛೇ! ಈ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಧರಿಸಕೂಡದು. ಆದರೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕವಕಾಶವೆಲ್ಲಿದೆ? ಆತ್ಮಹತ್ಯವು ದೋಷವಲ್ಲವೇ? ಅಯ್ಯೋ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ಹಾಗಾದರೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅಕ್ಷರನ ಕೂಡ ಭೋಜನಮಾಡಿದ ಜನರೊಡನೆ ಊಟ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಒಡಂಬಡದೆ ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಿ, ಅವನೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ? ಛೇ, ಇಂತಹ ಮಾತೆಂದಿಗೂ ಆಗದು!! ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಈ ತರದ ಕಲ್ಪನಾ ತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳಗಿರುವಾಗೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕೌತುಕವು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಅದೇನೆಂದರೆ:—

“ದೇವರ ಒಲುಮೆಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಗುಡ್ಡವು ಹೋಗಿ ಕಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯು ದಿಟವೇ ಸರಿ.* ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯು ಅಗಾಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸತ್ಯಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ಸದ್ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಯೂ, ಸದ್ಗುಣಪರಿಪಾಲಕನೂ, ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರ ರಕ್ಷಕನೂ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಹಿರಿಯರೂ, ಬಲ್ಲವರೂ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತು ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂತು. “ಎಲೋ ನೀಲಿಯ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರನೇ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅವನ ಮಲತಮ್ಮನಾದ ಸುಕ್ತನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಈ ಸುಕ್ತನಿಗೂ ಪ್ರತಾಪನಿಗೂ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸುಕ್ತನು ಮೊಗಲರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಹುಡುಗಿಗಟ್ಟಿದ ರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗುವುದನ್ನೂ, ೨-೩ ಮಂದಿ ಮೊಗಲರ ದಂಡಿನವರು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತು; ಅಂತಃಕರಣವು ಹೆಚ್ಚಿತು; ಭ್ರಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಉಕ್ಕೇರಿತು. ಅವನು ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನೋಡಿಸಿ, ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ ಸರದಾರರನ್ನು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗಾದ ಸಂತಸವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಅವರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು. ಸುಕ್ತನು ವಿನೋದದಿಂದ “ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಓಡುವಾಗೇನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ವೀರನಾದ ಪ್ರತಾಪನು “ನಾನು ಜೀವನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಓಡಲಿಲ್ಲ; ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಮೊಗಲರನ್ನು ಮುರಿಬಡಿದು ರಜಪೂತರ

* ಉಡುರಾಜಂ ಕಳಿಗುಂದ ಪರ್ಜಿದಿಹನೇ ನೃಗ್ರೋಧಬೀಜಂ ಕಿಲಂ |

ಸಿಡಿದುಂ ಪೆರ್ಮರವಾಗದೇ ಎಳೆಗರುಂ ಎತ್ತಾಗದೇ ಲೋಕದೊಳ್ ||

ಮಿಡಿ ಪಣ್ಣಾಗದೆ ದೇವರೊಲೈಯಿರಲಾ ಕಾಲಾನುಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾಂ |

ಬಡವಂ ಬಲ್ಲಿದನಾಗನೇ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚಿನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರಾ ||

ಸೋಮೇಶ್ವರಶತಕ.

ಕುಲಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಓಡಿದೆನು” ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಅವರಿರ್ವರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೊಗಲರ ಸರದಾರರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುವ ಭಯವಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಕ್ತನು ತನ್ನ “ಉಂಕಾರೊ” ಎಂಬ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಾಪ ಸಿಂಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಮರಳಿ ಮೊಗಲರ ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಸೆಲೀಮನು ಏನಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಸುಕ್ತನು—“ಪ್ರತಾಪನು ಕಡುಗಲಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ; ಅವನು ಉಳಿದ ನಮ್ಮ ಸರದಾರರನ್ನೂ, ನನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಕೊಂದುದರಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಾನೊಬ್ಬನು ಜೀವವುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಮುಂದೆ ಸೆಲೀಮನು ಅಭಯ ಕೊಟ್ಟು ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ, ಸುಕ್ತನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಸೆಲೀಮನು ಅವನ ಜೀವಕ್ಕೇನೂ ಅಪಾಯ ಮಾಡದೆ, ಅವನನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಸುಕ್ತನು ಉಪಾಯದಿಂದ ಭಿನ್‌ಸ್ರೋರ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಉದಯಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬಳಿಕ ಪ್ರತಾಪನು ಆ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನು.

ಮುಂದೆ ಮಳೆಗಾಲವು ತೀರಿದ ಬಳಿಕ ಸೆಲೀಮನು ಮತ್ತೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ಕೋಮಲ್ಮೀರನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಅದನ್ನು ರಜಪೂತರು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ವರೆಗೆ ಕಾಪಾಡಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಆಬು(೯೭)ವಿನ ರಜಪೂತ ಸರದಾರನು ಬಾವಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದುದರಿಂದ, ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಚೌಂದಕ್ಕೆ (೯೮) ಹೋದನು. ಕೋಮಲ್ಮೀರವು ಮೊಗಲರ ಕಯ್ಯೇರಿದ ಬಳಿಕ ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನು ಗೋಗುಂದ ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಅಕ್ಬರನನ್ನು ಕೂಡಿದ ಸಗರ್ಜಿ ಎಂಬ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಮಲತಮ್ಮನ ಮಗನಾದ ಮೊಹಬತ್ತಖಾನನು ಉದಯಪುರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು, ಮತ್ತು ಖಾನ ಫೇರಿದ್ ಎಂಬ ಸರದಾರನು ಚಪ್ಪಣಕ್ಕೆ ಒಳನುಗ್ಗಿದನು.

ತರುವಾಯ ಎಂದಿನಂತೆ ಕಾಳಗಗಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿವಾಜಿ ಮುಂತಾದ ಮರಾಟರು ಮಾಡಿದ ಕಾಯಕವನ್ನು

ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನೂ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು; ಮೊಗಲರ ದಂಡು ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣು ಮರೆಯಾಗಿ, ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಫೇರಿದ್ ಖಾನನ ದಂಡನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ದುಡಿಯುವ ಮೊಗಲರು ಈತರದ ಬಡಿದಾಟಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು, ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಸದಭಿಮಾನಿಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾದ ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾದವು. ಈತರದ ಬಡಿದಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪ ಸಿಂಗನು ಒಂದು ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಡ್ಡಕ್ಕೂ, ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಹಳ್ಳಿಗೂ, ಒಂದು ಗವಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಗವಿಗೂ ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಓಡಿಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಭಿಲ್ಲರು ಅವರ ಹೆಂಡರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜಾವೂರ್ (೯೯) ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಕಣಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿದರು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಾಪನು ತನ್ನ (ಪಂಥವ) ಹೇವನ್ನು* ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಬೇಹುಗಾರನು ಪ್ರತಾಪನು ತನ್ನ ಸರದಾರರೊಡನೆ ಕಂದಮೂಲಗಳ ಭೋಜನವನ್ನು ರಾಜ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾದರು. ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸರದಾರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಬಾದ್‌ಷಹನ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರನಾದ ಖಾನಖಾನನು ಪಾರ್ಸಿನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಣನಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು. ಅವುಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವೇನೆಂದರೆ—ಈ ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳು ಅಶಾಶ್ವತವಾದವು ಗಳು; ಹೊಲಮನೆಗಳೂ, ಬದುಕೂ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಬಳಿಕ ಇಲ್ಲದಂತಾ ಗುವುವು. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ವಾಗಿರುವುವು. ಪುಟ್ಟುವು (ಪ್ರತಾಪನು) ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಸಿರಿಯನ್ನೂ

* ನಂದಿಕೆ ಮೇಣ್ ನಯವಿದರಭಿ |

ನಂದಿಕೆ ಸಿರಿಯೊರ್ಮೆ ಬರ್ಕೆ ಪೋಕೆ ಯಥೇಚ್ಛಂ ||

ಇಂದೇ ಮೃತಿಯೆಯ್ದುಗೆ ಮೇಣ್ |

ಮುಂದೆಯ್ದುಗೆ ನೀತಿಪಥವನುಳಿಯಂ ಧೀರಂ ||

ತೊರೆದನೇ ಹೊರತು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಗಿಸಲಿಲ್ಲ; ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಇವನು ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಕುಲಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದನು.

ಇಂತಹ ಶತ್ರುಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳು, ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನನ್ನು ಧೈರ್ಯಗೊಳಿಸಿದವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೇನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಣ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತುಂಟು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ನಿರ್ದಯರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅವನನ್ನೆಡೆಬಿಡದೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಗೋಳಾಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಒಮ್ಮೆ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನು ಹೆಂಡರುನುಕ್ಕಳೊಡನೆ ಓಡಿ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ತಾನು ಉಪವಾಸವಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನು ಪಭೋಗಿಸಿದ ತನ್ನ ಹೆಂಡರುನುಕ್ಕಳು ಅನ್ನನೀರಿಲ್ಲದೆ ಬಳಲುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ, ಸೊಸೆಯೂ ಒಂದು ಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿ, ಉಳಿದ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಳೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು; ಪ್ರತಾಪನು ಆ ಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ (ಮರೆಯಾಗಿ) ಮಲಗಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಅವನ ಚಿಕ್ಕ ಮಗಳು ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿದಳು; ಅವನು ಎದ್ದು ನೋಡಲು, ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಾಡು ಬೆಕ್ಕು ಎಳೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು; ಅವನು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಬೆಕ್ಕು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಆಗ ತಾನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದಿಟ್ಟ ರೊಟ್ಟಿಯು ಕಳೆದುಹೋದುದರಿಂದ, ಆ ಕೂಸು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಎದೆಗುಂದಿದನು; ಅವನ ಧೈರ್ಯವು ಕರಗಿತು; ದೃಢನಿಶ್ಚಯವು ಅಳಿಯಿತು; ಸ್ವಾಭಿಮಾನವು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿತು; ಮೊಗಲರ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷವು ತಗ್ಗಿತು; ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನವು ಹಿಂಜರಿಯಿತು; ವಿಚಾರವು ಕುಗ್ಗಿತು; ಬಲವು ಕುಂದಿತು. ಆಗ ಅವನು ದುಃಖದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು

ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಬರೆದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ತನಗಿನ್ನುಮುಂದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪದ್ರವ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಆ ಕಾಗದವು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅಕ್ಕರನಿಗಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿವಸ ಅವನು ದರಬಾರಿಗೆ ರಜವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಜನರೆಲ್ಲರು ಸಂತೋಷಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುವನಾಡಿ, ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ಬಿಕಾನೇರಿನ ಅರಸನ ತಮ್ಮನಾದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ತೋರಿಸಿದನು. ಈ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನಿಯೂ, ಶೂರನೂ, ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಬಾದಷಹನು ತನಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನು ಅಂದು ದೇನಂದರೆ: —“ಪ್ರತಾಪನನ್ನು ನಾನು ಪೂರಾ ಬಲ್ಲಿನು; ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಹೀಗೆ ಬರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ತಮ್ಮ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವನು ತಮ್ಮ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಡಂಬಡುವವನಲ್ಲ; ಅವನ ಹಗೆಗಳಾರೊ ಈ ಸುಳ್ಳು ಕಾಗದವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿ ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡುವೆನು.” ಅದಕ್ಕೆ ಬಾದಷಹನು ಒಪ್ಪಿದುದರಿಂದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತಾನು ಬಾದಷಹನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬರೆಯದೆ, ಕೆಲವು ಕವಿತ್ವ*ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು.

“ಅಂಜಬೇಡವೆಂದರೆ ಆನೆಯ ಬಲವು” ಎಂಬ ಗಾದೆಯ ಮಾತು ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವವಾಯಿತು. ಅಕ್ಕರನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸಿರಿಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಜಾತೀಯ ಸರದಾರರು ತಂತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಧೈರ್ಯ ಶೌರ್ಯಾಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದುದನ್ನು

* ಈ ಕವಿತೆಗಳು ರಜಪೂತರ ಬಾಯಲ್ಲಿಗಲೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ:—ಎಲ್ಲಾ ಹಿಂದೂ ಜನರ ಆಶೆಯೂ ಒಬ್ಬ ಹಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರೂ ರಾಣನು ಅವರನ್ನು ನಿರಾಶರಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸರದಾರರೂ ಬಲಗುಂದಿರುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಹೆಂಗಸರೂ ತಂತಮ್ಮ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ; ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಕಯ್ಯತನಾದರೆ ಅಕ್ಕರನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಂದೇಸಮನಾಗಿ ಎಣಿಸುವನು.

ಕಂಡು, ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಹರ್ಷಬಾಷ್ಪಗಳು ಉದುರಿದುವು: ತನ್ನ ಹಗೆಗಳಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾವಲಂಬನವನ್ನೂ, ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನೂ, ಸಾಹಸಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನ ಆನಂದವು ಮೇರೆದಪ್ಪಿತು. **ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು** ಕಳುಹಿಸಿದ ಕವಿತೆಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿರ ದಂಡಾಳುಗಳು ಬೆಂಬಲವಾದಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವು ಬಂತು; ತನ್ನ ಪಂಥವನ್ನು ಏನಾದರೂ ನಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯು ಅವನಲ್ಲಿ ಬಲಗೊಂಡಿತು. ತಾನು ಹಿಡಿದ ಮಾರ್ಗವು ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣವು ಹೋದರೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಅವನಲ್ಲಿ ಹುರುಪು ಹುಟ್ಟಿತು. *

ಹಗೆಗಳ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿಂದಲೂ, ಗೆಲೆಯರ ಸ್ತುತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವು ಹೆಚ್ಚು ಬಲಗೊಂಡರೂ, ತಾನಿರುವ ಆರಾವಳಿ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಿಂಧು ಹೊಳೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಸೋಗಡ (೯೦) ವೆಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಮೊಗಲರ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದುದಿನ ಚಿತ್ತೂರಿನ ವಂಶಪರಂಪರಾಗತಮಂತ್ರಿಯಾದ ಭಾಮುಷಹನು ರಾಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಯ್ಯಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂದುದೇನಂದರೆ: — “ಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮ ಬಡ ಸೇವಕನದೊಂದು ಅರಿಕೆಯುಂಟು. ದೊರೆಗಳು ಅದನ್ನು ಚಿತ್ತಯಿಸಿ, ಬಳಿಕ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿದೋರಿದಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರೇ ಆಗಿದ್ದೀರಿ. ಮೊನ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಸೋಗಡಕ್ಕೆ (೧೦೦) ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಭುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಾಯಿತಷ್ಟೆ; ಅದರಂತೆ ಈಗಲ್ಲ ಜೋಡಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಆಗುವುದು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಭೃತ್ಯನದೊಂದು ಬಿನ್ನಹ ಉಂಟು. ತಮ್ಮ ಕಲಿತನವನ್ನೂ, ಸ್ವಜಾತಿ ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನಗಳನ್ನೂ,

* ಹರಣಮೆ ಪೋದೊಡಂ ದುರಿತಕೃತ್ಯವ ಗೆಯ್ಯದೆ ನೀತಿನಿಷ್ಠೆಗೋ |

ಸರಿಸದೆ ಬೇಡದಲ್ಪಧನರೆಂದೆನಿಪಾಪ್ತರುಮಂದುರಾತ್ಮರಂ ||

ಎರೆಯದೆ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಧೃತಿಗುಂದದೆ ಸತ್ಪುರುಷಾನುಕೂಲವಾ |

ಗಿರುವ ಸದುಷ್ಕರವ್ರತವನಾರ್ಸುಜನಗ್ಗು ಪದೇಶವಿತ್ತರೋ ||

ಭ. ನೀತಿಶತಕ.

ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನ್ನೂ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಮಾತೇಕೆ? ತಮ್ಮ ಕಡುಹಗೆಯಾದ ಅಕ್ಕರನೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. ತಮ್ಮ ಕಟ್ಟ ಭಿಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ ವಿಪರೀತವೇ; ಉಚ್ಚವು ನೀಚವಾಗುತ್ತದೆ; ನೀಚವು ಉಚ್ಚವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಜನರು ಕತ್ತೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ದೇಶಾಭಿಮಾನವು ಅಳಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ; ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿಯು ಲೋಪಹೊಂದುತ್ತಲಿದೆ; ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮವರಾರು? ಹೆರವರಾರು? ತನುಗೆ ಸಂಕಟಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವರಾರು? ವಿರೋಧಿಗಳಾಗುವರಾರು? ಈ ವಿಷಯದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದಿನವರ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲ; ಮುಂದಿನವರ ಪರಿಣಾಮದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಕುಲಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಹೋರಾಡಿದರು? ತಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರು ಎರಡನೆಯವರ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಅವರು ಎಷ್ಟು ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು? ಸೋಲು ಬರುವ ಸಂಭವವು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಗ್ನಿನಾರಾಯಣನಿಗರ್ಪಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಇಂತಹ ಮಹಾನುಭಾವರ ವಂಶದವರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈಗಿನ ಸರದಾರರನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮೊಗಲರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕಳುಹಲಿಕ್ಕೆ ಮೇಲಾಡುತ್ತಾರೆ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಹರಣಮಾಡುವವರ ಒಲುಮೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದೇ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯವೆಂದು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಹೆಂಗಸರೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಇವರಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಹೇಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ? ಇವರು ನಪುಂಸಕರೋ, ಮ್ರಾಸೆಹೊತ್ತಂತಹ ಗಂಡಸರೋ? ಇಂತು ಶ್ವಾನವೃತ್ತಿಯಿಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಇವರ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಒಡಂಬಡುತ್ತದೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲನು. ನಮ್ಮ ಜನರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಆಮ್ಲೇಂಭನಾದ ಅಕ್ಕರನಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಅಮಾನುಷಗುಣವಿರಬಹುದು!! ಈ

ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾನೊಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ರಜಪೂತಕುಲದ ಅಭಿನಾನವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಬಡಿದಾಡುತ್ತೀರಿ. ತಾವೇ ಕುಲದೀಪಕರು. ತಮಗೆ ಜಯವಾಗಲೆಂದು ಪ್ರತಿದಿನವು ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ; ಅದಂತಿರಲಿ. ಈಗ ತಾವು ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಿಂಧು ನದೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದಾಲೋಚನೆಯು ನನ್ನ ಅಲ್ಪಮತಿಗಂತೂ ಸರಿದೋರುವುದಿಲ್ಲ. ತಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಹೂಣಿಗೆ ಹೆದರಿದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ತಮ್ಮ ಭೀಷ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಸುಳ್ಳಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ತನ್ನ ಕಡುಹಗೆಯು ಓಡಿಹೋದನೆಂದು ಆ ಯವನನು ಹಿಗ್ಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ತಮ್ಮ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಂದಕ ಬಂದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ತಾವು ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ತಮಗೆ ಹಣವಿಲ್ಲವೆಂಬ ದುಗುಡವಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಎಳ್ಳೆಷ್ಟಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರಕೂಡದು. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಡ ದಾಸನು ಸ್ವಾಮಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತತ್ಪರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸೇವೆಯನ್ನು, ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿಟ್ಟ ಹಣವು ತಮ್ಮದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತದ ಹಣವು ೨೫,೦೦೦ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ೧೨ ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಲು ವಸ್ತ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಒಡೆಯರು ಅಲ್ಪನ ಕಾಣಿಕೆಯೆಂದು ಅದನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸದೆ ದಯಮಾಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಆ ರಾಜಪುತ್ರ ಹೆಂಗಸರ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕದಿಯುವ ಆ ನಾಡುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯಬಡಿದರೆ ತಮಗೂ, ತಮ್ಮ ಪಾದ ಸೇವಕನಿಗೂ ಪರಮ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ, ಬಡವನ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮೊಗಲರನ್ನೋಡಿಸುವ ಎತ್ತು ಗಡೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅವರಿಗೆ ಬೆನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರಕೂಡದೆಂದು ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.”

ಭಾಮುಷಹನ ಈಧೀರೋದಾರ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರತಾಪ ಸಿಂಗನ ಸಂತೋಷ ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕೇರಿತು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿತು, ಕಂಠವು ಗದ್ಗದಿತವಾಯಿತು. ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಬೆವರಿತು, ಕೂದಲುಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾದವು. ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ಕುಗ್ಗಿತು. ತಾನು ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೋ, ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಅವನ

ನಿಗೆ ಬಂತು. ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಕಯ್ಜೋಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವವನು ಭಾಮುಷಹ ನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯು ಅವನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ತಾನು ಕೇಳಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಕರ್ಣೇಂದ್ರಿಯದ ವಿಕಾರದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತು. ಸಾರಾಂಶವೇನೆಂದರೆ, ಅವನು ಕೇಳಿದುದೆಲ್ಲ ಕನಸಿನಂತೆ ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು.

ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಭಾಮುಷಹನ ಅಪೂರ್ವಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿಯ ವಚನಗಳಿಂದ ಉಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನೈದಿತು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಿಂದಿದ್ದು ಭಾಮುಷಹನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡು; ಅವನ ರಾಜಸೇವೆಯನ್ನೂ, ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ, ದೇಶಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ, ಪರಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಗಳಿ, ಕೊಂಡಾಡಿ! ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂದುದೇನೆಂದರೆ:—“ನಾವು ಈಹೊತ್ತು ಧನ್ಯರಾದೆವು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ಪುಣ್ಯವು ಈಹೊತ್ತು ಫಲಿಸಿತು. ನೀವು ಮಾಡಿದ ಸ್ತುತಿಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಪಾತ್ರನಲ್ಲವು. ನೀವು ಈ ದುರ್ಘಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯವನ್ನೆಂದಿಗೂ ನಾವು ಮರೆಯಲಾರೆವು. ಹೊರಲಾರದಷ್ಟು ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ತೀರಿಸುವದಂತೂ ಅಸಂಭವವೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕಯ್ಯಿಂದಾದಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ತಮಗೂ, ತಮ್ಮ ವಂಶದವರಿಗೂ ೩ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:— (೧) ನಮ್ಮ ವಂಶದವರು ರಾಜ್ಯವಾಳುವವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದವರೇ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಧಾನರಾಗಬೇಕು; (೨) ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೂ ನಿಮ್ಮ ವಂಶದವರಿಗೂ ಮಾತ್ರ ಅಡ್ಡಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿರಬೇಕು; (೩) ನಮ್ಮ ಬಿರುದಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ “ಭಾಮುಷಹನಿಂದ ಸಹಾಯ ಹೊಂದಿದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಆರಿಕೆಯನ್ನು ಮಾನ್ಯಮಾಡಿ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟೆವು. ತಾವು ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಹಣವನ್ನು ನಾವು ಸಾಲದಂತೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಬಂಡಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಹೊಸ ದಂಡಿ

ನವರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಷುರುಮಾಡಿರಿ. ಸಾಕಾದಷ್ಟು ದಂಡು ಕೂಡಿದ ತತ್ತ್ವ ಣವೇ ಮೊಗಲರ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗುವೆವು.”

ಈ ಸಂವಾದವಾದ ಕೆಲವು ದಿವಸದಲ್ಲೇ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ದಂಡು ಬೆಳೆಯಿತು. ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊಗಲರ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಷಹಬಾಜ ಖಾನನು ದವೇರ (೧೦೧) ವೆಂಬಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿಹೋಗಿ, ಆ ಪಾಳೆಯವನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿದನು. ಷಹಬಾಜ ಖಾನನಿಗೆ ಜೀವವುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಉಮೇಟ (೧೦೨) ವೆಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಗೆಲವಿನಿಂದಬ್ಬದೆ ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಉಮೇಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಗಲರ ದಂಡನ್ನೂ ಪುಡಿಪುಡಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಅವನು ಹೊತ್ತುಗಳೆಯದೆ ಕೋಮಲ್ಮೀರನ್ನೂ ಮೊಗಲರು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಉಳಿದ ೩೨ ಕೋಟಿಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಗಲರ ದಂಡಿನವರನ್ನು ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ೧೫೮೦ನೆಯ ವರ್ಷವು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಚಿತ್ತೂರು, ಅಜಮೀರ, ಮಂಡಲಗಡ (೧೦೩) ಈ ಮೂರು ಸ್ಥಳಗಳು ಹೊರತು ಎಲ್ಲ ಮೇವಾಡವು ರಾಣನ ಕಯ್ಯತವಾಯಿತು. ದೇವರು ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವು ನಿಜವಾದುವೆಂದು ಮನಗಂಡು, ಅವನ ದೇಶಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟನೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಅಲ್ಪ ಸಂತೋಷಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗವು ಮತ್ತೆ ದೊರಕಿತೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವನು ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕುಲಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮೊಗಲರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ದೊಡ್ಡವರ ಸೂಳೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಬಡಿವಾರ*ವನ್ನು ಕೊಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ

* ಜಂಬ.

ಅವನು ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನ ಸಂಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂಬರವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸ್ಥಳವಾದ ಮೊಳಪುರವನ್ನು (೧೦೪) ಸುಲಿದನು.

ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಈ ಹಾವಳಿಯ ಸುದ್ದಿಯು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಯುದ್ಧಗಳೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಾದಷಹನ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಖಾನಖಾನನು ರಾಣನ ಕಲಿತನದ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳತೊಡಗಿದನು. ಉಳಿದ ಸರದಾರರೂ ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಕನಿಕರಪಟ್ಟುದರಿಂದಲೂ, ಸರದಾರರೆಲ್ಲರು ಅವನಿಗೆದುರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡದುದರಿಂದಲೂ, ಸೆಲೀಮನು ರಾಣನ ದಾಳಿಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟನು. ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ* ಅವನು ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದನು.

ಬಳಿಕ ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನು ಕನಿಕರದಿಂದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಾಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ತಿರುಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಉದ್ದೇಶವು ಸಾಧಿಸುವ ಬಗೆ ಯಾವುದು? ಮೊಗಲರ ದಂಡು ಸರ್ಪವು ಕಾದಂತೆ ಅವನನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊಗಲರ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನೆದುರಿಸುವಷ್ಟು ತ್ರಾಣವಾದರೂ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದವನು ಮೊಗಲರ ದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನೆಂಬ ವಿಚಾರದಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಮನೆತನದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಚಿತ್ತೂರು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ದುಗುಡದಿಂದಲೂ, ದಿನಸ ದಿನಸಕ್ಕೆ ಸವೆಯುತ್ತಾ ಬಂದನು. ಅವನಿಗೆ ಹೃದ್ರೋಗವೇ ಹತ್ತಿತು. ಚಿಂತೆಯೇ ಮುಪ್ಪು ಸಂತೋಷವೇ ಯೌವನವೆಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಅವನ ಹರೆಯವೆಲ್ಲ ಹರಿದು ಹೋಯಿತು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಅವನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಕೆಡುತ್ತಾ ಬಂತು. ಅವನಿಗೆ ತಾನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದಿನಸ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸರದಾರರನ್ನು ಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದುದೇನೆಂದರೆ—“ಗೆಳೆಯರೇ ನಮ್ಮ ದಿನಸಗಳು ಸಮಾಪಿಸಿದುವು. ನಾವನ್ನು ಬಹಳ ದಿನಸ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊಗಲರಿಗೆ ಶರಣು

* ಹಿಂದೆ ೭೯ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿರಿ.

ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಮ್ಮ ಪಂಥವು ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ ನಡಿಸುವುದು ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಈ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿದವರೊಡನೆ ಒಂದೇ ಪಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಊಟವನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಶಪಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ನಾವು ಪಟ್ಟ ದುಃಖವೂ ಅನುಭೋಗಿಸಿದ ತಾಪತ್ರಯವೂ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಲ್ಪಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿಯನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರುತ್ತೀರಷ್ಟೆ; ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ದೇಶಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವು ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದಕಾರಣ ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಕುಲಾಭಿಮಾನ, ದೇಶಪ್ರೀತಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹೊಂದಿದ ದುಃಖಗಳಿಗೋಸುಗ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾದರೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಚಾರವು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಹಳ ನೋಯಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಾವುದೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗನೂ ಯುವರಾಜನೂ ಆದ ಉಮ್ರನು ನಾವು ಮಾಡಿದ ಪಂಥವನ್ನು ಕಯ್ಯೊಳ್ಳುವಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮೊಗಲರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕಳಂಕತರುವನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಪ್ರೀತಿಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಊಹೆಗೆ ಆಧಾರವಾದುದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪೆಶಲ(೧೦೫) ಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹುಲ್ಲುಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಇದ್ದೆವಷ್ಟೆ. ಆಗ ಒಂದು ದಿನ ನಮ್ಮ ಉಮ್ರನು ಗುಡಿಸಲಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಅವನ ರುಮಾಲಿನ ಚುಂಗು ಸೂರಿನ ಗಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ತಲೆಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಆಗ ಇವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಆ ಗಳುವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಮಳೆ ಚಳಿಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡುವ ಗುಡಿಸಲಿನ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಅವನು ಸುಖಕ್ಕೆ ಆತಿಸಿ

ನಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ನಡಿಸದೆ ಮೊಗಲರ ದಾಸತ್ವವನ್ನು ಕಯ್ಯೊಳ್ಳುವ ನೆಂತಲೂ ನಾವು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ.* ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಮ್ಮ ದೊಂದು ಬಿನ್ನಹವುಂಟು. ಅದೇನಂದರೆ—ನಮ್ಮ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ವಂಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಇದ್ದರೆ, ನೀವು ನಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ಕುಂದು ತರುವಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಉಮ್ಮನಿಂದ ಮಾಡಿಸಬೇಡಿರಿ. ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟ ಉಳಿದ ರಜಪೂತರಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಉಮ್ಮನು ಮೊಗಲ ರೊಡತನಕ್ಕೂ, ಶರೀರ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೂ ಒಡಂಬಡದಂತೆ ನೀವು ಎಚ್ಚರ ಪಡಿಸಿರಿ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ನೀವು ಕಿವಿಗೊಡುವಂತಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಈ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಆಣೆಮಾಡಿರಿ. ನೀವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ನಾನು ನಿರಾತಂಕದಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲಾರೆನು. ಸತ್ತರೂ ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಿರದು.”

ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಎಲ್ಲರು ಚಕಿತರಾದರು; ಅವರ ದುಃಖವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂತು; ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೆಚ್ಚಿತು; ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನವು ಬೆಳೆಯಿತು; ಮೊಗಲರ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ದ್ವೇಷವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತು. ಉಮ್ಮನಂತೂ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ವಶ್ವಾತ್ತಾಪಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ತಂದೆಯಡಿಗೆರಗಿ ತಾನು ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಎಂದೂ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಅದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವೆನೆಂತಲೂ ತಂದೆಯ ಪಾದ ಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳಿದನು.† ಎಲ್ಲ ಸರದಾರರು ತಾವು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಉದಯಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂತಲೂ ಮೊಗಲರನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಎಂದೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಆಣೆ

* ಕರ್ಮಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಈ ಭವಿಷ್ಯವು ೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಯಿತು. ಅವನು ಆ ವರುಷ ಜಹಂಗೀರನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಪ್ರತಾಪ ಸಿಂಗನ ವಂಶದವರಿಗೂ, ಮೊಗಲರಿಗೂ ಕಡೆತನಕ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವಾಗಲಿಲ್ಲ.

† ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಕಾರ್ಥೇಜಿನ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಹ್ಯಾನಿಬಾಲನು ಚಿಕ್ಕವ ನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಕರೆನು ಅವನಿಂದ ಇದೇ ತರದ ಆಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡನು. ಚರಿತ ಸಂಗ್ರಹ ೨ನೆಯ ಭಾಗ, ೧೫೭ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿರಿ.

ಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು (೧೫೯೭).

ಈ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಶೌರ್ಯದ ಸಾಗರದಂತಿದ್ದನು; ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಕುಲಾಭಿಮಾನಗಳ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು; ಸಾಹಸ, ಸ್ವಾವಲಂಬನಗಳ ತವರ್ಮನೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಸತ್ತುದರಿಂದ ಭರತಖಂಡದ ಒಂದು ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ರತ್ನವೇ ಹೋದಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಸತ್ತು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ರಜಪೂತರು ಅವನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನೆನೆನೆದು ಈಗಲೂ ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಸತ್ತರೂ ಅವನ ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಜನರ ತುದಿನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಜನರೇ ದೇಶದ ಬಲವುಳ್ಳ ಕೋಟಿಗಳೂ, ಜನಸೌಖ್ಯದ ಮೂಲ ಕಾರಣಗಳೂ, ದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭಗಳೂ, ಅನುಕರಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಪರಲೋಕವನ್ನೈದಿದ ಬಳಿಕ ಉಮ್ರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಆಶೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ದೈನಯೋಗದಿಂದ ಅಕ್ಬರಬಾದಷಹನೂ ದಕ್ಷಿಣದೇಶವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದುದರಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೀಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಜಹಂಗೀರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಬಳಿಕ ಮೇವಾಡದ ರಾಣನನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ದಂಡನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿದನು (೧೬೦೮). ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಮುಂಗಂಡು ಮಾತನಾಡಿದ್ದಂತೆ ಉಮ್ರನು ಸುಖಾಭಿಲಾಷಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಮೊಗಲರ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಎಣಿಕೆಗಳು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲುಹಾಕಿದ್ದವು. ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ, ಅವನ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಮರೆತು, ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದಮಾಡಿ ಸುಖದಿಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರತರಂಗಗಳಿಗೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಉದಯಪುರದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದಲೋ ರಜಪೂತರ ಸುದೈವದಿಂದಲೋ, ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳ ವತ್ಸಲನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೋ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಸರದಾರರು

ತಾವು ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಉಮ್ಮನನ್ನು ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮೊಗಲರು ದಾಳಿಯಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಅವರೊಳಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವನಾದ ಸಾಲುಂಬರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಉಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ದವೇರದ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಎರಡು ದಂಡುಗಳಿಗೂ ಕಾಳಗವಾಯಿತು. ಮೊಗಲರ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಖಾನ್ ಖಾನನು ಸೋತನು (೧೬೦೯). ಈ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ರಾಣನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ಕಾಣನು ಬಹು ಶೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು. ಮರುವರುಷ ರಜಪೂತರು ರಾಮಪುರ(೧೦೬) ನೆಂಬಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರ ದಳವಾಯಿಯಾದ ಅಬ್ದುಲ್ ಖಾನನನ್ನು ಮುರಿಬಡಿದರು. ಅವರ ದಂಡು ದಿಕ್ಕು ಪಾಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ದೂದೊ, ಸೂರಜಮಲ್ಲ, ಹರಿದಾಸ ಮುಂತಾದ ರಜಪೂತ ಕಲಿಗಳು ಆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು (೧೬೧೦).

ಹೀಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸೋಲಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಜಹಂಗೀರ ಬಾದಷಹನು ಹೆದರಿ, ತೊಗರಿಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ತೊಗರಿಯನ್ನು ಜಾಡಿಸಿ ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ, ರಜಪೂತರೊಳಗೆ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಉಮ್ಮರಾಣನನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವನು ತನ್ನ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಾಪ ಸಿಂಗನ ಮಲತಮ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರನನ್ನು ಚಿತ್ತೂರಿನ ಅರಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮೊಗಲರ ದಂಡನ್ನಿಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ೬-೭ ವರುಷ ಈ ಮಾನಗೇಡಿಯು ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಅರಸನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಜಪೂತ ಸರದಾರನಾದರೂ ಅವನ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರು ದೇಶಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ಯದ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ರಾಜ್ಯಪದಕ್ಕೆ ಹೇಸಿತು; ಅರಸುತನವು ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗನಾದ ಉಮ್ಮರಾಣನನ್ನು ಕರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಜಹಂಗೀರನ ದರಬಾರಿಗೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು. ಆಗ ಬಾದಷಹನು

ಅವನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುನಾಡಲು, ಸುಗ್ರನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟು ಬಾದಷಹನ ಎದುರಿಗೇ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಇರಿದುಕೊಂಡು ಸತ್ತುಬಿದ್ದನು. ಈ ದೆಸೆ ಗೇಡಿಗೆ ಆದ ಶಿಕ್ಷೆಯು ನ್ಯಾಯವಾದುದೇ ಸರಿ. ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ ಅಭಿಮಾನ ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ದೇವರು ಅವನ ಮಗನಿಗೆ ಅವನ ಪೂರ್ವಜರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಜೀವಂತನಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು!

ಒನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಕ್ಬರನ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ರಮ

ಮೊಗಲರ ವಂಶವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದವನು ಅಕ್ಬರನೇ ಸರಿ. ಬಾಬರನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ರಾಜ್ಯವು ಅವನು ಸತ್ತ ೧೦-೧೨ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಸರು ಹೇಳದೆ ಹೋಯಿತು. ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನ ಕಲಿತನದಿಂದಲೂ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತೆ ದೊರಕಿದ ರಾಜ್ಯವು ಮರಳಿ ನಾಶಹೊಂದಬಾರದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅಕ್ಬರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು.

ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವು ಕಲಿತನವು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವು ಪ್ರಜಾನುರಂಜನವು. ಇವೆರಡು ಗುಣಗಳೂ ಅಕ್ಬರನಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಉದ್ದೇಶವು ಸಫಲವಾಯಿತು. ಅವನು ಪಟ್ಟವೇರಿದಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಠಾಣಜಾತಿಯ ಅರಸರು, ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ರಜಪೂತ ಅರಸರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರೊಳಗೆ ಕೆಲವರನ್ನು ತನ್ನ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊರತು ಅಕ್ಬರನ ಉದ್ದೇಶವು ನೆರವೇರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಫ

ಗಾನರು ಮೊಗಲರ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವರು ತನಗೆಂದೂ ಅನುಕೂಲರಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿತ್ತು. ಮೊಗಲರು ಸೀಯಾಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಫಗಾನರು ಸುನ್ನಿ* ಮತದವರಾಗಿದ್ದರು. ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಮತದವರಿಗೂ ಹಗೆತನವು ಬಹಳ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಆಳಿದ ಅಫಗಾನರು ಈಗ ತನಗೆ ಶರಣುಬಂದು ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆರವಾಗುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ರಜಪೂತರನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು.

ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಫಲವಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ವರೆಗೆ ರಜಪೂತರು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಭರತಖಂಡದೊಳಗೆ ಬರಗೊಡ ಬಾರದೆಂದು ಹೋರಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾದವು. ಸಂಗರಾಜನ ಮರಣದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು; ಅವರ ದೇಶಾಭಿಮಾನವು ಅಳಿಯ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೂ, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಉಂಬಳಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅಕ್ಕರನು ಎಣಿಸಿದ್ದನು. ಅವರು ಶೂರರಾದುದರಿಂದ ಅವರಿಂದ ತನಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದೆಂದು ಅವನು ಮನಗಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ರಜಪೂತರು

* ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರನು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮುಖ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಡಿದಾಟ ಹುಟ್ಟಿತು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ (೧) ಅಬುಜೀಕರ ಸಿದ್ದಿಕಾ, (೨) ಉಮರಫರುಖಾ, (೩) ಉಸ್ಮಾನ, (೪) ಅಲ್ಲಿ, ಇವರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮಗುರುಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸೀಯಾಮತದವರು ಈ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಯವನಾದ ಅಲ್ಲಿಯು ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರನ ಅಳಿಯನಾದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಧರ್ಮಗುರುವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತೆಂದು ಅವರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಕುರಾನಿನಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸುನ್ನಿ ಮತದವರು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಅವರನ್ನು ಹಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸುನ್ನಿ-ಸೀಯಾಮತದವರೊಳಗೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೊಗಲರ ಹಿತಚಿಂತಕರಾಗುವ ಸಂಭವವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಅವರೊಡನೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವವರೆಗೆ ಅವರು ಅನುಕೂಲರಾಗಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಮೊಗಲರಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಮೊಗಲರ ವಂಶದ ಹಿತಚಿಂತಕರನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ* ಶರೀರ ಸಂಬಂಧದ ಹೊರತು ಎರಡನೆಯ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಅವನಿಗೆ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಸುವ ಬಗೆಯಾವುದು? ಅದಕ್ಕೆ ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ಅಡ್ಡಿಯೊಂದಿತ್ತು. ಈ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ಸಾಮ, ದಾನ, ಭೇದ, ದಂಡೋಪಾಯಗಳಿಂದ ದೂರ ಮಾಡಿ ಅವರೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧಮಾಡಿದುದು, ಅಕ್ಬರನ ಬುದ್ಧಿಯ ಉತ್ಕರ್ಷತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಒಂದು ಅನುಕೂಲ ಇತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಹುಮಾಯೂನ ಬಾದಷಹನು ರಜಪೂತರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಗುಜರಾಥಿನ ಸುಲ್ತಾನನಾದ ಬಹದ್ದೂರಷಹನು ೧೫೩೨ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ೧೪,೦೦೦ ರಜಪೂತರು ಆ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು. ಆಗ ಸಂಗರಾಜನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಕೂರ್ಣಾವತಿ ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ರಾವಿಬಂದನಾದ ಹುಮಾಯೂನನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬೇಡಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಬಹದ್ದೂರಷಹನನ್ನು ಓಡಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕೂಡಿದ ಮಾಂಡವದ ಅರಸನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ, ಕೂರ್ಣಾವತಿಯ ಮಗನಾದ ವಿಕ್ರಮಜಿತನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಗಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಈ ಉಪಕಾರವನ್ನು ರಜಪೂತರು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಬರನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ನಯದಿಂದಲೂ, ಭಯದಿಂದಲೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಜಪೂತ ಅರಸರನ್ನು ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ

* ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಪುಟ ೧೦೬-೧೦೭ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಹೇಳಿರುತ್ತೇವೆ. ಜಯಪುರದ ಅರಸುಮಗಳನ್ನೂ ಮೂರವಾಡದ ರಾಜ ಕನ್ನಿಕೆಯನ್ನೂ ತಾನೇ ಮದುವೆಯಾದನು. ಜಯಪುರದ ಅರಸುಮನೆ ತನದ ಮತ್ತೊಂದು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿದನು. ಚಿತ್ತೂರು, ಬುಂದಿ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಅರಸರು ಮಾತ್ರ ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತೂರಿನ ಅರಸನಾದ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಅಕ್ಕರನ ಕೂಡ ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಿದನು. ಬುಂದಿಯ ಅರಸನು ಅವನಿಗೆ ಶರಣುಬಂದರೂ, ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಅರಸರು ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದರು. ಜಯಪುರದ ಅರಸನ ಮಗನಾದ ಭಗವಾನ್ ದಾಸನು ಪಂಜಾಬಿನ ಸುಭೇದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಭಗವಾನ್ ದಾಸನ ತಮ್ಮನ ಮಗನಾದ ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನು ಕಾಬೂಲಿನಿಂದ ಒಡಿಸಾದವರೆಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ, ಅಕ್ಕರನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು. ತೋಡರಮಲ್ಲ ರಾಜನು ಅಕ್ಕರನ ಕಂದಾಯದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಿದನು. ಅಕ್ಕರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ೧೪೫ ಮಂದಿ ಮನಸುಬ್ದಾರರ (ಸವಾರರ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳ)ಲ್ಲಿ ೫೧ ಮಂದಿ ಹಿಂದೂಜನರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ರಜಪೂತರು ಮೊಗಲರ ಸಿಂಹಾಸನದ ಸ್ತಂಭಗಳಂತೆಯೂ, ಅವರ ರಾಜಸಭೆಯಲಂಕಾರಗಳಂತೆಯೂ ಇದ್ದರೆಂದು ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಇತಿಹಾಸಕರ್ತನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.*

ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಕ್ಕರನು ಕಠಾರಿಯ ಗೆಳೆಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಹಳ ಚುರುಕಾಗಿತ್ತು. ಯುರೋಪ್ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಬೊನಾಪಾರ್ಟಿನ

* ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಿಂದೂ ಅರಸರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ನೆಂತಲೂ ದಿಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಬಾದಶಹನ ಮಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಬ್ಬ ಅರಸನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ಜನವಾರ್ತೆಯಿತ್ತೆಂತಲೂ ಕಟ್ರಾವೆಂಬ ಪಾದರಿಯು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಇತಿಹಾಸಕರ್ತರು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸೆಲೀಮನು ತನ್ನ ಸ್ವಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಬೋಧಬಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಬರೆದಿಲ್ಲ !!

ಬುದ್ಧಿಯಷ್ಟು ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅದು ಅಷ್ಟೇ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಅವನು ಬಲು ಬೇಗನೆ ಮನುಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ತಾನೇ ಬುದ್ಧಿವಂತನು, ತಾನೆಂದುದೇ ಪೂರ್ವದಿಶೆಯೆಂಬ ವಿಚಾರಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿರಿಯು ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೇವಕರ ಸ್ತುತಿಗಳು ಅವನ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕಿವುಡುಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವೂ, ವಿಷಯಾಸಕ್ತತೆಯೂ ಅವನ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಲಿನಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಅಸ್ಥಿರವಾಗಬಾರದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಮೊಗಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಸುನ್ನಿ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಫಗಾನರು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲರಾಗರೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವೈಭವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿಕ್ಕೂ ತಕ್ಕವರಾದ ರಜಪೂತರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಳಸಿ, ಆ ಪ್ರಯತ್ನವು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದು ಉಬ್ಬದೆ, ರಾಜ್ಯಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಜಾನುರಂಜನದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಕಯ್ಯೊಂಡನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ರಾಜಸತ್ತಾತ್ಮಕವೇ ಸರಿ. ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಿಸಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡ ಮರವಾದಂತೆ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಷಿಯಾಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಂತೂ ಬಹಳ ದಿನಸದಿಂದ ಅರಸನೇ ಪ್ರಜೆಗಳ ತಂದೆತಾಯಿಯೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಹಬ್ಬಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಬರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಮೀದಾರಿಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಬರನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಜನರೆಂದರೆ ಅಮಿರರು. ಇವರು ಬಹುಶಃ ಬಾದಷಹನ ಮನೆತನಕ್ಕೆ

ಸೇರಿದವರು. ಇವರೇ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಸುಭೇದಾರರೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಬಾದಷಹನು ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲಮನೆಗಳು ಇವರ ಜೀವಮಾನವಿರುವ ವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವೇ ಹೊರತು, ಇವರ ಪಶ್ಚಾತ್ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ತೀರಿಹೋದ ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಇವರ ಹೆಂಡರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜೀವನಾಂಶವು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾದಷಹನು ವಂಶಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಹುಶಃ ಉಂಬಳಿ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಸರು ತಿಪ್ಪಲುಗಾರರು (ಜುಲುಮೆಯಿಂದ ಆಳುವವರು). ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದರು. ಅಕ್ಷರ ಬಾದಷಹನು ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಡಿದುಮಾಡಿದರೂ, ಸರಕು ಕಟ್ಟಿದರೂ, ರಾಜ್ಯಪರಿಸಾಲನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆನ್ನಬಹುದು. - ರಾಜ್ಯನೆಂಬ ವೃಕ್ಷದ ಮುಖ್ಯ ಶಾಖೆಗಳಾದ (೧) ನ್ಯಾಯದ ಇಲಾಖೆ, (೨) ಸೈನ್ಯದ ಇಲಾಖೆ (ಲಷ್ಕರ್ ಖಾತೆ), (೩) ಸಿವಿಲ್ ಇಲಾಖೆ (ಮುಲ್ಕಿ ಖಾತೆ)ಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನ್ಯಾಯದ ಇಲಾಖೆ (ನ್ಯಾಯ ಖಾತೆ):—ಅಕ್ಷರನು ಪಟ್ಟವೇರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಹಿಂದೂಜನರ ದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ಕಾಜಿಗಳು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಕುರಾನಿನ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನ್ಯಾಯದ ತೀರ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಜನರು ಇವರ ಎದುರಿಗೆ ಫಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇವರು ಸುನ್ನಿ ಮತದವರಾದುದರಿಂದ ಷಿಯಾ ಮತದವರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಕ್ಷರನು ಷಿಯಾ ಮತದವನೂ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆದುದರಿಂದ ಈ ನ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ದುರಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಉಲ್ಮಿಯವರನ್ನು ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ

ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ,* ಅನುಭವವುಳ್ಳ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಮಿಾರ್-ಈ-ಅದಿಲ್ಲರನ್ನು (ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು) ನೇಮಿಸಿದನು; ಅವರ ಕಯ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮತಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ ಕಾಜಿಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದನು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊತವಾಲರೆಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಊರಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪುಗಳೂ ಆಗದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡುವುದೇ ಇವರ ಕರ್ತವ್ಯವು.† ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೌಡ ಕುಲಕರ್ಣೀಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಬಂದೋಬಸ್ತನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮರ ಖಾತೆ (ಮಿಲಿಟರಿ ಇಲಾಖೆ):—ಅಕ್ಬರನು ಬಾದಷಹ ನಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ಖಾತೆಗೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರಿಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಭೂಮಿಗಳಿದ್ದುವು. ಅವರ ಕೆಲಸಗಳು ವಂಶಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಇದ್ದುವು. ಅಕ್ಬರನು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಎಲ್ಲ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಳಕೊಡತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಮೊಗಲರ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ವಂಶಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಉಂಬಳಿಯುಳ್ಳ ದಳನಾಯಿಗಳು ಕೆಲವು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದರು. ಇಂತಹವರ ಉಂಬಳಿಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಾದಷಹನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟುವಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದಂಡನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಗಾಗ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಈಗಿನಂತೆ, ಅಕ್ಬರನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪಟಾಲಮುಗಳ ವಿಭಾಗವಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನ ಕೆಳಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಂತೆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದಂಡಿನ ಅಮಿರರ ತರುವಾಯ ಮನಸಬ್ದಾರರೆಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ಅವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ತೀರ ಕಡಿಮೆ ತರದ ಮನಸಬ್ದಾರನು ೧೦ ಮಂದಿ ರಾಹುತರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಮನಸಬ್ದಾರರು ೧೦೦, ೨೦೦, ೫೦೦, ೧,೦೦೦, ೨,೦೦೦ ಮುಂತಾದ ರಾಹುತರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ

* ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ.

† ಇವರ ಕರ್ತವ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಯಧ್ಯಾಯದ ಕಡೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ತರದ ಮನಸಬ್ದಾರರು ೧೦,೦೦೦ ರಾಹುತರ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ಥಳಗಳು ಬಹುಶಃ ಬಾದಷಹನ ಮಕ್ಕಳಿಗೇ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು.* ಉಂಬಳಿಯುಳ್ಳ ದಳವಾಯಿಗಳಿಗೆ ರಾಜದ್ರೋಹಬಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಅನುವು ದೊರೆಯಬಾರದೆಂದು, ಅಕ್ಬರನು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದ ದಂಡಿನ ಏರ್ಪಾಡು ಈಗಿನ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ದಂಡಿನಷ್ಟು ಸುಯಂತ್ರಿತವಾಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳ ದಾಗಿತ್ತೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಬರನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು. ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಮನಸಬ್ದಾರರ ಹೊರತು ಮೊಗಲರ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅಹದಿಯರರೆಂಬ ಸವಾರರಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೆ ತಿಂಗಳು ಒಂದಕ್ಕೆ ೨೦ರಿಂದ ೨೫ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರೆಗೆ ಸಂಬಳವು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಬಿಲ್ಲಾಳುಗಳಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೨|| ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳವೂ, ತುಬಾಕಿಯವರಿಗೆ ೬ ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳವೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಕ್ಬರನ ದಂಡು ಇಷ್ಟೇ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಅಬುಲ್ಲಫಾಜಲ್ಲನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ಅವನ ಅನ್ನವನ್ನುಣ್ಣುವ ಕಾಟಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ೪೪,೦೦,೦೦೦ ಇತ್ತೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಇದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮುಲ್ಕಿಯ ಖಾತೆ (ಸಿವಿಲ್ ಇಲಾಖೆ):—ಅಕ್ಬರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದಾಗ ಅವನ ತಂದೆಯ ಶತ್ರುವಾದ ಷೇರಷಹನು ಮಾಡಿದ ಕಂದಾಯದ ಕ್ರಮವು ಉತ್ತರ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕ್ರಮದ

* ಅಕ್ಬರನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನು ೧೦,೦೦೦ ರಾಹುತರ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು; ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಮುರಾದನು ೮,೦೦೦ ಸವಾರರ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು; ಮೂರನೆಯವನಾದ ಡ್ಯಾನಿಯಲ್ಲನು ೭,೦೦೦ ರಾಹುತರ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಸೆಲೀಮನ ಮಗನು ೫,೦೦೦ ರಾಹುತರ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಬಾದಷಹನ ಮಕ್ಕಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ೫,೦೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸವಾರರ ಮೇಲಧಿಕಾರವು ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಬರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಮೀರರೂ ಮನಸಬ್ದಾರರೂ ಕೂಡಿ ೪೧೫ ಜನರಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಕಡಿಮೆಯ ತರದ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರು ೧೪೦೦ ಜನರಿದ್ದರು. ೪೧೫ ಮನಸಬ್ದಾರರಲ್ಲಿ ೫೧ ಮಂದಿ ಹಿಂದೂ ಜನರಿದ್ದರು. ಮನಸಬ್ದಾರರ ಸಂಬಳವು ತಿಂಗಳೊಂದಕ್ಕೆ ೧೫೦ ರೂಪಾಯಿಯಿಂದ ೭೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರೆಗಿತ್ತು. ಟಾಲ್ಪಾಯ್ಸ್ವಿಲರ ಸಾಹೇಬರ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸವು.

ತತ್ತ್ವಗಳಾವುವೆಂದರೆ:—(೧) ಭೂಮಿಯ ಸರಿಯಾದ ಅಳತೆಯು, (೨) ಒಂದು ಬಿಫೆಯಲ್ಲಿ* ಸರಾಸರಿ ಎಷ್ಟು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವುದು, (೩) ಈ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದು, (೪) ಹೀಗೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಭಾಗದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹಣದ ಮಾನದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದು. ಅಕ್ಬರ ಬಾದಷಹನು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕದೆ ಇದನ್ನೇ ತಿದ್ದಲಿಕ್ಕೆ ಎತ್ತುಗಡೆ ಮಾಡಿದನು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಅಳತೆಮಾಡಿಸಿ, ಒಂದು ಬಿಫೆಗೆ ಹತ್ತು ಸೇರು ಕಾಳನ್ನು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದನು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹಗೇವು (ಧಾನ್ಯದ ಗುಳಿ)ಗಳಿದ್ದವು. ಸರಕಾರದ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಳುಗಳೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬರಗಾಲ ಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ಬೀಜಕ್ಕೆ ಕಾಳೇ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಈ ಹಗೇವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಭೂಮಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ೩ ವರ್ಗಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗದ ಹೊಲದ ಸರಾಸರಿಯುತ್ಪನ್ನದ ಮಾನದಿಂದ ಆಯಾಹೊಲದ ತೆರಿಗೆಯು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವನಾದರೊಬ್ಬ ರೈತನು ತನ್ನ ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಅವನ ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅವನ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕ ಕಾಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ೧೯ ವರುಷಗಳ ಬೆಲೆಯ ಸರಾಸರಿಯ ಮಾನದಿಂದ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಕಾಳಿಗೆ ಬದಲು ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು.

* ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ೧/೩ ಎಕರೆಗೆ ಬಿಫೆಯೆಂತಲೂ, ವಾಯವ್ಯ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ೫/೮ ಎಕರೆಗೆ ಬಿಫೆಯೆಂತಲೂ ಅನ್ನುವರು.

ಗೇಣಿಯೆತ್ತುವ ಕ್ರಮವು — ಸರಕಾರದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನೆತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಒಂದು ಕರೋರ* ದಾಮುಗಳುತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕಯ್ಯೆಳಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಕರೋರಿಯೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವನು ೨ ಲಕ್ಷ ದಾಮುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಹಣವನ್ನು ಬಂಡಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮ ವಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ವಿಭಾಗಗಳು ಜನರಿಗೆ ಸರಿ ಬೀಳದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಹಣವೆತ್ತುವ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ತೋಡರಮಲ

* ೧ ಕರೋರ ದಾಮುಗಳೆಂದರೆ ೨೫ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು. ೧ ರೂಪಾಯಿಗೆ ೪೦ ದಾಮುಗಳು.

ರಾಜಾ ತೋಡರಮಲ್ಲನು ಅಕ್ಷರನ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಭೂಮಿಯನ್ನಳೆದು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ನೆರವಾದನು. ಈ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೫ ಪ್ರಾಂತಗಳು ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ, ಕಂದಾಯದ ಹಣವನ್ನೂ ಕೆಳಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ.

೧	ಅಲಹಾಬಾದು	೫೩,೧೦,೬೬೭	ರೂಪಾಯಿ
೨	ಆಗ್ರಾ	೧,೩೬,೫೬,೨೫೭	,,
೩	ಅಯೋಧ್ಯಾ	೫೦,೪೩,೯೫೪	,,
೪	ಅಜಮೀರು	೭೧,೫೩,೪೪೯	,,
೫	ಗುಜರಾತು	೧,೦೯,೨೪,೧೨೨	,,
೬	ಬಿಹಾರ	೫೫,೪೭,೯೮೫	,,
೭	ಬಂಗಾಲ (ಒಡ್ರುದೇಶ ಕೂಡಿ)	೧,೪೯,೬೧,೪೮೨	,,
೮	ಡಿಲ್ಲಿ	೧,೫೦,೪೦,೩೩೮	,,
೯	ಲಾಹೋರು (ಕಾಶ್ಮೀರ ಕೂಡಿ)	೧,೩೯,೮೬,೪೬೦	,,
೧೦	ಮುಲ್ತಾನ (ಸಿಂಧ ಕೂಡಿ)	೧,೧೨,೫೭,೦೪೮	,,
೧೧	ಮಾಳವಾ	೬೦,೧೭,೩೭೬	,,
೧೨	ವರಾಹ	೧,೭೩,೭೬,೧೧೭	,,
೧೩	ಖಾನದೇಶ	೭೫,೬೩, ೨೩೭	,,
೧೪	ಅಹಮ್ಮದನಗರ — ಇದರಿಂದೇನೂ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.		
೧೫	ಕಾಬೂಲು	೮೦,೭೧,೦೨೪	,,

ಒಟ್ಟು... ೧೪,೧೯,೦೯,೫೭೬*

* ೧೫೮೦ರಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯದ ಮೊಬಲಗು ಇಷ್ಟು ಇತ್ತು. ಮುಂದೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ ತರುವಾಯ ಅದು ೧೬|| ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಯಾಯಿತು. ಅಕ್ಷರನು ಸತ್ತವರುಷ ಭೂಮಿಯ ಕಂದಾಯವು ೧೭,೪೫,೦೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಇತ್ತು. ಒಟ್ಟು ರೈತರಿಂದ ಬಾದಪಹನಿಗೆ ೪೨ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ಬರುತ್ತಿತೆಂತಲೂ, ಅದರೊಳಗೆ ೧೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ದಂಡಿನ ತೆರಿಗೆಯಾಗಿ ತ್ತೆಂತಲೂ ಕೆಲವು ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಮುಂದೆ ಜಹಂಗೀರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದುತ್ತನ್ನವು ೫೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಯಾಯಿತು. ಅವರಂಗಜೇಬನು ಸಾಯುವಾಗ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯದೊಟ್ಟು ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಪನ್ನವು ೭೭,೪೩,೮೮,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಆಗಿತ್ತು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ೧೫ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸುಭೇದಾರನಿದ್ದನು. ಅವನು ಬಾದಷಹನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಯ್ಯೆಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಘೌಜುದಾರರೆಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ಇವರ ಕೆಲಸವು ಜನರ ಜೀವನನ್ನು, ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವದಲ್ಲದೆ, ವರಚಕ್ರಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಸುಭೇದಾರರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದರು.

ಹಿಂದೂ ಜನರು ಅಟ್ಟಹಾಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚುವವರೆಂದು ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನು ಅರಿತಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಕೆಲಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಲವನ್ನೂ, ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೊರಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಅವನೊಡನೆ ೫ ಸಾವಿರ ಆನೆಗಳೂ, ೧೨,೦೦೦ ಸವಾರರೂ, ಭವ್ಯವಾದ ಡೇರೆಗಳೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನ ದೊಂದು ಡೇರೆಯು ೨ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಗೆ ಸಾಲುವಷ್ಟಿತ್ತು.

ಅಕ್ಕರನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ ಸರಕಾರದಿಂದ ಹಣದ ಸಹಾಯವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುವಾಡಿದ್ದನು. ಈ ವರ್ಗಗಳಾವುವೆಂದರೆ—(೧) ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಪಂಡಿತರು; (೨) ಯತಿಗಳೂ, ಬೈರಾಗಿಗಳೂ; (೩) ಅಶಕ್ತರೂ, ಬಡವರೂ; (೪) ತಮ್ಮದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಬಡವರಾದ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದ ಜನರು..

ಅಕ್ಕರ ಬಾದಷಹನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತಾನು ಬಾದಷಹನಾದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಧರ್ಮವೇ ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಡಂಬಡಬೇಕೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನವು ಅವನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂಜನರು ಗೆಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಗುಲಾಮರಂತೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಗೆ ಅವನು ಎಡೆಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಯುಜಬೆಕ್ಕರೂ, ಮೊಗಲರೂ, ಅಫಗಾನರೂ ಹಿಂದೂ ಜನರನ್ನು ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಹಿಂದೂ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನಿಗೆ ಸರಿದೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅವನು ಸೋತವರ ಹೆಂಡರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ದಾಸರನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಳೆಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು (೧೫೬೩).

ಮುರುವರ್ಷ ಅಫಗಾನ್ ಅರಸರು ಹಿಂದೂಯಾತ್ರಿಕರಿಂದ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲದವರಿಂದ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಜಿಜಿಯಾಯೆಂಬ ಮಂಡೆದೆರಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು (೧೫೬೭). ಆವಾಗಲೂ ಅವನು ಒಂದು ಮತದವರು ಮತ್ತೊಂದು ಮತದವರ ತತ್ವಗಳು ತಪ್ಪಾಗಿರುತ್ತವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನೆಂದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಕ್ಬರಬಾದಷಹನು ಹಿಂದೂಜನರ ಮೇಲಿದ್ದ ತೆರಿಗೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನಿಳಿಸಿದುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸದೆ* ಹಿಂದೂಜನರಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿದನು. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಧವೆಗಳು ಪುನರ್ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಮಕ್ಕಳು ಹರೆಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಬಹುದೆಂತಲೂ, † ಪಶುಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂತಲೂ ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದನು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಜನರು ಉಪವಾಸ, ವನವಾಸ, ಜಪತಪ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಡಂಭಾಚಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತಹವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವನಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಳಗೆ ೧೨ ವರ್ಷಗಳಾದ ಬಳಿಕ ಸುಂತಿ (ಮುಂಜಿ)ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಹಂದಿ, ನಾಯಿಗಳ ಮಾಂಸವು ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲೆಂತಲೂ, ಮದ್ಯವನ್ನು ಮಿತ್ರಿಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿರಬಾರದೆಂತಲೂ, ಬಹುಜನ ಹೆಂಡದಿರನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂತಲೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದನು. ಹೆಚ್ಚು ಉಷ್ಣತೆಯುಳ್ಳ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡವನ್ನಿಡುವುದರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಅವನು ಎಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಳಗೆ

* ಒಮ್ಮೆ ರಾಜತೋಡರಮಲ್ಲನು ಬಾದಷಹನೊಡನೆ ಸಂಜಾಬಿಗೆ ಹೋದಾಗ ತನ್ನ ದೇವರನ್ನು ಮರೆತು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅದುದರಿಂದವನು ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಬಾದಷಹನು ಅವನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದನು.

† ಹುಡುಗರು ೧೬ ವರ್ಷ ತುಂಬಿದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತು ಹುಡುಗಿಯರು ೧೪ ವರ್ಷದವರಾದ ಬಳಿಕ ಮದುವೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರೆಂದು ಬಾದಷಹನು ನಿಯಮಮಾಡಿದ್ದನು.

ನರು ಗಡ್ಡವನ್ನು ತೆಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು (೧೫೯೨). ಇದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬಹಳ ನೊಂದುಕೊಂಡರು.

ಅಕ್ಕರಬಾದಷಹನು ಹಿಂದೂಜನರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸತೀ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ರಜಪೂತರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಹೋದರೆ ಭಯಂಕರಪರಿಣಾಮವಾಗಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರದಿಂದ ಅವನು ಸತಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಕಟ್ಟುವುದಾದನು. ಅವನು ಒಂದು ದಿನ ಅಜಮೀರದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅಂಬರದ ರಾಜಾಬಿಹಾರಿಮಲ್ಲನ ಮಗ ನಾದ ಜಯಮಲ್ಲನು ಚೌಸಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸತ್ಯನೆಂದು ವರ್ತಮಾನ ಬಂತು. ಈ ಜಯಮಲ್ಲನು ಜೋಧಪುರದ ಅರಸನಾದ ಉದಯ ಸಿಂಗನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಆಕೆಗೆ ಸಹಗಮನಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಪ್ತರೂ, ಇಷ್ಟರೂ, ಪುರೋಹಿತರೂ ಆಕೆಗೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವರ್ತಮಾನವು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಬಾದಷಹನು ತಾನೇ ಅಂಬರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಚಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿದನು.

ಅಕ್ಕರನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಬಹುಶಃ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ದೇವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೆಣಿಸಿ, ದೇವರಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೆಲಸ ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನಿದ್ದ ಊರಿನ ನ್ಯಾಯವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಹೊರತು ಮರಣ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರ ಕಯ್ಯಗಳನ್ನು ಕಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ, ಕೊಲೆಗಡಕಪಾಣ್ಯರಿಗೆ ಮರಣಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಹಬ್ಬಿದ್ದವು. ಅಕ್ಕರನು ಪ್ರತಿ ದಿನವು ಜರೋಖಾ ಎಂಬ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ಸಾಧಾರಣ ಜನರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಟಾಲಬಾಯ್ಸ್ ಹೈಲರ್ ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ, ಅಕ್ಬರರ ಆಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿತ್ತೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:—“ಅನರಿಬ್ಬರೂ ಎಷ್ಟೋ ವರುಷಗಳ ವರೆಗೆ ಹೊಸ ನಾಡನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು; ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರದವರನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಕ್ಬರನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನು; ಅಶೋಕನು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು; ಅಕ್ಬರನೂ ಉಲ್ಮೆಯವರ ಸೊಕ್ಕುಮುರಿದನು; ಅಶೋಕನು ತನ್ನ ಹೊಸ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು; ಅಕ್ಬರನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನು; ಅಶೋಕನು ಮಾಂಸವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಕ್ಬರನೂ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅಶೋಕನು ಬುದ್ಧ, ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಧರ್ಮಸಭೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದುವುಗಳೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದನು; “ಅಕ್ಬರನೂ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಮಹಮ್ಮದನು ಅವನ ಭವಿಷ್ಯವಾದಿಯು” ಎಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದನು.

ಅಕ್ಬರನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯೆಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಒಟ್ಟು ಹುಕುಮನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನ ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿಯೂ ವಿಶಾಲಬುದ್ಧಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇವೆ.

(೧) “ನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು; ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಜರುಗಿಸಬೇಕು.

(೨) ನೀವು ದರಬೇಸಿಗಳಂತೆ ಸಮಾಜದಿಂದ ದೂರವಾಗಿರಬಾರದು; ಮತ್ತು ತುಚ್ಛಜನರಂತೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರೊಡನೆ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಬಾರದು; ಜನರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿದ್ದು ಅವರೊಳಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇರುವುದೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವು.

(೩) ನೀವು ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಶ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

(೪) ಸರಕಾರದ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಾಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧಕವಿಗಳು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ, ನೀತಿಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಓದಿ, ನಿಜವಾದ ದೇವರನ್ನು ಭಜಿಸಿ, ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

(೫) ನೀವು ಸತ್ಪಾತ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿರಿ.

(೬) ನೀವು ಅಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಜನರನ್ನು ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ದಂಡನೆಯಿಂದಲೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಹಾದಿಗೆ ತರತಕ್ಕದ್ದು. ಬುದ್ಧಿವಾದದಿಂದ ಅವರು ಹಾದಿಗೆ ಬಾರದಂತಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಹೊಡಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಬಹುದು, ಅಥವಾ ಕೊಲ್ಲಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮರಣಶಿಕ್ಷೆಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬಹಳ ವಿಚಾರಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವವು ತಿರುಗಿ ಬರಲಾರದು. ಮರಣಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರನ್ನು ದರ್ಬಾರಿಗೆ ಕಳುಹುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಉಪಾಯವು. ಆದರೆ ಅಂತಹವರನ್ನು ಕಳುಹಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಕಳುಹಿದರೆ ಬಂಡಾಯವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಕಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವರ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಕಡಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

(೭) ನೀವು ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಿಗೂ, ಧರ್ಮಪರರಿಗೂ, ಸನ್ಮಾನಮಾಡಿರಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷವು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅದನ್ನು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತಿಳುಹಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ತಪ್ಪಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವುದರಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಬೇಡಿರಿ. ದಿಟವಾಡುವವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತಹ ಜನರು ಬಹಳ ಅಪೂರ್ವ. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಜನರೇ ವಿಶೇಷ; ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಮಗೆ ಏನಾದರೂ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಹುದು. ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರು ಕೆಟ್ಟ ಜನರನ್ನಾದರೂ ನೋಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವರಿಗೆ ಸಂಕಟಗಳು ಬರುವ ಸಂಭವವಿರುವುದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಹಿತ ಮಾಡುವ ಜನರು ಅಮೌಲ್ಯ ರತ್ನಗಳೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಾಪಾಡಿರಿ.

(೮) ನೀವು ಮುಖಸ್ತುತಿಮಾಡುವವರೊಡನೆ ಗೆಳೆತನಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯೇ ಹೀಯಾಳಿಸಿ ನೋಯಿಸುವುದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ.

(೯) ನ್ಯಾಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವರ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ನೀವೇ ಅವುಗಳ ಅನುಕ್ರಮದಂತೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆಳುಗಳು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ತಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಳುಗಳಿಂದ ಬಗೆಹರಿಯದ ಎಷ್ಟೋ ಜಗಳಗಳು ಅವರ ಒಡೆಯರಿಂದ ಬಗೆ ಹರಿಯಬಹುದು.

(೧೦) ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ತಮ್ಮ ನೆರೆಯವರ ಮೇಲೆ ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಜಗಳಗಳನ್ನು ತೀರಿಸುವಾಗ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ವಿಚಾರಗಡದೆ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಿಮ್ಮ ಪರಿಚಿತರ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇಲೂ, ಕಯ್ಯೆಳಗಿನವನ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇಲೂ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡದೆ, ನಿಮಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಸರಿದೋರಿದ ಮೇರೆಗೆ ತೀರ್ಪುಮಾಡಿರಿ.

(೧೧) ಪದೇ ಪದೇ ಆಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹವರನ್ನು ಜನರು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ.

(೧೨) ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಡಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ಕೀಳುತನದ ಕುರುಹೇ ಸರಿ.

(೧೩) ಭೂಮಿಯ ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿರಿ. ಒಕ್ಕಲಿಗರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅವರಿಗೆ ಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರಿ. ಇದರಿಂದ ಊರುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುವು. ಒಕ್ಕಲಿಗರಿಗೆ ತೊಂದರೆಕೊಡದೆ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಎತ್ತಿರಿ. ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿರಿ. ಕಂದಾಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಒಕ್ಕಲಿಗರೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಷರತ್ತಿನಂತೆ ನಡೆಯಿರಿ.

(೧೪) ಮನೆಯವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ದಂಡಾಳುಗಳು ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರಕೂಡದು.

(೧೫) ನಿವೇ ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ನಿಮಗಿಂತ ಬಲ್ಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ ಕೇಳುತ್ತಿರಿ. ನಿಮಗಿಂತ ಜಾಣರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದಡ್ಡರನ್ನಾದರೂ ಆಗಾಗ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು; ಏಕೆಂದರೆ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಮಾತು ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಅರಿಯದವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ತಮ್ಮ ದ್ವೇಷಮೂಲಕವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು.

(೧೬) ಕಯ್ಯೆಳಗಿನವರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೇಮಿಸಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದರೆ ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

(೧೭) ಯಾರಾದರೂ ನೆವಹೇಳಿದರೆ, ಕೇಳಿ ಅವರ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ಸಣ್ಣ ತಪ್ಪಿಗೂ ದಂಡಿಸುತ್ತೀರೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಜನರು ದಂಡನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುವರು; ಅಥವಾ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುವರು. ತಿಕ್ಷಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವಾದುದರಿಂದ, ನೀವು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಹು ವಿಚಾರದಿಂದಲೂ, ದಯೆಯಿಂದಲೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(೧೮) ದೇವರಿಗೆ ಹೆದರುವವರನ್ನೇ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳುಹಿರಿ.

(೧೯) ತಪ್ಪುಗಾರರನ್ನು ಅವರ ತಪ್ಪಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದಂಡಿಸಿರಿ.

(೨೦) ಧರ್ಮ, ಮತ, ಭಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ನೋಯಿಸಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರ ವಿಚಾರವೂ ನಿಜವಾದುದೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಭಿನ್ನಮತದವರನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸದೆಯೂ, ಹಿಂಸೆಪಡಿಸದೆಯೂ, ಅವರ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಸದ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹದಿಂದಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(೨೦) ಉಟ ನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಳತೆಗೆಟ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯಬೇಡಿರಿ. ಈ ಹೊತ್ತು ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾಳೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಸೋಮಾರಿ ತನವು ಹೊತ್ತುಗಳನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ.

(೨೧) ಎರಡನೆಯವರ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ, ಆ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ನೀವೇ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಸರಿಯಾದುದೆಂದು ತೋರುವುದೋ, ಆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಿರಿ. ಯಾವ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಯಾವ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುವುದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ವಿಚಾರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಪ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ, ಎಷ್ಟೋ ಸಣ್ಣ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಕೊಡುವುದು ಆವಶ್ಯಕನೆಂದು ತೋರುವುದು.

(೨೨) ಯಾವನ ಸಂಗಡಲಾದರೂ ಕಡು ಹಗೆತನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಹೃದಯವನ್ನು ದ್ವೇಷದ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

(೨೩) ಬೇಹಿನವರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಬಿಡಬೇಡಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹರಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಧನಲೋಭವು ಬಹಳ; ಅವರು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಮನನಮಾಡಿ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಬಲುಮೆ ಕೊಡುವ ಸಂಗತಿಗಳಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯಬಹುದು.

(೨೪) ಕೆಟ್ಟ ಜನರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಬರಗೊಡಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಗೆಳೆತನದ ನೆವದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರನ್ನು ಕೆಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೨೫) ಮೋಸಗಾರರೊಡನೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(೨೬) ಆಗಾಗ ನೀವು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

(೨೭) ನೆರೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿಯು ನಡೆದರೂ ಅದನ್ನು ಕೂಡಲೆ ನಮಗೆ ತಿಳುಹಿಸಿರಿ.

(೨೯) ಯಾವಾಗಲೂ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿರಿ. ಯಾವ ಜಾತಿಯವರೇ ಆಗಲಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರಿಂದ ಎನಾದರೂ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಿರಿ.

(೩೦) ದಂಡಾಳುಗಳ ಆಯುಧವಸ್ತ್ರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟುವಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೆಚ್ಚಮಾಡುವ ದಂಡಾಳು ತಿಳಿಗೇಡಿಯೇ ಸರಿ. ತನ್ನ ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೆಚ್ಚಮಾಡುವವನು ತಿಳಿಗೇಡಿಯಾಗದಿದ್ದರೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು.

(೩೧) ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಡೆತನಕ ಇರುವವರೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬೇಡಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ಕರಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನೀವು ಬರಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಇರಬೇಕು.

(೩೨) ನೀವು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯಿರಿ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾಗಿರಿ. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಆಶಾಭಂಗ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ.

(೩೩) ಬಾಣ ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೂ, ತುಬಾಕಿ ಹಾರಿಸಲಿಕ್ಕೂ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲ ರಿಗೂ ಬರಲೇಬೇಕು.

(೩೪) ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತರಾಗಬೇಡಿರಿ. ವಿನೋದ ಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬೇಟೆಯಾಡಬಹುದು.

(೩೫) ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಮಾಡಿರಿ. ಅವರ ಸಂಗಡ ಹಗಲೆಲ್ಲ ನಗುತ್ತಿರಬೇಡಿರಿ.

(೩೬) ಪ್ರತಿ ದಿವಸ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಗಾರಿಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿರಿ.

(೩೭) ಸೂರ್ಯನು ಒಂದು ರಾಶಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ರಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ತುಬಾಕಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿರಿ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಅರಿತು ಜನರು ಆತನು ಮಾಡುವ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.

(೩೮) ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರೂ, ಆಳುಗಳೂ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನವಿಟ್ಟು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ; ಏಕೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಅವರು ಜನರನ್ನು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಬಹುದು.

(೩೯) ಅರ್ಜಿದಾರರನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತರಲಿಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರಿ.

(೪೦) ಕೊತ್ತವಾಲನ ಅಧಿಕಾರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ನೀವು ವಿಶೇಷ ಗಮನಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕೊತ್ತವಾಲ ನಿಲ್ಲದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕೊತ್ತವಾಲನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರಿ. ಈ ಕೊತ್ತವಾಲನು ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವನೂ, ಜನರನ್ನು ಬಲ್ಲವನೂ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನೂ ಆಗಿರಬೇಕು."

ಕೊತ್ತವಾಲನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮಹತ್ವದವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ.

(ಅ) ಕೊತ್ತವಾಲನು ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಅದರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಮನೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಉಳಿದ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನ ಹೆಸರು, ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಊರಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳು, ಅವರವರ ಹೋರೆಯಂತೆ* ಜನರ ವಿಭಾಗಗಳು, ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿರಬೇಕು. ಅವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯವರಿಂದ ಜಗಳ ಮುಂತಾದುದು ಆಗದಂತೆ ಹೊಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಕಾವಲುಗಾರನನ್ನಿಟ್ಟು, ಜನರ ಆಸ್ತಿ ಜೀವಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕಾವಲುಗಾರನು ತನ್ನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಡೋಣ, ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ, ಕಳವುಗಳು ಆಗದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಿಡಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಯಾರಾದರೂ ಹೊರಗಿನವರು ಬಂದರೆ ಅವರ ಊರು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡು ಅವರಿಂದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟುವಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೆಚ್ಚಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅವರಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೀತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ಈ ವಿಚಾರದ ಉದ್ದೇಶವು ಅವರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹರಣಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರು ದುಂದುಗಾರರು ಅಥವಾ ಮೋಸಗಾರರು ಆಗಬಾರದೆಂದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

* ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ.

(ಆ) ಕೊತ್ತವಾಲನು ಸರಕಾರದವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ನಿಜವಾದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವಯಾವ ಜನರು ಯಾವಯಾವ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಳುಗಳನ್ನು ಅವನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(ಇ) ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳವುಗಳು ಆಗಕೂಡದೆಂದು ಊರಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜನರನ್ನಿರಿಸಬೇಕು.

(ಈ) ಸಂಶಯಾಸ್ಪದರಾದ ಹೊರಗಿನ ಜನರನ್ನು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಬರಗೊಡಬಾರದು.

(ಉ) ಅವನು ಜನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಳ್ಳರನ್ನೂ, ಸುಲಿಗೆಯವರನ್ನೂ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಜನರು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವರೆಂದು ತಿಳಿಸಬೇಕು.

(ಊ) ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತೀರಿಹೋದರೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೊತ್ತವಾಲನು ಅವನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದರ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ಸತ್ತ ಮನುಷ್ಯನ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಸರಿಯಾದ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥನು ಗೊತ್ತಾದ ಬಳಿಕ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೊತ್ತವಾಲನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನದಿಂದಲೂ, ಸದಸದ್ವಿಚಾರದಿಂದಲೂ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ, ಕಾನಸ್ಟೇಬಲನೊಪಲಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅಂದಾದುದುಂದಿಯು* ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಬಹುದು.

(ಎ) ತನ್ನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾರಾಯಿಯು ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಕೊತ್ತವಾಲನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಹೆಂಡಕುಡುಕರು, ಹೆಂಡಮಾರುವವರು, ಅಥವಾ ಹೆಂಡಮಾಡುವವರು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅವರನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಂಡಿಸಬೇಕು.

* ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ.

(ಎ) ಹಣವುಳ್ಳವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಮಾರುವುದಕ್ಕೆ ತೆಗೆಯದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು, ಕಾಳಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನೇರಿಸತೊಡಗಿದರೆ ಅದನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕಟ್ಟುಮಾಡಬೇಕು.

(ಐ) ಪರ್ವಾದಿನ್ ತಿಂಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರ ರಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಿವಸ ನವರೋಜ್ ಹಬ್ಬವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಕೊತ್ತವಾಲನು ಬಹು ಸಮಾರಂಭದಿಂದ ನಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅವನು ಮಾಡಿಸುವ ಉಳಿದ ಹಬ್ಬಗಳಾವುವೆಂದರೆ:— ಪರ್ವದೀಯ ತಿಂಗಳ ೧೯ನೆಯ ದಿವಸ, ಉರ್ದಿಬಿಹಿಷ್ಟ ತಿಂಗಳ ೩ನೆಯ ದಿವಸ, ಮುರ್ದಾದ ತಿಂಗಳ ೭ನೆಯ ದಿವಸ, ಆಬಾನ್ ತಿಂಗಳ ೧೦ನೆಯ ದಿವಸ, ಆಜರ್ ತಿಂಗಳ ೯ನೆಯ ದಿವಸ, ದಯ್ ತಿಂಗಳ ೮ನೆಯ, ೧೫ನೆಯ ಮತ್ತು ೨೩ನೆಯ ದಿವಸಗಳು, ಬಹಮನ್ ತಿಂಗಳ ೨ನೆಯ ದಿವಸ, ಇಸ್ಫಂದಾದ್ ತಿಂಗಳ ೯ನೆಯ ದಿವಸ; ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

(ಒ) ನವರೋಜಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ದೀವಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಹಗಲು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಗಾರಿಗಳನ್ನೂ, ಇರುಳು ನಕರ (ಸಣ್ಣ ನಗಾರಿ) ವನ್ನೂ ಬಾರಿಸಬೇಕು.

(ಓ) ವಿಶೇಷವಾದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದಾಗ ಹೆಂಗಸರು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಕೂಡದು.

(ಔ) ಹಿಂದೂಜನರು ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಸ್ಥಳವೂ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನೊಯ್ಯುವ ಸ್ಥಳವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಹೆಂಗಸರೂ, ಗಂಡಸರೂ ಒಂದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಕೂಡದು.

೭ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಕ್ಕರನ ಧರ್ಮ (ಮತ) ವಿಚಾರಗಳು

“ಅಕ್ಕರಬಾದಷಹನ ಧರ್ಮವಾವುದು?” ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹಲವು ಜನರು ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿ ಉತ್ತರಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅವನು

ಸುಧಾರಿಸಿದ ಮುಸಲ್ಮಾನರವನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಹಲವರು ಅವನಿಗೆ ಪಾರ್ಸಿಮತದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅನೇಕರು ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನು ಹಿಂದೂ ಜನರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಬೆಳೆಸಿದನೆಂತಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ದೇವರಿಗೂ ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟನೆಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಂದು ಹೊಸ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಈ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ತಥ್ಯಾಂಶವೆಷ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುವೆವು.

ಅಕ್ಕರನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯವನ್ನು ಕಲಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ಬಾಲ್ಯವು ಕಷ್ಟದಲ್ಲೇ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಸಿವಾಜಿಯಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕಡೆತನಕ ಓದಲಿಕ್ಕೂ, ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವನ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಯೂ, ಶೋಧಕ ದೃಷ್ಟಿಯೂ, ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅಕ್ಕರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದಾಗ, ಉತ್ತರಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅರಸರು ಅವನ ಕಡುಹಗೆಗಳಾಗಿದ್ದರು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಣೆ (ಶಾಂತಿ)ಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಶೂರನಾದ ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನು ದ್ರೋಹಬಗೆದು ಸ್ಥಾನಚ್ಯುತನಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಕೊಲೆಗಡುಕನಿಂದ ಕೊಲೆಯಾದನು. ಕಯ್ಕಳಗಿನ ದಳವಾಯಿಗಳು ಆಗಾಗ ಬಂಡಾಯವೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೂಜನರ ನೆರವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ದೊರೆಯುವ ಬಗೆಯಾವುದು? ಅವರ ಧರ್ಮ ಬೇರೆ, ಅಕ್ಕರನ ಧರ್ಮ ಬೇರೆ; ನಡೆನುಡಿಗಳಾದರೂ ಭಿನ್ನವಾದವು. ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ಕಡುಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನ ರಾಜ್ಯವು ಹುಮಾಯುನನ ರಾಜ್ಯದಂತೆ ಕೆಲವು ದಿವಸ ಬಾಳಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಲಯಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು.

ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಆಗಿನ ಕಾಲವು ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆಯಲಿಕ್ಕನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಅಳಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಕುರಾನಿನಲ್ಲಿ

ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ಸುನ್ನಿ ಮತದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಉಲ್ಮಾಯೆಂಬ ಸಂಘ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದರಸರು ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಗಳಿಗೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಉಲ್ಮೆಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಹುಮಾಯನನು ತಿರುಗಿ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಸಿಯಾ ಮತದ ಮೊಗಲರ ಒಲುಮೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಸಿಯಾಮತದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಜನರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇರಾಣ ದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ಸುಫಿಯೆಂಬ ಮತವು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಉಲ್ಮೆಯವರು ಈ ಹೊಸ ಮತದವರ ಕಡುಹಗೆಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಮೊದಲಿನಿಂದ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಮತಾಭಿಮಾನವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಬರಬಾದಷಹನ ತಾಯಿಯು ಇರಾನ್ ವಂಶಜಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ವಿಚಾರಗಳು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇರಾನ್ ದೇಶದವರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವನ ಪೂರ್ವಜರ ಧರ್ಮನಿರಭಿಮಾನವೂ ಅವನಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ಉಲ್ಮೆಯವರು ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನವು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಫಲವಾದಂತೆ ಕಂಡುಬಂತು. ಇದೇ ಹುರುಪಿನಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜೋಧಪುರ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನೊಳನುಗ್ಗಿದನು (೧೫೬೧); ಅಜಮೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಸೀದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಸಾಧುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸೆಲೀಮನು ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ, ತನ್ನ ಹರಕೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಗ್ರಾದಿಂದ ಅಜಮೀರದ ನರಗೆ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ನಡೆದು ಹೋದನು* (೧೫೭೧).

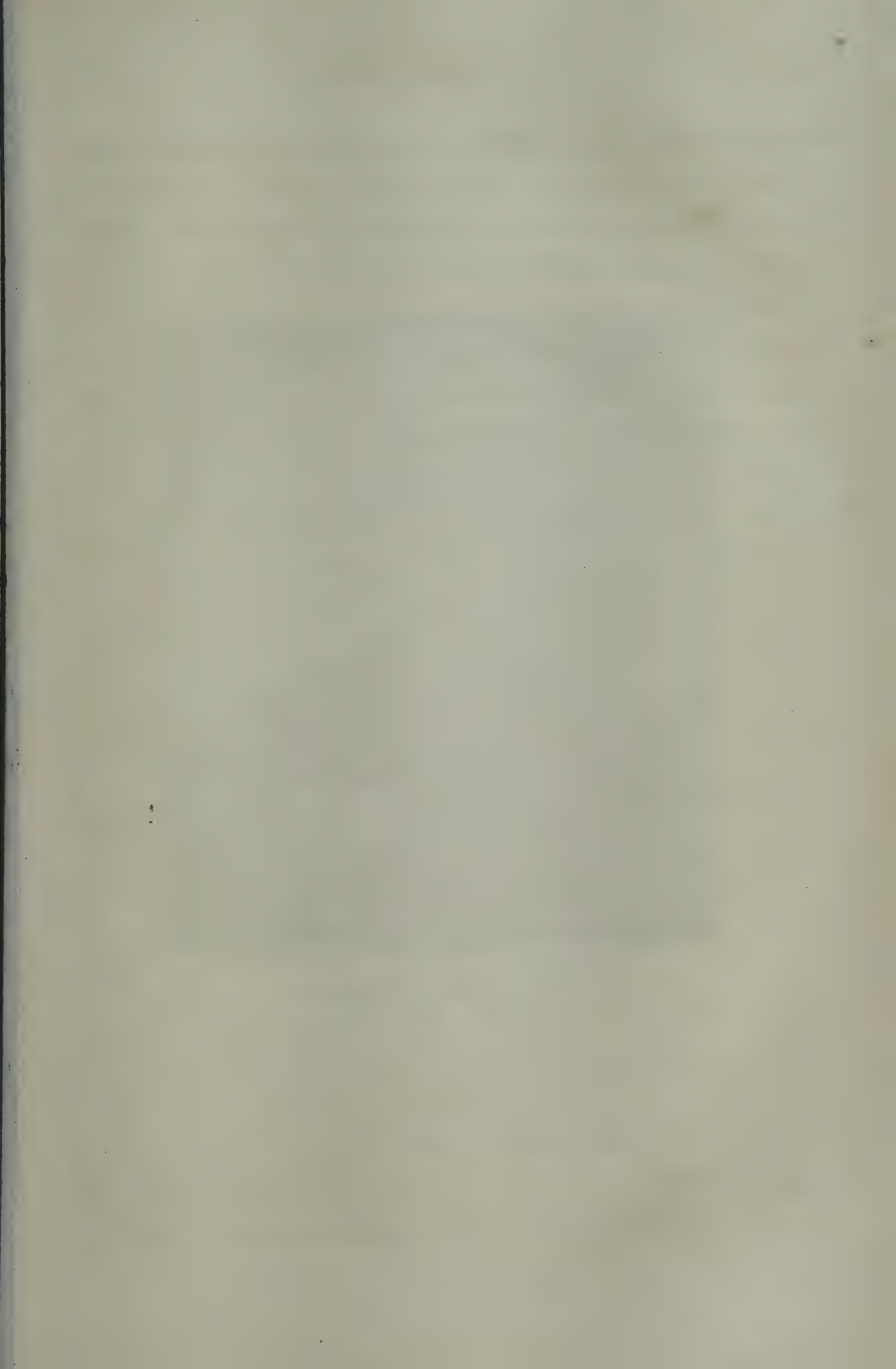
ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಕ್ತಿಗಳು ಬಾದಷಹನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂಜನರ ನೆರವು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ, ರಜಪೂತರು ತೋರಿಸಿದ ಕಲಿತನವೂ, ಅಭಿಮಾನವೂ ಅವನನ್ನು

* ಆಗ್ರಾದಿಂದ ಅಜಮೀರವು ೨೦೦ ಮೈಲು ದೂರವಿರುತ್ತದೆ.

ಬೆರಗುಮಾಡಿದ್ದು. ಆದಕಾರಣ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಬೆಂಬಲ ವನ್ನಾಗಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವು ಅವನಲ್ಲಿ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ನಯಭಯದಿಂದ ರಜಪೂತ ರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆರಡು ಸಂಗತಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಅವು ಅಕ್ಕರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಹಮ್ಮದೀಯಧರ್ಮದಿಂದ ತಿರುಗಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು, ಹಿಂದೂಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ಉಳಿದ ಧರ್ಮದ ಜನರಿಗೂ ಪ್ರಿಯಕರವಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಈ ಸಂಗತಿ ಗಳಾವನೆಂದರೆ:—

೧ನೆಯ ಸಂಗತಿಯಾವದೆಂದರೆ—ಮೇವಾಡರಾಜ್ಯದ ರಾಣಿಯೂ ಪರಮಭಗವದ್ಭಕ್ತಳೂ ಆದ ಮಿರಾಬಾಯಿಯ ದರ್ಶನವು. ಈ ಸಾಧ್ವಿಯ ಹೆಸರು ಉತ್ತರ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಸಿಂಧುನದಿಯಿಂದ ಗಂಗಾನದಿಯವರೆಗೂ, ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ವಿಂಧ್ಯಾದ್ರಿಯವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದಷ್ಟೇ. ಈ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಳು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರವಾದ ಪದಗಳು ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಅಕ್ಕರಬಾದಷಹನು ಈ ಪದಗಳನ್ನೂ, ಆಕೆಯ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಭಕ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಆಕೆಯ ದರ್ಶನಲಾಭಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ತನ್ನ ಗಾಯಕನಾದ ತಾನಸೇನನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಡಂಬಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಭಕ್ತಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ, ಮೇವಾಡದ ರಜಪೂತರಿಗೂ ಮೊದಲಿಸಿಂದಲೂ ಕಡುವೈರ. ಹಿಂದಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವದ್ವಿನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ-ರಜಪೂತರ ನಡುವೆ ಆದ ಘೋರ ಯುದ್ಧವೂ, ಅಖಂಡ ರಕ್ತಪಾತವೂ, ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ಕೊಲೆಯೂ ಎಲ್ಲ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದಷ್ಟೇ. ಅಕ್ಕರಬಾದಷಹನು ಏನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವನಿಗೆ ಮಿರಾಬಾಯಿಯ ಅಂಗುಷ್ಠವನ್ನಾದರೂ ನೋಡಗೊಡುವ ಸಂಭವವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾದಷಹನು ದಾನ-ದಂಡ-ಭೇದಗಳಿಂದ ಆಗದ ಕೆಲಸವನ್ನು

ಬೈರಾಗಿ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ಅಕ್ಕರನು

ನೋಸದಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಎತ್ತುಗಡೆಮಾಡಿದನು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಬೈರಾಗಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಸಂಗಡ ಯಾರನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳದೆ, “ಜಯ ಕೃಷ್ಣ, ಜಯ ಸೀತಾರಾಮ” ಎಂದು ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಅಗಸೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ಯಾರಿಗೂ ಎನೂ ಸಂಶಯಬಾರದ್ದರಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಧರ್ಮಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದರು. ಮುಂದೆ ದಿನಾಲು ಮಿರಾಬಾಯಿಯು ಭಜನೆಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಾವು ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಒಂದು ದಿನ ಭಜನೆ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನು ಆಕೆಯ ಪಾದಕ್ಕೆರಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದು ವಜ್ರದ ಹಾರವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಿರಾಬಾಯಿಯು ಬೆರಗಾಗಿ “ಬೈರಾಗಿಗಳ ಹತ್ತರ ಇಂತಹ ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ಹಾರವಿರುವ ಬಗೆ ಎಂತು” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಬಾದಷಹನು “ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬರುವಾಗ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಹಾರವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ದಯಮಾಡಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನು. ಮಿರಾಬಾಯಿಯು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿ ಆ ಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು.* ಈ ವಜ್ರ ಹಾರವೇ ವಿಷವೃಕ್ಷವಾಗಿ ಗಂಡ ಹೆಂಡ್ಂದಿರನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ಮಿರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿತು. ಬಳಿಕ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಣಿನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿ ಅವನು ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸೊಲಿಸಿ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಮುಂದೆ ಆಕೆಯು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ೬ ತಿಂಗಳು ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿಯೂ, ೬ ತಿಂಗಳು ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

೨ನೆಯ ಸಂಗತಿಯಾವದೆಂದರೆ ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ಲನ ಸಹವಾಸವೂ, ಗೆಳೆತನವೂ. ಇವು ದೊರೆದ ಬಗೆಯು ಹೇಗಂದರೆ:—ಮಹಮ್ಮದೀಯರಲ್ಲಿ ೧೨ ಮಂದಿ ಇಮಾಮರಾಗುವರೆಂತಲೂ, ೧೨ನೆಯ ಇಮಾಮನಾದ

* ಈ ಕಥೆಯ ನಿಜತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವರು ಆಕ್ಷೇಪ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಿರಾಬಾಯಿಯು ೧೪೧೯ರಿಂದ ೧೪೬೯ರ ವರೆಗೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಷ್ಟರನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲೆಂದು ಜೀವ್ವ ಕಜಿನ್ಸ್ ಎಂಬವರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಿಜವಾದರೆ ಈ ದಂತ ಕಥೆಗೆ ಆಧಾರವೇನು? ಇದು ಬಹು ಜನ ಸಮ್ಮತವಾದರೂ ವಾದಗ್ರಸ್ತ ವಿಷಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಹದಿಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನೆಂತಲೂ ಒಂದು ಪುರಾತನ ಭವಿಷ್ಯವಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಮಹಮ್ಮದ್ ಪೈಗಂಬರನ ಅಳಿಯನಾದ ಅಲ್ಲಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಇಮಾಮನಾದನು. ಬಳಿಕ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಹಸೇನ-ಹುಸೇನರು ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಇಮಾಮರಾದರು. ಮುಂದೆ ಹುಸೇನನ ವಂಶದವರು ೯ ಮಂದಿ ಇಮಾಮರಾಗಿ ಹೋದರು. ೧೨ನೆಯ ವನಾದ ಮಹದಿಯು ಕೆಲವು ದಿವಸವಿದ್ದು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ೧೫೯೧-೯೨ರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ದೃಶ್ಯನಾಗಿ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಜನರ ಸುಖವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವನೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಈ ಮಹದಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಉಲ್ಮಿಯವರ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಗೂ, ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೂ, ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಬೇಸತ್ತು, ಬೇಗನೆ ಮಹದಿಯನ್ನು ಕಳುಹೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶದೊಳಗೆ ಭಿನ್ನವಾದ ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಗಳ ತತ್ವಗಳು ಹುರುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮಗಳನಕಾ ಸರಿಯೇ ಸರಿ; ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಕಬೀರ ನಾನಕರು* ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಎತ್ತುಗಡೆಯು ಬಹು ದಿವಸದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪೋರ್ತುಗೀಸರು ಗೋವೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು (೧೫೧೦), ಕ್ರಿಸ್ತಧರ್ಮವನ್ನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಇವಲ್ಲದೆ ಇರಾನ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ† ಸುಫಿ ಮತವು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸುಫಿ ಮತದ ಗೃಹಸ್ಥರೇ ಅಕ್ಕರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

* ಕಬೀರನ ವಿಷಯವಾಗಿ “ ಭರತಖಂಡದ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರೂ, ಧರ್ಮಸುಧಾರಕರೂ ” ಪುಟ ೫೩-೬೨ ನೋಡಿರಿ. ನಾನಕನು ೧೫೬೯ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ೧೫೩೯ರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು. ಇವನೇ ಸೀಕರ ಮೊದಲನೆಯ ಗುರುವು: ಇವನು ಬರೆದ ಆದಿಗ್ರಂಥವೇ ಸೀಕರ ಧರ್ಮಪುಸ್ತಕವು.

† ಸುಫಿ ಧರ್ಮದವರು ಅಗ್ನಿ-ಸೂರ್ಯರನ್ನು ಮುಖ್ಯ ದೇವರೆಂದು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ನಗರ (೯೬) ವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸೇಖಮು ಬಾರಕನೆಂಬೊಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನಗೃಹಸ್ಥನಿದ್ದನು. ಇವನ ಪೂರ್ವಜರು ಅರಬಸ್ಥಾನದಿಂದ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇವನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮದ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೋದಿ, ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಭಾಂಡಾಗಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಗೂ ಇರಾನ್, ತಿಬೇಟ್ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಹೋಗಿಬಂದನು. ಇವನು ಬಹು ದಿವಸ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಸುಫಿ ಧರ್ಮವೇ ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅರಸರು ಸ್ವಜಾತೀಯ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಂಬಳಿಹಾಕಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಇವನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಸೇಖಮುಬಾರಕನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಅಬುಲ್ಫಾಯಿಜಿ, ಅಬುಲ್ಫಾಜಲ್ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಸೇಖಮುಬಾರಕನು ಸುಫಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುನ್ನಿ ಮತದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಗೆತನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದನು. ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ತೊಂದರೆಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಅವನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಸುಳ್ಳು ಸುಳ್ಳು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುತ್ತಾ ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಅವನ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಪರಾಧವನ್ನು ಹೊರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅವನು ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನು. ಬಳಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸರಕಾರದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುಗೋಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಸೇಖಮುಬಾರಕನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಅಬುಲ್ಫಾಯಿಜಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ಸುಫಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನು ಕವಿಯೂ ವೈದ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಡವರಿಗೆ ಮದ್ದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರೋಗಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಉಪಚಾರವನ್ನೂ

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. * ಆದಕಾರಣ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವನ ಮುರವೊತ್ತು † ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು.

ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಓಡಿಹೋದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ ಅಬುಲ್ ಫಾಯಿಜಿಯು ಸರಕಾರದವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹೊಲಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ತನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು, ಆ ಊರಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ಕಾದರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಆ ಕಾದರನು ಸುನ್ನಿ ಮತದವನಾದುದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ನೂಕಿಸಿ, ಹೊರಗೆ ತಳ್ಳಿಸಿ, ಆವೂರಲ್ಲಿರಗೊಡಬಾರದೆಂದು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಬರೆದನು. ಅಕ್ಷರನು “ ಎತ್ತು ಈಯಿತೆಂದ ಕೂಡಲೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸು” ಎಂದು ಹುಕ್ಕುಮು ಕೊಡುವ ಬಾದಷಹನಲ್ಲದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಬರೆಹವನ್ನು ನೆರೆನಂಬದೆ ತಥ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಬುಲ್ ಫಾಯಿಜಿಯನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ಬರೆದನು. ಆಗ ಆ ದುಷ್ಪಾಧಿಕಾರಿಯು ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ಸಫಲವಾಯಿತೆಂದೆಣಿಸಿ, ಬಹಳ ಹಿಗ್ಗಿ, ಕೂಡಲೆ ಅವನನ್ನು ಬಾದಷಹನ ಬಳಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಬುಲ್ ಫಾಯಿಜಿಯು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಅವನ ವಿದ್ಯೆಗೂ, ಜಾಣತನಕ್ಕೂ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು. ಮುಂದೆ ಅಬುಲ್ ಫಾಯಿಜಿಯು ಬಾದಷಹನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಯಾದನು (೧೫೮೦). ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಅವನು ಬಹು ದಿನಸ ಬದುಕಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಒಟ್ಟು ೧೦೭ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಸತ್ತನು (೧೫೮೭). ಅವನ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದಲ್ಲಿ ೪,೩೦೦ ಗ್ರಂಥಗಳಿದ್ದುವು.

* ಸ್ವಾರ್ಥವ ಬಿಟ್ಟು ಲೋಕದ ಪರಾರ್ಥವ ಮಾಡುವವರುತ್ತಮರ್ ಕರಂ |

ಸ್ವಾರ್ಥಕೆ ಹಾನಿಗೆಯ್ಯದೆ ಪರಾರ್ಥಕೆ ಯತ್ನಿ ಪರತ್ತಿಮಧ್ಯಮರ್ ||

ಸ್ವಾರ್ಥಕೆ ತಾಂ ಪರಾರ್ಥವ ವಿಘಾತಿಸುವರ್ನರಣಾಕ್ಷಸರ್ಗಡಾ |

ಸ್ವಾರ್ಥಮುಮಿಲ್ಲದಕ್ಕಟ ಪರಾರ್ಥವ ಕೀಳ್ವರನೇನನೆಂದವೆಂ ||

(ಬ. ನೀತಿಶತಕ.)

† ಪ್ರಭಾವ.

ಅಬುಲ್ಫಾಯಿಜಿಗಿಂತ ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಅಬುಲ್ಫಾಜಲ್ಲನು ಅಕ್ಕರಬಾದಷಹನ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದನು. ಇವನು ತನ್ನ ಅಪ್ಪ, ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ಸುಫಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದನು. ಇವನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೋದಿ ಓದಾಳಿಯೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು. ಇವನ ಜಾಣ್ಮೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟು. ಇವನು ೧೮, ೨೦ ವರುಷದವನಾಗಿದ್ದಾಗ ಇವನಿಗೆ ಒಂದು ಇಸ್ವಹಾನಿಯೆಂಬ ಹರಕು ಗ್ರಂಥವು ದೊರೆಯಿತು. ಆಗ ಇವನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಅದರ ಹರಿದುಹೋದ ಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಬಳಿಕ ಅದೇ ಪುಸ್ತಕದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರತಿಯು ದೊರೆಯಿತು. ಆಗ ಇವನು ಬರೆದುದೂ ಮೂಲಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿದ್ದುದೂ ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಹೋಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ಇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿತು.

ಅಬುಲ್ಫಾಜಲ್ಲನಿಗೆ ಪಾರ್ಸಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಹಿಂದೂ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಐಹಿಕಸುಖವನ್ನು ಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ದರಬಾರಿಗೆ ಎರಡು ಸಾರಿ ಕರೆಕಳುಹಿದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ವರುಷಗಳು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಅಣ್ಣನಾದ ಅಬುಲ್ಫಾಯಿಜಿಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥತೆಯಿಂದ ಅವನು ದರಬಾರಿಗೆ ಬಂದನು (೧೫೒೪). ಬಾದಷಹನು ಅವನ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಜಾಣ್ಮೆಗೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಮರುಳಾದನು. ಅವರವರಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಸ್ನೇಹವು ಬೆಳೆಯಿತು.* ಮುಂದೆ ಬಾದಷಹನು

* ದುರಿತದ ಕೃತ್ಯದಿಂ ತೊಲಗಿಸಲ್ ಹಿತಕಾರ್ಯದೆ ಯೋಜಿಸಲ್ಲು ಳೋ |
ತ್ಕರವ ವಿಕಾಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಸ ತಕ್ಕುದ ತಾಂಮುಟ್ಟಿಸಲ್ಪಿ ಪತ್ತಿನೊಳ್ ||
ಪೂರೆಯಲುವಿಾಯಲೂಂ ಸಮಯದೊಳ್ಳೆ ಟ್ಪಿಡಿರ್ದಸನಾವನಾ ಮಹಾ |
ಪುರುಷನೆ ಮಿತ್ರನೆಂದುಸುರ್ದಸರ್ ನಯಶಾಸ್ತ್ರ ಬಲ್ಲವ ಸಜ್ಜನರ್

ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತೊಡಗಿದನು.

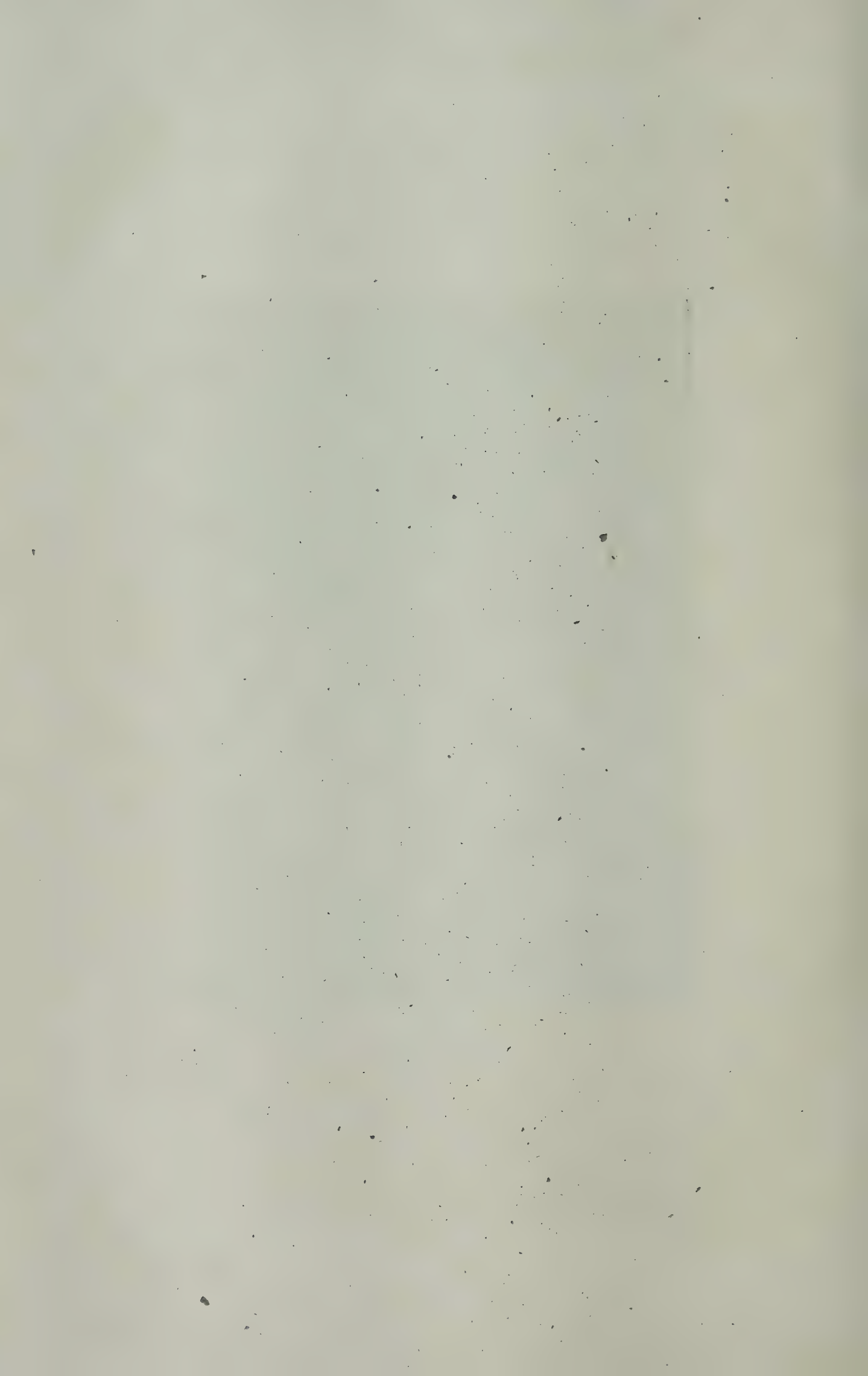
ಅಕ್ಕರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಮೊದಲು ೨೫ ವರುಷಗಳ ವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಡುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿದನು. ಮುಂದೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ದೊರೆಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಜನರನ್ನು ಸೀಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಆಗಾಗ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದಿದ್ದರೂ ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಜನರ ಸುದೈವದಿಂದಲೋ, ಮೊಗಲರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದಲೋ, ಅವನು ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿದನು. ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಮದಗಜಕ್ಕೆ ಅಂಕುಶದಂತೆ ಇದ್ದನು. ಇವನು ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬೇರೆ ಧರ್ಮದವರನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುವದು, ತಿಳಿಗೇಡಿತನದ ಪರಮಾವಧಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗಿನ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅವಿಚಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಪುಜೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೇರಿಸಿದುದೇ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಎನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಯ ಅರಮನೆಯ ಇಬಾದತ್ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗುರುವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನ ಮುಂದೆ, ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನಿಗೂ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಧರ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ವಾದವಿವಾದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪಂಡಿತರೊಳಗೇ ಕುರಾನಿನ ಅರ್ಥವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತಭೇದವಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ಜನರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಂದಿ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸುನ್ನಿ ಮತದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.* ಆದರೆ ಸಿಯಾ ಮತದವರು ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ

* ಜಾರ್ಜ್ ಸೇಲ್ ಸಾಹೇಬರು ಮಾಡಿದ ಕುರಾನಿನ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರ ಪುಟ ೩೧೮ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್

ಒಡಂಬಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಗುರುವಾರದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ಲನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವಾದಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಬಾದಷಹನು ನಾಲ್ವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ* ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಬಂತು. ಕಡೆಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುನ್ನಿಗಳೊಳಗೇ ಮತಭೇದವಾಯಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಡದಂತೆ ಆಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ಲನು ಒಂದು ಬಹಳ ಗೌರವದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಾದ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—“ಕುರಾನೂ ಅದರ ಟೀಕುಗಳೂ ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪಂಡಿತರೆಂದೆನಿಸಿ † ಕೊಳ್ಳುವ ಉಲ್ಮೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ವಾದಗ್ರಸ್ತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನ ತೀರ್ಪನ್ನೇ ಸರ್ವರೂ ಮಾನ್ಯಮಾಡಬೇಕು.”

* ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ೮-೧೦ ಮಂದಿ ಹೆಂಡಂದಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೆಯವಳು ಅವನ ಕಕ್ಕನಾದ (ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ) ಹಿಂಡಾಲ ಮಿರ್ಜಾನ ಮಗಳು; ಈಕೆಯು ಬಂಜೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಎರಡನೆಯವಳು ಅವನ ಸೋದರತ್ತಿಯ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು. ಈಕೆಯು ಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಳು. ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ರಾಜಾ ಭಗವಾನ್‌ದಾಸನ ತಂಗಿಯಾಗಿದ್ದಳು; ಅಕ್ಬರನು ಈಕೆಯನ್ನು ೧೫೬೦ ರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅಕ್ಬರನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಬಲಾಚೆಲುವೆಯಾಗಿದ್ದಳು; ಈಕೆಯು ಮೊದಲು ಅಬ್ದುಲ್‌ವಾಸಿ ಯೆಂಬವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ೫ನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಜೋಧಬಾಯಿಯಿಂದ ಸೆಲೀಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ೬ನೆಯ ೭ನೆಯ ಮತ್ತು ೮ನೆಯ ಹೆಂಡಂದಿರು ಮುಸಲ್ಮಾನರಾಗಿದ್ದರು. ೯ನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಕ್ರಿಸ್ತಮತದವಳಾದ ಮೇರಿಯೆಂಬವಳೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲದ ಹೆಂಡಂದಿರು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೋಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು “ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಮಹಮ್ಮದನು ಅವನ ಭವಿಷ್ಯವಾದಿಯು” ಎಂದೆನ್ನ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮುಂದೆ ಬಾದಷಹನು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು.

† ಇಂತು ಉಲ್ಮೆಯವರಧಿಕಾರವು ಮುರಿದುಹೋದ ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನು ಉಲ್ಮೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನೂ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನನ್ನೂ ಮಕ್ಕಾ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಕಳುಹಿದನೆಂದು ಟಾಲ್ಪಾಯ್ಸ್ ಜ್ವೀಲರ್ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಉಲ್ಲೇಯವರೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿದರು. ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಯಿತು.. ಅವರು ಸಂಸಾರಿಗಳಾದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಿಡಲೇಳಿಸಿದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಬಾದಷಹನ ಕಯ್ಯೆಳಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೂ ಉಪನ್ಯಾಯಾಧೀಶರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಬಾದಷಹನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅವರ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲು ಬೀಳುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಅವರು ಹೇಗೆನಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರು. ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ, ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಒಬ್ಬಬ್ಬರ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರು ಬಾದಷಹನೇ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನೆಂದು ಒಡಂಬಟ್ಟರು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ ತೂರಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಒಂದು ಲೇಖನವನ್ನು ಬರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲರ ರುಜುವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಮದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಧರ್ಮದ್ವೇಷವೆಂಬ ಕೆಟ್ಟ ರೋಗವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ದೇಶದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಧರ್ಮಕ್ರಾಂತಿ ಎನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಿದುದು ಅಕ್ಕರ, ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲರ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಫಲವೇ ಸರಿ. ಧರ್ಮಕ್ರಾಂತಿಯು ಇಷ್ಟು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಆದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು ಅಪೂರ್ವವೇ ಸರಿ.*

* ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ವಿಲಾಯತಿಯಲ್ಲೂ ಧರ್ಮಕ್ರಾಂತಿಯು ನಡೆಯಿತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಅರಸನಾದ ೮ನೆಯ ಹೆನ್ರಿಯು (೧೫೦೯-೪೭) ಯುರೋಪಖಂಡದ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮ ಗುರುವಾದ ಪೋಪನೊಡನೆ ಬಗಳವಾಡಿ, ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಧರ್ಮಮುಖ್ಯಸ್ಥನೆಂದು ಸಾರಿ, ಎಷ್ಟೋ ಮಠಗಳನ್ನು ಸುಲಿದು, ಧರ್ಮಬೋಧಕರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಪಡಿಸಿದನು. ಅವನ ಮಗನಾದ ೬ನೆಯ ಎಡ್ವರ್ಡನು (೧೫೪೭-೫೩) ವಿರುದ್ಧ (ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟೆಂಟ್) ಮತವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲು ಎತ್ತುಗಡೆ ಮಾಡಿದನು. ಮುಂದೆ ಈ ಎಡ್ವರ್ಡನೇ ಅಕ್ಕನಾದ ಮೇರಿಯು ಪಟ್ಟವೇರಿ, ಕ್ಯಾಥೊಲಿಕ್ ಮತದವರ ಪಕ್ಷಹಿಡಿದು, ವಿರುದ್ಧ ಮತದವರನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ಬಡಿದಾಟವು ೩ನೆಯ ವಿಲಿಯಮ್‌ನು (೧೬೮೯-೧೭೦೨) ಪಟ್ಟವೇರುವವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು (ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಗ್ರಹ ೨ನೆಯ ಭಾಗ ಪುಟ ೧೬-೨೮ ನೋಡಿರಿ).

ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಇಬಾದತ್ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನರು ಕೂಡಿದಾಗ ಅಕ್ಬರನೇ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ೧೨ನೆಯ ಇಮಾಮನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿದ್ದ ೭೨ ಮತಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವನೆಂದು ಸಾರಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಚಕಿತರಾಗಿ ತಲೆದೂಗಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಬಾದಷಹನು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮನಿಬಂಧನೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು. ಅವನು ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ತರುವವರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಪೆರೆಯುಜ್ಜಿದ ಹಾವಿನಂತಾದನು. ಅವನು ಮುಂದೆ ದಿನ್-ಈ-ದಿಲಾಹಿ (ದೇವರ ಧರ್ಮ) ಎಂಬ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದನು. ಅದರೊಳಗಿನ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:— (೧) ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ; (೨) ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವುಂಟು; (೩) ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗುವದೇ ಮುಕ್ತಿಯು; (೪) ಅಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯರು ದೇವತಾಂಶರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೇ ಬಾದಷಹನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ದಿನಾಲು ಮಾಡುವ ದೇವತಾಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಸಿ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು; ಹಿಂದೂ ಜನರ ಪೂಜಾಪುರಸ್ಕಾರದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು; ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪಾರ್ಸಿ ಶಕವೇ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುನಾಡಿದನು; ಮತ್ತು ಭಗವಾನ್‌ದಾಸ, ಮಾನಸಿಂಗ, ತೋದರಮಲ್ಲ, ಬೀರಬಲ್ ಮುಂತಾದ ಹಿಂದೂಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮನಸಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.*

ಈ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ವೀರಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಬಿತ್ತು; ಇವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲು ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಟ್ಟು ರಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತಳಮಳಿಸಹತ್ತಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಆಡಿ ತೋರಿಸ

* ರಾಜಾಮಾನಸಿಂಗನು ೭೦೦೦ ಮಂದಿ ಸವಾರರ ಮನಸಬ್ದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಬಾದಷಹನ ಮಕ್ಕಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮನಸಬ್ದಾರಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಲಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಈ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನೇ ಕಾರಣನೆಂದೆಣಿಸಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕರಕರನೆ ಹಲ್ಲುಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾದಷಹನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನ ಅವಿನಯವು ಅವರ ದ್ವೇಷವೆಂಬ ವೃಕ್ಷದ ಫಲವೇ ಸರಿ. ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲನ ಕೊಲೆಯೂ ಈ ಮಾತ್ಸರ್ಯಬುದ್ಧಿಯ ಪರಿಣಾಮವೇ.*

ಅಕ್ಕರನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನ-ಸುಫಿ ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರು. ಈ ಯೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ತತ್ವಗಳು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಪೂರ್ತುಗೀಸರು ಗೋವೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಂದಿನಿಂದ ಅವನು ಕ್ರಿಸ್ತಮತದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬಾದಷಹನು ಗೋವೆಯ ಅಧಿಪತಿಗೆ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಸ್ತಧರ್ಮ ವಿಶಾರದರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದನು. ಅದರಂತೆ ರೊಡೊಲ್ಫೊ ಆಕ್ವಾವಿವಾ, ಮಾನ್‌ಸೆರೆಟೊ, ಎನ್ರಿಕ್ವೀಸರೆಂಬ ಮೂರು ಮಂದಿ ಪಾದ್ರಿಗಳು ಫತ್ತೇಪುರ ಸಿಕ್ರಿಗೆ ಬಂದರು. ಇವರೊಳಗೆ ರೊಡೊಲ್ಫೊ ಆಕ್ವಾವಿವಾಯೆಂಬವನು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಬಾದಷಹನು ಅವರು ತಂದ ಬೈಬಿಲ್ಲೆಂಬ ಧರ್ಮಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಯೇಸು-ಮೇರಿಯವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡುದಲ್ಲದೆ ಫಾಯಿಜಿಗೆ ಬೈಬಿಲ್ಲನ್ನು ಪಾರ್ಸಿಭಾಷೆಗೆ ಪರಿವರ್ತನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಪಾದ್ರಿಗಳಿಗೆ ಪರಮಹರ್ಷವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಬಾದಷಹನು ಪಾದ್ರಿಗಳಿಗೂ ಉಳಿದ ಧರ್ಮದವರಿಗೂ ತನ್ನ ಸಮಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ನಾದವಾಗಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದನು.

ಒಂದು ದಿನ ಇಬಾದತ್-ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಮೆಯವರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಜೈನರೂ, ಬೌದ್ಧರೂ, ಕ್ರಿಸ್ತರೂ, ಪಾರ್ಸಿಯರೂ, ಯಹೂದಿಯರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದರು. ಆಗ ಕ್ರಿಸ್ತಧರ್ಮದ ಸತ್ಯತೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ

* ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೭೭ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಹೊರಟಿತು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮದವರು ತರತರದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ರೊಡೊಲ್ಫೊ ಆಕ್ವಾವಿವಾನು ಆ ಯೆಲ್ಲ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಉಲ್ಮೆಯವರ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಹೇಳಿದುದೇನಂದರೆ:—“ಈ ಉಲ್ಮೆಯವರು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾರಷ್ಟೇ: ಇವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕುರಾನಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇದ್ದರೆ, ನಾನು ಮಾಡುವ ಸೂಚನೆಗೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿ; ನಾನು ನನ್ನ ಧರ್ಮಪುಸ್ತಕವಾದ ಬೈಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವೆನು. ಇವರೂ ತಮ್ಮ ಕುರಾನಿನೊಡನೆ ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿ. ಬಳಿಕ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಯಾರು ಉರಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾರೋ ಅವರ ಧರ್ಮಪುಸ್ತಕವು ಸುಳ್ಳೆಂದು ಬಾದಷಹನೇ ತೀರ್ಪುಮಾಡಲಿ.” ಈ ಧೈರ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಳಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದರು; ಉಲ್ಮೆಯವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಮಿಟಮಿಟನೆ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಭಕ್ತಿಯು ಹುಳಿತುಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬನಿಗಾದರು ರೊಡೊಲ್ಫೋ ಎಂಬವನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಸಾಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಲ್ಮೆಯವರ ಮೇಲಿದ್ದ ಬಾದಷಹನ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅವರು ಡಂಭಾಚಾರದವರೂ ದುರಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಎಂದು ಮನಗಂಡು ಅವನು ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಜರಿಯತೊಡಗಿದನು.

ಅಕ್ಬರನು ಮೇರಿಯೆಂಬೊಬ್ಬ ಪೋರ್ತುಗೀಸ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ ಈಗಲೂ ಫತ್ತೇಪುರ-ಸಿಕ್ರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಮುರುಕು ಮನೆಯು ಆಕೆಯದೆಂದು ಜನರು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅಕ್ಬರನು “ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಿಲುಬೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಿಲುಬೆಗಳು ನನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ” ಎಂದು ನುಡಿದುದನ್ನು ಕೆಲವು ಪೋರ್ತುಗೀಸರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಇವು ಸಾಧರಿಗಳ ಬಡಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಬಾದಷಹನು ಗೋವೆಯ ಪಾದ್ರಿಗಳಿಗೆ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರುತ್ತೇವಷ್ಟೆ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ತಮ್ಮ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಆಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತನು. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲ ನೊಡನೆ ಆ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಯೇಸುವಿನ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದನು; ಒಬ್ಬ ಕ್ಯಾಥೊಲಿಕ್‌ನು ಸಾಯಲು, ಕ್ರಿಸ್ತಧರ್ಮದಂತೆ ಆ ಶವಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರಮಾಡಗೊಟ್ಟನು. ಈ ಯೆಲ್ಲಾ ಅನುಕೂಲಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಪಾದ್ರಿಗಳು ಉಬ್ಬಿದರು. ಬಾದಷಹನು ಕೆಲವು ದಿವಸದಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಆಶೆಯು ಕಯ್ಯೂಡಲಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಭಗ್ನನುನೋರಥರಾದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅಕ್ಕರ-ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಯಲಾಶೆಗೊಳಗಾದರು. ಅಕ್ಕರ, ಅಬುಲ್‌ಫಾಜಲ್ಲರು ದೇವರು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೆಂಬ ಹಿಂದೂನುತದ ಗೌರವದ ತತ್ವವನ್ನು ನೆರೆನಂಬಿದ್ದರು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಣು-ರೇಣು-ತ್ಯಣ-ಕಾಷ್ಠ ಪಾಷಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರು ಯೇಸು, ಅಲ್ಲಾ, ವಿಷ್ಣು ಮುಂತಾದ ಭಾಷಾಭೇದದಿಂದಿಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಅವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಕ್ರಿಸ್ತರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಲು ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದವರು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತ ಕಂಡಂತೆ ತಂತಮ್ಮ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿರಬಾರದೆಂಬ ಗೌರವದ ತತ್ವವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಬಾದಷಹನು ಯಾರಿಗೂ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಪಾದ್ರಿಗಳು ಬಾದಷಹನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅವನು ಕ್ರಿಸ್ತಮತಕ್ಕೊಲಿದನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು.

೧೫೯೭ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿಯು ನಡೆಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾದಷಹನು ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನು ನವರೋಜ್ ಹಬ್ಬದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಬಯಲಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ

ಡೇರೆಯನ್ನು ಹೂಡಿಸಿ, ಅದರೂಲಗೆ ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಿಡಿಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ರತ್ನಕೆತ್ತಿಸಿದ ಚಿನ್ನದ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸಿಡಿಲು ಬಿದ್ದು ಸಿಂಹಾಸನವು ಛಿನ್ನಛಿನ್ನವಾಯಿತು; ಡೇರೆಯು ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು; ಬೆಂಕಿಯು ಊರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಅರಮನೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡಿತು; ಬಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ನಾಣ್ಯಗಳು ಕರಗಿದುದರಿಂದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಗಳ ರಸದ ಕಾಲುನೆಗಳು ಹರಿಯತೂಡಗಿದುವು.

ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಷಹನು ಬೆರಗಾದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಾತ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಆವಶ್ಯಕವಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಈ ದೇವತಾಕ್ಷೋಭೆಗೆ ಁನು ಕಾರಣನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಜನ ಪಾದರಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆದು ಕೂಂಡುಹೋದನು. ಈ ಪಾದರಿಗಳಿಗೆ ಁನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇವರು ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಅಕ್ಬರನು ತನ್ನ ಹೂಸ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲೂಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ.

ಅಕ್ಬರನು ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡದೆ* ಹೂಸದೂಂದು ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ದೇವತಾಮತನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು “ಅಲ್ಲಾಹುಅಕ್ಬರ್”† ಎಂಬ ಬೀಜ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸಗಳನ್ನು ಬಹು ಸಮಾರಂಭ (ಸಂಭ್ರಮ)ದಿಂದ ಮಾಡಿ, ಆ ದಿನ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಅವರು ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಈ ಹೂಸ ಮತಕ್ಕೆ ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ ಮುಂತಾದ ೧೮ ಮಂದಿ ದರಬಾರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಅವರೂಲಗೆ ಬೀರಬಲ್ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ದೇಶಸ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇದ್ದನು. ಇವನು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಗಿಡಗಂಟಿಗಳೂ,

* ಅಕ್ಬರನ ತಾಯಿಯು ೮೩ ವರುಷದವಳಾಗಿ ತೀರಿಹೂದಳು. ಆಕೆಗೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಮುಸ್ಲಿಮ ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೂಯಿಸಬಾರದೆಂದು ಅಕ್ಬರನು ಕಡೆತನಕ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

† ಇದು (೧) ದೇವರು ದೂಡ್ಡವನು, (೨) ಅಕ್ಬರನು ದೇವರು ಎಂದು ದ್ವೈರ್ಥಿಪದವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳೂ, ಕಾಳುಕಡ್ಡಿಗಳೂ ಆಗುವುದರಿಂದ, ಅವನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲಕಾರಣನೆಂತಲೂ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ಆಕಳು, ಬೆಂಕಿ, ನೀರು, ಕಲ್ಲು, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು ಸರಿಯೆಂದೂ ಬಾದ ಷಹನನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಸಿದನು.*

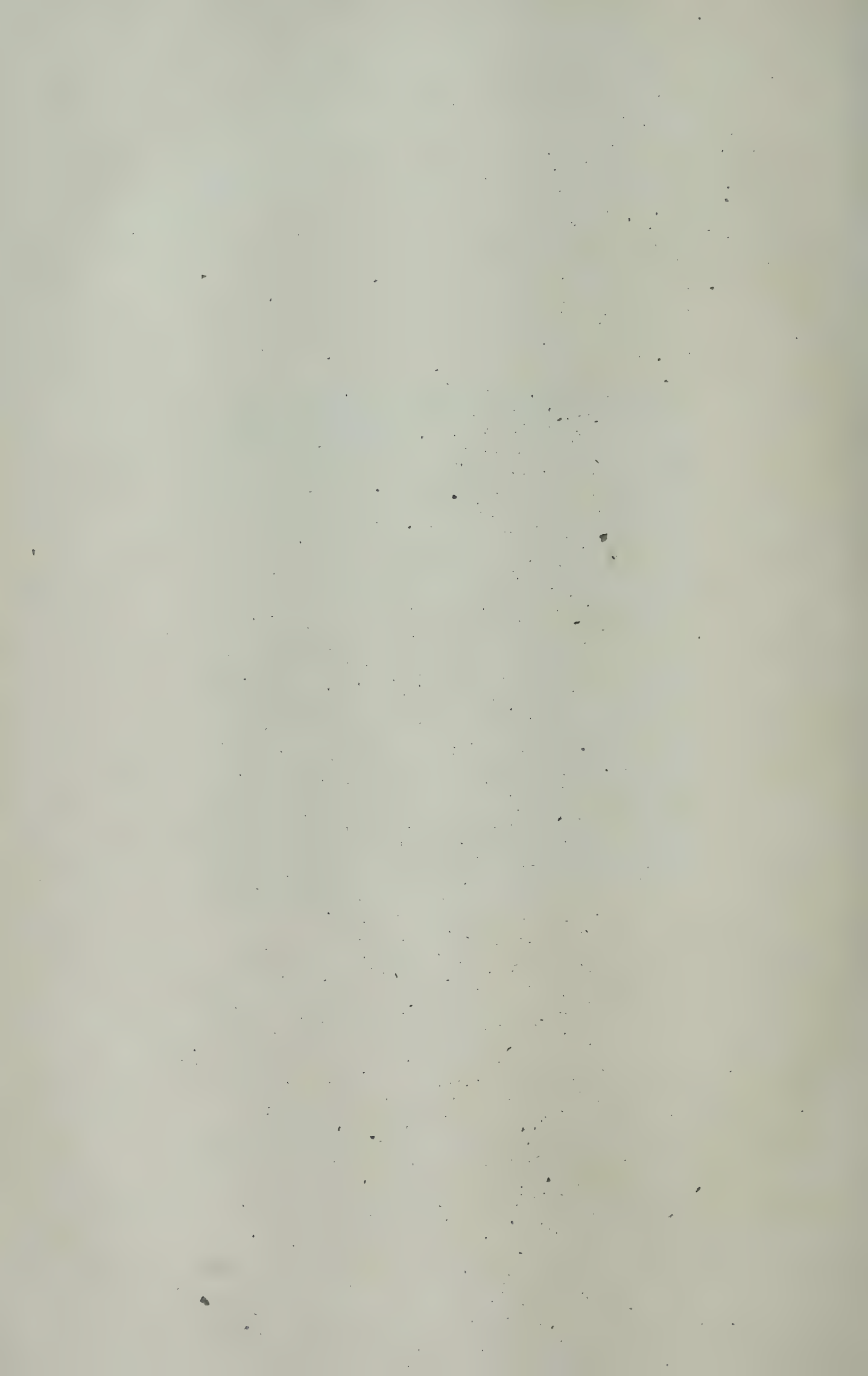
ಮುದುಕರು ಅಕ್ಕರ-ಬೀರಬಲ್ಲರ ಎಷ್ಟೋ ಚಾತುರ್ಯದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

೧. ಒಂದುದಿನ ಬಾದಷಹನು, ಪಂಚಪಾಂಡವರಂತೆ ತಾನು ಎಷ್ಟೋ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಒಂದು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೀರಬಲ್ಲನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಬೀರಬಲ್ಲನು ಅದಕ್ಕೆ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ೨-೩ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದು ವರುಷದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಮುಂದೆ ೭-೮ ತಿಂಗಳುಗಳ ವರೆಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಊಟಕ್ಕಿಟ್ಟು, ಅವರು ಊಟಮಾಡಿದ ಎಂಜಲೆಲೆಗಳನ್ನು ರಾಶಿಹಾಕಿ, ಬಾದಷಹನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡುದು ಏನಂದರೆ:— “ಖಾವಂದ್, ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಕೆಲಸವು ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒಂದು ಸಂಶಯವು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ:—ಪಾಂಡವರು ೫ ಜನರಿದ್ದರು; ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ದ್ರೌಪದಿಯು ಒಬ್ಬಳೇ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದಳು; ತಾವು ಒಬ್ಬರೇ ಆದರೂ ತಮಗೆ ೮-೧೦ ಮಂದಿ ಹೆಂಡಂದಿರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ದೂರಮಾಡಬೇಕು?” ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದ ಷಹನು—“ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ೫ ಮಂದಿ ಗಂಡಂದಿರು ಇದ್ದುದು ಅಬದ್ಧವೇ ಸರಿ; ಅಂತಹ ಮಹಾಭಾರತವು ನಮಗೇನೂ ಬೇಡ; ಈಗ ಬರೆಯಿಸಿದುದನ್ನು ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸುಡಿಸಿಬಿಡಿ; ನಾವು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವೆವು” ಎಂದನು. ಬಳಿಕ ಬೀರಬಲ್ಲನು ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಆಗಲೆಂದು ಹೋಗಿ ಮರುದಿವಸ

* ಈ ಬೀರಬಲ್ಲನು ಹಿಂದೆ ಸ್ವಾಟ್ವಿರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದನು (ಪುಟ ೬೭ ನೋಡಿರಿ).

ಬೀರಬಲ್ಲ

ಎಂಜಲೆಲೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿಸಿ ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದನು. ಆ ಉರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಷಹನು ಬೆರಗಾಗಿಬಿಟ್ಟನು.

೨. ಒಂದು ಸಲ ಇರಾನ್ ದೇಶದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಾಪಾರಿಯು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ತರಲು ಅಕ್ಬರಬಾದಷಹನು ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಗೆ ೫,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮರುದಿವಸ ಅರಮನೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅದರಂತೆ ಅವನು ಬರಲು—

ಬಾದಷಹನು—“ಈ ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಯ ಜೋಡಿಯ ಗಂಡುಕುದುರೆಯು ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಾಪಾರಿ—ಖುದಾವಂದ್, ಈ ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಯು ಅಪ್ರತಿಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ತನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದೆನು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ೨-೩ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಾದ—ಅದಿರಲಿ, ನೀನು ಇದರಂತಹ ಒಂದು ಗಂಡುಕುದುರೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಲೇಬೇಕು. ನೀನು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

ವ್ಯಾ—ಬಾದಷಹರ ಅನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅಂತಹ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಪ್ರಯಾಸಪಟ್ಟು ತಲಾಪು (ತಪಾಸು) ಮಾಡುವೆನು.

ಬಾದ—ತಲಾಪ್ ಗಿಲಾಪ್ ನಾವು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ೬ ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಒಂದನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕು. ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀ?

ವ್ಯಾ—ಖುದಾವಂದ್, ಇಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಕುದುರೆ ಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಹಣವನ್ನು ನೀರಿನಂತೆ ಖರ್ಚುಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಬಾದ—ಹಣದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆ (ಕಾಳಜಿ) ಮಾಡಬೇಡ. ಇದಕ್ಕೆ ೫,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ, ಅದಕ್ಕೆ ೧೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುವೆನು.

ವ್ಯಾ—ಇಂತಹ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ೪-೫ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚ ತಗಲಬಹುದು.

ಬಾದ—ಹಾಗಾದರೆ ಹಣ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ಹೇಳು.

ವ್ಯಾ—ಬಾದಷಹರು ಈಗ ೧೫,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ವಿಶ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಜೋಡಿಯ ಗಂಡುಕುದುರೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವೆನು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸರ್ವಥಾ ನನ್ನಿಂದ ಆಗದು, ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.

ಬಾದ—ಒಳ್ಳೆಯದು. ಈ ಸರದಾರನ ಸಂಗಡ ಖಜಾನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕರಾರು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ೧೫,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ೬ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತರಲೇಬೇಕು. ಕಂಡೆಯಾ? ಎಚ್ಚರವಿರಲಿ.

ವ್ಯಾ.—ಅಪ್ಪಣೆ.

ವ್ಯಾಪಾರಿಯು ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಬಾದಷಹನು ತಾನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಿಯನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬೀರಬಲ್ಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಬೀರ.—ವ್ಯಾಪಾರಿಯು ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದನೋ?

ಬಾದ.—ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಡುವುದೇನು? ನಮಗೆ ಕುದುರೆಯು ಬೇಗನೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆ?

ಬೀರ.—ಅಹುದು; ಆದರೆ—

ಬಾದ.—ಆದರೇನು? ನಾವು ಹಣಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ತರುವ ಬಗೆಹೇಗೆ? ಈಗ ಅವನು ಅದನ್ನು ತರಲೇಬೇಕು.

ಬೀರ.—ನುಹಾಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೇನೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು.

ಬಾದ.—ನನು ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು? ಹಣತೆಗೆದುಕೊಂಡುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಿಯು ಕರಾರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡನೋ ಇಲ್ಲವೋ?

ಬೀರ.—ಒಡೆಯರೇ, ನನಗೆ ತಿಳಿದುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಬಾದ್.—ನಿಶ್ಚಂಕೆಯಿಂದ ಹೇಳಬಹುದು.

ಬೀರ.—ತಾವು ದಡ್ಡರೊಳಗೆಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ನನ್ನ ಅಲ್ಪಮತಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.

ಬಾದ.—ಹಾಗೋ! ಆ ವ್ಯಾಸಾರಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುದುರೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟರೆ?

ಬೀರ.—ಆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಅಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಾಸಾರಿಯು ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯುವೆನು.

ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಷಹನು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕನು.

ಆನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಅಕ್ಬರನ ಗುಣಾತಿಶಯ

ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಅಕ್ಬರಬಾದಷಹನ ಸ್ವಭಾವವು ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬಹುದು. ಅದನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದೇ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಉದ್ದೇಶವು.

ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ರಾಮ, ಧರ್ಮ, ಚಂದ್ರಹಾಸ ಮುಂತಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮರೊಡನೆ ಅಕ್ಬರಬಾದಷಹನನ್ನು ಹೋಲಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರ ವರ್ಣನೆಯು ಏಕದೇಶೀಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಸ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳು ಬರೆದುದೇ ಆಧಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ತಾವು ವರ್ಣಿಸುವ ವೀರರ ಕುಂದುಗಳನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರಬಹುದು; ಅವರ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಅಣಗಿಸಿ (ಮರೆಮಾಚಿ)ರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಕ್ಬರನ ಚರಿತ್ರವು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು; ಗ್ರಂಥಕಾರರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರು; ಬಾದಷಹನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉಳಿದವರೂ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಂತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲತೆಯಿತ್ತು. ಅವನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಡ್ತಾನಿ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥ

ಕರ್ತರು ಧರ್ಮದ್ವೇಷದಿಂದಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಅವನ ಹುಳುಕನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾಲದಿಂದೀಚೆಗೆ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ಮೇಲಾಗಿದ್ದನೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಇತ್ತಲಾಗಿ ತೈಮೂರ್ ಲಿಂಗ್, ನಾದಿರ್‌ಷಹರಂತಹ ಶೂರರು ದೇಶಗಳನ್ನು ಸುಲಿದು ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಗಜನಿ ಮಹಮ್ಮದ್, ಔರಂಗ ಜೇಬ್, ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಬೋನಾಪಾರ್ಟ್‌ರಂತಹ ವೀರರು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ದೇಶವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಜನರಗೋಳುಹೊಯ್ದುಕೊಂಡರು. ಇವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳು ಅದ್ಭುತವಾದುವುಗಳಾದರೂ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ಹೊಗಳಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರ ಶರೀರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಮಣಿ (ಬಗ್ಗಿ)ಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೇಣದಂತೆ ಮೃದುಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸವೇ ಸರಿ; ಅದರೊಳಗೆ ಭಿನ್ನದೇಶದ, ಭಿನ್ನಜಾತಿಯ, ಭಿನ್ನ ಧರ್ಮದ, ಭಿನ್ನಪ್ರಕೃತಿಯ, ಭಿನ್ನಾಚಾರವಿಚಾರಗಳುಳ್ಳ ಜನರನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಂತೂ ಬಹು ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವೇ ಸರಿ. ಇಂತಹ ಅಘಟತಘಟನೆಯನ್ನು ಅಕ್ಕರಬಾದ್‌ಷಹನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಹೆಚ್ಚಿನವನು; ಅವನೇ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕವನು. ಅವನ ತರುವಾಯ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವ ಪರಮ ಧಾರ್ಮಿಕರಾದ ಆಂಗ್ಲೇಯರ ಹೊರತು ಉಳಿದವರು ಯಾರೂ ಈ ರೀತಿಯ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರರಲ್ಲ.

ದೃಢ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ದೃಢ ಮನಸ್ಸು ಇರುತ್ತದೆಂಬ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಬಾಷೆಯ ಗಾದೆಯನ್ನು ವಾಚಕರು ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಈ ತತ್ವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಮಾನಸಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಶಾರೀರಕ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಕೂಡಿ ನಡೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದಕಾರಣ ಅಕ್ಕರಬಾದ್‌ಷಹನ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅವನ ಆಕೃತಿರೂಪಗಳನ್ನು ತುಸು ವರ್ಣಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಕರನು ಗಿಡ್ಡನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ಚೆಲುವನೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಆಜಾನುಬಾಹುವೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಬಣ್ಣವು ನಸುಗೆಂಪು. ಅವನಕಾಯಶಕ್ತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೊಗಳುವಂತಹುದೇ ಸರಿ. ಅವನ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯು ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಮಾವುತನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದ್ದ ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನು ಟಣ್ಣನೆ ಹಾರಿ ಹತ್ತಿ, ಅದನ್ನು ಬೇಕಾದಕಡೆಗೆ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಬೋನೋಪಾರ್ಟಿನಂತೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಲುಬೇಗನೆ ಹೋಗಿ, ಹಗೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಮುರಿಯಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು.* ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವನು ೫೦೦ ಒಂಟೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವನು ಇಟ್ಟ ಗುರಿಯು ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿಂಗರಾಮನೆಂಬುದು ಒಂದು ಅವನ ಪ್ರೀತಿಯ ತುಬಾಕಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಎಷ್ಟೋ ಮೃಗಗಳನ್ನೂ, ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನೂ ಹೊಡೆದಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನು ರಜಪೂತ ಕಲಿಯಾದ ಜೀಮಲ್ಲನನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದ್ದನು.

ಅಕ್ಕರನು ಸಶಕ್ತನೂ, ಗಟ್ಟಿಗನೂ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಮದ್ದಾನೆಗಳನ್ನು ಮಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಲುಚತುರನು. ೧೫೬೧ರಲ್ಲಿ ಮೂಳವದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಣ್ಣುಹುಲಿಯನ್ನು ಕತ್ತಿಯ ಒಂದೇ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಕೊಂದನು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹವಾಯಿ (ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ) ಎಂಬ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನೇರಿ ಅದನ್ನು ರಣವಾಘ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಬಲುಸಿಟ್ಟಿನ ಆನೆಯೊಡನೆ ಕಾದಬಿಟ್ಟನು. ಅವೆರಡು ಕಾದಾಡುತ್ತ ಯಮುನಾನದಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು. ಅವುಗಳ ಅರ್ಭಟವನ್ನೂ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬೆನ್ನುಗಾವಲುಗಾರರು ಹೆದರಿ ಅವನ ಹತ್ತರದಲ್ಲೇ ಈಸತೊಡಗಿದರು. ಬಾದಷಹನು ಎಳ್ಳಷ್ಟಾದರೂ ಅಂಜದೆ ವಿನೋದಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಅವನ ಆನೆಯು ಮುಂದಿನ ದಂಡೆಯನ್ನು ಸೇರಿತು.

* ಹಿಂದೆ ಪುಟ ೧೨೦-೧೨೧ ನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯರಾಜ್ಯನಂತೆ ಅಕ್ಕರನು ವೇಷಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುಳು ವಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ತಿರುಗಾಡಿ ಜನರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಒಬ್ಬನು ಅವನನ್ನು ಗೊತ್ತುಹಿಡಿದು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನವುಳ್ಳ ಬಾದಷಹನು ಮೆಳ್ಳನಂತೆ ಕಣ್ಣು ಸೊಟ್ಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಉಳಿದವರು ಆತನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿ ಅವನು ಬಾದಷಹನಲ್ಲಿಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಹೇಳಿದವನ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅದೇ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಜಾರಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕರನು ಸ್ವತಃ ಆಬುಲ್ ಘಾಜಲ್ಲನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಅಕ್ಕರನು ಸಾವಿಗೆ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅತಿ ಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಈಗಿನ ಸೇನಾಪತಿಗಳಂತೆ ದಂಡಿನಿಂದ ದೂರ ವಾಗಿ ನಿಂತು ಆತನು ಕಾಳಗವನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಂಡಾಳು ಗಳು ಹೆದರುವ ಲಕ್ಷಣಕಂಡರೆ ಅವನು ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಬೋನೋ ಪಾರ್ಟಿನಂತೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿನಿಂತು ಕಾದುತ್ತಿದ್ದನು. ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯಸಂಭವಿಸಬಹುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯು ಅವನಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಅಬುಲ್ಘಾಜಲ್ಲನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ:— ನಾನು ದೇವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ಅಥವಾ ದೇವರಿಗೆ ಬೇಡಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಯ್ಯೊಂಡರೆ, ದೇವರು ನನಗೆ ಮರಣವನ್ನು ತರಲಿ. ದೇವರ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದು ಎಂದೂ ಸರಿಯಾಗಲಾರದು. ೧೫೬೨ರಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತಪ್ರಾಂತದ ಎಟವಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಪುಂಡಾಟಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂದುದರಿಂದ ೨೦೦ ಸ್ವಾರರನ್ನೂ ಕೆಲವು ಆನೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂಡುಗಾರರ ಮುಖ್ಯಹಳಿಯಾದ ಪರೊಂಖ ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ೪೦೦ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರು ಈ ದಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಾಣ ವ್ರಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ದಂಡಿನವರು ಚದರಿದರು. ಅಕ್ಕರನು ಅವರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಊರನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿದನು. ಅವನ ಆನೆಯ ಕಾಲು ಕಾಳಿನ ಹಗೆಯೊಳಗೆ

ಹೋಯಿತು; ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತವನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು; ಶತ್ರುಗಳ ಏಳು ಬಾಣಗಳು ಅವನಿಗೆ ತಗಲಿದವು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಹೆದರದೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಆನೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಮುಂದರಿದು ಹೋಗಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನ ಮನೆಯನ್ನು ಕೆಡವಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿಸಿದನು. ೧೦೦೦ ಮಂದಿ ಬಂಡುಗಾರರು ಅಗ್ನಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದರು. ಅವನ ಶೌರ್ಯಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂಡುಗಾರರೂ ದಿಕ್ಕುಪಾಲಾಗಿ ಶರಣುಬಂದುದರಿಂದ ಅಕ್ಷರನು ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡಿಸುತ್ತ ಮರಳಿ ಬಂದನು. ಇದು ಅತ್ಯದ್ಭುತಸಾಹಸವಲ್ಲವೇ?

ಆಳಿಗೇ ಆಗಲಿ ಅರಸನಿಗೇ ಆಗಲಿ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವರ ಮನಸ್ಸು ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವು ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅವರ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಬರಗಾಲವು ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ಬಡಮನುಷ್ಯನು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಬ್ಬ ಅರಸನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಲು, ಅವನು “ ಹಾಗಾದರೆ ಹಾಲನ್ನವನ್ನುಣ್ಣು ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಈ ತರದ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ಅರಸರು ಕನಿಕರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಲ್ಲವೇ ?

ಅರಿಸ್ವಾಟಲನಂತಹ ಗುರುವಿನ ಕಯ್ಯೆಗಳಿದ್ದ ಮ್ಯಾಸಿಡೋನಿಯಾದೇಶದ ಬಾದಷಹನಾದ ಅಲೆಗ್ಜಾಂಡರ್, ದೇನರ ಕಾಟದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಜಗತ್ತಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಆಲ್ಬೆರ್ಟ್ ಮಹಾಶಯ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣ ಬಡಗಿಯಂತೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ದೇಶದೊಳಗಿರುವ ಡೆಪ್ಪಫರ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ ರಷ್ಯಾದೇಶದ ಅರಸನಾದ ಪೀಟರ್ ಮಹಾಶಯ,* ಇವರಂತೆ ಅಕ್ಷರ ಬಾದಷಹನೂ ಅಸಾಧಾರಣಪುರುಷನಾಗಿದ್ದನು. ಹುಮಾಯೂನನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಊರಿದ್ದೊರಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಕ್ಷ

* ಪೀಟರ್ ಮಹಾಶಯನು ೧೬೭೨ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನು ಜರ್ಮನಿ, ಹಾಲೆಂಡ್, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಾಟಿನದಾರಿಗೆ ತಂದು ರಷ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತಂದು ೧೭೨೫ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದನು.

ರನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಮುಂದೆ ೭-೮ ವರ್ಷದವನಾಗುವ ವರೆಗೆ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿರಬೇಕಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಹುಮಾಯೂನನು ಕಾಬೂಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ದೊರೆತನು. ಆಗ ಹುಮಾಯೂನನ ರಾಜ್ಯವು ಬಹು ಸಣ್ಣದಾಗಿತ್ತು; ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹುಮಾಯೂನನು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಒಳನುಗ್ಗಿದ ಮೇಲೆ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಸರಹಿಂದ್, ಪಾಣಿಪಟ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಆದರೂ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವಾವುದೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತಶ್ರಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಘನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಆದಕಾರಣ ಅವನು ಸಿರಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಮದಾಂಧನಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಕ್ಕರನು ಬಹಳ ದಯಾಳುವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣವು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ (ಪುಟ ೨೩) ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನು ಹೇಮುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಕನಿಕರಪಟ್ಟು, ತನ್ನಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಡಿಯುವುದಾಗದೆಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನುಕೆಳಗಿಟ್ಟನು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನು ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾದಬಳಿಕ, ಬಾದಶಹನು ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪದ್ರವ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಅಕ್ಕರನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಗುಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ತನುಗೆ ಕೇಡುಬಗೆದವರು ತಮ್ಮ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಬಳಿಕ ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣವೇ ಸರಿ. ಇಂತಹ ಗುಣವುಳ್ಳ ಅರಸರು ಅಪೂರ್ವ. ಅರಸುತನದಿಂದ ಕೊಬ್ಬೇರಿದ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾದ ರಾಜರು, ತಮ್ಮ ಹಗೆಗಳು ಅಥವಾ ದ್ರೋಹಿಗಳು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೀಡಿಸಿ, ಅವರ ಪ್ರಾಣಹರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉದಾಹರಣಗಳು ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಹಾದಿಗೆ ತರಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಅಕ್ಕರನು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ರಾಜ ದ್ರೋಹಿಗಳೇ ಆಗಲಿ, ಶತ್ರುಗಳೇ ಆಗಲಿ ತನಗೆ ವಶವಾದ ಬಳಿಕ

ಅವರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟರೆಂದರೆ ತೀರಿತು; ಬಾದಷಹನು ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ, ಅವನು ಸೋತ ಅರಸರ ಹೆಂಡರುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕಾಡುಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಈ ಕ್ಷಮಾಗುಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಪ್ರತಿಮನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ; ಅದೇಕೆ? ಈ ಗುಣವು ಅವನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕೆಲವರು ಅವನಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಮಕ್ಕಳುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೂ, ಪತ್ನಿಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಮ್ಯಾಲೆಸನ್ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಸಿತ್ರದ್ರೋಹಿಯಾದ ಸೆಲೀಮನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿದುದೇ ಅವನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವು.

ಅಕ್ಬರನು ತಾನು ಸ್ವತಃ ಕಠಾರಿಯ ಗೆಲೆಯನಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಒಣಹೆಮ್ಮೆಯವರು ಸೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಲ್ಮೆಯವರು ಈ ತರದ ಜನರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರೂ, ಅವನು ವಿದ್ಯಾವಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿ ಇದ್ದನು ಎನ್ನಲು ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹಿಂದೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಭೋಜರಾಜನಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾವಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗದಿದ್ದರೂ, ಭೋಜರಾಜನ ತರುವಾಯ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಅರಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟನೆನ್ನಬಹುದು. ಅಬುಲ್ ಫಾಯಿಜಿ, ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್, ಬೀರಬಲ್, ತೋಡರಮಲ್, ಬಡೌನಿ ಮುಂತಾದವರು ಅವನ ದರಬಾರಿನ ರತ್ನಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಮತವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಅವನು ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಡೌನಿಯು ಈ ತರದ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಇದೇ ವರ್ಗದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ಅಕ್ಬರನ ಧಾತ್ರಿಯ ಮಗನಾದ ಖಾನ-ಈ-ಅಜಮ್ ಮಿರ್ಜಾ ಎಂಬುವನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಮೊದಲು ಬಾದಷಹನ ಹೊಸಮತವನ್ನು ಜರಿದು ಅಬುಲ್ ಫಾಯಿಜಿ, ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ ರನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಅವನು ಮಕ್ಕಳು

ಯಾತ್ರಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಲ್ಲಾಗಳು ನೋಸದಿಂದ ಅವನ ದುಡ್ಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬೇಸರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಬಾದಷಹನ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದನು. ಅವನು ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ ಕಬ್ಬಿಗನೂ ಆಗಿದ್ದನು.*.

ಅಕ್ಕರಬಾದಷಹನ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸಗ್ರಂಥಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು. ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನ ಮಗನಾದ ಮಿರ್ಜಾ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮನು, ಬಾದಷಹನ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಖಾನ್ ಖಾನನು (ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸರದಾರನು) ಆಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಧುರೀಣನಾಗಿದ್ದಷ್ಟೇ, ವಿದ್ಯಾದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ತುರ್ಕಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಬರನ ಸ್ವಚರಿತ್ರವನ್ನು ಫಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ನಿಜಾಮುದ್ದೀನ ಅಹಮ್ಮದನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನು ತಬಾಖತ್-ಈ-ಅಕ್ಕರೀ ಅಥವಾ “ಅಕ್ಕರನ ಆಳಿಕೆಯ ವರ್ಣನೆ” ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದನು. ಅದರಂತೆ ಅಬುಲ್ ಕಾದಿರ್ ಬಡೌನಿ ಎಂಬುವನು ತರೀಖ-ಈ-ಬಡೌನಿ† ಎಂಬ ಇತಿಹಾಸ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದನು. ಇವನೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ರಾಮಾಯಣವನ್ನೂ, ಮಹಾಭಾರತದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಪಾರ್ಸಿಭಾಷೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದನು. ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ಲನ ಅಯಿನ್-ಅಕ್ಕರಿ, ಅಬುಲ್ ಫಾಯಿಜಿಯ ಬೈಬಲ್ಲಿನ ಪರಿವರ್ತನ—ಇವೇ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಹೆಸರಾಗಿವೆ.

* ಇವನು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಮನುಷ್ಯನು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಹೆಂಡಂದಿರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬೊರಾಸಾನಿ ಜಾತಿಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಮನೆಗೆಲಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಳು; ಹಿಂದೂ ಜಾತಿಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು; ಪಾರ್ಸಿ ಜಾತಿಯ ಮಡದಿಯು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಜಾಣಳಾಗಿರುವಳು; ತುರ್ಕಿ ಜಾತಿಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂರು ಮಂದಿ ಹೆಂಡಂದಿರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಗೊಡುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿರುವಳು.

† ಬಡೌನಿಯು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಕ್ಕರನು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ೧೫೮೪ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದ ಬಳಿಕ ಜಹಂಗೀರನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಹೊರಗೆ ಬಂತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನ ಮೃತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಗಳು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಓದುಬರಹ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ನೂರಾರು ಗ್ರಂಥಗಳಿದ್ದವು. ಅವನು ಹೊಸಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದವರಿಗೆ ಅಥವಾ ತಂದವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಪ್ರತಿದಿನಸ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನೋದಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಯ್ಯಿಂದೊಂದು ಗುರುತುಮಾಡಿ, ಓದಿದವನಿಗೆ ಅವನ ಶ್ರಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಐತಿಹಾಸಿಕಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತತ್ವವಿಚಾರದ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ಓದದಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕವು ಒಂದಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್ಲನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಅಕ್ಕರನು ಬಹು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ಶೋಧಕನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ತೋಪುಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಹೊಯ್ಯುವ ಕಲೆಯು ಅವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಔದ್ಯೋಗಿಕಶಾಲೆಗಳು ಅರಮನೆಯ ನೆರೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದವು. ಬಾದಷಹನು ಆಗಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಂದು ಬಂಡಿಯನ್ನೂ, ತುಬಾಕಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡುವ ಚಕ್ರವನ್ನೂ, ಆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನ ಅಂದಾಜನ ಹೊಸಮಾದರಿಯಂತೆ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದು ಅಯಿನ್-ಅಕ್ಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅವನು ಅನುಭವಸ್ಥರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹ ತಲೆದೂಗುವಂತಹ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಕ್ಕರನಲ್ಲಿ ಶೋಧಕಬುದ್ಧಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತೆಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ. ಅವನು ಗಂಗಾನದಿಯ ಉಗಮವನ್ನು* ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ಇಬಾದತ್ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನುಡಿಗಳು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದವೆಂತಲೂ, ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ

* ಮೂಲ.

ಸಂರಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅವು ತಾವು ಅನಾದಿಯಾದುದೆಂದು ಹೇಳುವ ನುಡಿಯನ್ನೇ ಆಡುವವೆಂತಲೂ, ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಾದಷಹನು ಹನ್ನೆರಡು ಕೂಸುಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ, ಅವು ಯಾವ ನುಡಿಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೇಳದಂತೆ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಮೂಕರಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟುನಾಡಿದನು. ಮುಂದೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಹುಡುಗರನ್ನು ದರಬಾರಿಗೆ ತರಿಸಿ ನೋಡಲು, ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬಾದಷಹನು ಯಾವ ನುಡಿಯೂ ಅನಾದಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದನು.

ಅಕ್ಕರನ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯು ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಆನೆಕುದುರೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಗೊತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯೆಳಗಿನವರು ಎಂದೆಂದು ಎನೇನು ಮಾಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವನು ಮನುಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬಲು ಬೇಗನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.* ಇದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವುಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ:—ಬೀರಬಲ್ಲನೆಂಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಕ್ಕರನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನಷ್ಟೆ; ಒಂದು ದಿನ ಬಾದಷಹನ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನಜಾತಿಯ ರಾಣಿಯು, ಈ ಬೀರಬಲ್ಲನ ಕೆಲಸವನ್ನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದಳು. ಬಾದಷಹನು ಅವನು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಆಕೆಯು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬಾದಷಹನು “ಒಳ್ಳೆಯದು; ಅವನು ನಾಳೆ ದರಬಾರಿಗೆ ಬರಲಿ; ನಾನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವನು ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವನಿಗೇ ಬೀರಬಲ್ಲನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟನು. ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಮರುದಿನಸ ಬಾದಷಹನ ಬಾವಮ್ಮೆದನು ದರಬಾರಿಗೆ ಬರಲು, ಬಾದಷಹನು ಅವನಿಗೆ “ಈಗ ಈ ದರಬಾರಿನ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಚಾರವಿರುತ್ತದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಆ ಶುಂಠನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ

* ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಜೋಗಿಗಳಿಂದ ಜನರ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಬಾದಷಹನು ಕಲಿತಿದ್ದನೆಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಇತಿಹಾಸಕರ್ತನಾದ ಬಡ್‌ನಿಯು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಜೋಲುನೋರೆಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು. ಬಳಿಕ ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನವನ್ನು ಬೀರಬಲ್ಲನಿಗೆ ಕೇಳಲು ಅವನು “ಸಾರ್ವಭೌಮರೇ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರಬಾರಿನವರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಮಗೆ ದೇವರು ಸದಾ ಕಲ್ಯಾಣಮಾಡಲೆಂದು ಇರುತ್ತದೆ, ಇದರ ನಿಜತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸಂಶಯವಿದ್ದರೆ, ತಾವು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೇಳಬಹುದು” ಎಂದನು. ಆಗ ಬೀರಬಲ್ಲನ ಈ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಲೆದೂಗಿದರು. ಬಾದಷಹನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಬಾದಷಹನ ಬಾವಮೈದನು ನಾಚಿಕೊಂಡು ಯಾರಿಗೂ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಅಕ್ಬರನಿಗೆ ಆಟನೋಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಗೀತಗಾಯನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಭಿರುಚಿಯಿತ್ತು. ಅವನು ಆಟನೋಟಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಕುಸ್ತಿಯಾಟದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತೆಂಬುದು ಇಕ್ಕೇರಿಯ ಸುಂಕ ನಾಯಕನು ಅವನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂಕುಶಖಾನನೆಂಬ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಬಾದಷಹನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಉಂಬಳಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.* ಅವನು ಸಂಗೀತಪ್ರೀಯನಾದ್ದರಿಂದ ೧೫೬೨ರಲ್ಲಿ ಗ್ವಾಲ್ಟೇರಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಾಯಕನಾದ ತಾನ್ವೇನ ಎಂಬವನನ್ನು ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು.

ಅಕ್ಬರನು ಊಟದಲ್ಲಿ ಮಿತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಮಾಂಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ದಿನವಹಿ ಅವನು ಹಾಲನ್ನೂ, ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಮಿಟಾಯಿಯನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಯಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಇರಾಣ್-ತುರಾಣ್ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ತೋಟಗಾರನ್ನು ಕರೆತರಿಸಿ, ತರತರದ ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಬೂಲ್,

* ಕರ್ಣಾಟಕದ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇತಿಹಾಸವೂ ಪುಟ ೮೬ ನೋಡಿರಿ.

ಕಂದಹಾರ್, ಕಾಶ್ಮೀರ್, ಬದಕ್ಷಾನ್, ಸಮರ್ಕಂದ್ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯ ಹಣ್ಣುಗಳು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣುಗಳು ಈಗಿನಂತೇ ಆಗಲೂ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದುವು.

ಬೇಗನೆ ಮಲಗಿ ಬೇಗನೆ ಎಳುವ ಮನುಷ್ಯನು ಆರೋಗ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಹಣವುಳ್ಳವನೂ, ಜಾಣನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಗಾದೆಯನ್ನು ವಾಚಕರು ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಇದು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಭವದ ಮಾತೆಂಬುದು ಅಕ್ಷರನ ಉದಾಹರಣದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸಂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ೨-೩ ಗಂಟೆಯ ವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಂಸರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತು, ಬಳಿಕ ಮೂರು ತಾಸು ಮಾತ್ರ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂಜಾವದಲ್ಲಿ* ಗಾಯಕರ ಇಂಪಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಚ್ಚತ್ತು, ಜಳಕಮಾಡಿ, ದರಬಾರಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ಬಿಸಿಲಿನ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ತಾಸುಗಳವರೆಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು, ಸಂಜೆಗೆ ಮುಂದೆ ಎದ್ದು, ಆಟನೋಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮುಂಜಾವದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಬೇಟೆಯಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಕ್ಷರನಲ್ಲಿ ಮೂಡಭಕ್ತಿಯು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.† ಅವನಿಗೆ ಶಕುನಹೇಳುವವರಲ್ಲಿಯೂ, ಜೋಗಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದೂರಾಣಿಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹವನಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಆಗ ಗೊತ್ತಾದ ೭ ಗ್ರಹಗಳು ವಾರದ ೭ ದಿವಸಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆಂದೆಣಿಸಿ, ಆ ಗ್ರಹಗಳ ಸಮಾಧಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದ ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

* ಬೆಳಗ್ಗೆ.

† ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಜೋಧಬಾಯಿಯು ಸೆಲೀಮನನ್ನು ಬಸುರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಕೆಯು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಹಡೆದರೆ ಶುಕ್ರವಾರದಿವಸ. ಬೇಟೆಗೆಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಕ್ಷರನು ಹರಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂತಲೂ, ಅದರಂತೆ ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಷರನು ಆ ದಿವಸ ಬೇಟೆಯಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಜಹಂಗೀರನು ತನ್ನ ಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಅಕ್ಕರನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಹನಶೀಲತೆಯೆಂಬುದೊಂದು ಬಲುದೊಡ್ಡ ಗುಣವಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣವಿರುವುದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಪರದೇಶಗಳನ್ನು ನುಗ್ಗಿ, ಪರಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅವರ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡರು. ಅಕ್ಕರನ ಅಜ್ಜನಾದ ಬಾಬರನಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನವು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು. ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ಹುಮಾಯೂನನು ಅದಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಣಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ರಜಪೂತರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಬೆಳೆಸಿದನು. ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಧರ್ಮವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಉಳಿದ ಧರ್ಮಿಗಳು ಪಾಪಾಂಡರೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮದವರು ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನಕೊಡುತ್ತಾರೆಂತಲೂ, ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಟ್ಟ ಜನರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರೂ ಇರುತ್ತಾರೆಂತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದನು. ಈ ತರದ ಅವನ ಉದಾರಬುದ್ಧಿಯ ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ, ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯವು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಷ್ಟು, ಅವನ ಕಲಿತನದಿಂದ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಆಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನ ಅಜ್ಜನ ಕಡುಹಗೆಗಳಾದ ರಜಪೂತರು, ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ವೈಭವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತನುಮನಧನಗಳಿಂದ ನೆರವಾದರು. ಅವರು ಅವನ ರಾಜ್ಯವೆಂಬ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಕಂಬಗಳಂತಿದ್ದರು. ಅವನು ಧರ್ಮದುರಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೂಜನರನ್ನೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ರಜಪೂತರು ಅವನೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿದರು. ಅವನ ದರಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಜನರು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಈಮೇರೆಗೆ, ಅವನು ಪರದೇಶದ ಅರಸನೆಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇಂತು ಪರದೇಶದ ಪ್ರಜೆ

ಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ದೊರೆಯು ಅಕ್ಕರನೊಬ್ಬನೇ ಎನ್ನಬಹುದು.*

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಅಸಂಭವವೇ ಸರಿ. ಅಕ್ಕರನು ಸದ್ಗುಣಗಳ ಗಣಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಬಹುದು. ಅವನಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕುಂದುಗಳಿದ್ದವು: ಅವನು ಸುಳ್ಳುನೆವಹೇಳಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, — ಅವನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಬೈರಾಮ್ ಖಾನನ ಪಾಳೆಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ತಾನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಯ್ಯೊಂಡೆನೆಂದು ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವನು ಸ್ತುತಿಪ್ರಿಯನೂ ಸೊಕ್ಕಿನವನೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎರಡು ದೋಷಗಳು ಕೆಲವುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವಾವೆಂದರೆ: ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯೂ, ಕುಡಿಕತನವೂ.

* ಅಕ್ಕರ, ಔರಂಗಜೇಬರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಹಲವು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳುತ್ತಾರಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಮ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳು, ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು; ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಓದುಬರಹ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಓದುಬರಹ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು; ಅವನು ಬರೆದ ಕುರಾನಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಟೀಪುಸುಲ್ತಾನನು ೮೦,೦೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನಂತೆ. ಅಕ್ಕರನು ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿಯವನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಅಲ್ಪದೃಷ್ಟಿಯವನಾಗಿದ್ದನು. ಅಕ್ಕರನು ಜಾತಿಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೂಜನರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಹಿಂದೂಜನರ ಹಗೆತನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನು. ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ಕಯ್ಯೆಳಗಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಯಾರನ್ನೂ ನಂಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕರನಲ್ಲಿ ಪರಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿತ್ತು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ದಳವಾಯಿಗಳು ದೊಡ್ಡ ಗೆಲುವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೆ ಅಕ್ಕರನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಮಜ್ಜು ಗೊಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಇಂತಹವರನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬರಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕರನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಗುಣವು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಕ್ರೂರನೂ, ಕೃತಘ್ನನೂ, ಮೋಸಗಾರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅಕ್ಕರನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದುರಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡಿಸಿ (ನೋಡಿ)ಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವನಾದನು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಧರ್ಮದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಹಿಂದೂಜನರ ಮೇಲೆ ಜಿಜಿಯಾ ಮುಂತಾದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಡದವನಾದನು. ಈ ಸ್ವಭಾವಭೇದದಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಅದು ಹಾಳಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟು ಸತ್ತನು.

೧. ಹಿಂದೆ ೧೦೬ನೆಯ ಪುಟದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇವಷ್ಟೆ? ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ರಜಪೂತಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂದು ಅವನು ಬರೆದುದರ ಅರ್ಥವೇನು? ರಜಪೂತರು ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿರಬಹುದೋ? ಹಾಗಲ್ಲ. ಇದರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಜೀವ್ಸ್ ಟಾಡ್ ಸಾಹೇಬರು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ:—

“ಅಕ್ಬರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿತಿಂಗಳಿನ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬದ ೯ನೆಯ ದಿವಸ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾತ್ರೆ ಕೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಹೆಂಡಿರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಡಿನ ತರತರದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದಿವಸ ಬಾದಷಹನ ಕುಟುಂಬದವರೂ, ಸರದಾರರ ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರೂ ಆ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಬಂದು, ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಡನೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನು ವೇಷಮರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಆಕೆಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ.

ಅಕ್ಬರನಂತಹ ಗುಣಿಯು ಇಂತಹ ನೀಚವಾದ ಜಾರಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಸೋಜಿಗದ ಮಾತೇ ಸರಿ. ಈ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಬಹುದು.* ಆದರೆ ವಿಚಾರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ದಿಟವೆಂದು ಕಂಡುಬಂತು. ಏಕೆಂದರೆ:—

ಅ. ಟಾಡ್ ಸಾಹೇಬರಂತಹ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಇದರ ನಿಜತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೇನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

† ಇದನ್ನು ಓದಿದ ಕೂಡಲೆ ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನಿಗೂ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ವಿಚಾರಮಾಡಲು ಈ ಮಾತು ನಿಜವಿರಬಹುದೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಆತನ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ಇಂತಹ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಅಕ್ಬರನ ದೋಷವನ್ನು ಬಯಲಿಗೆ ತರಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಮಾತಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾಜದೆ ಬರೆಯುವುದೇ ಚರಿತ್ರಕಾರರ ಕರ್ತವ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವದು ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಲಿವರ್ ಕ್ರಾಮವೆಲ್ ಎಂಬ ಅಂಗ್ಲೀಯನು, ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಚಿತ್ರಗಾರ್ತಿಗೆ ಎಂದುದೇನೆಂದರೆ: “ನಾನು ಇದ್ದಹಾಗೆ ನನ್ನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆ; ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಕಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಪೈಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ.”

ಇ. ತಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಹಿಂದೂಜನರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನವಿರುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹಿಂದುವಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಟ್ಟ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೆದರುವಷ್ಟು ಉಳಿದ ಜನಾಂಗದವರು ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತಥ್ಯಾಂಶವೇನಾದರೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನೆಂದಿಗೂ ರಜಪೂತಹೆಂಗಸರು ಸಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆಂದು ಬರೆಯಲಾರನು.

ಉ. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಸಾಮಾನ್ಯರಜಪೂತಹೆಂಗಸರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಸ್ಪದವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯೂ ಬಾದೇಷಹನನ್ನು ಕೂಡಿ, ಅನೇಕಾಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳೆಂತಲೂ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನದಿಂದಲೂ, ನಿಸ್ಸೀಮಸಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದಲೂ ಅಕ್ಕರನು ಒಡ್ಡಿದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕದೆ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದಳೆಂತಲೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಎ. ಆಕ್ಷೇಪವೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಜೆಸುಯಿಟ ಪಾದ್ರಿಯು ೧೫೮೨ರಲ್ಲಿ ಜಾರಕರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಕ್ಕರನನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದೂಷಿಸಲು, ಅವನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆಳೆದೆ ಸುಳ್ಳುಸೊಟ್ಟು ನೆವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಪಾಪವಿಮೋಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೆಲದಿನಸ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದನೆಂದು ಲೇಖನವಿದೆ.

ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸದ್ಗುಣರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ದುರ್ಗುಣವಿದ್ದುದು ಅತಿ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ; ನಟ್ಟಡವಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದು ಕಂದಮೂಲಾದಿಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಋಷ್ಯಶೃಂಗ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಬಳಿಕ ಅಕ್ಕರನಂತಹ ಸಂಸಾರಿಗಳಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಪಾಡೇನು ? *

* ವಿಹಿತಾಚಾರಮನನ್ತರ್ಯಾಗತಗುಣಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯಂ ದುಷ್ಟನಿ |

ಗ್ರಹತಿಷ್ಠಪ್ರತಿಪಾಲನಪ್ರಭುತೆಯಂ ಕಯ್ಗಾ ಯದನ್ಯಾಂಗನಾ ||

ಸ್ಪೃಹೆಯಂ ತಾಲ್ಪಿದನಲ್ಪಿ ಕಾಲವಶದಿಂ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ ವಿಸ್ಮಯಾ |

ವಹಮಲ್ಪಜ್ಜಿಯುಮೊರ್ಮಕಾಲವಶದಿಂ ಮರ್ಯಾದೆಯಂ ದಾಂಟೆದೇ ||

೨. ಅಕ್ಕರನು ಕುಡಿಕನಿದ್ದನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಚಿಂತೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ, ಅವನು ಅಳತೆಗೆಟ್ಟು ಕುಡಿದು ಗೊಂದಲ ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತೇವಷ್ಟೆ. ಅವನ ಮಗನಾದ ಸೆಲೀಮನು, “ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಕುಡಿದಾಗಾಗಲಿ, ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇದ್ದಾಗಾಗಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸುಲ್ತಾನಸೆಲೀಮನೆಂದು ಕರೆಯದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಶೇಖುಬಾಬಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು” ಎಂದು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಜೆಸುಯಿಟ ಪಾದ್ರಿಗಳು ಅವನು ಬಹಳ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಕುಡಿಕತನದಿಂದಲೇ ಸತ್ತರು. ಆನು ವಂಶಿಕವಾದ ಸೆಲೀಮನ ಕುಡಿಕತನವನ್ನು ನೂರಜಹಾನಳು ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಿಡಿಸಿದಳಂತೆ.

ಅದು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ; ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ ಸದ್ಗುಣಿಯೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ಸದ್ಗುಣಿಯಾಗಿದ್ದನೆ ನ್ನಲು ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕರನು, ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿಯವನೂ, ಚತುರನೂ, ಭೂತದಯೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯೂ, ವಿಚಾರಿಯೂ, ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವವರಿತವನೂ, ರಾಜನೀತಿಬಲ್ಲವನೂ, ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ತಾಳ್ಮೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಧರ್ಮದುರಭಿಮಾನರಹಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆದುದ ರಿಂದ ಅವನು ಗುಣಸಾಗರನಾಗಿದ್ದನೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ನಮ್ಮ ಜನರು ಅವನೊಬ್ಬ ಅವತಾರಪುರುಷನೆಂದು ಈಗಲೂ ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಮೊಹರನ್ನು ತೊಳೆದು ನೀರು ಕುಡಿಸಿದರೆ, ಬೇನೆ ಹತ್ತಿದ ಬಸುರ ಹೆಂಗಸರು ಬೇಗನೆ ಹಡೆಯುತ್ತಾರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಈ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಈಗಲೂ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅರಸನು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳಿದುದು ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವೇ ಸರಿ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ಅ) .

ರಾಜನೀತಿಯ ಪದ್ಯಗಳು.

ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ.

ನಾ. ಷ. ಭೂಪಾಲ ಕೇಳ್ಳ ಮೃಗಸಾರಮಿದುಜಗದೊಳ್ಳ |
 ಹೀವತಿಗಳರ್ಥಲೋಲು¹ಪ್ತಿಯಿಂ ತನ್ನಯ ಸ | [ಪರ ||
 ಮೀಪದೊಳ್ ದೈತ್ಯತರತನಾಸ್ತಿ ಕರನೈದೆ ಪಿಸುಣರನಸೂಯಕರೆನಿ
 ಸೋಪಚಾರದೊಳಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತಿರಲ್ಪಜಾ |
 ಲೋಪನುಪ್ಪದು ರಾಜ್ಯಮದಲಿನಪಕೀರ್ತಿಯಿಂ |
 ಪಾಪದಿಂದರಸುಗ್ಗಳಿಗಿಹವರಂ ಕೆಡುಗುಮಿದನಲಾಯದಿರಬಹುದೆ
 ನೃಪರು || ೧ ||

ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿ.

ಕಂ. ಅರಸಾಗಲೊಡಂ ಮೆಯ್ಯುಳಿ |
 ದು ರಾಜ್ಯಸುಖಸನ್ನಿಪಾತನಿದ್ರೆಯ ಕಯ್ಯೊಂ |
 ಡಿರುಳುಂ ಪಗಲುಂ ಜಾಡ್ಯದೆ⁴ |
 ಮುಳಿವಟ್ಟಿ⁵ಚ್ಚ ಉವರಲ್ಲವೆಂತುಂ ಭೂಪರ್ || ೨ ||
 ಕಂ. ಪರಲೋಕಾಲೋಕನಮಂ⁶ |
 ಪರಿಹರಿಸಿದೆವಲ್ಲ ನೋಡಿಮೆಂದೀಗಳುದಾ |
 ಹರಿಸುವ ತೆಲದಿಂ ಪಿಡಿಯುವ |
 ರರಸುಗಳೆಡೆವಿಡದೆ ಮೇಘಡಂಬರತತಿಯಂ || ೩ ||

1 ಲೋಭದಿಂದ. 2 ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ. 3 ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುವವರನ್ನು.
 4 ಜಡಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ. 5 ಮರೆತು. 6 ನೋಡೋಣ. 7 ಕೊಡೆ. 8 ಸಮೂಹ, ಸಾಲು.

ಕಂ. ಪೊಡೆದುದು¹ ಗರವತಿಕೋಪದೆ |
 ಸಿಡಿದುದು ಪುಲಿ ಗಾಳಿ ಸೋಂಕಿದತ್ತು ಪಿಶಾಚಂ ||
 ತೊಡರ್ದುದು ಭೂತಂ ಬನ್ನಂ² |
 ಬಡಿಸಿದುದೆನೆ ಸಿರಿಯೊಳರಸುಗಳೈಯ್ಯುಯೆರ್³ || ೪ ||

ಕಂ. ಇರದೀಗಲ್ಲತ್ತಪರೆನಿ |
 ಪರವೊಲ್ಪಂಟರುಮನಱವರಲ್ಲರ್ಭೂಪರ್ |
 ಪಿರಿದುಂ ಕಣ್ಣಾಣದರಂ |
 ತಿರೆ ಕಾಣಲ್ಪಾಱರಲ್ತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಂ⁴ || ೫ ||

ಚಂ. ಪಿತ್ಯಗಳುಪಾರ್ಜಿಸಿಟ್ಟು ಸಿರಿ ಜವ್ವನದೇಟ್ಟಿ ವೆಂಟಿಗಿಲ್ಲಿನಿ |
 ಪ್ಪತಿಶಯರೂಪುಶಕ್ತಿಗಳಿವಲ್ಲವೆ ಹಾನಿಯಬಳ್ಳಿವಳ್ಳಿ ನಿ ||
 ಶ್ಚಿತಮಿವನೊಂದನೊಂದನೆ ವಿಚಾರಿಪೊಡುಳ್ಳವಿನೀತಿಗೆಲ್ಲನಾ |
 ಯತನಮೆನಿಪ್ಪುದೊರ್ವನೊಳಿವೆಲ್ಲವಿರಲ್ಪಳಿಕೇನನೆಂಬುದೊ || ೬ ||

ಚಂ. ಮೊಳೆದು ಹಿತೋಪದೇಶಮನೆ ಕೇಳಲೊಡಂ ಸಿಡಿಲೇಟ್ಟಿ ಯೆಟ್ಟುಮೆ |
 ಯ್ಮುಗಿ ನಯಂ ಕಿಡಲ್ಗಜನಿಮಾಲನದಿಂದವಧೀರಿಸುತ್ತೆ ತ ||
 ಮ್ಮುತಮಿದೇತಕೆಂದುಗುರುಸಂಕುಳಮಂಮುಳಿದಿಂತುಮಮ್ಮಲಂ |
 ಮುಗಿಪರಲ್ತೆ ತಮ್ಮ ನಿಜಗರ್ವದೆ ಮಾಯ್ವ ನೃಪರ್ಥರಿತ್ರಿಯೊಳ್ || ೭ ||

ಮ. ಮೊದಲೊಳ್ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಪ್ರಬಲಜಲಮೆ ಕರ್ಚಿತ್ತು ದಾಕ್ಷಿ¹²
 ಣ್ಯಮಂ ಹೋ | ಮದ ಧೂಮಂ ಚಿತ್ತದೊಳ್ಳೊಟ್ಟನೆಮಲಿನತೆಯಂ
 ಪೊರ್ದಿಸಿತ್ತೊಪ್ಪಿರಲ್ಕ || ಟ್ಟದ ಪಟ್ಟಂಬರ್ಪ ಮುಪ್ಪಂ ಮುಳಿಯಿಸಿತಧಿಕ
 ಕ್ಷಾಂತಿಯಂ ವಿಪ್ರವರ್ಗಾ | ಸ್ಪದದರ್ಭಾನೀತಸಮ್ಮಾರ್ಜನಿಕಳೆ
 ದುದೆನಲ್ಪುಷ್ಪರಪ್ಪರ್ವಪಾಲರ್ || ೮ ||

1 ಗೃಹ. 2 ಕಷ್ಟ. 3 ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದವರಾಗುವರು. 4 ಸಮರ್ಥರಾಗುವದಿಲ್ಲ. 5 ಗಳಿಸಿ.
 6 ಪರಂಪರೆ. 7 ದುರ್ನೀತಿ. 8 ಮನೆ. 9 ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು. 10 ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತೆ.
 11 ಸೊಕ್ಕಿದ. 12 ತೊಳೆಯಿತು.

ಚಂ. ಮುನಿದೊಡೆ ಭಸ್ತವಾದಪುದು ಲೋಕಮೆನಲೊಸ್ಕರಲೊಳ್ಳತೀಯ
ಲೋ | ಚನಮೆಮಗುಂಟು ತೋಲಮುಳಿಯಿಂದದು ತೋಟಪುದಿಲ್ಲೆ
ನುತ್ತನಿಾ || ಮನುಜರ ಗೆಯ್ಯಮೆಂ ಬಿಸುಟು ದೇವರೆಮೆಂಬಭಿ
ಮಾನಮೇರೆಮು | ಯ್ಯೋನೆಗಳ ನೋಳ್ವರಿನ್ನೆರಡುತೋಳೊಳವೆಂಬ
ಮೊಲುವರ್ವೇಶ್ವರರ್ || ೯ ||

ಮ. ಮೊದಲೊಳ್ತಮ್ಮನೆ ನೋಡಲಿತ್ತಪದದೊಳ್ಳಯ್ಯೊಂಡವರ್ತಾಮೆ ನೋ
ಡಿದೊಡೋರಂತುಪಕಾರಮುಂಮೆಳಿದವಮಾರ್ತಾಡಿದಂದರ್ಧರಾ ||
ಜ್ಯದಪೆಂಪಂದಯೆಗೆಯ್ದವರ್ಬೆಸಸಿದಂದಾಗಳ್ಳರಂಗೊಟ್ಟವ |
ಪದಪಿಂಮುಟ್ಟದರೆಯ್ದೆ ರಕ್ಷಿಸಿದವಭೂಪರ್ಧರಾಚಕ್ರದೊಳ್ || ೧೦ ||

ಕಂ. ಗುರುಗಿದಿರೇಳ್ವರೆ ಪೊಡವಡು |
ವರೆ ದೇವರನರ್ಚಿಸುವರೆ ಪಾರ್ವರನಟಿದಾ |
ದರಿವರೆ ಮಾನ್ಯರಮನ್ನಿಸು |
ವರೆ ಪೂಜ್ಯರ ಪಿರಿಯರೆನಿವ ಗರ್ವದೆ ಭೂಪರ್ || || ೧೧ ||

ಕಂ. ಪಿರಿದುಮಧರ್ಮದೆ ಗತಿಗೆ |
ಟ್ಟರಸುಗಳೆಲೆ ಪೆಟವುಗೊಂಡರೆಂಬಂತೆ ವಲಂ ||
ಕರವಿಡಿದು ಸಾರ್ಚುವೆತ್ತುವ |
ತುರಿವದೆ ಕಯ್ಯಡುವುದಕ್ಕೆ ಲಜ್ಜಿಸರರೆಬರ್ || || ೧೨ ||

ಕಂ. ಮುಳಿಯದಹೋರಾತ್ರಂ ಕ |
ಯ್ಯೊಡ್ಡಿದಿಲ್ಲದ ಗುಣಮನಂತೆ ಬಿಡದೇರಿಸಿ ಮೊ ||
ಜ್ಜರಿಸುತ್ತಮಿರ್ಪ ಪಿದ್ಗ ||
ಗರ್ಗಗುವರವಿಲ್ಲದವನಿಪಾಲರ್ಜಗದೊಳ್ || || ೧೩ ||

1 ಹಣೆ. 2 ಚರ್ಮದ. 3 ಕೆಲಸ. 4 ದೇವರಾಗಿದ್ದೇವೆ. 5 ಭುಜ ತಿರಸ್ಸು.
6 ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಾತ್ರದಿಂದ. 7 ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದವರು. 8 ಅಳಿಕೆ, ವೈಭವ. 9 ಚಂದ,
ಪ್ರೀತಿ. 10 ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು. 11 ಹೆಳವುತನ. 12 ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ. 13 ಬೇಗನೆ.
14 ಕೆಳವರು. 15 ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡು. 16 ಉಬ್ಬಿಸು. 17 ಎಟರು.

ಕಂ. ಅವರನೆ ಪೊರೆವರ್ವೆಜ್ಜಿಪ |

ರವರನೆ ¹ಸಾರಿರಿಪರವರನವರೊಳೆ ನುಡಿ ನೋ |

ಡವರ್ಗಳೆ ನಂಟರ್ಕೂಡುವ |

ರವರೊಳೆ ಮನ್ನಿಪುದುಮವರನವರೊಳೆ ಕೂಟಂ ||

|| ೧೪ ||

ಕನ್ನಡ ಭಾರತ.

ಭಾ. ಸ. ಪರಮಧರ್ಮವ ಬಿಟ್ಟು ಲೋಭದೆ |

ಪಿರಿದೆನಿಸುವನ್ಯಾಯದಲಿ ನಡೆ |

ವರನು ರಣಭೂಮಿಯಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ ರಕ್ತನದಿಗಳನೂ ||

ಹರಿಸಿದಾಕ್ಷತ್ರಿಯಗೆ ಭಾವಿಸೆ |

ದುರಿತವೆಳ್ಳನಿತಿಲ್ಲ ಕೇಳಾ |

ನರಪತಿಯೆ ಕೃತಪುಣ್ಯನೆನಿಸುವನೆಂದು ನೇಮಿಸಿದಾ

|| ೧೫ ||

ಭಾ. ಸ. ದೇವತೆಗಳನು ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭೂ |

ದೇವತೆಗಳನು ಲೇಸ ಬಯಸುವ |

ಭೂವರನು ಪೂಜಿಸಲು ಬೇಹುದು ಮೊದಲ ಧರ್ಮವಿದು ||

ಭಾವಿಸಿದಡಿಹಪರಕೆ ಸುಖಗಳ |

ನೀವುದದು ನೀನದನಱಿದು ಸಂ |

ಭಾವನೆಯ ಮಾಡವರಿಗನನೀಪಾಲ ಕೇಳಿಂದ

|| ೧೬ ||

ಭಾ. ಸ. ದಾಂತಿ⁴ತೀಲ ಜಿತಾತ್ಮವೃತ್ತಿ⁵ಸು |

ಶಾಂತಿ ಪಿರಿದಾಗುಳ್ಳ ಧರಣೀ |

ಕಾಂತನಾವನಾತನಿಗೆ ಸೇರಿಹುದು ಚಿರಕಾಲ ||

ಸಂತತಮಹಾಸೌಖ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ |

ನಂತಶಯನಾಭ್ಯುದಯ ಬಹುಶುಭ |

ಸಂತತಿಗಳೆಂಬಿವು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನೃಪತಿ ಕೇಳಿಂದ

|| ೧೭ ||

1 ಸವಾಸದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವರು. 2 ಕೊಂದು. 3 ಮಾನ. 4 ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಡಿ ಯೋಣ. 5 ಇಂದ್ರಿಯನಿ ಗ್ರಹ, ಆತ್ಮಸಂಯಮನ. 6 ಮಹಾಶೇಷ.

ಭಾ. ಪ. ಅರಸ ಪ್ರಕೃ¹ತಿಗಳೇಳನಡೆಸುತ |

ಲಿರಲು ಬೇಹುದದಕ್ಕೆ ಸಾಧನ |

ಪರಮಸತ್ಯಾರ್ಜವಗಳೆಂಬಿವು ದಂಡೆನೀತಿಯಿದು ||

ಧರೆಯನಾಳ್ವರೆ ಮುಖ್ಯವಹುದೆ |

ಲ್ಲರಿಗೆ ರಕ್ಷೆಯದರುಹವರಿದದ |

ವಿರಚಿಸುವುದೇರಾಜಧರ್ಮರಹಸ್ಯವರಿಯೆಂದಾ || ೧೮ ||

ಭಾ. ಪ. ಜನಪ ಗುರುತ್ವ⁴ಗನ ಪರಧನ |

ಹನನ ರಾಜದ್ವೇಷಿಯನು ವಿ |

ಪ್ರನನು ಕೊಂದನ ಖಳನ ಭೂಸುರನೆಂದುಮನ್ನಿಸದೆ ||

ಮುನಿದು ದೇಶದೆ ಪೊಲಮಡಿಪುದಾ ||

ತನನು ದೇಶದೊಳಿರಿಸೆ ದೋಷವು |

ಮನುಜನಾಥಂಗಹುದು ತನುನಿಗ್ರಹವು ಬೇಡೆಂದ || ೧೯ ||

ಭಾ. ಪ. ಭಾವಿಸಲು ದುರ್ಗ⁵ಗಳವು ನಾ |

ನಾವಿಧಗಳಾಗಿಪ್ಪುವದಱೊಳು |

ಭೂವರಗೆ ನರದುರ್ಗವೇ ಪಿರಿದೆನಿಪುದದಱಿಂದ ||

ನೋವಮಾಡದೆಸಲಹಬೇಹುದಿ |

ಳಾವಲಯದಲಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣವ |

ನಾವಕಾಲಕ್ಕಾದೊಡಾನ್ಯಪ ಕೆಡನು ಕೇಳೆಂದ || ೨೦ ||

ಭಾ. ಪ. ಕೇವಲಕ್ಷಮೆಯಿಂದ ಸಾಧುಮೆ |

ದಾವೆಳವ ಹೋಲುವನುನೃಪನೆಂ. |

ದೀವಿಷಯದಲಿ ದಿವಿಜಮಂತ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯವೊಂದುಂಟು ||

1 ಒಡೆಯ, ಮಂತ್ರಿ, ಗೆಳೆಯ, ಬೊಕ್ಕಸ, ದೇಶ, ಕೋಟಿ, ದಂಡು ಈ ಏಳು ಸಪ್ತಪ್ರಕೃತಿಗಳು.

2 ಸತ್ಯತ್ವವಿನಯಗಳು. 3 ರಾಜನೀತಿ. 4 ಗುರುಪತ್ನೀಗಮನ ಮಾಡಿದವನನ್ನು. 5 ದುರ್ಗಮ ಸ್ಥಾನಗಳು, ಕೋಟಿಗಳು. 6 ಮದದಾನೆ.

ಭಾವಿಸುವಡತಿಸಾಧುವಲ್ಲದೆ |

ಯಾವಗಮತಿಕ್ರೂರನಲ್ಲದೆ |

ಭೂವಲಯವನು ಸಲಹುತಿಪ್ಪದೆ ನೃಪಗೆ ಮತವೆಂದ || ೨೧ ||

ಭಾ. ಷ. ಅರಸ ಮೃದುವಾಗಿರಲು ಸಾಧು |

ದ್ವಿರದ¹ವನು ಮಾವತಿಗನೇರುವ |

ಪರಿಯಲಾತನ ಮೆಟ್ಟಿಯಾಳ್ವುದು ನೀಚಭೃತ್ಯಜನ ||

ಪಿರಿದೆನಿಸಿ ತಾ ಕ್ರೂರನಾದೊಡೆ |

ನರರಳುಕಿ ಹೋಹರು ವಸಂತನ |

ಖರಕಿರಣ²ನಂತಿವನ ವರ್ತನವಾಗಬೇಕೆಂದ || ೨೨ ||

ಭಾ. ಷ. ಪದರಿ³ ಸಕಲಪ್ರಜೆಯ ನೋಯಿಸ |

ಲದು ನೃಪಗೆ ಲೇಸಲ್ಲ ಗರ್ಭಿಣಿ |

ಯುದರಶಿಶು ಬದುಕುವರೆ ತಕ್ಕೂಟಗಳನುಂಬಂತೆ ||

ಪದುಳದಲಿ ಭೂಪ್ರಜೆಯು ಕೆಡದಂ |

ದದಲಿ ರಕ್ಷಿಪ ಬಗೆಯ ವಿರಚಿಸು |

ವ್ರದೇ ವಿಚಾರಿಸೆ ಧರ್ಮಸಾಧನವೆಂದನಾ ಭೀಷ್ಮ || ೨೩ ||

ಭಾ. ಷ. ಜನಪ ಕೇಳ ಕರ್ತವ್ಯವರಿಯದೆ |

ಅನವರತ ದೌರಾತ್ಮ್ಯದಿಂದಲಿ |

ಮನಕೆ ಬಂದಂದದಲಿಯನುಚಿತದಿಂದ ನಡೆವವನ ||

ತನಗವನು ಗುರುವಾದಡಾಗಲಿ |

ಮುನಿದು ತಿಕ್ಕಿಸಿ ಬಿಡಲು ಬೇಕದ |

ಕಿನಿತುಪೇಕ್ಷಿಸಿಯಮ್ಮದಿದೊಡೆ ಕಿಡುವನರಸೆಂದ || ೨೪ ||

ಭಾ. ಷ. ಅರಸು ನಾನಾವರ್ಣಧರ್ಮೋ |

ತರದ⁶ ರಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಬೇಹುದು |

ಪಿರಿದೆನಿಸುತಿಹ ಸಂಧಿ⁷ವಿಗ್ರಹಮುಖ್ಯವಡ್ಡುಣವ ||

1 ಅನೆ. 2 ಸೂರ್ಯ. 3 ಕಾಡಿ. 4 ಸಂತೋಷ, ಸೌಖ್ಯ. 5 ಅಧಿಕಾರ ನಡಿಸಿದ್ಧರೆ. 6 ಸಮೂಹ. 7 ಸಂಧಿ, ವಿಗ್ರಹ, ಯಾನ, ಆಸನ, ದ್ವೈಧ, ಆಶ್ರಯಗಳನ್ನು.

ಅರಿಯೊಳಾಂತಿರಬೇಕು ಮಿಗೆ ಕಾ |
ತರಿಸದಧೋಪಾರ್ಜುನವನಾ |
ದರಿಸಿ ಮಾಡಲು ಬೇಹುದೆಲೆ ಭೂಪಾಲ ಕೇಳೆಂದ

|| ೨೫ ||

ಭಾ. ಸ. ಕಡುಗಿ¹ ಕೊಂಡೆ²ಯದವರ ಮಾತಿಗೆ |
ಬಡವರನು ಬಾಧಿಸದೆತಪ್ಪುಗ |
ಳಡಸಿದಲ್ಲಿ ಯಥಾಪರಾಧಕೆ ತಕ್ಕನಿತು ಧನವ ||
ವಿಡಿದುಕೊಂಡಾಧನವ ಬಯ್ತಿ ||
ಟ್ಟಡದೆ ಸತ್ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ದಾನವ |
ಕೊಡುವುದುತ್ತಮಧರ್ಮ ರಾಜರಿಗರಸ ಕೇಳೆಂದ

|| ೨೬ ||

ಭಾ. ಸ. ಮನಕೆ ನಂಬುಗೆಯಾದಡೇನದು |
ಜನಪ ಪಿರಿದುಂ ನಂಬಲಾಗದು |
ಮನುಜರನು ನೆಲೆನಂಬದಿರಲೂಬಾರದಿನ್ನಿದಕೆ ||
ಅನುವಿಳಿತು ಕಾರ್ಯೋಚಿತಕೆತ |
ಕೃನಿತರಲಿ ನಿಜಬುದ್ಧಿಯಲಿ ಸ |
ಜ್ಞನರನೋಡಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೆ ನಂಬುವುದು ಕೇಳೆಂದ

|| ೨೭ ||

ಭಾ. ಸ. ಧನದ ಮೇಲಣ³ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಲೆ |
ಮುನಿದು ಸುಜನರಬಂಧುಗಳ ತ |
ನ್ನನು⁴ಚರರ ಪ್ರಜೆಗಳನು ಬಾಧಿಸ ಲುಬ್ಧನಹನೃಪಗೆ ||
ಜನಪ⁵ದದ ಪ್ರಜೆಯಿಂದಲಾಗಲಿ |
ಮುನಿದ ಶತ್ರುಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ |
ಯನುಚರರ ದೇಸೆಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಕೇಡು ಬಹುದೆಂದ

|| ೨೮ ||

ಭಾ. ಸ. ಪಿರಿದುಧನಗಳ ಧರ್ಮದಿಂದವ |
ಧರಿಸುವರ ನೆಲೆಧರ್ಮಪಥದಲಿ |
ಚರಿಸುವರ ಪರರಿಂಗಿತಜ್ಞರ ಲೌಲ್ಯ⁶ರಹಿತರನೂ ||

1 ಸಿಟ್ಟಾಗಿ. 2 ಜಾಡಿಯವರು. 3 ಆಶೆಯಿಂದ. 4 ಸೇವಕರನ್ನು. 5 ದೇಶದ. 6 ಜಾಂಚಲ್ಯ.

ಪರಮನೀತಿಯಧರ್ಮವನು ವಿ |
 ಸ್ತರಿಪವರ ಕಪಟಂಗಳಿಲ್ಲದ |
 ಪಿರಿಯವೃದ್ಧರ ಸೇವಿಪರಸಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಯಹುದೆಂದ || ೨೯ ||

ಭಾ. ಪ. ಕಪಟವಿಲ್ಲದೆ ಸೊಕ್ಕಿಮೆಱೆಯದೆ |
 ವಿಪುಲವೈಭವಗಳನು ಭೂಮಿಪ |
 ನಪರಿಮಿತಭಾಗ್ಯಗಳ ಕೊಡಲದನೋಡಿ ಮನದೊಳಗೆ ||
 ಚಪಲರಾಗಿಯಸೂಯೆಗೆಯ್ಯದೆ |
 ಕೃಪಣರಲ್ಲದ ಜನರು ಮಿಗೆ ಸೇ |
 ವಿಪ ಧರಿತ್ರೀಪಾಲಕಗೆಯಭಿವೃದ್ಧಿಯಹುದೆಂದ || ೩೦ ||

ಭಾ. ಪ. ಅರಸ ಧನದೊರಾದಿವಸ್ತು |
 ತ್ವರವೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಬನಾವನು |
 ಪಿರಿದೆನಿಸುವಾಜ್ಞೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಪರಾಜನಿಲ್ಲದೊಡೆ ||
 ಧರೆಯೊಳರಿದಾದಿಯಲಿ ದಾನವ |
 ಗುರು ನುಡಿಯನೇ ಸಕಲನೀತಿ |
 ಜ್ಞರು ನಲಿಯೆ ನೀತಿಗಳನೆಂದರುಹಿದನು ಗಾಂಗೇಯ || ೩೧ ||

ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ.

ನಾ. ಪ. ಪರಿಕಿಪೊಡೆ ಸಂತತಂ ವಕ್ರಚರಿತಂ ನುಡಿದ |
 ಡೆರಡುನಾಲಗೆ ಧನವನೇ ಕಾದುಕೊಂಡಿರ್ಪ | [ಕೋಪಂ ||
 ಪರಮಲೋಭಂ ಭೋಗದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಬಾಳ್ವೆ ಪರರಸುವನುಗಿವ
 ಉರಗಂಗಮರಸಿಂಗಮನ್ಯೋನ್ಯಮಾದೊಡಂ |
 ನಿರುತದಿಂ ಕಂಣುಕಿವಿ ಕಿವಿಯೆಕಂಠೆಂದೆಂಬ | [|| ೩೨ ||
 ಪರಿಯಾಯಭೇದಮಿದು ನಾಡಾಣ್ಮಗಿದು ನೀತಿಗನುಚಿತಂ ಕೇಳೆಂದನು

1 ಬಹಳ.

2 ಹೆಂಡತಿ.

3 ಸಮೂಹವನ್ನು.

4 ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ.

5 ಅಪಹರಿಸುವ.

6 ಅರಸಿಗೆ.

ಕೊಂಡೆಯರ ನುಡಿಗಳೇ ಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಭೂಷಣಂ |
 ಕೊಂಡೆಯರ ಮಾರ್ಗವೆದೆದಾವರೆಗೆ ಭಾಸ್ಕರಂ |
 ಕೊಂಡೆಯರೆ ತನಗೆ ಕಡುಹಿತವರೆಂದೆರಡಿಲ್ಲದೇ ನಂಬುವವನೀಶನ ||
 ಮಂಡಲಕೆ ಕೇಡಪ್ಪದಾನ್ಯಪನಸಿರಿನಭೋ |
 ಮಂಡಲದ ಕುಸುಮದೋಲ್ಬಯಲಪ್ಪುದದಲಿಂದ | [|| ೩೩ ||
 ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾವಗಂ ಕೊಂಡೆಯಂಗೇಳ್ವುದನುಚಿತಂ ಕೇಳೆಂದನು

ಕುಳಿರಮಂಜಿನ ಪನಿಗಳಿಂ ಕಮಲಸಂಕುಲಂ |
 ಜಲಬಿಂದುವಿಂದೆ ಮಧು ಲೋಭದಿಂ ಗುಣಗಣಂ |
 ಗಳಹ^೨ತನದಿಂದೆ ಗೌರವಮನಾಚಾರಪ್ರವರ್ತನದೆ ಕುಲದವೆಂಪು ||
 ಪುಳಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಬಹಳ ಕೋಪದೆ ತಪಃಫಲಮು |
 ಮಲೆ^೩ದು ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯಿಂ ಮೇಘದೊಡ್ಡ^೪ವಣೆ | [ದನು|| ೩೪ ||
 ಸಲೆಕೆಡುವವೊಲೈಡುವುದರಸಾಳ್ವ ಧರೆ ಪಿಸುಣರಿಂ ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂ

ಖಳರ ಮಾಯಾವಿಗಳ ದುರ್ವಿನೀತರ ಮಹಾ |
 ಕುಳ^೫ರ ದುರ್ಜನರ ಡಂಭರ ನೀತಿಮಾರ್ಗ^೬ವಿ |
 ಹೈಲರನಿಷ್ಟರವಚನಕೋವಿದರ ದುರ್ಬೋಧಕರ ದುರಾಚಾರವರರ ||
 ಕುಲವಿಹೀನರ ಕುಮಂತ್ರಾನ್ವಿತರ ಶ್ರುತಿಪಥವ |
 ನುಳಿದು ನುಡಿನವರ ಕಂಡರೆ ನಿರಾ^೮ಕರಿಸುವುದು | [|| ೩೫ ||
 ನೆಲನನಾಳ್ವರಸುಮಕ್ಕಳ ನೀತಿ ಬಿಜ್ಜಳನೃಪಾಲ ನೀಂ ಕೇಳೆಂದನು

ಪರಗೆ ತಾಂ ಮಾಡಿದುಪಕಾರಂಗಳಂ ತನಗೆ |
 ಪರರಿಂದಲೊದಗಿದಪಕಾರಂಗಳಂ ನಾಡೆ | [ದೊಳು||
 ಪರರ ಕೂಡಾಡಿ ಕೆಡಿಸುವುದುತ್ತಮರ ಮತಕೆ ಸಲ್ಲದು ಮಹೀತಳ

1 ಚಳಿಯು. 2 ಹರಟೆ ಕೊಚ್ಚೋಣ. 3 ಬಲದಿಂದ ಬೀಸೋಣ. 4 ಗುಂಪು (ದಟ್ಟಣೆ).
 5 ನೀಚರ. 6 ಚಲೋ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಡ್ಡಹಾದಿ ತುಳಿಯುವವರ. 7 ಪಾಣರ.
 8 ಅನಾದರ ಮಾಡುವದು.

ಪರಗೆ ತಾಂ ಮಾಡಿದಪಕಾರಂಗಳಂ ತನಗೆ |
ಪರರಿಂದಲೊದಗಿದುಪಕಾರಂಗಳಂ ನಾಡೆ | [|| ೩೬ ||
ಪರರ ಕೂಡಾಡಿ ತೋರುವುದುತ್ತಮರ ಮತಕೆ ಸಲ್ಪುದೈ ಕೇಳೆಂದನು

ಧರ್ಮಮಂ ಬಿಡದೆ ಮಾಟ್ಟುದು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದೊಳ್ |
ಧರ್ಮಿಷ್ಠರುಳ್ಳೊಡವರಂ ಪಾಲಿಪುದು ವಿಮಲ | [ಪುದು||
ಧರ್ಮಕ್ಕೆ¹ಡರ್ಬಂದೊಡಾಲಸ್ಯಮಂ ಮಾಡದೊ²ಡನೊಡನೆ ಪರಿಹರಿ
ಧರ್ಮಹೀನರನುದಾಸಿಪುದು ನಿರುಪಮೆ³ಜಾತಿ |
ಧರ್ಮಂಗಳಂ ತಪ್ಪದಂತೆ ನಡೆಸುವುದು ನೃಪ | [|| ೩೭ ||
ಧರ್ಮದ ರಹ⁴ಸ್ಯವಿದು ತಪ್ಪದವನೀಪಾಲತಿಲಕ ನೀಂ ಕೇಳೆಂದನು

ಧನವಧಿಕವಾಗಬೇಕೆಂಬಾಸೆಯಿಂದ ದು |
ಜನರ ಚಹಡಿಯ ಮಾತುಗಳ ಕೇಳ್ವು ಸಕಲ ಸ |
ಜನರನಾಕರಿಸಿ ಪಾಪವನೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಂ ಮಾಡಿದೊಡನೆ||
ಘನವಾಗಿ ಕಾಲೋಚಿತಕೆ ತೋರಿ ಹೆಚ್ಚಿದಿಂ⁵ |
ಧನವಗ್ನಿಯಿಂ ದಹನವಪ್ಪಂತೆ ಶತ್ರುನೃಪ | [ದನು||೩೮||
ಜನದಿಂದೆ ಕಡೆಗೆ ಬಯಲಹುದು ಪುಸಿಯಲ್ಲವನಿಪಾಲ ನೀಂ ಕೇಳೆಂ

ಧನದಾಸೆಗಾಗಿ ದೇಶಪ್ರಜೆಯ ನೋಯಿಸದೆ |
ಧನಮುಳ್ಳವರ ಬದುಕುಗಳ ಕಂಡು ಕಟ್ಟು⁶ಬಿಸದೆ | [ದೊಳು||
ಧನವನೊದವಿಸುವದೊಕ್ಕಲಿಗಯ್ಯ ಪಾಲರಸಿಗೊಂದು ಪಾಲೀಕ್ರಮ
ಧನವಧಿಕವಹುದೀಪರಿಯೊಳಾರ್ಜಿಸಿದೊಡೆ ತ |
ಧನವನೊಲವಿಂ ಸುಪಾತ್ರದೆ ವೆಚ್ಚಿಸಲ್ಪಣ್ಯ | ||೩೯||
ಧನಪಾಲನಪ್ಪನಾನ್ಯಪತಿ ಪರಲೋಕದೊಳಗರಸ ನೀಂ ಕೇಳೆಂದನು

1 ಅಡ್ಡಿ, ತೊಂದರೆ. 2 ಕೂಡಲೆ. 3 ಸರಿಯಿಲ್ಲದೆ. 4 ಗುಟ್ಟು. 5 ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಉರವಲ.
6 ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡದೆ. 7 ಕೂಡಿಸುವ. 8 ಗಳಿಸಿದರೆ.

ಆಣೆಯಾಗರಸುತನವೆಂದೆಂಬ ತನುವಿಂಗಿ |

ಪ್ರಾಣಮದಕಪಜಯಂ ಬಂದು ಪೊದಿದೊಡೆ ತತ್ |

ಕನ್ನೀಣಿವತಿ ಹರಣವಿದ್ದುಂ ಮೃತಿಯನೆಯ್ದುವನಿದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹ
ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದೆ ಬಟಿಯ ಭುಜಬಲದ ಗರ್ವದಿಂ | [ಮೇಕೆ||

ಹಾಣೆಹೊಕ್ಕಿಟಿಯಲಾಪಿದೆ ಮುಟಿದು ಬಪ್ಪವಂ | [ಳೆಂದನು||೪೦||

ರಾಣಿಯರ ನಗೆಯ ಕಯ್ ಹೊಯಿಲವಾಧ್ಯದಗತಿಯ ನರ್ತಕಂಕೇ

ಮುಟಿಹೊಕ್ಕವರ ಕಾಯ್ ಮಾರಾಂತ ಭೂಭುಜರ |

ನಿಟಿವ ಬೇಡಿದವರ್ಗೆ ಬೇಡಿದ ಸುವಸ್ತುವಂ | [ವನು||

ನೆಟಿ ಕೊಡುವದೀಗ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸದ್ಧರ್ಮವರ್ತನವಾಸುವರ್ತನ

ತೊಟಿದು ಚಾವಡಿಯೊಳಗೆ ಗೆಳಹಿ ಹುಯ್ಯಲಕಂಡು |

ಬೆಟಿತೋಡಿ ಗಟ್ಟಿಬೆಟ್ಟಂಗಳಂ ಸಾರ್ದುಬಾ | [ದೊಳು ||೪೧||

ಯ್ದಿಟಿವನಂ ರಾಜನೇಹಗರಣದ ರಾಜನಲ್ಲವೆ ಮಹೀ ಮಂಡಲ

ಎನಿತೆನಿತು ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಳು ಬಿಡದೆ ನಡೆದರೆಯು |

ಮೆನಿತೆನಿತು ಸತ್ಕೀರ್ತಿಪಡೆದರೆಯುಮವನಿಯೊಳ |

ಗೆನಿತೆನಿತು ಸದ್ಧರ್ಮಸಂಜನಿತವಸ್ತುವಂ ಪಿಡಿದೊಡೆಯುಮಿನಾನೆಲ

ಎನಿತೆನಿತು ಬಲ್ಲವಿಕೆ ಮೊಳೆತೊಡಂ ಬಾಹುಬಲ |

ಮೆನಿತೆನಿತು ತನಗೆ ಪಿರಿದಾಗಿದೊಡಂ ಶತ್ರು |

ಜನವ ಸಾಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಕರುಣಮಂ ಮಾಲ್ಪುದನುಚಿತವರಸಕೇಳೆಂದನು

ಸಾಮವೇ ವೇದಂಗಳೊಳಗಧಿಕವಾದಂತೆ |

ಸಾಮವೇ ಮಿಗಿಲಾಯ್ತು ಪಾಯಂಗಳಲ್ಲಿತ |

ತ್ಸಾಮವೇ ಭೂಭುಜರ ಬಾಳ್ಕೆಗನುಸಾರಿ ಮಿಕ್ಕಿನ ಮೂರುಪಾಯಂ

1 ಪ್ರಾಣ. 2 ಸಮರಾಂಗಣ. 3 ಚವ್ವಾಳೆ. 4 ಎಧುರಾದ. 5 ಹೊಡೆಯುವ, ಕಾದುವ.
6 ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾತಾಡಿ. 7 ಕಾಳಗ. 8 ಹೇಡಿತನದ. 9 ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ.
10 ಜಾಣ್ಮೆ. 11 ಹುಟ್ಟಿದರೂ. 12 ಗೆಲ್ಲುವಲ್ಲಿ, ಗೆಲ್ಲುವಾಗ. 13 ಚತುರೋಪಾಯಗಳು:—
ಸಾಮ, ಧಾನ, ಭೇದ, ದಂಡ.

ಸಾಮಾನ್ಯಮದಱೊಳಗೆ ದಂಡಮೆಂದೆಂಬುದದು |
 ಸಾಮಾನ್ಯದೊಳಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಮಿದನಱಿಯದರು | [|| ೪೩ ||
 ಸಾಮಾನ್ಯರೆನಿಪರವನೀಪತಿಗಳೊಳು ನೃಪಲಲಾಮನೀಂಕೇಳೆಂದನು¹
 ಅರಿನೃಪರ ಸಂಧಾನ²ಸಮಯಂಗಳಲ್ಲಿ ಕರಿ |
 ತುರಗಂಗಳೇರಾಟದಲ್ಲಿ ಸಂಗರದಲ್ಲಿ |
 ತರುಣಿಯರ ಕೇಳಿಮೇಳಂಗಳೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜನದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಲ್ಲಿ ||
 ಪರಿಪರಿಯ ಪರಿಕ³ರದ ಭೋಜ್ಯಭೋಜನದಲ್ಲಿ |
 ಪರವಿವಾಹಾದ್ಯನೇಕೋತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಭೂ |
 ವರನಿಕ⁴ರಕೆಜ್ಜಿ ಉಕೆಪಿರಿದಾಗಬೇಕು ಬಿಜ್ಜಳನೃಪತಿಕೇಳೆಂದನು ||೪೪||
 ವ್ಯಸನ⁵ಸಪ್ತಕದ ನೆತ್ತಿಗಳ ನಿಱಿದೊಡೆಬಡಿದು |
 ಪುಸಿಯನವನೀತಳದೊಳಡಿಯೂರದಂತೆ ತೊಲ |
 ಗಿಸಿಜಾತಿಸಂಕರಂಗಳ ಮೂಗನರಿದು ಬೆಳುಗವತೆಯಂಸುಟ್ಟುತೂಱಿ||
 ಪೆಸರನಡಗಿಸಿ ಕಳವು ಪಾದರಂಗಳಹಿಂಸೆ |
 ಯಸುವ ತೊಲಗಿಸಿ ಧರಾತಳವನಾಜ್ಞೆಯೊಳು ಪಾ | [|| ೪೫ ||
 ಲಿಸುವ ರಾಜಂಗಿಹವರಂಗಳೊಳಗನುಮಾನವಿಲ್ಲರಸ ಕೇಳೆಂದನು ||
 ಹಿರಿಯರೊಳು ದೇವರೊಳು ಗುರುಗಳೊಳು ಘನಭಯಂ |
 ಪರಮಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥಂಗಳೊಳು ಭಕ್ತಿ |
 ಶರಣಾಗತರೊಳವಗುಣಂಗಳಂನೋಡದೀಡೇಱಿಸುವದೃಢಮಪ್ಪುವ ||
 ಪರಿಜನಂಗಳೊಳಮಳದಯೆಸಾಧುಸಜ್ಜನರ |
 ನೆರವಿಯೊಳಗಾದರಣೆ ಹಿತರೊಳತಿವಿಶ್ವಾಸ | || ೪೬ ||
 ವಿರಬೇಕು ನೀತಿಕೋವಿದನೆನಿಸುವರಸಿಗೆ ನೃಪತಿ ನೀಂಕೇಳೆಂದನು

1 ಶ್ರೃಷ್ಠ. 2 ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ಒಪ್ಪಂದ. 3 ಸಿದ್ಧತೆಯ. 4 ಸಮೂಹ. 5 ಮೃಗಯಾ, ದ್ಯೂತ, ದಿವಾಸ್ವಪನ, ಪರಿವಾದ, ಸ್ತ್ರೀ, ಮದ, ತೌರ್ಯತ್ರಿಕ (ಕುಣಿಯೋಣ, ಹಾಡೋಣ, ವಾದ್ಯಬಾರಿಸೋಣ) ಇವು ಸಪ್ತವ್ಯಸನಗಳು. 6 ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಕೆಯ, ಮಿಶ್ರಣದ. 7 ಕಡಿದು, ಕೊಯಿದು. 8 ಅಜ್ಞಾನ, ದಡ್ಡತನ. 9 ಸಿದ್ಧಿಗೊಯ್ಯುವ. 10 ಅಳುಗಳಲ್ಲಿ, ಸೇವಕರಲ್ಲಿ.

ಸಿರಿಯ ಮದದಿಂ ಸೊಕ್ಕಿ ಮಾನ್ಯರಂ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ |

ಪರಿವಾರಕಾಗಾಗ ಸಂಬಳಂಗಳನಿತ್ತು |

ಪೊರೆದುಕೊಂಡಿರದೆ ಸಪ್ತಾಂಗಸನ್ನಾಹದೊಳಗೆಚ್ಚುಕೆಯನಿತಿಲ್ಲದೆ ||

ಪರಮಬಾಂಧವರ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಕಯ್ಯಿಡಿದವಳ |

ನರವರಿಸಿ ಸೂಳೆವೆಂಡಿರ ಸಂಗದೊಳಗಿಪ್ಪ |

[|| ೪೭ ||

ಧರಣಿಪತಿಯಂ ಹಿಂಗದಿರ್ಪಳೇ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿನ್ಯಪತಿ ನೀಂ ಕೇಳೆಂದನು

ಆನಾಗಲುಂ ಸಚ್ಚರಿತ್ರವೊಂದೇನೂತು |

ರೂವೆಱುದು ಮಾಟ್ಟು ಬೀಯುಂ ಸಕಲಪರಿಜನವ |

[ಕೋಪಂ ||

ನೋವಿ ಕಾಲೋಚಿತವನಱುದು ಭೋಗಿಪ ಭೋಗಮಪರಾಧಕುಳ್ಳ

ಲಾವಕರ ನುಡಿಗೇಳದುದು ಕೇಳೊಡಂ ಬಲ್ಲ |

ಕೋವಿದರ ಮುಖದೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಮಾಟ್ಟುದು ಸನ್ಮ |

[|| ೪೮ ||

ಹೀವಲ್ಲಭರ ಮಾರ್ಗವಿದ ಪಿಡಿವುದುತ್ತಮೋತ್ತಮವರಸ ಕೇಳೆಂದನು

ಮಱಿಯಿಂದ ಸಕಲಸಸ್ಯಾದಿಗಳ್ಳುಸುಮಪರಿ |

ಮಳದಿಂದ ತುಂಬಿಗಳ್ ಜ್ಞಾನದಿಂ ತಪಮಿಂದು |

[ಭಾವಿಸೆ ||

ಕಳೆಯಿಂ ಚಕೋರಿಗಳು ಧರ್ಮದಿಂದರಸಾಳ್ವ ಭೂಮಂಡಲಂ

ಕೆಳೆಯರಿಂ ಬೇಟಂ ಸುಪುತ್ರರಿಂದಿಹವರಂ |

ಗಳಸುಖಂ ಪೆಚ್ಚುವಂದದೆ ಪೆಚ್ಚುವುದು ಮಂತ್ರಿ |

[|| ೪೯ ||

ತಿಲಕಸಿದ್ಧೃಶ್ವರ್ಯವನಿವಂಗಿದು ರಾಜನೀತಿ ನೀಂಕೇಳೆಂದನು

1 ಸೇವಕರಿಗೆ, ಪಡೆಯವರಿಗೆ. 2 ಸಪ್ತಪ್ರಕೃತಿ. 3 ಹೆದರಿಸಿ. 4 ಬಿಟ್ಟುಹೋಗು.

5 ರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತು. 6 ವೆಚ್ಚವು. 7 ಕಾಪಾಡಿ. 8 ತೀಳರ.

9 ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ. 10 ಗೆಳೆಯರಿಂದ. 11 ಪ್ರೀತಿ.

ಬಸವಪ್ರಶಾಸ್ತಿಯ ಭರ್ತೃಹರಿ ನೀತಿಶತಕ.

ಪುಸಿಯಹುದೊಮ್ಮೆ ಸತ್ಯತರನಾದಪುದೊಮ್ಮೆ ಕರೋರನೊಮ್ಮೆ ಭಾ |
ವಿಸೆ ಮೃದುವಾದಿಯೊಮ್ಮೆ ಬಲುಹಿಂಸಕನೊಮ್ಮೆ ದಯಾದ್ರವ್ಯನೊಮ್ಮೆ
ಮೇಣ್ || ಅಸುವಿಗಮರ್ಥಕಂ ಪೆಣ್¹ದುಕೊಂಡಿಹುದೊಮ್ಮೆ ಮಹಾನದಾ²
ನ್ಯನಾ | ಗೆಸೆದಪುದೊಮ್ಮೆ ಲೋಕದೊಳನೇಕವಿಧಂ ನೃಪನೀತಿ ವೇ³ತಿವೋಲ್ |
ಕಂ. ಎಣಿಸಲ್ಪಾಜ್ಞಾ ದ್ವಿಜರ | [|| ೫೦ ||

ಕ್ಷಣ ವಿತರಣ⁴ ಭೋಗ ಕೀರ್ತಿ ಮಿತ್ರಾ⁵ವನ ಪ |
ಡ್ಗುಣಗಳ ನುಳಿದಿಸಾರ್ಥಾ |
ರಿಣಿಯೊಡೆಯರುಸಾಶ್ರಯದೊಳದೇಂ ಫಲಮಿಳೆಯೋಳ್ || ೫೧ ||

ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತಪುರಾಣ.

ಕಂ. ಇಱಿಯದೆ ಬೇಡಿದೊಡೀಯದೆ |
ಬಱಿದೆ ಕುಲೀನತೆಗೆ ಬೆಸೆದು ಪಾರ್ಥಿವಶಬ್ದ ||
ಕೈ⁶ಟಿವಟ್ಟಿನಿಸಿ ಧರಿತ್ರಿಗೆ |
ಪೊ⁷ಟಿಯೆನಿಪಂ ರಾಜನಾನುಧಾರಕನಲ್ತೆ? || ೫೨ ||

ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನಮ್.

ಇಂಗಡಲಕುನರಿಯರಸಂ |
ಗಂಗೆಂಟಹುದರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯರಮನೆಯೋಳ್ ಲಂ ||
ಚಂಗುಳಿಗಳೊಳರೆನಲ್ ನೃಪ |
ಸಂಗಳಿಸಾ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಪರರಂ ಚರರಂ || ೫೩ ||

1 ಒಂದರೊಡನೆ ಒಂದು ತಗುಲಿಕೊಂಡು. 2 ಸವಿಮಾತಿನದು. 3 ಸೂಳೆಯಂತೆ. 4 ದಾನ. 5 ಗೆಳೆಯರ ರಕ್ಷಣ. 6 ಒಳ್ಳೇ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದಕ್ಕೆ. 7 ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡು. 8 ಹೊರತಾದವರು, ಅಯೋಗ್ಯರು. 9 ಪಾಲ್ಗಡಲ ಮಗಳು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು. 10 ದೂರವಾಗುವದು, ಕೆಡುವದು.

ಕುಮಾರವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ.

ಕಳವನೃತವನ್ಯಾಯ ಹುಸಿದಟ |

¹ದುಟವು ದುನ್ಯುಗಭಾಧೆ ನಂಚನೆ |

ಹಟಿವು ಹಾದರ ಬಿ²ಂದಿ ಸಂಕರಜಾತಿಧರ್ಮಗಳು ||

ಉಳಿಯಲರಿಯವು ರಾಮರಾಜ್ಯದ |

ಸುಲಭತೆಗೆ ಸರಿಯಾವುದೈ ಕುಶ |

ಕೇಳು ಕೇಳಾಶ್ಚರ್ಯವಿದನೀಗೆಂದನಾಮುನಿವ

|| ೫೪ ||

ಪರಿಶಿಷ್ಟ (ಇ).

ಸ್ಥಳವಿವರಣೆಗಳು.

(೧) ಕನೋಜ್ : ಈ ಪಟ್ಟಣವು ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದ ಫರಕಾ ಬಾಡ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ, ಕಾಳೀನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಳೀ-ಗಂಗಾ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ೫ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮೊದಲು ಗುಪ್ತರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು.

(೨) ಸೆಹವಾನ್ : ಇದು ಈಗ ಕರಾಚಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ತಾಲೂಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೂಡಣ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಧುನದಿಯು ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣ ಕೊಟ್ಟ.

(೩) ಬಕ್ಕರ್ : ಇದು ಸಿಂಧುಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಿಕಾರಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರ್ ರೋರಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಪಟ್ಟಣಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಂಧುನದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ದ್ವೀಪ (ನಡುಗಡ್ಡೆ) ಆಗಿದೆ.

(೪) ಪಾಟಾರ : ಇದು ಸಿಂಧುನದಿಯ ಪಡುವಣಿಗೆ ೨೦ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ.

(೫) ಉಮರಕೋಟೆನ್ನು ಸುಮ್ರಾ ಜಾತಿಯ ಉಮರನೆಂಬುವನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. ಇದು ಹೇಗೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಈಗ ಸಿಂಧುಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಥರ್‌ಪಾರ್ಕರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನು ಹುಟ್ಟಿದೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಜನನಸಂಬಂಧವಾದ ಲೇಖನವುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಹೂಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಮರಕೋಟೆಯು ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂತ ೨೫°-೨೧', ಪೂರ್ವ ರೇಖಾಂಶ ೬೯°-೪೬' ರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ.

(೬) ಶಾಲಿ : ಇದು ಪಂಜಾಬ್‌ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಿವ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಡ್ಡವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಬುನಾದಿಯ (ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ) ಗುಡಿ ಇದೆ.

(೭) ಕಂದಹಾರ್ : ಆಫ್ಘಾನಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೩೦,೦೦೦; ಪೂರ್ವದ ರಾಜಧಾನಿ.

(೮) ಗಜನಿ : ಕಾಬೂಲಿಗೆ ನೈಋತ್ಯದಲ್ಲಿ ೭೮ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ; ಬಹಳ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳ; ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧೦,೦೦೦.

(೯) ಫಾರಾ : ಎಂಬುದು ಆಗ್ರಾದ ಹತ್ತಿರವಿದೆ.

(೧೦) ಕಾಳಾನೂರ್ : ಪಂಜಾಬ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗುರ್ದಾಸಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ದೊಡ್ಡ ಊರಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕರನು ಕೇಳಿದುದು ಇಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ.

(೧೧) ಮಚ್ಚಿವಾರ : ಪಂಜಾಬ್ ದೇಶದ ಲೂಡಿಯಾನಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಟ್ಲಿಜ್ (ಶತದ್ರು) ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಊರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಹೆಸರು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಳೆಯ ಮಸೀದಿಗಳೂ, ಅನೇಕ ಹಿಂದೂದೇವಾಲಯಗಳೂ, ಸಿಕ್ಖರ ಗುರುದ್ವಾರವೂ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ.

(೧೨) ಸರಹಿಂದ್ : ಎಂಬುದು ಈಗ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯವಿಭಾಗವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಯಮುನಾ-ಸಟ್ಲಿಜ್ ನದಿಗಳ ನಡುವೆ ಅಂಬಾಲಾ, ಲೂಡಿಯಾನಾ, ಫಿರೋಜಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೂ, ಪಾಟಿಯಾಲಾ, ಜಿಂದ್‌ನಾಭಾ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸರಹಿಂದ್ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳಗವಾದ ಸ್ಥಳವು ಈಗ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(೧೩) ರೋಹಿಲ್‌ಖಂಡ : ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೯,೯೦೮ ಚದರಮೈಲು, ಜನಸಂಖ್ಯೆ (೧೯೧೧ರಲ್ಲಿ) ೫೫|| ಲಕ್ಷ. ಈಭಾಗದಲ್ಲಿ ೬ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.

(೧೪) ಕಾಲ್ಪಿ : ೨೪ ಪರಗಣೆಗಳ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಹುಗ್ಲಿನದಿ ದಡದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗೆ ತೆಂಕಣಿಗೆ ೪೮ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ.

(೧೫) ಮೂಣಕೋಟೆ : ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ಡಿಹರಾ ಡೂನ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿವಾಲಿಕ್‌ಗುಡ್ಡದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

(೧೬) **ಜಲಂಧರ :** ಪಂಜಾಬ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸುಶರ್ಮ ಚಂದ್ರನೆಂಬ ಅರಸನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು.

(೧೭) **ಪಾಣಿಪತ :** ಪಂಜಾಬ್ ದೇಶದ ಕರ್ನಾಟಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಲ್ಲೂಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ರಣಭೂಮಿಯು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದ ಹೆಸರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಂಡವರಿಗೂ ಕೌರವರಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧ ನಡೆದುದು. ಅಕ್ಬರನ ಅಜ್ಜನಾದ ಬಾಬರನು ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಲೋಡಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ (ಮೇ ೧೫೨೬). ಇಲ್ಲಿ ೧೭೬೧ನೆಯ ಜನವರಿ ೭ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ದುರಾಣಿ ಅಹಮದ್ ಷಹನು ಮರಾಟೆಯವರ ದಂಡನ್ನು ದಿಕ್ಕುಪಾಲು ಮಾಡಿದನು.

(೧೮) **ಬಿಯಾನ :** ರಾಜಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಭರತಪುರಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ನೈಋತ್ಯದಲ್ಲಿ ೫೦ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೀಮಲಾಟವೆಂಬ ಬಹಳ ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಕಲ್ಲುಕಂಬವಿದೆ. ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ಇದನ್ನು ಮಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಾನವೆಂದು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಬಾಬರನಿಗೂ ಉದಯಪುರದ ಸಂಗರಾಣನಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಕಾಳಗವಾಯಿತು (೧೫೨೭).

(೧೯) **ನಾಗೂರು :** ರಾಜಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಜೋಧಪುರಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಸೀರಾಬಾದಿಗೆ ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ೭೫ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಅಕ್ಬರನು ೧೫೬೧ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬೀಕಾನೀರಿನ ಅರಸನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಈಗ ಇದು ಜೋಧಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ದನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

(೨೦) **ತಿಲ್ವಾರ :** ಇದು ನಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದ ಷಹಜಹಾನ್‌ಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ೧೮೫೭ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು.

(೨೧) **ಅಜಮೀರ್ :** ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾಗವಾಗಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ, ಮೇರವಾಡಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಮೇಲಣಧಿಕಾರಿಯಾದ ಕಮೀಷನರು, ವೈಸರಾಯಿ ಕಡೆಯ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ರಾಯಭಾರಿಯ (Political Agent) ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ತಾರಾಗಡವೆಂಬ ದಿಣ್ಣೆಯಮೇಲೆ ಅಜರಾಜನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಅರಸನಾದ ದೋಲರಾಯನು ಸಿಂಧುದೇಶಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ, ಮಹಮದ್ ಕಾಸಿಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಿಮಡಿದನು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೮೫). ಮುಂದೆ ಇದರ ಅಣನೆಂಬ ಅರಸನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಅಣಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ **ಷಹಜಹಾನನು** ಒಂದು ಅಂದವಾದ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅಣನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ **ಸೋಮಶೇಖರನು** ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನಾದ **ಅನಂಗಪಾಲನ** ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಗೆ ಬಂದ **ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ** ತಂದೆಯಾದನು. **ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು** **ಅಜಮೀರ್**, **ಡಿಲ್ಲಿ**ಗಳ ಅರಸನಾಗಿದ್ದಾಗ **ಗೋರಿಷಹ ಬುದ್ದೀನನು** ಅವನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು (೧೧೯೩). **ಅಜಮೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೈದ್ ಹುಸೇನ್** ಗೋರಿಯನ್ನು ಅಕ್ಬರನು ಪುತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ಸೆಲೀಮನು ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡೇ ಬಂದನು (೧೫೫೧). ೧೫೫೬ರಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊಗಲರ ಕೈಸೇರಿತು. ಇದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ **ಔರಂಗಜೇಬನು** ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ದಾರನ ದಂಡನ್ನು ೧೬೫೯ರಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಇದನ್ನು ೧೭೨೦ರಲ್ಲಿ ರಜಪೂತರೂ, ೧೭೫೬ರಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಯವರೂ, ೧೮೧೮ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು.

(೨೨) **ಗ್ವಾಲಿಯರ್ :** ಈಗ ಸಿಂಧ್ಯನ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸೂರ್ಯಸೇನನೆಂಬ ಅರಸನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೭೭೩ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. **ಗಜನಿಮಹಮದನು** ಇದನ್ನು ೧೦೨೩ರಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿ ಬೇಸತ್ತು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಬಳಿಕ **ಗೋರಿಮಹಮದನು** ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು (೧೧೯೬). ತರುವಾಯ ಇದನ್ನು **ನರಸಿಂಹ ರಾಯನೆಂಬ** ಹಿಂದೂ ಸರದಾರನೂ (೧೩೯೮), **ಬಾಬರನೂ** (೧೫೨೬),

ಅಕ್ಕರನೂ (೧೫೫೬) ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಮೊಗಲರ ಘನತೆಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರ ಸೆರೆಮನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಸಿಂಧ್ಯನಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು (೧೭೮೦), ಗೋಹದದ ರಾಣಿನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಅನಂತರ ೧೮೦೩ರಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ೧೮೦೫ರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಸಿಂಧ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು.

(೨೩) **ಲಕನೋ:** ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇದೇಹೆಸರಿನ ಭಾಗದ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಜನಮೇಜಯರಾಯನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಪ್ರವಾದ (ದಂತಕಥೆ) ಇದೆ.

(೨೪) **ಕಾಶಿ:** ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಾರಣಾಸಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ವಾರಣಾಸಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ಎರಡುಲಕ್ಷದ ಒಂಬತ್ತುಸಾವಿರ. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಬೌದ್ಧಮತ, ಸ್ಮಾರ್ತಮತಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಗೋರಿಮಹಮದನು ೧೬೯೪ರಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಇಲ್ಲಿದ್ದ ೧,೦೦೦ ಹಿಂದೂದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕೆಡವಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಮನ್ನಾರಾಮನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಗೌತಮಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮೊಗಲರಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಚೈತಸಿಂಗನು ವಾರನ್‌ಹೇಸ್ಟಿಂಗ್‌ನೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಜಗಳವು ಇತಿಹಾಸಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ಅವನ ವಂಶದವನೊಬ್ಬನು ಕಾಶಿಯ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

(೨೫) **ಚೂಣಾರ್:** ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಿರ್ಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಕೋಟೆಯು ಹೆಸರಾದುದು. ಇದನ್ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ತಮ್ಮನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಸಾಧುವಿನ ಗೋರಿಯ ಉತ್ಸವವಾಗುತ್ತದೆ.

(೨೬) **ವಿಜಯಗಡ:** ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಲಿಗರಿನಿಂದ ೧೨ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ.

(೨೭) ಬಹಾಣಪುರ: ಮಧ್ಯಪ್ರಾಂತದ ನೀಮಾರಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಪಿಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಲಾಲ್ ಕಿಲ್ಲಾ (ಕೆಂಪು ಕೋಟೆ) ಎಂಬ ಅರಮನೆಯೂ, ಔರಂಗಜೇಬನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಜುಮ್ಮಾ ಮಸೀದಿಯೂ ಇವೆ. ಮೊಗಲಸಾ ಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ದಕ್ಷಿಣದೇಶ, ಖಾನದೇಶಗಳ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಜಾಮುಲ್‌ಮುಲ್ಕನು ತೀರಿಹೋದನು (೧೭೪೮). ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ರೇಷ್ಮೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳೂ, ಮಲ್‌ಮಲ್ ಬಟ್ಟೆಗಳೂ ಜರತಾರಿಯ ಸಾಮಾನುಗಳೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದುವು. ಈಚೆಗೆ ಈಕಸಬುಗಳು ಕುಗ್ಗಿಹೋದುವು. ಇದನ್ನು ೧೭೬೦ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮನಿಂದ ಮರಾಟರೂ, ೧೮೦೩ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಧ್ಯನಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷರೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು.

(೨೮) ರಾವಲ್‌ಪಿಂಡಿ: ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಂಜಾಬ್‌ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉ. ಅಕ್ಷಾಂಶ ೩೩°೩' ಮತ್ತು ೩೪°೪', ಪೂ. ರೇಖಾಂಶ ೭೧°೪೬' ಮತ್ತು ೭೩°೪೧'ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಅಲೆಗ್ಜಾಂಡರನು ಸಿಂಧು ದೇಶದೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಕರೆಂಬ ಜನರು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಗಜನಿಮಹಮದನು ಬಂಧಾಗ ಗಕ್ಕರು ಇದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಮೊಗಲರಿಂದ ಸಿಕ್ಕರೂ (೧೭೬೫), ಅವರಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷರೂ (೧೮೪೯) ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು.

(೨೯) ಚೌರಗಡ: ಎಂಬುದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಗಪುರದ ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ೨೨ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪಾಳುಕೋಟೆಯಾಗಿದೆ.

(೩೦) ಹುಸೆಂಗಾಬಾದು: ಮಧ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲು ದೇವಗಡದ ಗೊಂಡಜಾತಿಯ ಅರಸರ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ಮೊಗಲರೂ, ಭೂಪಾಳದ ಅರಸರೂ (೧೭೨೦), ತರುವಾಯ ನಾಗಪುರದ ಭೌನ್‌ಸ್ಲೆಯೂ (೧೮೦೯), ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರೂ (೧೮೧೭) ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು.

(೩೧) ನರವಾರ: ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ವಾಲಿಯರಿನ ತೆಂಕಣಿಗೆ ೪೪ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ, ಸಿಂಧುನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಿಷಧವೆಂದು ಹೆಸರಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭವ್ಯವಾದ ಕೋಟೆ ಇದೆ.

(೩೨) **ಜಾನ್ ಪುರ :** ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲು ಅನಾರ್ಯರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು.

(೩೩) **ಚಪ್ರಾ :** ಬಂಗಾಳಾ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋಗ್ರಾನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಸಾರಾನಾಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣ. ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚ್, ಡಚ್ ಮತ್ತು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಅಂಗಡಿಗಳಿದ್ದವು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಸೋರುಪ್ಪ ರಫ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

(೩೪) **ಲಾಹೋರು :** ಪಂಜಾಬ್ ಆಧಿಪತ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮೊದಲು **ರಾಮಚಂದ್ರನ** ಮಗನಾದ **ಲವನು** ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ದಂತಕಥೆಯುಂಟು. **ಹುಯೆನ್ ತ್ಸಿಯಾಂಗನು** ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ, ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿತ್ತು. ಮುಂದೆ **ಗಜನಿಮಹಮದನು** ಪೇಷಾವರಿನ ಅಜಮೀರದ ಅರಸನಾದ **ಅನಂಗ ಪಾಲನನ್ನು** ಸೋಲಿಸಿ **ಲಾಹೋರನ್ನು** ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ **ಗೋರಿಮಹಮದನು** ಡಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ (೧೧೯೩), ಇದು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಅಕ್ಬರನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಂತು. ಮೊಗಲರ ಬಾದ್‌ಷಹರು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಕೆಲವು ದಿನಸವಿರುತ್ತಿದ್ದರು. **ಜಹಂಗೀರನು** ಕಟ್ಟಿಸಿದ **ಖ್ವಾಬಾಗ್** (ಮಲಗುವ ಮನೆ), ಮೋತೀಮಸೀದಿ, ಶಹದ್ರಾ ಎಂಬ ಗೋರಿ, **ಷಹಾಜಿಹಾನನು** ಕಟ್ಟಿಸಿದ **ಸಮನ್ವರ್ಜ್**, **ನವಲಾಖ್**, **ತಿಷ್ ಮಹಾಲ್** ಮುಂತಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಮೊಗಲರ ತರುವಾಯ ಇದು **ರಣಜಿತಸಿಂಗನ** ರಾಜಧಾನಿಯಾಯಿತು. ಸಿಕ್ಖರ ೨ನೆಯ ಯುದ್ಧವು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಇದನ್ನು **ದುಲೀಪ್ ಸಿಂಗನು** ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು (೨೬ ಮಾರ್ಚ್ ೧೮೪೯). **ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿ** ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೂ, ಬೇರೆ ತರದ ಹಲವು ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಸೂರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಔದ್ಯೋಗಿಕಶಾಲೆಯಿರುತ್ತದೆ.

(೩೫) **ರಾಯಬರೇಲಿ :** ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಕಮಿಷನರ್‌ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಇದೆ. ಇದು ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಸೇರಿತು.

(೩೬) **ಮಾಣಾಕಪುರ :** ಅಯೋಧ್ಯಾಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಾಪ ಗಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗಾನದಿ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ.

(೩೭) **ಪ್ರಯಾಗ :** ಗಂಗಾ-ಯಮುನೆಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ೧೮೫೮ರಿಂದ ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಾರಣಾವತವೆಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ರಾಮಾಯಣದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಕೋಸಲರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನ ಒಂದು ಶಿಲಾಲೇಖನವಿದೆ. ೧೧೯೪ರಲ್ಲಿ ಗೋರಿಷಹ ಬುದ್ದೀನನು ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. (೧೫೨೯)ರಲ್ಲಿ ಇದು ಬಾಬರನ ಕಯ್ಯೇರಿತು. ಅಕ್ಬರನು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಾಬಾದ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು (೧೫೭೫). ಮೊಗಲರ ರಾಜ್ಯವಳಿದ ಬಳಿಕ, ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಇದನ್ನು ಖಿಲಾತ್ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯದ ನವಾಬನಿಗೆ ಮಾರಿದರು (೧೭೭೧). ಮುಂದೆ ನವಾಬನು ತಾನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪಗುದಿಗೆ ಬದಲು ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಗೆ ಗಂಗಾ-ಯಮುನೆಗಳ ನಡುವಣ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು (೧೮೦೧). ಅಂದಿನಿಂದ ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವಶದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಪ್ರಯಾಗದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಂದೂ ಮುಕ್ಕಾಲು ಲಕ್ಷವು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಂಡಿನ ಪಾಲೆಯವಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಪೂರ್ವಕಾಲದಿಂದ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಾನವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ.

(೩೮) **ಚಿತ್ತೂರು :** ಉದಯಪುರಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕೋಟೆಯು ಹೆಸರಾದುದು. ಇದು ೭೨೮ರಿಂದ ೧೫೭೮ರ ವರೆಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು.

(೩೯) **ರಣತಂಭರ :** ಈಗ ಜಯಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಕೋಟೆಯು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ೧೨೯೧ರಲ್ಲಿ ಜಲಾಲುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜಿಯು ಮುತ್ತಿದಾಗ ಅವನ ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ೧೫೧೭ರಲ್ಲಿ

ಇದು ಮಾಳವಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ೧೫೫೩ರಲ್ಲಿ ಹುಮಾಯೂನನು ಮಹಮದ್‌ಷಹನನ್ನು ದೆಹಲಿಯಿಂದ ಓಡಿಸಿದಾಗ ಬುಂದಿಯ ಅರಸನು ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

(೪೦) **ಫತ್ತೇಪುರಸಿಕ್ರಿ** : ಈಗ ಆಗ್ರಜಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಬರ, ಜಹಂಗೀರರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಎಷ್ಟೋ ಕಟ್ಟಡಗಳೂ, ಷೇಕ್‌ಸಲೀಂಕ್ರಿಸ್ತಿಯ ದುರ್ಗವೂ, ರಾಣಿವಾಸ, ಹಜಾರಗಳೂ, ಅಬುಲ್ ಫಾಜಲ್, ಬೀರಬಲರ ಮನೆಗಳೂ ಈಗಲೂ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಅಕ್ಬರನು ೧೫೬೦ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.

(೪೧) **ದೀಪಾಲಪುರ** : ಪಂಜಾಬ್ ದೇಶದ ಮಾಂಟಗಾಮೆರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನ ಊರಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಪುರ. ಪಠಾಣರ ಹೆಜ್ಜೆ (ಪ್ರಾಬಲ್ಯ)ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಪಂಜಾಬಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು.

(೪೨) **ಅಹಮ್ಮದಾಬಾದ್** : ಮುಂಬಯಿಆಧಿಪತ್ಯದೊಳಗೆ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮುಂಬಯಿಯ ಬಡಗಣೆಗೆ ೩೧ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಾಬರಮತಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಅಹಮ್ಮದ್ ಷಹನೆಂಬರಸನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು (೧೪೧೩-೧೪೪೩). ಈಚೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಅದನ್ನು ೨೫,೦೦೦ ಪೌಂಡು ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿಸಿದರು (೧೮೩೨). ಇದರ ಘನತೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ೯,೦೦,೦೦೦ ಜನರಿದ್ದರು. ಈಗ (೧೯೧೧) ಇದರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ. ಇದು ೧೫೩೩ರಿಂದ ೧೭೩೮ರ ವರೆಗೆ ಮೊಗಲರ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ದಾಮಾಜಿಗಾಯಕ್ ಪಾಡನು ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ೧೭೫೭ರಿಂದ ೧೮೧೮ರ ವರೆಗೆ ಇದು ಪೇಷ್ವೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಮೊದಲು ರೇಷಿಮೆ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ, ನೂಲಿನ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೂ, ಜರತಾರಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೂ ಇದು ಬಹಳ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಿಲಾಯಿತಿಯಿಂದ ಅರಿವೆಗಳು ಬರಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ ಈ ಊರಿನ ವಾಪ್ಯಾರವು ಕಳೆಗುಂದುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಅಂಗಡಿಕಾರರು ಬಳಸುವ ಕರಡೆ (ಕೋರಿ) ಕಾಗದಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತವೆ.

(೪೩) **ಭಡೋಚ್ :** ಮುಂಬಯಿ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗ್ರಾಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಭರುಕಜ್ಞವೆಂದು ಹೆಸರಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರು ೧೬೧೬ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಗಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟರು. ಇದನ್ನು ಅವರು ೧೭೭೨ರಲ್ಲಿ ಭರೋಚಿನ ನವಾಬನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ೧೭೮೨ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಲಪಾಯಿಯ ಒಪ್ಪಂದದ ಮೇರೆಗೆ ಮರಾಠೆಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ವಸಯಿ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಇದು ಅವರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂತು.

(೪೪) **ಬರೋಡೆ :** ಇದು ಗಾಯಕವಾಡನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ೪ ಭಾಗಗಳಿರುತ್ತವೆ:—ಕಾಡಿ ಅಥವಾ ಉತ್ತರ ಭಾಗ, ೨ ಬಡೋಡೆ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಭಾಗ, ೩ ನವಸರಿ ಅಥವಾ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ, ೪ ಅಮರೇಲಿಯ ಭಾಗ. ಈ ಕಡೆಯಭಾಗವು ಕಾಟೀವಾಡದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೮೦೯ ಚ. ಮೈಲು. ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೨,೧೮,೫೦೦. ನವಸರಿಯು ಪಾರ್ಶ್ವಜನರ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

(೪೫) **ಸೂರತ್ :** ಮುಂಬಯಿ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣವು. ಇದು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಗ್ರೀಕರಿಗೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೧೫೦ರಲ್ಲಿಯೇ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಇದು ೧೫೭೨ರಿಂದ ೧೭೩೩ರ ವರೆಗೆ ಮೊಗಲರ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ೧೭೫೯ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ೧೬೧೨ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟರು. ೧೬೮೭ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯು ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸ್ಥಳವಾಯಿತು.

(೪೬) **ಖಂಬಾಯತ್ :** ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜಧಾನಿ. ಅಹಮದಾಬಾದಿಗೆ ತೆಂಕಣಿಗೆ ೫೨ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ೧೩೨೫ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಜುಮ್ಮಾನುಸೀದಿಕಟ್ಟಡವು ನೋಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಹರಳುಕಲ್ಲುಗಳ ಸಾಮಾನುಗಳು ತಯಾರಾಗುತ್ತವೆ.

(೪೭) **ಸರ್ನಾಳ :** ಮುಂಬಯಿಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೈರಾ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಆನಂದತಾಲೂಕಿನ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣ. ಇಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

(೪೮) **ಕಾಂಗ್ರಾ :** ಪಂಜಾಬ್‌ದೇಶದ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಊರು. ಪೂರ್ವದ ಹೆಸರು ನಾಗರಕೋಟೆ. ಇದರ ಕೋಟೆಯು ಬಾಣಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ೧೦೦೯ರಲ್ಲಿ ಘಜನಿ ಮಹಮದನೂ, ೧೩೬೦ ರಲ್ಲಿ ತೊಗಲಕ್ ಫಿರೋಜಷಹನೂ ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಈ ಕೋಟೆಯು ೧೫೬೭ರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರನ ಕೈಸೇರಿತು. ೧೮೨೮ರಿಂದ ೧೮೪೫ರ ವರೆಗೆ ಸಿಕ್ಖರ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಚಾಸೊಪ್ಪು ಬಹಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು.

(೪೯) **ಪಾಟ್ಣಾ :** ಬಂಗಾಳಾಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣ. ಇದನ್ನು ಉದಯಾಶ್ವನೆಂಬ ಅರಸನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಇದು ಪಾಟಲಿಪುತ್ರ ನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಷೇರಷಹನ ವಂಶದವರಿಗೆ ಇದು ರಾಜಧಾನಿ ಯಾಗಿತ್ತು. ಅಕ್ಬರನ ಕೈಸೇರಿದನಂತರ ಇದರ ಮಹತ್ತ್ವವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಗಂಗಾ, ಗಂಡಕ, ಶೋಣನದಿಗಳ ಕೂಡಲಿನಲ್ಲಿ (ಸಂಗಮ ದಲ್ಲಿ) ಇರುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

(೫೦) **ಮಹಮದಾಬಾದ್ :** ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪ್ರಾಂತದ ಸೀತಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನ ಊರಾಗಿದೆ.

(೫೧) **ಚೌಸಾ :** ಬಂಗಾಳಾಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಷಹಬಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ. ಬಕ್ಸಾರಿಗೆ ಪಡುವಲಲ್ಲಿ ೪ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮನಾಸಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಷೇರ್‌ಷಹನು ಹುಮಾಯೂನನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದನು (ಜೂನ್ ೧೫೩೯). ಈ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ೮೦೦೦ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯವು ಮಡಿಯಿತು. ಗಂಗೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಹುಮಾಯೂನನಿಗೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತು.

(೫೨) **ಹಾಜಿಪುರ :** ಬಂಗಾಳಾಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಜಾಫರಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನ ಊರು. ಅಕ್ಬರನು ಇದನ್ನು ಎರಡು ಸಲ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು (೧೫೭೨ ಮತ್ತು ೧೫೭೪).

(೫೩) ದರ್ಯಾಪುರ : ವರಾಡಪ್ರಾಂತದ ಎಲಿಚಪುರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

(೫೪) ಕಾನ್ ಪುರ : ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣ. ಇದು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದ್ದು ಇಂಗ್ಲೀಷರು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಾಗಿನಿಂದ (೧೭೭೮) ಇದು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವಾಯಿತು. ೧೮೫೭ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನಾನಾರಾಯನ ದಂಗೆಯೂ, ಮೋಸದಿಂದ ೧,೦೦೦ ಮಂದಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಾನಾರಾಯನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದುದೂ ಇತಿಹಾಸಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಷಯಗಳಾಗಿವೆ.

(೫೫) ಮಾಂಗೀರ್ : ಬಂಗಾಳಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳವು. ಇದು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಾಮಾನುಗಳು ತಯಾರಾಗುವುವು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದು ಇಂಡಿಯಾದೇಶದ ಬರ್ಮಿಂಘಾಂ ಆಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಖರಗ್ ಪುರ ವೆಂಬಲ್ಲಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದರುಗಳನ್ನು ತಂದು ಕರಗಿಸಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಕರನ ಮಗ ಷಹಷೂಜನು ಇದ್ದ ಅರಮನೆಯು ಈಗ ಸೆರೆಮನೆಯಾಗಿದೆ.

(೫೬) ಭಾಗಲ್ಪುರ : ಬಂಗಾಳಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣವು. ಇದು ಗಂಗಾನದಿಯ ಮೇಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಮಂದರಗಿರಿಯೆಂಬ ಪರ್ವತದ ೭೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾದುದೊಂದು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದುಕೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜೈನರದೊಂದು ಹಳೆಯ ಗುಡಿಯೂ, ಕೆಲವು ಮಸೀದಿಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯವರೂ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೀಲಿಯೂ ರೇಷಿಮೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ.

(೫೭) ಗೌರ್ : ಬಂಗಾಳಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಲ್ದಾಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಊರಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಹಿಂದೂ ಅರಸರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು 'ಲಕ್ಷ್ಮಣಾವತೀ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ಸುಮಾರು ೧೪ ಚ. ಮೈ. ಆಫಗಾನ ಅರಸರು ಇದನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಪಾಂಡುನಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಇದರ ಮೊದಲಿನ ವೈಭವದ ಕುರುಹುಗಳು ಅಂದರೆ—ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕೆರೆಕಟ್ಟೆ, ಕಾಲುವೆಗಳು, ಬೀದಿಗಳು, ಕಟ್ಟಡಗಳು ಇವುಗಳ ಪಾಳುಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ.

(೫೮) **ನರ್ನೂಲ್:** ಇದು ವರಹಾಡ ಪ್ರಾಂತದ ಅಕೋಲಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ.

(೫೯) **ಹಳದಿಗಟ್ಟ:** ಉದಯಪುರಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗೋಗುಂದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

(೬೦) **ಅಟೆಕ್:** ಪಂಜಾಬ್‌ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾವಲ್‌ಸಿಂಡಿಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ತಾಲೂಕಿನ ಊರು. ಸಿಂಧೂನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿದೆ.

(೬೧) **ಅಸೀರ್ಗಡ:** ಮಧ್ಯಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ನೀಮಾರ್‌ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟೆಯುಳ್ಳ ಗ್ರಾಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಅಸಾಹೀರನೆಂಬುವನು ೧೩೭೦ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. ಅಕ್ಬರನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಇದು ಖಾನ್‌ದೇಶದ ಅರಸರ ವಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ೧೮೧೯ರಿಂದ ಇದು ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ **ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಷಹನು** ಮಾಡಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೋಪುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

(೬೨) **ಶ್ರೀನಗರ:** ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಜೀಲಂ ಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೧,೨೨,೦೦೦. ಇಲ್ಲಿನ ಹರಿ ಪರ್ವತವೆಂಬ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಅಕ್ಬರನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು (೧೫೯೦). ಈ ಊರ ಸುತ್ತಲೂ ರಮಣೀಯವಾದ ತೋಟಗಳಿವೆ.

(೬೩) **ದೌಲತ್ತಾಬಾದ್:** ಮುಂಬಯಿಯ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ೧೭೦ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು (೧೯೧೧) ಸುಮಾರು ೧೦೦೦. ಇದರ ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಳತೆಯು ೨|| ಮೈಲು. ಈ ಕೋಟೆಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚೀನಿಮಹಲಿನಲ್ಲಿ **ಔರಂಗಜೇಬನು** ಗೋವಳಕೊಂಡದ ಕಡೆಯ ಅರಸನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈ ಪಟ್ಟಣದ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ದೇವಗಿರಿ. **ಖಿಲ್ಜಿ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು** ಇಲ್ಲಿನ ಅರಸನಾದ **ರಾಮಚಂದ್ರರಾಜನನ್ನು** ಸೋಲಿಸಿ ಇದನ್ನು

ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು (೧೨೯೪). ಮುಂದೆ ತಗಲಖ್ ಮಹಮ್ಮದನು ಇದಕ್ಕೆ ದೌಲತ್ತಾಬಾದ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಇದನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು (೧೩೩೮). ಬಳಿಕ ಇದು ಬಹಮನೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು. ಇದನ್ನು ಅಕ್ಬರಬಾದ್‌ಷಹನು ನಿಜಾಮ್‌ಷಾಹಿಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂದಿನಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಇದು ಮೊಗಲರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ೧೭೦೮ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮನ ಮೂಲ ಪುರುಷನಾದ ಅಸಫ್‌ಜಹನು ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಈಗ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ.

(೬೪) ಇಟಾವ: ವಾಯವ್ಯಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯನಗರ. ಯಮುನಾತೀರದಲ್ಲಿ ಇದೇ ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಾಬರನು ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ನವಾಬನು ಇದನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು (೧೮೦೧). ಇಲ್ಲಿ ೧೮೬೧ ವರೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರು ದಂಡನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯ ಬುದ್ಧಿಲಿಗಳೂ, ಕೊಂಬಿನ ಬಾಚಣಿಗೆಗಳೂ ತಯಾರಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ತುಪ್ಪ, ಕಡಲೆ, ಹತ್ತಿ, ಕುಸುಬೆ ಮೊದಲಾದುವು ರಫ್ತಾಗುತ್ತವೆ.

(೬೫) ಅರ್ಚಾ: ಬಂಡಲಖಂಡದ ತೇಹರಿ ಅಥವಾ ತೆಕನ್‌ಗಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೂರ್ವರಾಜಧಾನಿ. ಇದರ ಅರಸನು ರಜಪೂತನು. ೧೮೫೭ರ ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಅರಸನು ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ನೆರವಾದುದರಿಂದ ಇವನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ೩೦೦ ಪೌಂಡುಗಳ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ ೧೮೮೨ರಲ್ಲಿ ಈ ಅರಸನಿಗೆ ಸವಾಯಿ ಮಹಾರಾಜನೆಂದು ಬಿರುದು ಕೊಟ್ಟರು.

(೬೬) ಜಾಲ್ಮಾ: ನಿಜಾಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಾಬಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಸೈನ್ಯವಿದೆ. ಪೂರ್ವದ ಹೆಸರು ಜನಕಪುರ. ನೂಲಿನ ಬಟ್ಟೆಗಳೂ, ಜರತಾರಿಯೂ (ಜರವೂ) ತಯಾರಾಗುವುವು. ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳು ಮುಂಬಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ರಫ್ತಾಗುತ್ತವೆ.

(೬೭) ಸಿಕ್ರಿ: ೪೦ನೆಯ ಫತ್ತೇಪುರಸಿಕ್ರಿಯ ಟಪ್ಪಣವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

(೬೮) **ಚಾಂದೇರಿ :** ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ೧೪,೦೦೦ ಕಲ್ಲುಮನೆಗಳೂ, ೩೮೪ ಪೇಟೆಗಳೂ, ೩೬೦ ಧರ್ಮಶಾಲೆಗಳೂ, ೧೨,೦೦೦ ಮಸೀದಿಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಇದರ ಕೋಟೆಯು ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಗುನುಟ, ಕಕಾಲಿ ಎಂಬ ಇದರ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು **ಗಯಾಸುದೀನ್ ತೊಗಲಖನು** ಕಟ್ಟಿಸಿದನು (೧೩೦೧). ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸಿಂಧ್ಯನು ದಂಡಿನ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

(೬೯) **ಜೋಧಪುರ** ಅಥವಾ **ಮಾರವಾಡ :** ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩೭,೦೦೦ ಚದರ ಮೈಲು. ಜನ ಸಂಖ್ಯೆ—(೧೯೧೧) ೨೫ ಲಕ್ಷ. ಇದರ ಅರಸನು ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿ ಪೊಗದಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅರಸೇ ಹಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಉಮರಕೋಟವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

(೭೦) **ಮಾಲ್ಹೋಟ :** ಜೋಧಪುರಕ್ಕೆ ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ೭೬ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜೋಧಪುರದ ಅರಸನಾದ **ವಿಜಯಸಿಂಹನನ್ನು** ಸಿಂಧ್ಯನು ಸೋಲಿಸಿ ಅಜಮೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು (೧೭೫೪). ಇದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಳಗಗಳ ಸೂಚಕವಾದ ಎಷ್ಟೋ ಕಲ್ಲುಕಂಬಗಳಿರುತ್ತವೆ.

(೭೧) **ನಾಗೋರು :** ಜೋಧಪುರಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಇದು ಪಡುಮೂಲೆಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು.

(೭೨) **ಬಿಕಾನೀರ್ :** ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೨,೩೦೯ ಚ. ಮೈ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ (೧೯೧೧) ೫,೮೪,೧೭೧. ವಾರ್ಷಿಕ ಉತ್ಪನ್ನವು ೧,೨೫,೦೦೦ ಪೌಂಡು. ೧೮೫೭ರ ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಅರಸನಾದ **ಸರದಾರಸಿಂಗನು** ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ೪೧ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಉಂಬಳಿಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು.

(೭೩) **ಸೇವಾನ್ :** ಪಂಜಾಬ್ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಸೇತುವೆ (ಪೂಲು) ಇರುತ್ತದೆ.

(೭೪) ಮೇವಾಡ ಅಥವಾ ಉದಯಪುರ: ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಅರಸರು ದಶರಥನ ಮಗನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನ ವಂಶದವರಂತೆ. ಕನಕಸೇನನೆಂಬುವನು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನ ವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಈ ವಂಶದ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಬಪ್ಪರಾವಲ್, ಹಮೀರ ಸಂಗರಾಜ, ಪ್ರತಾಪಸಿಂಗ ಇವರು ಹೆಸರುವಾಸಿಯವರು. ೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಣನು ಜಹಂಗೀರನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾದನು. ೧೭೪೦ರಲ್ಲಿ ಪೇಷವೆ ಬಾಜಿರಾಯನು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ತನಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ೧೬,೦೦೦ ಪೌಂಡನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ರಾಣನೊಡನೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದನು. ಈಗ ರಾಣನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ೨೦,೦೦೦ ಪೌಂಡು ಪೊಗದಿಯನ್ನೂ, ೫೦,೦೦೦ ಪೌಂಡು ದಂಡಿನ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದ ಹಣವನ್ನೂ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿಸ್ತಾರವು ೧೨,೮೬೧ ಚ. ಮೈ. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು (೧೯೧೧) ೧೦,೨೦,೨೦೦. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ೫೧ ಮಂದಿ ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜರಿರುತ್ತಾರೆ.

(೭೫) ಸಿರೋಹಿ: ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ೧೯೬೬ ಮೈಲು ವಿಸ್ತಾರ ವುಳ್ಳ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯ ಅಲಗುಗಳೂ, ಕಠಾರಿಗಳೂ, ಬರ್ಜಿಗಳೂ, ಚೂರಿಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆ ೧,೫೪,೦೦೦.

(೭೬) ದುಂಡೋರ್: ಎಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ರೇವಾಕಂಠಾದಲ್ಲಿರುವ ಗಾಯಕವಾಡನ ಆಶ್ರಿತಸಂಸ್ಥಾನವಾದ ದೋಡಕ್ ಆಗಿದ್ದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು.

(೭೭) ಧಾರಾ: ಮಧ್ಯಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಮಸಂಸ್ಥಾನದ ತೆಂಕಣಿಗಿರುವ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಅರಸನು ವಿಕ್ರ ಮಾದಿತ್ಯ, ಭೋಜರಾಜರ ವಂಶದವನಂತೆ. ಇವನು ಭಿಲ್ಲಜಾತಿಯ ವನು. ೧೨ ಮಂದಿ ರಜಪೂತ ಕುಲದ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಇವನಿಗೆ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿಸ್ತಾರವು ೧೭೪೦ ಚ. ಮೈ; ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು (೧೯೧೧) ೩೭,೫೦೦. ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಪನ್ನವು ೭೪,೩೧೨ ಪೌಂಡು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ದಂಡಿನ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ೧,೯೬೫ ಪೌಂಡನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

(೭೮) **ರತ್ನಾಂ:** ಮಾಳವಾದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ರಜಪೂತಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ವಿಸ್ತಾರವು ೭೨೯ ಚ. ಮೈ; ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು (೧೯೧೧) ೮೭,೩೧೪. ಇಲ್ಲಿಯ ಅರಸನು ಜೋಧಪುರದರಸನ ವಂಶದವನು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಪನ್ನವು ೧,೩೦,೦೦೦ ಪೌಂಡು. ಇದು ಮೊದಲು ಸಿಂಧ್ಯನ ಮಾಂಡಲಿಕಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ೧೮೪೪ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಧ್ಯನು ತಾನು ದಂಡಿನ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಹಣದ ಬದಲು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದುದರಿಂದ ರತ್ನಾಂ ಮಿನ ರಾಣನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ೬,೬೦೦ ಪೌಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

(೭೯) **ಕಿಸನಗಡ:** ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಜೋಧಪುರದ ಅರಸನ ೨ನೆಯ ಮಗನಾದ ಉದಯ ಸಿಂಗನು ಅಕ್ಬರಬಾದಷಹನ ಆಪ್ತನೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು (೧೫೯೪). ಇದರ ವಿಸ್ತಾರವು ೮೭೪ ಚ. ಮೈ; ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು (೧೯೧೧) ೮೮,೦೦೦. ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಬಂಡಿಯ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾದಂದಿನಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ಪನ್ನವು ಕಡಿಮೆಯಾದುದರಿಂದ, ಇಂಗ್ಲೀಷಸರ್ಕಾರದವರು ಇಲ್ಲಿನ ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ೨,೦೦೦ ಪೌಂಡು ಕೊಡಲು ಒಡಂಬಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಬರ್‌ಸರೋವರದ ಉಪ್ಪು ಹೆಸರಾದುದು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಪೊಗದಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

(೮೦) **ರೂಪನಗಡ:** ಈಗ ಉದಯಪುರಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿಯುಳ್ಳ ಸ್ಥಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

(೮೧) **ಗೋವಿನಗಡ:** ಪಂಜಾಬ್ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಮೃತಸರ ಪಟ್ಟಣದ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೋಟಿಯುಳ್ಳ ಸ್ಥಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ದಂಡಿನ ಪಾಳೆಯವುಂಟು.

(೮೨) **ಪಿಸನಗಡ:** ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಜಮೀರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು (ತಂಬಾಕು)ಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವು ಬಹಳವಾಗುತ್ತದೆ.

(೮೩) ಹಿಸ್ಸಾರ್ : ಪಂಜಾಬ್ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ತಗ್ಗುವ ಫಿರೋಜಪಹನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು (೧೩೫೪). ಇದು ೧೮೧೦ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸೋರುಪು ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.

(೮೪) ಭಟಿಯಾನಾ : ಈ ಪ್ರಾಂತವು ಪಂಜಾಬ್ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸಿರ್ಸಾಜಿಲ್ಲೆಯ ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ೧೮೧೦ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಸೇರಿತು.

(೮೫) ಪುನ್ನಿಯಾರ : ಗ್ವಾಲಿಯರಿಗೆ ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ೧೨ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಮರಾಠಿಯವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರು (೨೯ ಡಿಸೆಂಬರ್, ೧೮೪೩).

(೮೬) ಅಂಬರ್ ಅಥವಾ ಜಯಪುರ : ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧೪,೪೬೫ ಚ. ಮೈ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ (೧೯೧೧) ೨೫,೦೦,೦೦೦. ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ವಾರ್ಷಿಕ ಪೊಗಡಿ ೪೦,೦೦೦ ಪೌಂಡು. ಪೂರ್ವದ ರಾಜಧಾನಿ ಅಂಬರ್. ೨ನೆಯ ಜಯಸಿಂಗನು ೧೭೨೮ರಲ್ಲಿ ಜಯಪುರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.

(೮೭) ಕಾಶಿ : ವಾಯವ್ಯ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾನದೀತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ಹಿಂದೂಗಳ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಎರಡುಲಕ್ಷದ ಒಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ. (ಮೇಲೆ ೩೭ನೆಯದನ್ನು ನೋಡಿರಿ).

(೮೮) ಗೊಂಡವನ : ಈ ಪ್ರಾಂತವು ಮಧ್ಯಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನಾರ್ಯರೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ೨೭ ಲಕ್ಷ.

(೮೯) ಸಾಲಿಯಾಟಾಣ : ಈ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಕಾಲೇವಾಡದ ಗೋಹಿಲ್ವಾಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೨೮೮ ಚ. ಮೈ. ಇದರ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಪನ್ನವು ೨೦,೦೦೦ ಪೌಂಡು. ಗಾಯಕವಾಡನಿಗೂ, ಜುನಾಗಡದ ನವಾಬನಿಗೂ ಸೇರಿ ವರ್ಷ ಒಂದಕ್ಕೆ ೧,೦೩೬ ಪೌಂಡು ೮ ಪಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಪೊಗಡಿ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಶತ್ರುಂಜಯವೆಂಬ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಜೈನರ ಪುರಾತನ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಅನೇಕಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ.

(೯೦) ಪಾಂಡೇಲಿ: ಅಕ್ಕರನ ದೀಪಸ್ತಂಭ (ಅಕ್ಕರಕಾ ದಿವಾ) ಎಂಬ ಶ್ವೇತಶಿಲೆಯಿಂದ (ಸಂಗಮರವರಿಯಕಲ್ಲಿ)ನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಕಂಬವಿದೆ.

(೯೧) ಸ್ವಾರ್ತಾ : ಗ್ರಿಸ್ ದೇಶದಲ್ಲಿದೆ. ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಬೆನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಬರಬೇಡಿರೆಂದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

(೯೨) ರಾಜಪಿಂಪಳೆ : ಮುಂಬಾಯಿಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೇವಾಕಂಠ ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೧,೫೦೪ ಚ. ಮೈ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ (೧೯೧೧) ೨ ಲಕ್ಷ. ಇದರ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಪನ್ನವು ೬೦,೦೦೦ ಪೌಂಡು, ಗಾಯಕವಾಡನಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೬,೫೦೦ ಪೌಂಡು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ರಾಜಪಿಂಪಳೆದ ಗುಡ್ಡವು ಇಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಅರಸನು ರಜಪೂತಕುಲದವನು. ಇವನು ಮೊದಲು ಅಹಮದ್‌ನಗರದ ಅರಸನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅಕ್ಕರನು ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಮೊಗಲರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೩,೫೫೫ ಪೌಂಡು ಪೊಗದಿ ಸಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜಧಾನಿ ನಂದೋಡ್.

(೯೩) ಸಾಲುಂಬರ: ಉದಯಪುರದ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಂಡಲಿಕ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ೧೦೬ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಚಂದಾವತ್ ರಾಜಪೂತನು.

(೯೪) ದಿಲ್ವಾರ: ಉದಯಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಮಾಂಡಲಿಕ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ೧೪೯ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸೇರಿವೆ.

(೯೫) ಗೋಗುಂದ : ಉದಯಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣ. ಇಲ್ಲಿಯ ರಜಪೂತ್ ಸರದಾರನು ೧೦೪ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ೨೫ ಮೈಲುದೂರದಲ್ಲಿ ಜಾರ್ಗೂ ಎಂಬ ದೇವರ ದೊಡ್ಡ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

(೯೬) ಶಹಾಪುರ : ಪಂಜಾಬ್‌ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾವಲ್ಪಿಂಡಿ ಭಾಗ ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದೆ.

(೯೭) ಆಬು : ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಸಿರೋಹಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟ ವಾಗಿದೆ. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ರೆಸಿಡೆಂಟರು ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ

ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ೬೦೦-೭೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಕಟ್ಟಿದ ಜೈನರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಭನಾಥ, ವಿಮಾಲಸ, ವಸ್ತುಪಾಲ, ತೇಜಪಾಲರ ಗುಡಿಗಳು ನೋಡತಕ್ಕವುಗಳು. ಇದರ ಮೇಲಿನ ನಖಿ ತಲಾವ್ ಎಂಬ ಕೆರೆಯು ಅರ್ಧಮೈಲು ಅಗಲವಾಗಿದೆ.

(೯೮) ಚೌಂದ : ಮೇವಾಡದ ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ೩೫೦ ಹಳ್ಳಿಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಿಲ್ಲರೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಚಪ್ಪಣವೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು.

(೯೯) ಜಾವೂರ್ : ಮಾಳವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೮೭೨ ಚದರ ಮೈಲು. ಜನಸಂಖ್ಯೆ (೧೯೧೧) ಸುಮಾರು ಒಂದು ಲಕ್ಷ. ಇದರ ನವಾಬನು ಪಠಾಣ ಕುಲದವನು. ಮೊದಲು ಹೋಳಕರನ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿದ್ದನು. ಈಗಲೂ ಇವನು ಪಟ್ಟವೇರುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ೨೦,೦೦೦ ಪೌಂಡು ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ೧೮೧೮ರಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಆಶ್ರಯವನ್ನುಹೊಂದಿ ದಂಡಿನ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ೧೬,೧೮೧ ಪೌಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಸಗಸೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

(೧೦೦) ಸೋಗಡ : ಇದು ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುವುದು ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(೧೦೧) ದವೇರ : ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೇರವಾಡಕ್ಕೆ ತೆಂಕಣಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಊರು.

(೧೦೨) ಉಮೇಟಿ : ಗುಜರಾತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ೫ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಕೈರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ೭ ಹಳ್ಳಿಗಳು ರೇವಾಕಂಠದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ೩೬|| ಚ. ಮೈ. ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವವು ೨,೯೩೦ ಪೌಂಡು. ಇದರ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕನು ರಜಪೂತಕುಲದವನು. ವರ್ಷ ೧ಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ೫೦೦ ಪೌಂಡನ್ನೂ, ಗಾಯಕ್‌ವಾಡನಿಗೆ ೨೫೫ ಪೌಂಡನ್ನೂ ಪೊಗದಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

(೧೦೩) ಮಂಡಲಗಡವು : ಉದಯಪುರಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟೆ. ಇದನ್ನು ಔರಂಗಜೇಬನು ವಿಸನಗಡಸಂಸ್ಥಾನಿಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು (೧೭೯೯). ಉದಯಪುರದ ರಾಣನು ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

(೧೦೪) **ಮಾಳಪುರವು :** ಮುಂಬಯಿಆಧಿಪತ್ಯದೊಳಗೆ ಗುಜರಾತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕನು ರಜಪೂತ ಜಾತಿಯವನಾದ ಈಡರದ ರಾವನ ವಂಶದವನು. ಇವನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ೪೭ ಪೌಂಡನ್ನೂ, ಈಡರದ ರಾವನಿಗೆ ೩೯ ಪೌಂಡನ್ನೂ, ಗಾಯಕವಾಡನಿಗೆ ೨೮ ಪೌಂಡನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಸುಮಾರು ೧೫,೦೦೦.

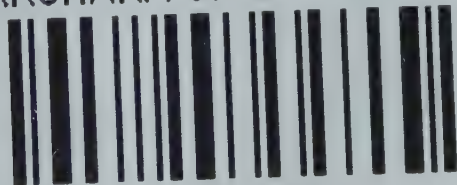
(೧೦೫) **ಪೆಶಲ :** ಈ ಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉದಯಪುರದ ಅರಸನ ಅರಮನೆ ಇರುತ್ತದೆ.

(೧೦೬) **ರಾಮಪುರ :** ಉದಯಪುರಸಂಸ್ಥಾನದ ಪಡುವಣ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಳು ಊರು. ಧರ್ಮಸೆಟ್ಟಿ ಎಂಬುವನು ೭೫ ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಎರಡು ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಲುಕೆಲಸ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಚ್, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧೦,೦೦೦ ಯಾತ್ರಿಕರು ಬರುತ್ತಾರೆ.

(೧೦೭) **ನಗರವು (ರಾಜನಗರ)** ಬಂಗಾಳದ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೀರಭೂಮಿಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಾಳು ಮಸೀದಿಗಳೂ, ತಿಥಿಲವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ.

AKSHARA GRANTHALAYA

ACC.NO. 111234

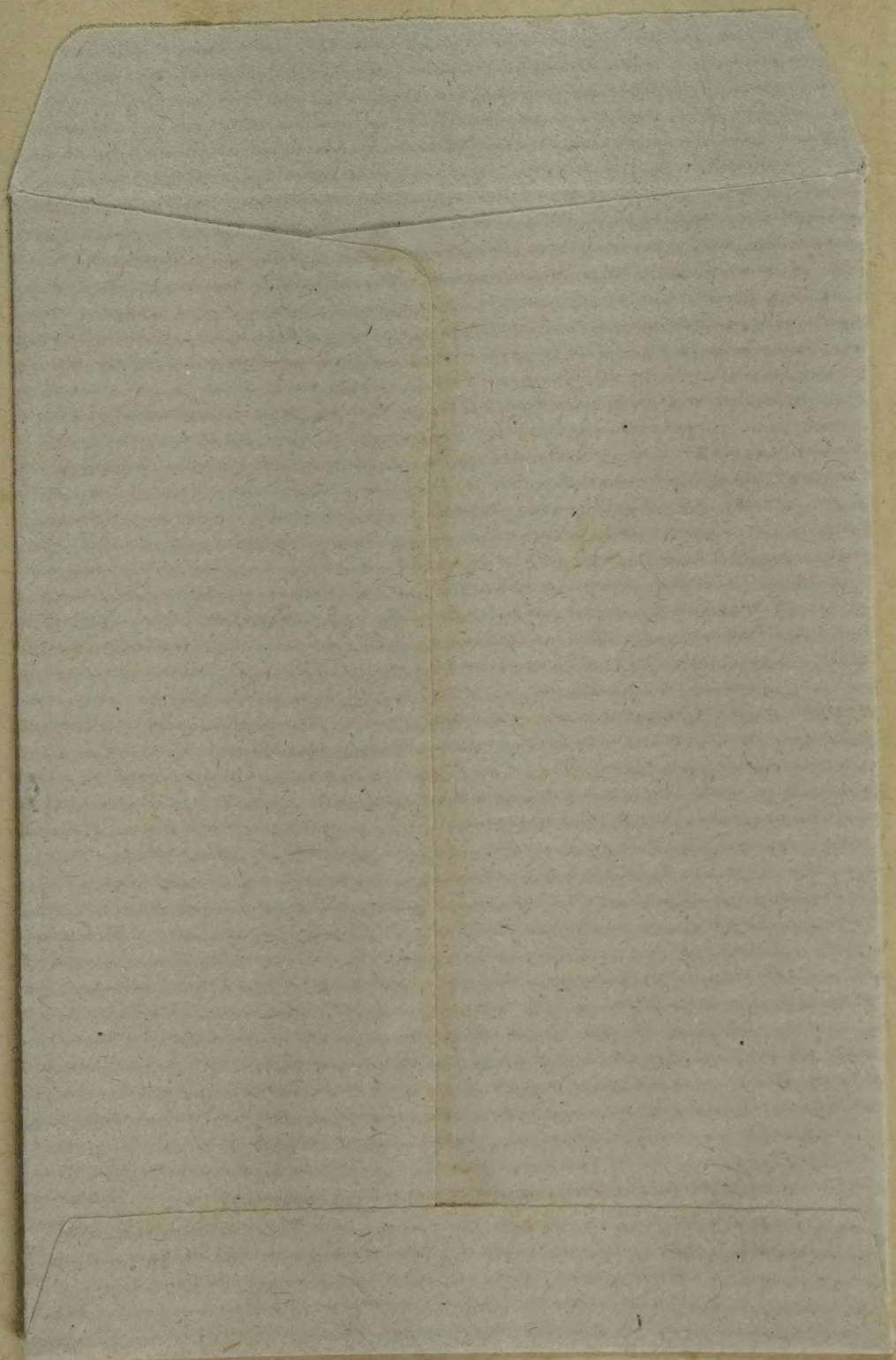

ಗ್ರಂಥಾಲಯ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ - ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ವರ್ಗೀಕರಣ ಸಂಖ್ಯೆ :

ಪರಿಗ್ರಹಣ ಸಂಖ್ಯೆ :

--	--

ಶ್ರೀ ಶಂಕರಕರ್ನಾಟಕಪುಸ್ತಕಭಾಂಡಾರ
ಮಾಳಮಡ್ಡಿ, ಧಾರವಾಡ.

ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು.

೧. ಕನ್ನಡ ಬರಹಗಾರರನ್ನು (ಅ) ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ
ಗಾರರನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು (ಇ) ಅವರ ಉತ್ತಮಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು
ವಿದ್ವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿ (ಉ) ಹಣದ ಅನುಕೂಲ
ರಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ, ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವುದು.

೨. (ಅ) ಮೈಸೂರುಕನ್ನಡ, ಮಂಗಳೂರುಕನ್ನಡ
ವಾಡಕನ್ನಡ ಎಂಬ ಭೇದವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, (ಇ) ಮಹಾ
ಗಳನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, (ಉ) ಆಗಾಗ ಬರಹಗಾರರ
ಕೂಡಿಸಿ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೩. ಬೆಲೆಯ ಅಚ್ಚಾದ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧವಾದ ಉತ್ತಮಗ್ರಂ
ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ಕಡಮೆ ಬೆಲೆಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು
ದೊಡ್ಡ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಂಡಾರದ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು.

ಬಿನ್ನಹ

೧. ಬರಹಗಾರರು ತಂತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಒಂದೊಂದು
ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಕಳಿಸಿದರೆ ಯೋಗ್ಯಕಂಡ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕೆಲವು
ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಮಾರಲಿಕ್ಕಿಡುವುದು.

೨. ಪುಸ್ತಕದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ದಲಾಲಿಯು
ವುದು.

ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಮಚಂದ್ರ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಬಿ. ಎಸ್.